

การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น: การประยุกต์ใช้
การวิเคราะห์ห่อภิมาณ

A RESEARCH AND DEVELOPMENT OF ADOLESCENCE STUDENTS' DRUGS ABUSE
PREVENTIVE BEHAVIORS: APPLICATION OF META-ANALYSIS

เกรียงศักดิ์ อุบลไพร

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น: การ
ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ห่อภิมาณ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A RESEARCH AND DEVELOPMENT OF ADOLESCENCE STUDENTS' DRUGS
ABUSE PREVENTIVE BEHAVIORS: APPLICATION OF META-ANALYSIS

A Dissertation Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for DOCTOR OF PHILOSOPHY (Research and Development on Human Potentials)

Faculty of Education Srinakharinwirot University

2018

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น:การประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์ห่อภิมาณ

ของ

เกรียงศักดิ์ อุบลไทร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวิฑิต เขียวชนะ)

ที่ปรึกษาร่วม

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุกทันพร
กุล)

ชื่อเรื่อง	การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น:การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ห่อภิมาณ
ผู้วิจัย	เกรียงศักดิ์ อุบลไทร
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรอุมา เจริญสุข

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นโดยการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ 2) สร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม และ 3) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ คือ งานวิจัยจำนวน 21 เรื่อง ส่วนตัวอย่างที่ใช้ศึกษาผลการใช้โปรแกรม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดไทร ปีการศึกษา 2561 จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรม แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .819 และ .864 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ค้นพบ ประกอบด้วย กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะ กลุ่มตัวแปรด้านสถานการณ์ และกลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.472, 0.429, และ 0.398 ตามลำดับ 2) โปรแกรมฝึกอบรมพัฒนาตามแนวคิดของเนลสัน โจนส์ ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุด ทุกประเด็นการประเมิน 3) ผลการใช้โปรแกรม พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 34.962, p = .000$) ส่วนกลุ่มควบคุมไม่พบความแตกต่าง

คำสำคัญ : การสังเคราะห์งานวิจัย, การวิเคราะห์ห่อภิมาณ, การป้องกันตนเองจากยาเสพติด

Title	A RESEARCH AND DEVELOPMENT OF ADOLESCENCE STUDENTS' DRUGS ABUSE PREVENTIVE BEHAVIORS: APPLICATION OF META-ANALYSIS
Author	KREANGSAK UBONSAI
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2018
Thesis Advisor	Assistant Professor Ornuma Charoensuk , Ph.D.

The purposes of this research were 1) to find the causal factors of preventive drug abuse behaviors among adolescent students by synthesizing the research with the meta-analytical method; 2) to establish and develop training programs; and 3) to study the results of the training programs. The three stages of research were as follows: In phase one, the research was synthesized by the meta-analytical method. The sample consisted of twenty-one research reports. In phase two, established and developed the training programs and the research instruments were a measurement form on preventive drug abuse behaviors, social support from the people around them and the training program suitability assessment form. In phase three, the results of the training program were studied. The sample consisted of forty-two students from Mattayom two and three students, in the 2018 academic year 2018 at Wat Sai School. The data were analyzed using descriptive statistics, one-way ANOVA, and two-way repeated ANOVA. The results of the research were as follows: 1) the causal factors related to preventive drug abuse behaviors consisted of three group variables: psychological factors, situational factors, and psychological state factors with correlation coefficient of 0.472, 0.429, and 0.398, respectively; 2) the training program consisted of four activities plan; 3) the experimental group, when measured over different periods of time, had different scores in terms of preventive drug abuse behavior, which were significant at a level of .05 ($F = 34.962$, $p = .000$), while the control group was not different.

Keyword : research synthesis, meta-analysis, preventive drug abuse behaviors

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างดีด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างทันท่วงทีและเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาการทำปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวิชิต เขียวชนะ อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารเทคนิค ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบ และเสนอแนะความคิดเห็นในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ

ขอขอบคุณ คุณครูผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลทุกท่าน และนักเรียนทุกคน ที่ให้ความร่วมมือและตั้งใจในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอน

ขอบคุณเพื่อนๆ ปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ (แขนงวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา) ทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือ คอยให้คำแนะนำดีๆ และเป็นกำลังใจให้กันและกันตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัว ที่ให้ความรัก ความห่วงใย คอยสนับสนุนและให้กำลังใจ จนกระทั่งข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในวันนี้

เกรียงศักดิ์ อุบลไทร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
คำถามการวิจัย.....	7
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
สมมติฐานการวิจัย.....	16
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด	17
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น.....	29
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น	36
ตอนที่ 4 ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น...51	
ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย.....	76

ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกา ป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น	89
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	110
ระยะที่ 1 การค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมกาป้องกันตนเองจาก ติดยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ	111
ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกาป้องกันตนเองจากยา เสพติดของนักเรียนวัยรุ่น และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	116
ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกาป้องกันตนเอง จากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร.....	125
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	131
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	131
ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมกาป้องกันตนเอง จากยาเสพติดของวัยรุ่น	132
ตอนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกาป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	150
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกาป้องกันตนเองจากยาเสพติด ติดยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	161
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	171
สรุปผลการวิจัย.....	172
อภิปรายผลการวิจัย	174
ข้อเสนอแนะ	181
บรรณานุกรม	183
ภาคผนวก.....	203
ประวัติผู้เขียน.....	238

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 การสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผล/สัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น	49
ตาราง 2 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง	124
ตาราง 3 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย	127
ตาราง 4 จำนวนความถี่และร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะของการพิมพ์	134
ตาราง 5 จำนวนความถี่และร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระ	135
ตาราง 6 จำนวนความถี่และร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะด้านวิธีวิทยาการวิจัย	138
ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของงานวิจัย จำแนกตามคุณลักษณะของงานวิจัยเชิงปริมาณ	139
ตาราง 8 สถิติบรรยายและผลการทดสอบลักษณะการแจกแจงของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก่อนและหลังการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนในการวัด	140
ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัด จำแนกตามตัวแปรกำกับคุณลักษณะงานวิจัย	143
ตาราง 10 ค่าสถิติเบื้องต้นของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ จำแนกตามกลุ่มตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ กลุ่มจิตลักษณะตาม สถานการณ์ และกลุ่มรวม	146
ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ของกลุ่มตัวแปร จิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น	148
ตาราง 12 โครงสร้างของการดำเนินกิจกรรมของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน	153
ตาราง 13 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง	155

ตาราง 14 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 การพัฒนาทักษะมุ่งอนาคต	156
ตาราง 15 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 การพัฒนาการควบคุมตนเอง	157
ตาราง 16 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง	158
ตาราง 17 ผลการสังเคราะห์ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนา พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด	160
ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติด ติดของนักเรียนก่อนและหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วม และคะแนนการรับรู้การสนับสนุน ทางสังคมจากคนรอบข้าง	162
ตาราง 19 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นการของวัดซ้ำด้วย Mauchly's Test และ Levene's Test	163
ตาราง 20 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นการของวัดซ้ำด้วย Mauchly's Test และ Levene's Test	165
ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ของนักเรียนโดยพิจารณาตามกลุ่มการทดลองและช่วงเวลาการวัด	166
ตาราง 22 การวิเคราะห์อิทธิพลอย่างง่ายของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดของนักเรียน ตามช่วงเวลาการวัด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	168
ตาราง 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) โดยใช้วิธีของ (Bonferroni)	169

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	15
ภาพประกอบ 2 ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้.....	42
ภาพประกอบ 3 การวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมบุคคลด้วยรูปแบบทฤษฎี ปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model).....	53
ภาพประกอบ 4 โมเดลสำหรับกระบวนการออกแบบด้านการศึกษา (Model for Educational Design Process)	92
ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	110
ภาพประกอบ 6 คุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	145
ภาพประกอบ 7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น.....	149
ภาพประกอบ 8 การทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมจำนวน 1 แผน.....	159
ภาพประกอบ 9 คะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนก่อนและหลัง..	162
ภาพประกอบ 10 คะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน จำแนกตาม กลุ่ม การทดลองและช่วงเวลาการวัด	167

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ปัญหายาเสพติดถือเป็นปัญหาที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในทุกภาคส่วนของสังคมโลก การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีกฎหมายที่มีบทลงโทษขั้นรุนแรงก็ตาม จากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลกปี 2017 พบว่า จำนวนผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลกที่ได้ทำการสำรวจมาตั้งแต่ปี 2006 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสถิติที่สำรวจล่าสุดในปี 2015 พบว่า จำนวนประชากรโลกที่มีอายุระหว่าง 15 - 64 ปี มีการใช้ยาเสพติดจำนวนมากถึง 255 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2014 ถึง 8 ล้านคน และอาจกล่าวได้ว่าประชากรในช่วงอายุระหว่าง 15 ถึง 64 ปี ทุกๆ 20 คน จะมีคนใช้สารเสพติด 1 คน ผลจากการสำรวจยังพบอีกว่าแนวโน้มการใช้ยาเสพติดยังอยู่ในระดับคงที่หรืออาจเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลก (United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2017, p. 13) จากรายงานผลสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในระดับโลกยังอยู่ในระดับที่รุนแรงและเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนของสังคมโลกต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่อไป

จากปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในระดับโลกมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับประเทศไทย ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด ซึ่งผลกระทบจากปัญหายาเสพติดได้สร้างความเสียหายทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคม รวมถึงคุณภาพชีวิตของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ (กนิษฐา ไทยกกล้า; และคนอื่นๆ, 2556; พิทยา ศิริรักษ์; และคนอื่นๆ, 2557; นาวิ สกุลวงศ์ธนา; และคนอื่นๆ, 2557) โดยด้านเศรษฐกิจนั้นรัฐบาลในแต่ละประเทศต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากเพื่อใช้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จากรายงานตัวเลขงบประมาณแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเชิงบูรณาการ โดยสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) (2556, น. 1) พบว่า ประเทศไทยได้สูญเสียงบประมาณในการปราบปรามยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากจำนวน 1.2 พันล้านบาทในปี 2546 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 3.7 พันล้านบาทในปี 2556 เมื่อพิจารณางบประมาณด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พบว่าตัวเลขเพิ่มขึ้นจาก 1.8 พันล้านบาท เป็น 3.1 พันล้านบาทในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งนับเป็นความสูญเสียในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ที่มีมูลค่ามหาศาล ในด้านสังคมนั้นผลกระทบจากปัญหายาเสพติดไม่เพียงแต่ส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของผู้เสพ อันเป็นเหตุให้บุคคลสูญเสียศักยภาพ

เท่านั้น ปัญหายาเสพติดยังมีความสัมพันธ์หรือเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดคดีอาชญากรรมรูปแบบต่างๆ เช่น การลักทรัพย์ การทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งปรากฏเป็นข่าวทางสื่อต่างๆ อยู่เสมอ ปัญหาสังคมเหล่านี้ส่งผลเสียต่อร่างกายและจิตใจเป็นการบั่นทอนความสุขของคนในสังคมเป็นวงกว้างซึ่งไม่สามารถประเมินมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ความตอนหนึ่งว่า (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2545, ออนไลน์)

ยาเสพติดนี้มันก่อให้เกิดความเดือดร้อนหลายอย่างโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ทั้งข้าราชการ ตำรวจ ทหาร หรือโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนต่างๆ เดือดร้อนหมดและสิ้นเปลือง คนทั่วไปก็สิ้นเปลือง แทนที่จะมีเงินทอง มีทุนมาสร้างบ้านเมืองให้สบาย ให้เจริญ มัวแต่ต้องมาปราบปรามยาเสพติด มัวแต่ต้องมาเสียค่าดูแล และรักษาทั้งผู้เสพยา ผู้เป็นคนเดือดร้อนอย่างนี้เสียเงินและเสียชื่อเสียง....

ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยนั้นถือเป็นมหันตภัยร้ายที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศมาอย่างยาวนาน แม้รัฐบาลทุกยุคสมัยจะทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากในการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดังที่กล่าวแล้ว หรือแม้แต่การออกกฎหมายที่กำหนดโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดรุนแรงสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้ลดลงหรือเลือนหายไปจากสังคมไทยแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามปัญหายาเสพติดยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องหรืออาจทวีความรุนแรงขึ้น เห็นได้จากรายงานสถิติเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย ปี 2559 ในภาพรวม พบว่า การจับกุมคดียาเสพติด จับกุมได้ 169,448 คดี มีผู้ต้องหาจำนวน 182,225 คน (สำนักงาน ป.ป.ส. 2559ก, น. 1) ในส่วนของการบำบัดฟื้นฟู พบว่า มีจำนวนผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดจำนวน 303,501 ราย เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในช่วงอายุ 15 ถึง 24 ปี ยิ่งกว่านั้นยังพบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุดยังคงเป็นยาบ้า รองลงมา คือ สุรา ในขณะที่ยาไอซ์เป็นยาเสพติดอีกชนิดหนึ่งที่พบแนวโน้มการแพร่ระบาดสูงขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น (สำนักงาน ป.ป.ส. 2558ก,

น. 6-8) ในส่วนของพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติด พบว่า กรุงเทพมหานครยังคงเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดมากที่สุดมาอย่างต่อเนื่อง โดยการสำรวจในปี 2559 มีคดียาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 9,129 คดีและมีจำนวนผู้ต้องหา 6,988 คน (สำนักงาน ป.ป.ส. 2559ข, น. 63)

จากข้อมูลสถิติที่น่าเสนอข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีการใช้ยาเสพติดมากที่สุด ดังนั้น การยับยั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษาถือเป็นอนาคตของชาติ เป็นกลุ่มคนที่จะต้องเติบโตเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป หากบุคคลกลุ่มนี้เกิดปัญหาติดยาเสพติดและกลายเป็นบุคคลที่ไร้ศักยภาพเสียแล้ว ย่อมเป็นการยากที่จะพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติได้

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของพัฒนาการวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญกับเพื่อน รวมทั้งมีความอยากรู้อยากลอง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเริ่มต้นติดยาเสพติด สอดคล้องกับสถิติผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาในปี 2557 ของสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี (2558, ออนไลน์) ที่รายงานถึงสาเหตุหลักในการเริ่มใช้ยาเสพติด คือ เพื่อนชวน คิดเป็นร้อยละ 53.53 รองลงมา คือ การทดลองเสพ คิดเป็นร้อยละ 38.76 ซึ่งงานวิจัยในอดีตจำนวนหนึ่ง (สุภาภรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, 2538; โสภณ เมฆธนและคนอื่นๆ, 2539) พบว่า การเริ่มต้นจากการทดลองสูบบุหรี่หรือดื่มสุรานั้นเป็นพื้นฐานสู่การติดยาเสพติดประเภทอื่นๆ (gateway drugs) ที่รุนแรงขึ้นตามมาได้ เช่น กัญชา ยาบ้า เป็นต้น ดังนั้น การส่งเสริมให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันตนเองเพื่อป้องกันการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และหากพิจารณาถึงงานวิจัยด้านยาเสพติดในช่วง 20 ปีมานี้ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการสร้างเสริม ป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกัน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมกำหนัดตนเองจากยาเสพติดและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดตั้งแต่แรก เรียกได้ว่าเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม (Scaggs, 1984; Hogan, 1998; Tatchell, 2001; Allahverdipour; et al., 2007 (a); Mason; et al., 2009; Klostermann & O'Farrell, 2013; Moshki; et al., 2014; ปิ่น โค, 2540; ปิยะดา ละอองปลิว, 2546; ประภาศรี ทรัพย์ธนาภรณ์, 2546; ปิยาพัทธ์ อารีญาติ, 2549; ศุภร ชินะเกตุ, 2553)

อย่างไรก็ตามจากประเด็นปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ได้มีความพยายามจากหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญา โดยเฉพาะการดำเนินการบนพื้นฐานองค์ความรู้จากการวิจัยซึ่งการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นยังมี

ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หรือ นโยบายประชารัฐ โดยแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงปี 2559 - 2562 ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่รับนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดจากรัฐบาล และได้กำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 8 ยุทธศาสตร์ ตามกรอบแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 – 2562 ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีเป้าหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ชุมชน เพื่อลดผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดรายใหม่ มาตรการสำคัญในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด และรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นต้น (สำนักงาน ป.ป.ส. 2559ข, น. 10-14)

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มีการศึกษาใน 2 แนวทาง กล่าวคือ **แนวทางแรก**เป็นการวิจัยประเภทศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด ตัวอย่างงานวิจัยในอดีต เช่น การศึกษาของลาดทองใบ ภูภิรมย์ ในปี 2530 ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบผลสำคัญว่า การที่เด็กรายงานว่าตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก แบบรักสนับสนุนมาก และมีเจตคติที่ดีมากต่อการควบคุมสื่อมวลชน จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมากกว่า ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า เด็กที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย รักสนับสนุนน้อย และมีเจตคติน้อยต่อการควบคุมสื่อมวลชน งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวในการปลูกฝังอบรมบุตร

การศึกษาในระยะต่อมาได้มีการศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุด้านอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ได้แก่ ปัจจัยด้านจิตลักษณะ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Kumpfer; & Turner, 1990; Bruce Simons-Morton; et al., 1999; Allahverdipour; et al., 2007(a); Allahverdipour; et al., 2007(b); Nguyen; et al., 2011; Hye Jeong Choi; et al., 2013; Ehret; et al., 2013; Hwajung Oh; & Youngho Kim,

2014) การควบคุมตนเอง (Bruce Simons-Morton; et al., 1999; Allahverdipour; et al., 2007(a); Allahverdipour; et al., 2007(b); Hohman; et al., 2013; เกษม จันทศร, 2541; สฐิยาพร กันตารณวัฒน์, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552; ศุภร ชินะเกตุ, 2553) และ ความภาคภูมิใจในตนเอง (สุภาพร ธนะชานันท์, 2546; สฐิยาพร กันตารณวัฒน์, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) ปัจจัยด้านโรงเรียน เช่น ความผูกพันกับโรงเรียน (Kumpfer; & Turner, 1990; Wongtongkam; et al., 2014; สุภาพร ธนะชานันท์, 2546) เป็นต้น ปัจจัยด้านเพื่อน เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อน (Kumpfer; & Turner, 1990; Bruce Simons-Morton; et al., 1999; ปิยา ลาองปลิว, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) เป็นต้น

แนวทางที่สองของการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน วัยรุ่น เป็นการวิจัยประเภทการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ว่ามีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดอย่างไร ตัวอย่างงานวิจัย เช่น การศึกษาของ ปิ่น โค (2540) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันยาบ้าของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบผลว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมี พฤติกรรมการป้องกันยาบ้าสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยใน ระยะต่อมาอีกจำนวนหลายเรื่อง เช่น งานวิจัยของสุขฤดี ธัชศฤงคาร (2543) ได้สร้างโปรแกรม เสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขต กรุงเทพมหานคร ส่วนในงานวิจัยของมณฑิรา มาลารักษ์ (2546) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิค แม่แบบในการพัฒนาทักษะชีวิต ด้านทักษะนิสัย เพื่อป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกิ่งเพชร กรุงเทพมหานคร และในงานวิจัยของดิฐภัทร บวรชัย (2555) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมการสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของ วัยรุ่น ทั้งในส่วนที่เป็นการวิจัยประเภทความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและงานวิจัยประเภทเชิงทดลองจะ มีการศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในขอบเขตที่เฉพาะเจาะจงและเป็นองค์ ความรู้ที่กระจัดกระจาย ยังไม่ได้มีผู้ประมวลจัดหมวดหมู่ในลักษณะปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตและ สังคมของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ทำให้ผลงานวิจัยขาดความ ต่อเนื่อง ไม่เห็นภาพรวมขององค์ความรู้ รวมทั้งทำให้นักพัฒนาไม่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ ประโยชน์ได้มากเท่าที่ควร ทั้งนี้ในปัจจุบันมีวิธีวิทยาการวิจัยรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า การสังเคราะห์ งานวิจัย (research synthesis) ซึ่งนางลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 33) ได้กล่าวถึงความหมายของ

การสังเคราะห์งานวิจัยว่า เป็นระเบียบวิธีการศึกษาตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเรื่องเดียวกันหลายเรื่อง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปของผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการสังเคราะห์

ดังนั้นในระยะแรกของการศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งให้ความสำคัญกับการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (meta-analysis) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดได้มาก รวมทั้งสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม เช่น ลักษณะของโปรแกรมฝึกอบรม ระยะเวลา กลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยในระยะที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นต่อไป

สำหรับแนวทางในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมด้านยาเสพติดสำหรับนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มปกติมีความสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมรูปแบบโปรแกรมทั่วไป (Universal Program) ของ National Institute on Drug Abuse หรือ NIDA (1997) ซึ่งเป็นแนวคิดในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นการป้องกันและพัฒนาให้นักเรียนวัยรุ่นกลุ่มปกติให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรมของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992) มาประยุกต์ใช้จำนวน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติ ซึ่งในงานวิจัยของสกล วรเจริญศรี (2550) ที่ศึกษาทักษะชีวิต และการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นได้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรม และพบผลว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทักษะชีวิตมีคะแนนทักษะชีวิตมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงคาดได้ว่าในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมจะมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามนอกจากผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่สร้างขึ้นเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมแล้ว ผู้วิจัยยังเชื่อว่าผลของการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมจะมีความคงทนเมื่อเวลาผ่านไป จึงได้นำแนวคิดของการวัดซ้ำ (Repeated Measure) มาใช้ในการเก็บ

ข้อมูลใน 3 ช่วงเวลา คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล รวมทั้งยังคาดว่า ผลการสังเคราะห์งานวิจัยอาจพบตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดแต่อาจมีข้อจำกัดในการนำตัวแปรดังกล่าวมาสร้างและพัฒนาเป็นโปรแกรมฝึกอบรม สำหรับนักเรียน เช่น เป็นตัวแปรในด้านครอบครัว เป็นต้น จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรร่วม (Covariate variable) มาใช้เพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรและจะทำให้ผลการวิจัยมีความถูกต้อง แม่นยำมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมการ ป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นได้อย่างครบถ้วนรอบด้านรวมทั้งได้แนวทางที่ ประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชน เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันและมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดได้อย่างมากต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ของนักเรียนวัยรุ่น
2. โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน วัยรุ่น มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. โปรแกรมฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นได้หรือไม่ อย่างไร และผลที่เกิดขึ้นมีความคงทนเมื่อเวลาผ่านไป หรือไม่ อย่างไร

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ
2. เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเอง จากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นจำแนก ตามกลุ่มและช่วงเวลาในการวัด โดยมีความมุ่งหมายย่อยดังนี้
 - 3.1 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของ นักเรียนวัยรุ่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เมื่อควบคุมอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุน ทางสังคมจากคนรอบข้าง

3.2 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองเมื่อวัดในช่วงเวลาต่างกัน เมื่อควบคุมอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นด้วยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัย รวมทั้งมีการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสำหรับนักเรียนวัยรุ่นตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบและทำการศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมฯ โดยการทําวิจัยเชิงทดลองด้วยผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนอกจากจะได้องค์ความรู้ทางวิชาการแล้วยังสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ ดังนี้

ด้านองค์ความรู้

1. ได้ทราบถึงขนาดอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น รวมทั้งสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะของโปรแกรมฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นจากการสังเคราะห์งานวิจัย ปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่ค้นพบสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนวัยรุ่นได้มากขึ้น

ด้านการนำไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านยาเสพติด เช่น กรมสุขภาพจิต สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กระทรวงศึกษาธิการ และสถานศึกษาต่างๆ เป็นต้น สามารถนำองค์ความรู้จากผลการวิจัยไปใช้เพื่อกำหนดนโยบาย หรือวางแผนการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนได้
2. โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่สร้างขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมเยาวชน นักเรียนวัยรุ่น เพื่อให้มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมากขึ้นได้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยมุ่งเน้นการค้นหาลำดับเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครด้วยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยและสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ โดยมีระยะของการศึกษา 3 ระยะ ซึ่งในแต่ละระยะมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์งานวิจัย ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อหุ้ม (meta-analysis) ตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และสมิธ (Glass; McGaw; & Smith, 1981) ในระยะนี้มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ รายงานการวิจัยของนักวิชาการ ปรินูญานินพนธ์/วิทยานิพนธ์ ของนิสิต/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560

ตัวอย่าง ได้แก่ รายงานการวิจัยของนักวิชาการ ปรินูญานินพนธ์/วิทยานิพนธ์ของนิสิต/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560 และได้มาโดยใช้วิธีการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

1. เป็นงานวิจัยประเภทศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรืองานวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560
2. เป็นงานวิจัยที่ศึกษากับประชากรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เป็นรายงานการวิจัยที่รายงานค่าสถิติพื้นฐาน และ/หรือเป็นค่าสถิติที่มาจากการทดสอบนัยสำคัญที่เพียงพอต่อการนำไปใช้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าขนาดอิทธิพลได้
4. เป็นเอกสารที่สามารถสืบค้นและดาวน์โหลดฉบับสมบูรณ์ได้จากฐานข้อมูลออนไลน์

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ผู้วิจัยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยนำปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบจากผลการวิจัยระยะที่ 1 มาใช้ในการออกแบบกิจกรรม ทั้งนี้รูปแบบโปรแกรมที่จะสร้างขึ้นนั้นเป็นโปรแกรมทั่วไป (Universal Program) ตามแนวคิดของ National Institute on Drug Abuse หรือ NIDA (1997) และประยุกต์ใช้โมเดลสำหรับกระบวนการออกแบบด้านการศึกษาของเรโนลด์ (Reynolds, 1994, pp. 19-30) รวมทั้งใช้แนวคิดขั้นตอนการฝึกอบรมกลุ่มของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) และสร้างเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ แบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง เพื่อนำมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม ในระยะนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้น จำนวน 5 ท่าน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยการกำหนดคุณสมบัติว่าต้อง 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตวิทยาและการแนะแนว หรือจิตวิทยาการให้คำปรึกษา หรือ การวิจัยทางการศึกษา 2) มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอน การฝึกอบรมเยาวชน หรือการฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติด

ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ผู้วิจัยทำวิจัยเชิงทดลองโดยการนำโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นในระยะที่ 2 มาใช้กับตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่น ในระยะนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ของโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) จำนวน 294 คน

ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 42 คน ได้มาโดยใช้กระบวนการสุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มเพื่อใช้ในการทดลอง 3 ขั้นตอน คือ การเลือกอย่างสุ่ม(Random selection) การกำหนดเข้ากลุ่มอย่างสุ่ม (Random assignment) การกำหนดกลุ่มทดลองอย่างสุ่ม (Random treatment) ทำให้ได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 21 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่

1. ช่วงเวลาในการวัด ประกอบด้วย ก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2

2. การใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยมีกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกระทำ และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการจัดกระทำ

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ตัวแปรร่วม ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

แบบแผนการทดลอง

ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้จะใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ Pretest and Multiple-Posttest Design (Edmonds, & Kennedy, 2017, pp. 65-66)

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยดำเนินการตามตารางฝึกอบรมกับกลุ่มทดลอง ใช้เวลาในการฝึกอบรมจำนวน 3 วัน รวม 10 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่มีการฝึกอบรมใดๆ เพื่อเป็นกลุ่มเปรียบเทียบผลที่ได้จากการทดลอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด** หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับการกระทำของนักเรียนวัยรุ่นเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม การใช้เวลาร่างให้เป็นประโยชน์ การจัดการความเครียดอย่างเหมาะสม การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด การปฏิบัติตามหลักศาสนา การหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง การไม่ทดลองเสพยาเสพติด และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

2. **งานวิจัย** หมายถึง เอกสารรายงานผลการศึกษา/แสดงความรู้ความจริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย รายงานการวิจัยของนักวิชาการและงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาตรี ที่ทำโดยนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

3. การสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้/ตอบคำถามวิจัยด้วยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ โดยการรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

4. การวิเคราะห์ห่อภิมาณ หมายถึง วิธีการวิจัยที่ใช้ในการสังเคราะห์รายงานการวิจัยเชิงปริมาณหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน โดยใช้เทคนิควิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นผลการวิจัย ซึ่งวัดในรูปของดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ขนาดอิทธิพล หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่กว้างขวางลุ่มลึกกว่าผลงานวิจัยแต่ละเรื่อง

5. โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด หมายถึง วิธีการพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นที่เกิดจากโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด เป็นรูปแบบโปรแกรมทั่วไป (Universal Program) ตามแนวคิดของ National Institute on Drug Abuse หรือ NIDA (1997) และประยุกต์ใช้โมเดลฝึกอบรมของ เรโนลด์ (Reynolds, 1994, pp. 19-30) รวมทั้งใช้แนวคิดขั้นตอนการฝึกอบรมกลุ่มของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นเริ่มต้น (The Initial Stage) ในขั้นนี้จะเริ่มนับตั้งแต่มีการพบกันครั้งแรก ระหว่างสมาชิกกับผู้นำกลุ่ม สิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำกลุ่มในขั้นนี้ คือ การสร้างสัมพันธภาพ (Relationship building) และการกำหนดหน้าที่ต่างๆ ในกลุ่ม (Task orientation function) ซึ่งสมาชิกทุกคนจะต้องรู้จักผู้นำกลุ่มและสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างต่างๆ ของกลุ่ม การสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกกับสมาชิก ทักษะสำคัญของผู้นำกลุ่มในขั้นนี้ คือ ทักษะการเอื้ออำนวย (Facilitative skill) ในขั้นนี้อาจจำเป็นต้องมีการประเมินตนเองของสมาชิก (Self-assessment) และการกำหนดเป้าหมายส่วนบุคคล (Setting of personal goal)

2) ขั้นดำเนินการ (The Working Stage) ในขั้นนี้ผู้นำกลุ่มยังจำเป็นต้องใช้ทักษะในการเอื้ออำนวยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้จากสมาชิกคนอื่นๆ โดยการกระตุ้นให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับตนเองและให้ข้อมูลย้อนกลับ นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มควรมีการกำหนดเป้าหมายในการฝึกอบรมที่เฉพาะ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การสอน การบรรยาย การใช้แบบฝึกหัด เกม ตลอดจนการให้การบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ทักษะการเอื้ออำนวยอาจมุ่งไปที่การทำให้เกิดการเปิดเผยตนเอง ลดการป้องกันตนเอง โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ ภายใต้การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกกลุ่มตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มให้

ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกันด้วย นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มควรมีการอำนวยความสะดวกให้สมาชิกกลุ่มเกิดการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ถึงการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับการช่วยเหลือ

3) **ขั้นยุติ (The Ending Stage)** ในขั้นของการยุตินี้ให้ความสำคัญกับการยุติกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง เป็นการรักษาและพัฒนาสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มไปประยุกต์ใช้จริงเมื่ออยู่ภายนอกกลุ่มต่อไป สิ่งที่สำคัญในขั้นนี้อีกประการ คือ ผู้นำกลุ่มช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้จัดการกับความรู้สึกกังวลต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกิดความมั่นใจว่าจากการเข้ารับการฝึกอบรม สมาชิกได้เรียนรู้อันนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ ตลอดจนให้มีการประเมินตนเองทั้งจุดแข็งจุดอ่อน รวมถึงพัฒนาแผนในการปฏิบัติต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง

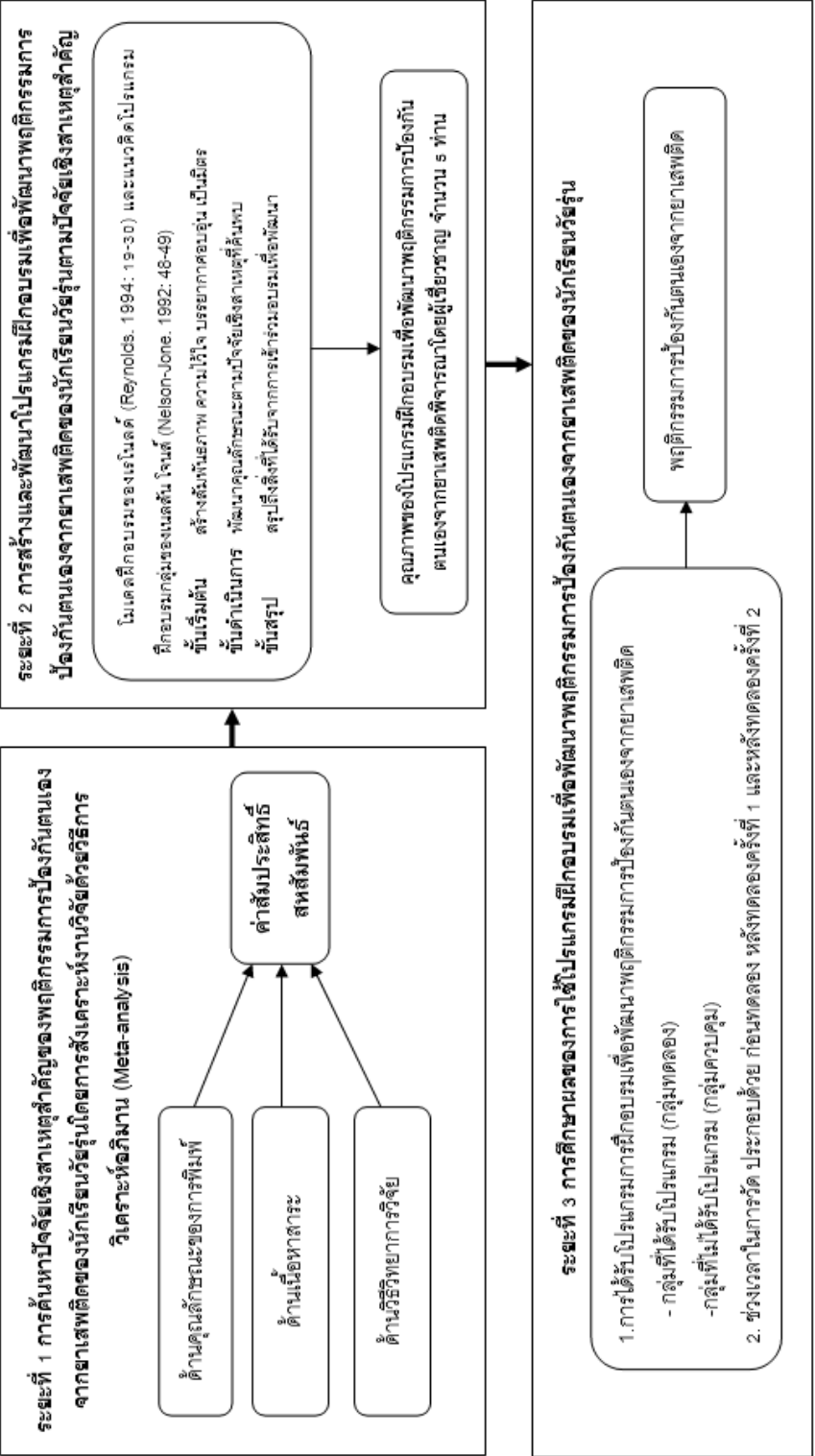
5. **นักเรียนวัยรุ่น** หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 14 – 15 ปี โดยศึกษาอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

6. **ยาเสพติด** หมายถึง ขอบข่ายของยาเสพติดที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุหรี่และสุรา (รวมทั้งเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เช่น เบียร์ ไวน์ เป็นต้น) ยาบ้า และไอซ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น และสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ โดยใน **ระยะแรก**เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิเคราะห์หोภิมานตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ว และสมิธ (Glass; McGaw; & Smith, 1981) เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เป็นกรอบในการกำหนดกลุ่มตัวแปรเชิงสาเหตุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะ กลุ่มตัวแปรด้านสถานการณ์ และกลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ **ระยะที่ 2** เมื่อค้นพบปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นแล้ว ผู้วิจัยนำข้อค้นพบดังกล่าวเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น โดยอาศัยแนวคิดการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมที่เป็นรูปแบบโปรแกรมทั่วไป (Universal program)

ตามแนวคิดของ National Institute on Drug Abuse หรือ NIDA (1997) และประยุกต์ใช้โมเดล ผักอบรมของ เรโนลด์ (Reynolds, 1994, pp. 19-30) รวมทั้งใช้แนวคิดขั้นตอนการผักอบรมกลุ่ม ของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, pp.48-49) มาเป็นกรอบในการสร้างโปรแกรมผักอบรม รูปแบบการผักอบรมที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป และดำเนินตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโปรแกรมผักอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษา ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำโปรแกรมผักอบรมไปใช้จริง รวมทั้งมีการวิเคราะห์ ปรับปรุงรูปแบบโปรแกรมผักอบรมตามคำแนะนำ **ระยะที่ 3** เป็นการศึกษาผลของการใช้โปรแกรม กับตัวอย่าง ผู้วิจัยนำโปรแกรมผักอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่ สร้างขึ้นไปใช้กับตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่น โดยการทำวิจัยเชิงทดลอง แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองที่ ใช้ คือ แบบ Pretest and Multiple-Posttest Design (Edmonds, & Kennedy, 2017, pp. 65-66) โดยมีตัวแปรจัดกระทำ (Manipulated variable) คือ กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมผักอบรมเพื่อ พัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (กลุ่มทดลอง) และ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมผักอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (กลุ่มควบคุม) และ ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยมีรายละเอียดดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ โดยในระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นซึ่งประกอบด้วย 2 สมมติฐาน ได้แก่

1. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (กลุ่มทดลอง) ที่วัดในช่วงเวลาต่างกัน มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมฯ (กลุ่มควบคุม) เมื่อควบคุมอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

2. เมื่อควบคุมอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (กลุ่มทดลอง) มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแตกต่างกัน เมื่อวัดในช่วงเวลาต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอรายละเอียดออกเป็น 6 ตอน ตามลำดับดังนี้ ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ตอนที่ 4 ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในส่วนนี้เป็นการสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ความเป็นมาของยาเสพติด ความหมายของยาเสพติด ประเภทของยาเสพติด และนโยบายด้านยาเสพติดในระดับสากลและนโยบายของประเทศไทย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาของยาเสพติด

สำนักงาน ป.ป.ส. (2553, น. 2) ได้ประมวลความเป็นมาของยาเสพติดสรุปได้ว่า นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าประเทศอิรัก อิหร่านและประชาชนในแถบเมโสโปเตเมียรู้จักการปลูกฝิ่นมาประมาณ 5,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยชาวกรีกทราบว่าฝิ่นสามารถระงับความเจ็บปวดและกลัดกลุ้มได้เป็นอย่างดี ส่วนชาวอินเดียก็ใช้ฝิ่นเพื่อให้เกิดความมึนเมาโดยเห็นว่าเป็นความสุข และสามารถช่วยให้ลืมความทุกข์ต่างๆ ได้ ต่อมาในยุคศตวรรษที่ 18-19 ชาวมุขชาวอังกฤษเมืองซิงกั๋วแท่เห็นจริงว่าฝิ่นทำอันตรายต่อผู้เสพได้ จึงใช้ฝิ่นเป็นเครื่องมือช่วยในการล่าเมืองขึ้นให้มาอยู่ในอาณานิคมของตน ในส่วนของประเทศไทย ฝิ่นเข้ามาในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรกอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) พ.ศ. 1903 มีกฎหมายบัญญัติการห้ามซื้อ ขาย เสพฝิ่นไว้ ซึ่งแม้ว่าบทลงโทษจะสูงแต่การลักลอบซื้อขายและเสพฝิ่นยังมีอยู่ ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงออกกฎหมายป่าวร้องห้ามปรามผู้ขาย ผู้สูบฝิ่นแต่ยังไม่เป็นผลสำเร็จ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษให้สูงขึ้นไปอีก รัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่ตรงกับสมัยที่อังกฤษนำฝิ่นจากอินเดียไปบังคับขายให้จีนทำให้มีคน

จีนติดฝิ่นเพิ่มขึ้น และในช่วงเวลานั้นตรงกับระยะที่คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น จึงเป็น การนำฝิ่นและผู้ติดฝิ่นเข้ามาในเมืองไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมี นโยบายที่ยอมให้คนจีนเสพและขายฝิ่นได้ตามกฎหมายแต่ต้องเสียภาษีผูกขาด มีนายภาษีเป็นผู้ ดำเนินการ ปรากฏว่าภาษีฝิ่นทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมาก และได้มีความพยายามไม่ให้คน ไทยเสพฝิ่น แต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ ภาษีฝิ่นเพื่อทำให้การสูบฝิ่นน้อยลงจนสามารถเลิกได้ในที่สุด และทรงยอมให้รัฐขาดรายได้จาก ภาษีฝิ่น ปริมาณเงินรายได้จากภาษีฝิ่นลดลงเรื่อยๆ โดยรัฐได้เงินชดเชยจากภาษีอากรยาสูบแทน

ในปี พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติซึ่งปกครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้นได้มีการประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2501 ให้เลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นทั่ว ราชอาณาจักร และกำหนดดำเนินการให้เสร็จสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2502 โดยประกาศให้ผู้เสพฝิ่นขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เสพฝิ่นภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2501 และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2502 ห้ามมิให้ร้านจำหน่ายฝิ่นแก่ผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้ สูบฝิ่น ยุบเลิกร้านจำหน่ายฝิ่นให้แก่ผู้ไม่มีใบอนุญาตภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2502 และ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 ผู้กระทำความผิดฐานเสพฝิ่นหรือมูลฝิ่น นอกจากจะต้องรับโทษตาม กฎหมายแล้วยังต้องถูกส่งไปรับการรักษา ณ สถานพยาบาล และพักฟื้นผู้อดฝิ่นไม่เกิน 90 วัน และให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทยร่วมกันจัดตั้งสถานพยาบาลและพักฟื้นผู้ อดฝิ่น และมีการทำลายกล็องสูบฝิ่นที่ท้องสนามหลวง โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะ ปฏิวัติเป็นประธานและควบคุมการเผาทำลาย นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยฝิ่น เพิ่มโทษผู้ละเมิดให้สูงขึ้น ซึ่งได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา การเสพ และจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทยเป็นสิ่งผิดกฎหมาย มีการประหารชีวิตผู้ผลิตและค้ายาเสพติด แต่ ปัญหายาเสพติดไม่ได้ลดลง นอกจากนี้ตัวยาเสพติดได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นเฮโรอีน ซึ่งผลิตด้วยการ เปลี่ยนตัวยาสำคัญในฝิ่น คือ มอร์ฟีน ด้วยวิธีทางเคมีเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ร้ายแรงกว่าฝิ่นเข้ามา ระบาดในเมืองไทย พบครั้งแรกในราวเดือนกันยายน พ.ศ. 2502 โดยเฮโรอีนได้เข้ามาแพร่ระบาด ในหมู่ผู้ติดฝิ่นอยู่เดิมเพราะสูบได้ง่ายใช้เผาในกระดาษตะกั่วแล้วสูดไอไม่ต้องมีบ้องฝิ่น และไม่มี กลิ่นเวลาสูบการหลบหนีกฎหมายก็ทำได้ง่ายกว่าการสูบฝิ่น จนมาถึงปัจจุบันยาเสพติดยังคงเป็น ปัญหาที่ร้ายแรง มีการแพร่ระบาดของการติดยาเสพติดหลายชนิด เช่น ยาบ้า ยาไอซ์ สารระเหย ทั้งในต่างจังหวัดและในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน ป้องกันและแก้ไขอย่างเร่งด่วน

1.2 ความหมายของยาเสพติด

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของยาเสพติด พบว่า มีคำศัพท์ที่มีนัยถึงยาเสพติดอยู่หลายคำ เช่น คำว่า narcotic แปลว่า สิ่งเสพติด คำว่า addictive substance แปลว่า สารเสพติด และคำว่า drug แปลว่า ยาเสพติด ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้มีความหมายในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม สำนักงาน ป.ป.ส. (2553) ได้ประมวลและสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและได้ใช้คำว่า “ยาเสพติด” ในการนำเสนอ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการสื่อสารและความเข้าใจที่ตรงกัน ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้คำว่า ยาเสพติด (drug) เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้คำของสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งถือเป็นองค์กรหลักของประเทศในการดำเนินงานด้านยาเสพติด ทั้งนี้ สำนักงาน ป.ป.ส. (2553, น. 1) ได้ประมวลความหมายของยาเสพติดที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ให้ความหมายว่า ยาเสพติด หมายถึง สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกาย และจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจขึ้น

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายว่า ยาเสพติด หมายถึง สารใดๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือได้จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ที่มีผลต่อจิตใจและระบบประสาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติด ก่อให้เกิดพิษเรื้อรัง ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม เช่น ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยานอนหลับ สุรา เป็นต้น

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 มาตรา 4 ให้ความหมาย ยาเสพติดให้โทษ หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับ ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

สรุปได้ว่า ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีทั้งที่ได้จากธรรมชาติหรือสังเคราะห์ขึ้น เมื่อเข้าสู่ร่างกายทั้งโดยวิธีกิน ดม สูบ หรือฉีด ติดต่อกันระยะเวลาหนึ่งจะทำให้ติดและมีความต้องการที่จะเสพเพิ่มขึ้น และก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกายและจิตใจ

1.3 ประเภทของยาเสพติด

ยาเสพติด สามารถแบ่งได้ตามลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2553, น. 8-9)

1. แบ่งได้ตามแหล่งที่เกิด ได้แก่

1.1 ยาเสพติดธรรมชาติ (Natural Drugs) คือ ยาเสพติดที่ผลิตได้มาจากพืช เช่น ฝิ่น พืชกระท่อม กัญชา

1.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) คือ ยาเสพติดที่ผลิตขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมี เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน

2. แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้แก่

2.1 ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin) แอมเฟตามีน (Amphetamine) เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) แอลเอสดี (LSD) ทเอกซ์ตาซี (Ecstasy) หรือ MDMA

2.2 ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น ฝิ่น (Opium) มอร์ฟีน (Morphine) โคเคนหรือ โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) เมทาโดน (Methadone)

2.3 ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ เช่น ยาแก้ไอที่มีโคเดอีนผสมอยู่

2.4 ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์ (Acetic anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl chloride) เอทิลิดีนไดอะเซเตต (Ethylidene diacetate) ไลเซอริจิก อาซิก (Lysergic acid)

2.5 ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึง ประเภท 4 เช่น พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น (ซึ่งหมายความรวมถึงพันธุ์ฝิ่น เมล็ดฝิ่น ก้านฝิ่น ฟางฝิ่น) พืชเห็ดขี้ควาย

3. แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ได้แก่

3.1 ยาเสพติดประเภทกดประสาท เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ยากล่อมประสาท สารระเหย

3.2 ยาเสพติดประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน โคคาอีน

3.3 ยาเสพติดประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย

3.4 ยาเสพติดประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกด กระตุ้นหรือหลอนประสาทร่วมกัน) เช่น กัญชา เป็นต้น

4. แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ซึ่งได้จัดแบ่งยาเสพติดออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่

4.1 ประเภทฝิ่น หรือ มอร์ฟิน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟิน เช่น ฝิ่น มอร์ฟิน เฮโรอีน เพติดีน

4.2 ประเภทบาบิทูเรต รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน เช่น เซโคบาร์บิทัล อะโมบาร์บิทัล พาราดีไฮด์ เมโปรบาเมท ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์

4.3 ประเภทแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ วิสกี้

4.4 ประเภทแอมเฟตามีน เช่น แอมเฟตามีน เดกซ์แอมเฟตามีน

4.5 ประเภทโคเคน เช่น โคเคน โบโคคา

4.6 ประเภทกัญชา เช่น ใบกัญชา ยางกัญชา

4.7 ประเภทคัท เช่น โบคัท โบกระท่อม

4.8 ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เมสคาลิน เมล็ดมอร์นิง โกลี่ ต้นลำโพง เห็ดเมาบางชนิด

4.9 ประเภทอื่นๆ เป็นพวกที่ไม่สามารถเข้าประเภทใดได้ เช่น ทินเนอร์ เบนซิน น้ำยาล้างเล็บ ยาแก้ปวด บุหรี่

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้มีการดัดแปลง คัดค้นยาเสพติดรูปแบบใหม่ๆ เพื่อมอมเมาเยาวชน รวมทั้งสามารถหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากผู้ปกครอง ครู หรือเจ้าหน้าที่ได้ ซึ่งยาเสพติดรูปแบบใหม่ๆ เหล่านี้ก็มีอันตรายไม่แพ้ยาเสพติดประเภทที่กล่าวมาข้างต้น ตัวอย่างเช่น สี่คูณร้อย ซึ่งเป็นชื่อเรียกเครื่องดื่มที่มี 4 ส่วนผสมหลัก คือ น้ำดื่มโบกระท่อม โค้ก ยาแก้ไอ และยากันยุง รวมทั้งยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดมากในขณะนี้ คือ ยาโปรซ์ หรือ procodyl เป็นยาแก้แพ้ชนิดน้ำ และวัยรุ่นนำไปผสมกับน้ำอัดลมเพื่อดื่ม ซึ่งยาเสพติดทั้ง 2 ประเภทที่ยกตัวอย่างมาจะทำให้เกิดอาการมีเมามีฤทธิ์เหมือนสุรา และเมื่อเสพต่อเนื่องเป็นเวลานานจะทำให้สมองเสื่อมได้ เป็นต้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น โดยกำหนดขอบเขตของยาเสพติดที่ศึกษา ได้แก่ บุหรี่ สุรา (รวมทั้งเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เช่น เบียร์ เป็นต้น) เนื่องจากการประมวลเอกสารและงานวิจัยในอดีตที่ได้นำเสนอไว้แล้วว่า บุหรี่และสุรา ถือเป็นยาเสพติดขั้นต้น (gateway drugs) ที่วัยรุ่นเริ่มทดลองเสพมากที่สุด

และเป็นพื้นฐานสู่การติดยาเสพติดประเภทอื่นๆ ที่รุนแรงกว่าตามมาได้ รวมทั้งยาบ้า และไอซ์ ซึ่งถือเป็นยาเสพติดที่พบว่ามีสถิติการแพร่ระบาดในกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

1.4 ผลกระทบของยาเสพติด

ปัญหาเสพติดนอกจากจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เสพ เช่น การทำให้สุขภาพอนามัยเสื่อมโทรม เป็นเหตุให้บุคคลสูญเสียศักยภาพแล้ว ยังส่งผลกระทบทางอ้อมในมิติต่างๆ อีกด้วย ซึ่งพูนสุข นิติวัดนะ (2545, น. 17) ได้สรุปถึงโทษพิษภัยของยาเสพติดในด้านต่างๆ ดังนี้

1.4.1 ผลกระทบต่อตัวผู้เสพ กล่าวคือ ผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากฤทธิ์ต่อระบบต่างๆ ของร่างกาย เมื่อร่างกายรับยาเหล่านั้นเป็นประจำ ทำให้การทำงานของระบบต่างๆ ผิดปกติจากเดิม ทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลง มีร่างกายซูบผอม ผิวดำคล้ำ สมอเสื่อม ป่วยด้วยโรคแทรกซ้อนต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากฤทธิ์ยา เช่น โรคทางเดินอาหาร โรคปอด โรคหัวใจ โรคตับ โรคไต ฯลฯ ภูมิคุ้มกันภายในร่างกายลดลง ทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่าย และถ้ายาเสพติดนั้นมีสารอื่นเจือปนอยู่ด้วย เช่น เฮโรอีนเบอร์ 3 อาจมียานอนหลับหรือสารหนูผสมน้ำมันเบนซินบางชนิดที่มีสารตะกั่วผสมอยู่ ลักษณะเช่นนี้จะเพิ่มภัยจากสารเจือปนได้อีกด้วย นอกจากนี้ผู้เสพยาเสพติด โดยการฉีดหากมีการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน อาจถึงแก่ชีวิตได้เพราะเกิดสภาวะติดเชื้อ เช่น การติดเชื้อไวรัส โรคเอดส์ จากการใช้เข็มและกระบอกฉีดยาร่วมกันของผู้เสพ เฮโรอีน เป็นต้น ในส่วนของจิตใจ พบว่า ผู้ติดยาเสพติดมีอาการไม่ปกติ เช่น อ่อนไหวง่าย ซึมหรือเกรี้ยวกราด ในที่สุดก็จะเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่สนใจตนเอง ขาดความรับผิดชอบ ไม่อาจทำงานหรือเรียนหนังสือได้ และมักประสบอุบัติเหตุ หรือแม้แต่การทำร้ายตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังทำให้เสียทรัพย์สินซึ่งอาจเป็นสาเหตุในการก่ออาชญากรรม ปล้น จี้ หรือฆ่า เพื่อนำเงินมาซื้อยาเสพติดและความร้ายแรงของพิษภัยก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามปริมาณของยาเสพติดที่ผสมในร่างกายที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

1.4.2 ผลกระทบต่อครอบครัว การติดยาเสพติดนอกจากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวแล้ว ผู้เสพยาเสพติดยังขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่ห่วงใย ไม่ดูแลครอบครัวอย่างที่เคยปฏิบัติมา ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ต้องสูญเสียเศรษฐกิจและรายได้ของครอบครัวเนื่องจากต้องนำเงินไปซื้อยาเสพติด และบางรายต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อใช้จ่ายในการบำบัดรักษา กลายเป็นภาระของครอบครัวในที่สุด หรือก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว เช่น ทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข มีปัญหาความแตกแยก เกิดการทะเลาะวิวาท เป็นต้น

1.4.3 ผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ ผู้เสพยาเสพติดสามารถก่อปัญหาสังคมขึ้นในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การก่ออาชญากรรม การปล้น การจี้ การชิงทรัพย์ ทำร้ายผู้อื่น

และอาจเป็นต้นเหตุของการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน การเกิดอัคคีภัย และผู้ติดยาเสพติดยังเป็นที่รังเกียจของสังคมหรือเข้าสังคมไม่ได้ พฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดเป็นการถ่วงความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาของสังคม สภาวการณ์ดังกล่าวก็จะกลับกลายเป็นภาระของสังคมส่วนรวมในการจัดสรรบุคลากร แรงงาน และงบประมาณในการปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในที่สุด

1.4.4 ผลกระทบต่อประเทศชาติ ผู้ติดยาเสพติดจะตกเป็นทาสของยาเสพติด อาจกล่าวได้ว่า เป็นผู้บ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคง ความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากผู้ติดยาเสพติดทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษา และทำให้ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ทำให้เสียกำลังส่วนหนึ่งของชาติไปอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ติดยาเสพติดที่เป็นเยาวชน ย่อมสูญเสียพลังกำลังที่เป็นอนาคตของชาติ ถ้าสภาพการณ์เป็นเช่นนี้ความมั่นคงของชาติย่อมถูกกระทบกระเทือน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลกระทบของปัญหายาเสพติดไม่เพียงแต่ส่งผลเสียต่อตัวผู้เสพเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงประเทศชาติอีกด้วย

1.5 แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส., 2544, น. 5-10 อ้างอิงจาก Nowlis, 1975) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการป้องกันยาเสพติดว่า เป็นทฤษฎีพื้นฐานของการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งพายาเสพติด โดยเน้นการลดความต้องการในการใช้ยาเสพติด และสร้างภูมิคุ้มกันโดยให้ความสำคัญกับบุคคลและสภาพแวดล้อม ซึ่งมีแนวคิดแตกต่างกัน ดังนี้

1. Atomistic concept แนวคิดนี้เชื่อว่า การที่จะแก้ไขปัญหาระบบใหญ่ได้ จำเป็นต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อยแต่ละระบบให้ดีเสียก่อน ในกรณีการป้องกันปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลง “บุคคล” แต่ละคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จึงจะทำให้การดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติด หรือแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล คือ

1.1 Socratic – rational model ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลพร้อมจะตอบสนองข้อสงสัยใหม่ๆ ทำให้บุคคลสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติอันเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันตามทฤษฎีนี้ได้แก่ การจัดทำข่าวสารแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้เข้าใจถึงปัญหา อันเนื่องมาจากใช้ยาในทางที่ผิดและการพึ่งยา การหาวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ให้นักเรียน

1.2 Social – psychological model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่ตนผูกพันอยู่ การสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดความผูกพันทางอารมณ์กับกลุ่มเพื่อน ครู และโรงเรียน เช่น จัดกลุ่มสัมพันธ์ ค่ายพักแรม ทั้งในและนอกสถานที่ โรงเรียนริเริ่มการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูเพื่อร่วมกันพัฒนาเยาวชน

2. Holistic concept แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อม โดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคคลโดยไม่เปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมย่อมทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม ให้สอดคล้องและเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่ซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทราม การลดความต้องการการพึ่งพา แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงระบบสภาวะแวดล้อม คือ

2.1 Liberal model ทฤษฎีนี้เชื่อว่าในสังคมที่ซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทรามการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมจำเป็นต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล และดำเนินไปพร้อมๆ กัน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โรงเรียนดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรงเรียนได้นำความรู้และวิชาการใหม่ๆ ที่โรงเรียนประสบความสำเร็จออกเผยแพร่แก่ชุมชน หรือเชิญผู้แทนจากหน่วยงานในชุมชน เช่น สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สถาตำบล ผู้นำชุมชน เจ้าของหอพักและผู้ปกครองเป็นคณะกรรมการร่วมกับโรงเรียน เพื่อหาแนวทางร่วมกันป้องกันและแก้ไขเด็กและเยาวชนที่ใช้จ่ายในทางที่ผิด

2.2 Radical model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบฉับพลันทันทีโดยการนำหลักจิตวิทยามวลชนมาใช้ เช่น การปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่

นอกจากนี้ โนวลิส (Nowlis, 1971) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ยังได้เสนอแนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้พื้นฐานองค์ประกอบของปัญหายาเสพติด คือ คน ตัวยา และสิ่งแวดล้อม ไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบศีลธรรม – กฎหมาย (The legal – moral model) แนวคิดนี้มองปัญหายาเสพติดโดยเน้นความสำคัญที่ตัวยาและมีความเชื่อว่า ถ้ามีการย้าถึงอันตรายอันเกิดจากผลของยาเสพติดให้มากที่สุด จะช่วยยับยั้งการใช้อย่างเสพติดได้ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติดที่ทำให้เกิดปัญหา รวมทั้งการชี้แจงให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาเสพติดในด้านกฎหมายและบทลงโทษ จะช่วยทำให้คนกลัวและไม่กล้าทำ

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The public health model) แนวคิดนี้มองปัญหา ยาเสพติดเป็นเรื่องของสุขภาพอนามัยหรือโรคภัยไข้เจ็บ จึงทำให้เกิดความคิดที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนเสียก่อน โดยใช้มาตรการต่างๆ เช่น การให้ความรู้ ให้ข่าวสาร พิษภัยที่เกิดจากการใช้ ยาเสพติด ตลอดจนอันตรายที่เกิดกับตัวผู้ใช้และสังคม

3. รูปแบบจิตสังคม (The psycho-social model) แนวคิดนี้ถือว่า คน ตัวยา และ สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบสำคัญของการใช้ยา ผู้ใช้ยาจึงควรให้ความสนใจกับเหตุผลและ ความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้ยา แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับสังคมในด้านที่ว่า สังคมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด การใช้ยา ปฏิบัติต่อการใช้ยา จึงเสนอให้พิจารณาถึงความต้องการด้านส่วนตัวและด้านสังคม ของบุคคล

4. รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The social culture model) แนวคิดนี้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน และเห็นว่าบางสิ่งบางอย่าง ของสังคมควรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบุคคล และความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษานั้นควรลดความเคร่งเครียด และความเป็นทางการลง และควรมุ่ง คำนึงถึงตัวนักเรียนในฐานะเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น ในด้านการทำงานควรให้คนทำงานด้วยการ ได้รับค่าตอบแทนที่น่าพอใจ มากกว่าการมุ่งแต่ผลกำไรเพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่าแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติด ต้องดำเนินการแบบบูรณาการทั้งใน ด้านตัวคน เช่น การให้ความรู้ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน เป็นต้น และด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ดี การใช้มาตรการทางกฎหมาย เป็นต้น ควบคู่กันไป

1.6 นโยบายด้านยาเสพติดในระดับสากลและนโยบายของประเทศไทย

นโยบายด้านยาเสพติดในระดับสากล

ปัญหายาเสพติดถือเป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเนื่องจาก ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศในทุกมิติดังที่กล่าวแล้ว ดังนั้น สำนักงาน ป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime หรือ UNODC) ซึ่งเป็นองค์การหลักที่ดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดรวมทั้งอาชญากรรมในระดับสากล จึงได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานแก้ไข ปัญหายาเสพติดในระดับสากล โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลัก คือ การลดจำนวนการผลิต (Supply) และการลดความต้องการ (Demand) (Commission on Narcotic Drugs (CND), 2015: Online; National Institute on Drug Abuse (NIDA), 1997)

แนวทางที่ 1 กลยุทธ์การลดอุปทานยาเสพติด (Supply reduction strategies) เป็นแนวทางการดำเนินงานเพื่อลดอุปทานหรือแหล่งที่มาของยาเสพติดประเภทที่ผิด

กฎหมาย เช่น การทำลายแหล่งเพาะปลูกพืชเสพติด การเข้ายึดยาเสพติดในขณะที่กำลังขนส่ง การลาดตระเวนชายแดน การกำหนดโทษสำหรับผู้ใช้และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด และในส่วนของยาเสพติดประเภทที่ถูกกฎหมาย เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยาสูบ ก็ใช้วิธีลดอุปทานโดยการเพิ่มภาษีสรรพสามิต ออกกฎหมายเพิ่มอายุที่อนุญาตให้ซื้อหรือใช้ยาเสพติดประเภทนี้ บังคับใช้กฎหมายเพื่อลดการโฆษณาสินค้าประเภทนี้

แนวทางที่ 2 กลยุทธ์การลดอุปสงค์การใช้อาเสพติด (Demand reduction strategies) เป็นแนวทางการดำเนินงานเพื่อลดอุปสงค์หรือความต้องการใช้อาเสพติด กล่าวคือ การดำเนินงานในแนวทางนี้มุ่งเน้นมาตรการในการป้องกันและรักษาผู้ติดยาเสพติด (Prevention and treatment) โดยมาตรการป้องกัน (Prevention) เป็นรูปแบบการดำเนินงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง และเพิ่มปัจจัยปกป้องเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่วนมาตรการในการรักษา (Treatment) เป็นการลดอุปสงค์โดยการบำบัดรักษาเพื่อหยุดการใช้อาเสพติดในผู้ที่ใช้หรือติดยาเสพติด

นโยบายด้านยาเสพติดของประเทศไทย

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยนั้นได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบันคณะรักษาความสงบแห่งชาติและรัฐบาล มีเจตนารมณ์และความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะลดระดับปัญหายาเสพติดและปัญหาที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสงบสุขของประชาชนและสังคมโดยรวม ซึ่งในการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 ได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจัดการกับปัญหาอื่นๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2558ก, น. 2)

การกำหนดนโยบายด้านยาเสพติดของประเทศไทยนั้น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือ ป.ป.ส. ถือเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ โดยการดำเนินงานด้านยาเสพติดในปัจจุบันนอกจากจะใช้แนวทางหลัก 2 แนวทางตามที่ใช้ในระดับสากลแล้ว สำนักงาน ป.ป.ส. ยังได้กำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559 ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องมาจาก แผนฯ ปี 2558 โดยจุดมุ่งหมายของแผนฯ ปี 2559 คือ ลดปริมาณผู้เข้าสู่การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและนำคนออกจากวงจรการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เห็นอย่างชัดเจน จนไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและประชาชน และกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันและ

แก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559 ตามกรอบแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 – 2562 มี 8 ยุทธศาสตร์ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2559, น. 10) คือ

- 1) ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- 2) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด
- 3) ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม
- 4) ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด
- 5) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 6) ยุทธศาสตร์สร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด
- 7) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน
- 8) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

จาก 8 ยุทธศาสตร์หลักข้างต้นสามารถจัดหมวดหมู่ยุทธศาสตร์ที่มีกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็น 4 ด้าน (สำนักงาน ป.ป.ส., 2559, น. 10) ได้แก่

1. ด้านการป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย
 - ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 - ยุทธศาสตร์ที่ 6 การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด
 - ยุทธศาสตร์ที่ 7 การมีส่วนร่วมภาคประชาชน
2. ด้านการบำบัดรักษายาเสพติด ประกอบด้วย
 - ยุทธศาสตร์ที่ 2 การแก้ไขปัญหายาเสพติดผู้ติดยาเสพติด
 - ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม
3. ด้านการปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วย
 - ยุทธศาสตร์ที่ 4 การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด
 - ยุทธศาสตร์ที่ 5 ความร่วมมือระหว่างประเทศ
4. ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย
 - ยุทธศาสตร์ที่ 8 การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

นอกจากนี้ยังได้กำหนดเป้าหมายภาพรวมและจุดเน้นการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

เป้าหมายภาพรวม

1. สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป
2. พัฒนาระบบและมาตรฐานการบำบัดรักษา การติดตามผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู ให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู ให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติ
3. ลดการผลิตยาเสพติดในพื้นที่นอกประเทศ และสกัดกั้นการลักลอบลำเลียงนำเข้ายาเสพติดตามช่องทางชายแดน ตลอดจนพื้นที่ในประเทศ
4. ปราบปราม จับกุมการกระทำผิดคดีร้ายสำคัญ รวมทั้งเครือข่ายการค้าในเรือนจำทุกแห่ง

จุดเน้นการดำเนินงาน

1. ขยายรูปแบบ แนวทาง การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดแต่ละช่วงวัย
2. พัฒนามาตรฐานกระบวนการบำบัดรักษาทุกระบบให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
3. ให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาอย่างเป็นรูปธรรม
4. บูรณาการแผนสกัดกั้นยาเสพติดและการปราบปรามนักค้ารายสำคัญ
5. เร่งสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาคอาเซียน
6. ขยายกรอบแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการป้องกันยาเสพติด การควบคุมพื้นที่ และลดปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อปัญหายาเสพติด
7. จัดระบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม
8. ปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณ และเร่งรัด กำกับ ติดตาม เพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณมีประสิทธิภาพ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมการป้องกันยาเสพติดซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานด้านยาเสพติดในระดับสากล คือ แนวทางที่ 2 กลยุทธ์การลดอุปสงค์การใช้ยาเสพติด และสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทย คือ แผนยุทธศาสตร์ข้อที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งคาดว่าจะผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาเยาวชนให้มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดได้มากขึ้น

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากับตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่น ดังนั้นการประมวลเอกสารในส่วนนี้จึงเป็นการสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยมีประเด็นในการประมวลเอกสารเกี่ยวกับ ความหมายของวัยรุ่น พัฒนาการของวัยรุ่น และวัยรุ่นกับยาเสพติด รายละเอียดในประเด็นต่างๆ มีดังนี้

2.1 ความหมายของวัยรุ่น

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการวัยรุ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลในช่วงวัยนี้ โดยในช่วงวัยรุ่นนี้ได้รับการขนานนามว่าเป็น “วัยพายุ บุกแคม (Storm and stress)” กล่าวคือเป็นช่วงวัยที่มีอารมณ์รุนแรงและบีบคั้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงเหล่านี้ส่งผลต่อการแสดงออกและพฤติกรรมด้วย หากวัยรุ่นได้รับการชี้แนะที่ดีเพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงหรือได้รับการปลุกฝังอบรมอย่างถูกต้องจากสถาบันทางสังคมต่างๆ ย่อมทำให้เขาสามารถปรับตัวได้และมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตามบรรทัดฐานของสังคม (Norms) ในทางตรงกันข้ามถ้าหากวัยรุ่นได้รับการชี้แนะอย่างผิดๆ และขาดการปลุกฝังอบรมที่ดีเพียงพอจะทำให้เขามีพฤติกรรมขัดกับบรรทัดฐานสังคม กลายเป็นบุคคลที่มีปัญหา สุดท้ายก็จะสร้างปัญหาต่างๆ ให้กับสังคม ดังที่มีข่าวให้เห็นอย่างสม่ำเสมอในปัจจุบัน

เมื่อกล่าวถึงวัยรุ่น พบว่า มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของวัยรุ่นตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันไว้อย่างสอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น

องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) มีพัฒนาการทางร่างกาย มีวุฒิภาวะทางเพศ 2) มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ และ 3) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ จากการที่ต้องพึ่งพาครอบครัวมาเป็นบุคคลที่สามารถประกอบอาชีพหารายได้ให้ตนเอง (พาสนา ผลเลิศศิลป์, 2535, น. 9; อ้างอิงจาก WHO, 1983) เป็นต้น

สเตียนเบิร์ก (Steinberg, 1993, p. 4) ให้ความหมายว่า วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโตไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวุฒิภาวะจากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ คือ ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

สปานโน (Spano, 2004, pp. 1-3) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วง คือ 1) ช่วงวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 10 – 14 ปี) 2) ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 15 – 16 ปี) และ 3) ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย (อายุระหว่าง 17 – 21) ปี

พินเยอด และ ซิฟซ์ (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552, น. 22; อ้างอิงจาก Pinyerd; & Zipf, 2005) กล่าวว่า วัยรุ่น (adolescent) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ adolescere ซึ่ง

หมายความว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (to grow into maturity) วุฒิภาวะ หมายถึง สภาพความเป็นผู้ใหญ่หรือสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา เป็นต้น

สุรางค์ ไคว่ตระกูล (2548, น. 86-87) กล่าวว่าวัยรุ่นคือบุคคลที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 18 ปี เป็นช่วงวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549, น.329) ได้เสนอว่าในอดีตที่ผ่านมา นักจิตวิทยาได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นอยู่ระหว่าง 12 – 18 ปี แต่ในปัจจุบันช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายออกไปเป็นอายุ 12 – 25 ปี เนื่องจากเด็กทุกวันนี้ต้องอยู่ในสถาบันการศึกษานานขึ้น การเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจต้องใช้เวลาออกไป โดยแบ่งช่วงวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้เกณฑ์ความเป็นเด็ก-ผู้ใหญ่ตัดสิน คือ ช่วงอายุประมาณ 12-15 ปี เป็นช่วงวัยแรกรุ่น ยังมีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเป็นเด็กอยู่มาก ช่วงอายุ 16-17 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลาง มีพฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็ก-ผู้ใหญ่ และช่วงอายุ 18-25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย กระบวนพฤติกรรมค่อนข้างไปทางผู้ใหญ่

สรุปได้ว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยของบุคคลที่มีอายุระหว่าง 12-25 ปี เป็นผู้ที่เจริญเติบโตมีวุฒิภาวะ มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

2.2 พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **พัฒนาการทางด้านร่างกาย** การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดเมื่อบุคคลกำลังเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่น บุคคลในช่วงวัยนี้มีการเจริญเติบโตของอวัยวะทุกส่วนในร่างกายใกล้เคียงกับวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะหญิงจะมีพัฒนาการทางร่างกายเร็วกว่าเพศชายประมาณ 2 ปี เด็กหญิงอายุประมาณ 11 – 13 ปี และเด็กชายอายุประมาณ 13 – 15 ปี ร่างกายจะมีการเจริญเติบโตรวดเร็วมาก ทั้งในด้านความสูง น้ำหนัก รูปร่าง หน้าตา มีขนาดและสัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป และพัฒนาลักษณะเฉพาะเพศในขั้นทุติยภูมิ (Secondary sexual characteristics) โดยมีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนและอวัยวะสืบพันธุ์ภายในและภายนอก กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนจากต่อมไร้ท่อ ซึ่งฮอร์โมนที่สำคัญ ได้แก่ ฮอร์โมนจากต่อมใต้สมอง (Pituitary gland) ต่อมหมวกไต (Adrenal glands) ฮอร์โมนเอสโตรเจน (Estrogens) และแอนโดรเจน (Androgens) ทำให้มีการเจริญของอวัยวะเพศและลักษณะเฉพาะเพศขั้นทุติยภูมิ รังไข่ของเพศหญิงจะมีการตกไข่ และในเพศชายจะเริ่มผลิตเชื้ออสุจิที่อันทะ ทั้งในวัยรุ่นชายและหญิง ฮอร์โมนจากต่อมใต้สมองกระตุ้นให้ต่อมเพศผลิตเอสโตรเจนในเพศหญิง และ

ผลิตแอนโดรเจนในเพศชาย จากการที่ฮอร์โมนเพศแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ทำให้ลักษณะเฉพาะเพศชั้นทุติยภูมิของหญิงและชายมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยเพศหญิงจะมีทรวงอกและสะโพกผาย เริ่มมีประจำเดือน ส่วนเพศชายมีเสียงแตก มีหนวดเครา มีขนตามแขนขา และหน้าอก ผิวหนังมีต่อมขี้ผึ้ง และต่อมขี้ไขมันที่หน้ามากขึ้น ทำให้มีสิวกลิ้มเนื้อและกระดูกจะเพิ่มขนาดและแข็งแรงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงรูปใบหน้าไปบ้าง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีผลต่อจิตใจและการปรับตัวในสังคมของวัยรุ่น (สำนักงาน ป.ป.ส., 2549, น.13-14)

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ บุคคลในวัยนี้ค่อนข้างจะมีอารมณ์รุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย มีความเครียดและสับสน เนื่องมาจากการปรับตัวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความไม่ชอบหรือไม่พอใจในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการทางอารมณ์ของวัยรุ่นจึงมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางร่างกาย ถ้าเด็กวัยรุ่นมีวุฒิภาวะเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายเร็ว จะช่วยพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมให้เร็วขึ้นด้วย (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548, น. 89; อ้างอิงจาก Kagan, 1964)

ในช่วงวัยรุ่นจะมีความเข้มของอารมณ์สูง รักแรง เกลียดแรง และยังควบคุมอารมณ์ของตนได้ไม่ดีนัก อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ผันแปรจากอารมณ์หนึ่งไปอีกอารมณ์หนึ่งที่ตรงกันข้ามได้อย่างรวดเร็ว อารมณ์ที่รุนแรงในวัยรุ่นนั้นจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ควบคู่ไปกับบุคลิกลักษณะของแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้น เนื่องจากในวัยรุ่นตอนต้นร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากกว่าวัยรุ่นตอนปลาย วัยรุ่นตอนต้นจึงมีอารมณ์รุนแรงเด่นชัดกว่า ในขณะที่วัยรุ่นตอนปลายจะควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ได้ดีพอควร ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะวัยรุ่นตอนปลายมีประสบการณ์ชีวิตมากกว่าด้วย (ประณต เค้าฉิม, 2549, น. 544)

สมาคมจิตวิทยาแห่งอเมริกา (American Psychological Association: APA. 2002, น. 15 -16) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านอารมณ์ของวัยรุ่นว่า เป็นช่วงวัยแห่งการค้นหาอัตลักษณ์ (Identity) ในบริบทของการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น และการเรียนรู้ในการจัดการกับความเครียดและควบคุมอารมณ์ของตนเอง อัตลักษณ์ที่จะเกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวคิด 2 ประการ คือ แนวคิดเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์แห่งตน (Self-concept) ซึ่งเป็นมุมมองที่วัยรุ่นมีต่อตนเอง รวมไปถึง ความสนใจ ค่านิยมและความเชื่อต่างๆ และแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) หมายถึง การรับรู้ว่าตนเองนั้นมีคุณค่า หากวัยรุ่นสามารถเรียนรู้และค้นพบอัตลักษณ์ของตนเองได้ ก็สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตไปได้อย่างปกติ

3. พัฒนาการทางด้านสังคม บุคคลในช่วงวัยนี้มีความต้องการที่จะมีความใกล้ชิดผูกพัน (Intimacy) กับเพื่อนในวัยเดียวกัน โดยจะเริ่มสนิทสนมกับเพื่อนเพศเดียวกันก่อน หลังจากนั้นจะมีความใกล้ชิดผูกพันกับเพื่อนต่างเพศ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548, น. 90; อ้างอิงจาก Harry Strack Sullivan, 1953) โดยวัยรุ่นจะเริ่มห่างเหินจากครอบครัว และใช้เวลากับเพื่อนในโรงเรียนมากขึ้น ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงมีความสำคัญต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

ในช่วงวัยรุ่นนั้นเป็นช่วงวัยที่กำลังแสวงหาความเป็นอิสระให้กับตนเองเพื่อต้องการแสดงให้คนอื่นรู้ว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เต็มที่ วัยรุ่นมีความสนใจและมีความสุขที่จะได้อยู่ร่วมกับเพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีค่านิยม ทักษะคติ ความเชื่อ ความสามารถ พื้นฐานทางนิสัย ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ใกล้เคียงกัน ซึ่งการตัดสินใจต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การเลือกวิชาเรียน หรือสถาบันการเรียน การแต่งตัว การประพฤติปฏิบัติตัว ฯลฯ มักอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง นอกจากนี้ วัยรุ่นยังมีความสนใจในการคบเพื่อนต่างเพศ เนื่องจากอิทธิพลของพัฒนาการขั้นทุติยภูมิทางเพศและสิ่งแวดล้อม ทำให้เด็กวัยรุ่นปรารถนาที่จะมีเพื่อนต่างเพศมากกว่าในช่วงวัยเด็ก การที่เด็กวัยรุ่นได้มีการคบหาเพื่อต่างเพศ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการตามวัยของเขา และเพื่อเป็นการฝึกให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทอย่างหญิงและชายในเรื่องของอาชีพ และเรื่องของชีวิตในอนาคต วัยรุ่นจะมีการพัฒนาความรู้สึกในการนับถือคนเก่ง (Herotic worship) ซึ่งการพัฒนาด้านความรู้สึกนี้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นในแง่มุมต่างๆ เช่น การยอมทำตามผู้นำ การถูกชักจูงโดยผู้นำที่ตนนับถืออย่างปราศจากเหตุผลที่แท้จริง การรวมกลุ่มกับเพื่อนเพื่ออุดมการณ์บางอย่าง เป็นต้น (สำนักงาน ป.ป.ส., 2549, น. 15-16)

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะมีความคิดเปลี่ยนจากรูปธรรมเป็นนามธรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีความคิดที่กว้างไกลมากขึ้น มีความเข้าใจสภาพความเป็นจริงได้มากขึ้น สามารถคิดในเชิงทฤษฎี เป็นเหตุเป็นผล มีตรรกะ คิดถึงสิ่งที่เป็นสมมติฐานได้ (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552, น. 24; อ้างอิงจาก Flavell; & Wellmann, 1977) บุคคลในวัยนี้สามารถพัฒนาความคิดถึงขั้นสูงสุด คือ Formal operation (Piaget, J, 1969) กล่าวคือ สามารถคิดได้แบบผู้ใหญ่ เข้าใจความหมายเชิงนามธรรม มีเหตุมีผลตามหลักวิทยาศาสตร์ สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีจินตนาการและเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น

ในเด็กอายุประมาณ 11 -12 ปี จะมีการเจริญเติบโตของสมอง และระบบประสาทส่วนที่ทำหน้าที่คิด มีความคิดอย่างเป็นระบบและคิดแบบนามธรรมได้ มีการพัฒนา

ความคิดให้เป็นไปในรูปแบบความคิดของผู้ใหญ่ เมื่ออายุประมาณ 20 ปี ความคิดจะสมบูรณ์เต็มที่ แม้ว่าจะยังด้อยในประสบการณ์และมีความชำนาญในการใช้ความคิดน้อยกว่าผู้ใหญ่ หรือในบางครั้งบางคราว แม้ว่าวัยรุ่นจะคิดหาเหตุผลได้ดี แต่เนื่องจากขาดประสบการณ์ที่เอื้อให้ความคิดนั้นเอื้อหรือยืดหยุ่น จึงเป็นผลให้การแสดงออกทางความคิดของวัยรุ่นอาจไม่เหมาะสมเท่าที่ควร และสิ่งที่ตามมา คือ ความยึดมั่นในความคิดที่ตนเห็นว่าถูกต้องสมเหตุสมผล กลับกลายเป็นข้อขัดแย้งของวัยรุ่นกับบุคคลอื่น ที่มีประสบการณ์มากกว่าเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามวัยรุ่นจะสามารถแยกแยะความแตกต่างในด้านความจริงและความคิดของบุคคลต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งเมื่อผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ช่องว่างระหว่างความคิดของวัยรุ่นกับบุคคลอื่นค่อยๆ ลดลงตามวัยที่เพิ่มขึ้น จนกระทั่งพัฒนาไปสู่การมีวุฒิภาวะทางความคิดโดยสมบูรณ์ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2549, น. 15)

สรุปได้ว่าพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นในหลายมิติ วัยรุ่นที่สามารถปรับตัวและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงก็สามารถเจริญเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ต่อไปได้ หากวัยรุ่นคนใดไม่สามารถปรับตัวได้อาจจะประสบกับปัญหาและสุดท้ายอาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้

2.3 วัยรุ่นกับยาเสพติด

ปัญหาวัยรุ่นติดยา เป็นปัญหาที่คนในสังคมให้ความสนใจและถือว่าเป็นปัญหารุนแรงมากขึ้นในสังคมไทย โดยจะเห็นได้ว่าการนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมักพบว่า ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการใช้ยาเสพติดมากที่สุด เนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ อันเป็นผลมาจากพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างไรก็ตามไม่ใช่ว่าวัยรุ่นทุกคนจะมีปัญหา วัยรุ่นส่วนใหญ่สามารถปรับตัว เข้าใจ ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของตนเอง และสามารถดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างปกติ แต่ก็ยังมีวัยรุ่นบางส่วนที่ประสบกับปัญหาจนต้องหันมาใช้ยาเสพติด ซึ่งกฤษฎี คำชาย (2540, น. 91) ได้กล่าวถึงปัญหาที่พบบ่อยในวัยรุ่นอันเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นไม่สามารถปรับตัวหรือจัดการความเครียดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความผิดปกติทางอารมณ์ เป็นความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นเริ่มตั้งแต่มีอารมณ์ซึมเศร้าไปจนถึงกระสับกระส่ายอยู่ไม่สุข เนื่องจากมีความวิตกกังวลสูง ซึ่งอารมณ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่การใช้สารเสพติด เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การหมกมุ่นเรื่องเพศ การฆ่าตัวตาย หรือพยายามฆ่าตัวตาย เป็นต้น

2. การใช้สารเสพติดและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ปัญหานี้แพร่ระบาดมากขึ้นในหมู่วัยรุ่น โดยเฉพาะการสูบบุหรี่ การดื่มสุรา เบียร์ หรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์อื่นๆ การเสพติดเหล่านี้เกินขนาดนอกจากจะทำลายสุขภาพแล้วยังส่งผลกระทบต่อการเรียนด้วย

3. พฤติกรรมอันธพาล มักพบในวัยรุ่นที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและแสดงพฤติกรรมก่อวินาศกรรมเป็นกลุ่มด้วย เช่น การทะเลาะวิวาท การยกพวกตีกัน เป็นต้น

สำหรับปัญหาวัยรุ่นติดยาเสพติดนั้น นอกจากจะมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่าการถูกชักชวน และการทดลองเสพ (โดยเฉพาะการเริ่มต้นจากการทดลองสูบบุหรี่หรือดื่มสุรา) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติดแล้ว (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, 2558, ออนไลน์) นักวิชาการหลายท่านยังได้ประมวลสรุปสาเหตุของการติดยาเสพติดในวัยรุ่น ตัวอย่างเช่น สุชา จันทน์เอม (2545, น. 105) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการติดยาเสพติดให้โทษ ดังนี้

1. ติดเพราะยาซึ่งมีคุณสมบัติให้ติดเอง ผู้เคยเสพต้องใช้ยาเสพติดนั้นซ้ำต่อไปเรื่อยๆ ผู้เข้าไปคลุกคลีกับยาเสพติดแม้จะมีสุขภาพดีและมีความตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่ยอมให้ติด แต่ในบางครั้งผู้นั้นก็อาจติดได้เช่นกัน

2. ความอ่อนไหวทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งรุนแรงมากน้อยแล้วแต่บุคคล ในช่วงวัยนี้ต้องการที่จะทำอะไรตามใจชอบหรือความนึกคิดของตน ต้องการที่จะได้รับสถานภาพทางสังคม เช่น ต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือในหมู่เพื่อนฝูง โดยพยายามทำอะไรให้คล้ายๆ กัน เลียนแบบตามกัน ต้องการประสบการณ์ใหม่ เช่น อยากทดลองกระทำในสิ่งที่ตนไม่เคยกระทำมาก่อน บางคนต้องการหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ยากที่ประดังมาจากสิ่งแวดล้อมรอบด้าน หรือจากความรู้สึกภายในที่ไม่สบายหรือความเจ็บปวดต่างๆ หันมาสร้างโลกของตนเองโดยการใช้ยาเสพติด

3. ติดเพราะถูกชักชวน ถูกหลอกลวง ถูกบีบบังคับจากหมู่คณะ

4. สิ่งแวดล้อม นับว่ามีอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งในการชักจูงให้บุคคลใช้ยาเสพติด เช่น อยู่ในละแวกที่อยู่อาศัยที่มีการค้ายาเสพติดและติดยารอบบ้าน การอาศัยในครอบครัวเดียวกับผู้ติดยาเสพติด ครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549, น. 382-383) ยังได้ประมวลสาเหตุของการติดยาเสพติดในช่วงวัยรุ่นไว้ ดังนี้

1. ความอยากรู้อยากเห็น เด็กวัยรุ่นมีนิสัยอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อยากรู้อยากลอง อยากรู้ อยากรู้ประสบการณ์กับ “สิ่งต้องห้าม” ทั้งปวง ยาเสพติดเป็นเรื่อง

ต้องห้ามในบ้าน ในโรงเรียน ในสังคม ยิ่งถูกห้ามมากก็ยิ่งอยากลองมาก อย่างไรก็ตาม สารเสพติดมีลักษณะแตกต่างจากสิ่งต้องห้ามประเภทอื่นๆ เพราะเมื่อทดลองแล้วจะกลายเป็นความกระหาย “ไม่สิ้นสุด” โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ใจอ่อน อ่อนไหว ไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบฟุ้งฟิง

2. ความอยากมีเพื่อน เอาใจเพื่อน และตามใจเพื่อน ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่เด็กอ่อนไหวต่อการมีกลุ่มเพื่อน ทนไม่ได้ต่อความรู้สึกขาดกลุ่มเพื่อนร่วมวัย เด็กที่มีปมด้อยหรือปมเด่นในเรื่องเพื่อน คิดว่าการเสพยาเสพติดเป็นการสร้างไมตรีและการผูกมัดจิตใจระหว่างเพื่อน

3. ความผิดหวัง ระยะวัยรุ่นเป็นระยะที่เด็กเต็มไปด้วยความคาดหวังในเรื่องต่างๆ ความคาดหวังในเรื่องเหล่านี้นักมีลักษณะเป็นอุดมคติสูงส่ง เพียบพร้อมด้วยความสมบูรณ์แบบหรือร้อยด้วยกลีบกุหลาบ ทั้งนี้เพราะเด็กเพิ่งผ่านพ้นช่วงความฝันในวัยเด็ก และยังไม่ได้เล่นละครชีวิตที่แท้จริง ความเป็นวัยรุ่นและความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ของวัยรุ่น นำเด็กไปพบกับความเป็นจริงของโลกและชีวิตซึ่งห่างไกลจากอุดมคติที่เด็กได้วางไว้ในใจ ทำให้เด็กรู้สึกผิดหวังอย่างรุนแรง (หากวัยรุ่นคนใดตั้งความหวังไว้ใกล้เคียงความจริงมากก็เป็นเรื่องง่ายที่จะปรับตัว) ความรู้สึกไม่สมหวังนำมาซึ่งความโศกเศร้าเสียใจ บางรายจึงหาทางออกเพื่อให้ลืมความผิดหวัง ความเสียใจ โดยหนีไปสู่โลกของการติดยาเสพติด ความผิดหวังที่เด็กได้รับนั้นมีได้ในทุกมุมมองของชีวิต เช่น เพื่อน ความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ พ่อแม่พี่น้อง ความสำเร็จ และความล้มเหลวในการศึกษา ฯลฯ

4. ครอบครัวยุคใหม่ ครอบครัวยุคใหม่เป็นตัวผลักดันที่สำคัญที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติด เมื่อวัยรุ่นติดยาเสพติดเข้าไปแล้ว บุคคลในครอบครัวยุคใหม่ก็มีส่วนชอกช้ำพ้อๆ กับวัยรุ่น นอกเหนือจากความทุกข์ทรมานทางจิตใจแล้วยังมีความทุกข์จากรายจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าซื้อยาเสพติด ความอับอายขายหน้าที่มีลูกหลานวัยรุ่นที่ติดยา แต่หากมองในมุมกลับ ครอบครัวนั้นแหละมีส่วนช่วยเร่งเร้าให้เด็กวัยรุ่นติดยา ครอบครัวเหล่านี้ เช่น ครอบครัวที่ไม่ให้กำลังใจแก่เด็ก ในระยะวัยรุ่นเด็กต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัวแทบทุกทาง เช่น การปรับตัวทางกาย ทางสังคม การคบกับเพื่อนต่างเพศ การเลือกแนวทางอาชีพ และความสำเร็จในการศึกษา สภาพเหล่านี้เด็กผิดหวังง่าย อารมณ์แปรปรวน ขาดความมั่นใจในตนเองได้ง่าย ผู้ปกครองที่ยึดถือความสำเร็จของตนเป็นบรรทัดฐานความสำเร็จของลูก ผู้ปกครองที่สร้างความคาดหวังกับลูกสูงเกินไป ผู้ปกครองที่มีความขัดแย้งในสัมพันธภาพต่อกันและกัน ย่อมไม่ได้ช่วยประคับประคองขวัญของเด็กวัยรุ่น ไม่ได้มีส่วนให้กำลังใจแก่เด็กในการเผชิญปัญหาประจำวัยอย่างตรงต่อความเป็นจริง ดังนั้นเด็กจึงแก้ปัญหาโดยการติดยา เพื่อจะได้หนีให้พ้นจาก “โลกอันสับสน” ที่เขารู้สึก

5. สถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาที่วัยรุ่นได้เข้าเรียนไม่ว่าในระดับใดประเภทใดมีการเกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติดของวัยรุ่นเช่นกัน เพราะในสถาบันเหล่านี้เป็นสถานที่ที่วัยรุ่นได้มาชุมนุมกันวันละหลายชั่วโมง คำบอกเล่าเรื่องยาเสพติดจากเพื่อนร่วมวัยมีส่วนสำคัญมากที่สุด ที่จะชักจูงให้วัยรุ่นอื่นๆ อยากทดลองเสพยาประเภทเสพติด จนในที่สุดกลายเป็นวัยรุ่นที่ติดยา โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับครอบครัวบิดามารดาของตนมีแนวโน้มจะถูกเพื่อนชักจูงได้ง่าย อย่างไรก็ตาม สถาบันการศึกษาก็เป็นแหล่งที่ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เด็กวัยรุ่นได้ดี โดยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตลอดจนสังเกตเด็กที่เริ่มติดยา และนำไปรักษาแก้ไข เป็นต้น

สรุปได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยมีสาเหตุสำคัญ เช่น ความอยากรู้อยากลอง การถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อม ครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น การศึกษาในเชิงการป้องกัน และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อไม่ให้เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดตั้งแต่แรกจึงถือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันปัญหา ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นได้ต่อไป

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

การประมวลเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในส่วนนี้เป็นการประมวลเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความหมายและการวัดของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เนื่องจากการศึกษาพฤติกรรมในลักษณะนี้มาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพ กล่าวคือ การป้องกันยาเสพติดนั้นมีลักษณะเหมือนกับการป้องกันโรคทั่วไป เพราะการติดยาเสพติดเปรียบเหมือนโรคภัยไข้เจ็บที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของบุคคล ซึ่งสามารถป้องกันและรักษาได้ รายละเอียดการประมวลเอกสารในส่วนนี้ แสดงดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายของพฤติกรรม

ได้มีองค์การวิชาชีพ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” ในลักษณะที่สอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น

สมาคมจิตวิทยาแห่งอเมริกา (American Psychological Association: APA, 2016: online) ให้ความหมายของพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การกระทำทุกอย่างของอินทรีย์ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

ทเวดเดิล (Twaddle, 1981, p. 11) ให้ความหมายของพฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทุกอย่างของสิ่งมีชีวิต และกล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ หมายถึง

ปฏิกิริยาต่างๆ ที่บุคคลแสดงออกทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล ทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้และไม่สามารถสังเกตเห็นได้ โดยพฤติกรรมของมนุษย์จะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์

อัลเลนและแซนโทรค (Allen; & Santrock, 1993, p. 8) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรม หมายถึง ทุกๆ สิ่งที่บุคคลกระทำ ทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง และไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในกระบวนการทางจิตใจ เช่น ความคิด ความรู้สึก และแรงขับ เป็นต้น

อารีย์ พันธุ์ณี (2538, น. 15 -16) กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมว่า กิจกรรมหรือการกระทำของอินทรีย์ที่บุคคลสามารถเห็นได้ รู้ได้ หรือใช้เครื่องมือวัดหรือตรวจสอบได้ โดยพฤติกรรมแบ่งออกเป็น

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้จากภายนอก มี 2 ลักษณะ คือ 1.1) พฤติกรรมแบบ Molar เป็นพฤติกรรมหน่วยใหญ่ที่สังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่าโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือวัดและตรวจสอบ เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย การเดิน ยืน หัวเราะ เป็นต้น และ 1.2) พฤติกรรมแบบ Molecular เป็นพฤติกรรมหน่วยย่อยที่ต้องอาศัยเครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การไหลเวียนโลหิต การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต เป็นต้น

2. พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนด้วยตา จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวัดและตรวจสอบ เช่น ความรู้สึก การจำ การคิด และการตัดสินใจ เป็นต้น

สุรพล พยอมแย้ม (2545ก, น. 18-19) ให้ความหมายของพฤติกรรม หมายถึง การกระทำเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือถูกจูงใจจากสิ่งเร้าต่างๆ โดยที่การกระทำเหล่านี้เกิดขึ้นหลังจากบุคคลได้ใช้กระบวนการกลั่นกรอง ตกแต่ง และตั้งใจที่จะทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นได้สัมผัสรับรู้ เราจะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมจำนวนมากจะกระทำด้วยสาเหตุหรือจุดมุ่งหมายเดียวกันแต่ก็กระทำทางอาจแตกต่างกันไป เมื่อบุคคล เวลา สถานที่หรือสถานการณ์เปลี่ยนไป สิ่งที่แตกต่างกันนั้นเกิดขึ้นเพราะการกระทำในแต่ละครั้งของบุคคลที่มีสภาพร่างกายปกติ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจอันประกอบด้วยอารมณ์ ความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้นๆ จึงทำให้พฤติกรรมแต่ละคนและพฤติกรรมแต่ละครั้งเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องที่เกี่ยวข้องเสมอด้วยเหตุผลที่ว่าพฤติกรรมแต่ละครั้งเกิดจากกระบวนการ ซึ่งกระบวนการเกิดพฤติกรรมนั้น สุรพล พยอมแย้ม (2545ข, น. 20-21) กล่าวว่าอาจแยกเป็นกระบวนการย่อยได้อีกอย่างน้อย

3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการรับรู้ (Perception process) 2) กระบวนการคิดและการเข้าใจ (Cognition process) และ 3) กระบวนการแสดงออก (Spatial behavior process)

สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตได้ หรือ วัดได้ เช่น การเดิน การหัวเราะ เป็นต้น และพฤติกรรมภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการทางจิต เช่น ความคิด ความรู้สึก เป็นต้น

3.2 ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพ

การศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งเป็นแนวคิดด้านสาธารณสุข เนื่องจากการติดยาเสพติดเปรียบเสมือนโรคภัยไข้เจ็บที่จะต้องได้รับการป้องกันและรักษา ทั้งนี้ได้มีผู้ให้แนวคิดและความหมายของพฤติกรรมสุขภาพไว้อย่างสอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น

คาร์ลและคอบบ์ (อุบล เลี้ยววาริณ, 2534, น. 31; อ้างอิงจาก Kasl; & Cobb's, 1996, pp. 146-266) ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพที่เน้นไปทางกิจกรรมใดๆ ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำขึ้นเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงซึ่งการกระทำนี้อาจเป็นการป้องกันโรคหรือการค้นหาโรคในระยะที่ยังไม่เกิดอาการเด่นชัดด้วย

คอนเนอร์และนอร์แมน (Conner; & Norman, 1996, p. 3) ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพว่า หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อจุดประสงค์ในเชิงป้องกันหรือตรวจสอบเกี่ยวกับความเจ็บป่วยหรือการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง

โกชแมน (Gochman, 1997, p. 3) ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพว่า หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรม การกระทำและลักษณะนิสัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษา ฟื้นฟู และบำรุงสุขภาพของตนเอง เช่น การพบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพ การปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ในการดูแลรักษาตนเอง และการตรวจสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ เป็นต้น

อุบล เลี้ยววาริณ (2534, น. 31) ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพว่า หมายถึง การปฏิบัติใดๆ ที่มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงและป้องกันร่างกายให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ โดยแยกเป็นพฤติกรรมย่อย 2 ประเภท คือ 1) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion behavior) ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ร่างกายมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง เช่น การมีพฤติกรรมการกินที่ถูกสุขลักษณะ การมีพฤติกรรมออกกำลังกายสม่ำเสมอ เป็นต้น 2) พฤติกรรมป้องกันโรค (Health protective behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อป้องกันตนให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เช่น การหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ เป็นต้น

บุหรื การงดดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การรักษาสุขภาพฟัน การรับการตรวจร่างกายเป็นประจำทุกปี เป็นต้น

ธนวรรณ อิมสมบุญ (2543, น. 50) ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพ (Health behavior) ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของตนเอง ของบุคคลอื่นในครอบครัวและของคนทั่วไปในชุมชนหรือในสังคม แสดงออกได้ในลักษณะต่างๆ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ การแสดงออกในลักษณะของความรู้ ความเข้าใจ เจตคติทำที่หรือความรู้สึกนึกคิด และการกระทำหรือการปฏิบัติต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค การเจ็บป่วย และการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ

สรุปได้ว่า พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง กิจกรรม การกระทำและการปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองให้แข็งแรง ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เป็นต้น

3.3 ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

จากความหมายของพฤติกรรมและพฤติกรรมสุขภาพที่กล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ถือเป็นพฤติกรรมสุขภาพพฤติกรรมหนึ่ง กล่าวคือ ยาเสพติดเปรียบเหมือนโรคภัยไข้เจ็บที่เมื่อผู้เสพมีการเสพยาแล้วทำให้ส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัย ซึ่งนอกจากจะต้องได้รับการบำบัดรักษาแล้ว แนวทางของพฤติกรรมสุขภาพที่สำคัญแนวทางหนึ่ง คือ การป้องกันไม่ให้เกิดโรค ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ที่มุ่งศึกษาในเชิงการป้องกันยาเสพติดนั่นเอง

ผลการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดพบว่า ได้มีผู้สนใจศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นในบริบทต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีทั้งงานวิจัยในต่างประเทศและในประเทศไทย และได้นิยามความหมายของพฤติกรรมดังกล่าวในลักษณะที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตัวอย่างเช่น อัลลาเวอร์ดิพอลและคนอื่นๆ และอัลลาเวอร์ดิพอลและคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007a; Allahverdipour; et al., 2007b) ได้ศึกษาพฤติกรรมความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงยาเสพติด โดยให้ความหมายพฤติกรรมดังกล่าวว่าหมายถึง การปฏิบัติของวัยรุ่นในการหลีกเลี่ยงยาเสพติด เช่น หลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงที่จะใช้ยาเสพติด หลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด ไม่ทดลองใช้ยาเสพติด เป็นต้น ส่วนมาห์ดี มอชกิและคนอื่นๆ (Mahdi Moshki; et al., 2014) ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดว่า เป็นการที่นักศึกษามีทักษะในการป้องกัน

ยาเสพติดด้านต่างๆ เช่น ความตระหนักรู้ในตนเอง มีทักษะในการโต้ตอบ มีทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ปัญหา ความสามารถในการปฏิเสธความต้องการของผู้อื่น การจัดการความเครียด การรับรู้ถึงโทษของยาเสพติด และเจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด เป็นต้น

ในประเทศไทยนักวิจัยได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดอย่างสอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาของไพรวลัย ศรีเทพ (2541) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติด หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดทั้งกับตนเองและผู้อื่น ส่วนสาวิตรี พิริยะสถิต (2544) กล่าวว่า การปฏิบัติตนในการป้องกันยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่างในการป้องกันยาเสพติด ได้แก่ การกระทำ การแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นได้ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ตามแนวทางที่ถูกต้องที่เสนอแนะโดยกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วย การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเลือกคบเพื่อนที่ดี การรู้จักปฏิเสธ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด และในปีเดียวกันนี้เสกสรร สงวนนาม (2544) ได้ศึกษาเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี ได้กำหนดความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อพบเจอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยจะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท

ในระยะต่อมา วรพจน์ สมานมิตร (2546) ได้ศึกษาทักษะทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ได้นิยามความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่เป็นไปเพื่อการปกป้องตนเองให้หลุดพ้นจากสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังนี้ 1) การหลีกเลี่ยงสารเริ่มต้น หมายถึง การที่นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงการเสพยาเสพติดที่ถูกกฎหมาย ได้แก่ สุราหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ และบุหรี่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการนำไปสู่การเสพยาเสพติดชนิดที่มีความร้ายแรงและผิดกฎหมาย 2) การใช้ทักษะการปฏิเสธ หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปฏิเสธการชักชวนให้เสพยาเสพติดหรือเสพยาเสพติดจากบุคคลอื่นได้อย่างมีเหตุผล และ ไม่เป็นการทำลายสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และ 3) การหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่เสี่ยงต่อการนำไปเสพยาเสพติด หมายถึง การที่นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดหรือเสพยาเสพติดหรือมีลักษณะบ่งบอกถึงการเป็นผู้ติดยาเสพติด ซึ่งอาจชักพาไปใน

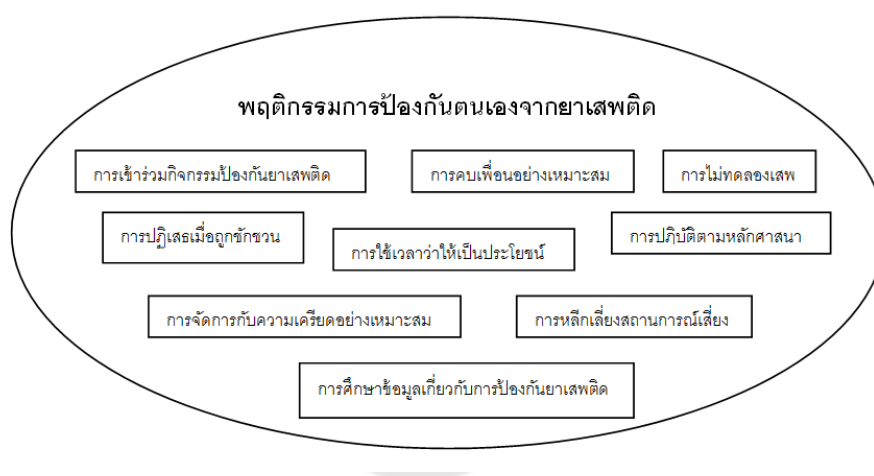
สถานที่ที่เป็นแหล่งมั่วสุมยาเสพติด ในปีเดียวกันนี้มีงานวิจัยอีกอย่างน้อย 3 เรื่องที่ศึกษาและให้ความหมายพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ได้แก่ การศึกษาของฐิยาพร กันตารณวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะบางประการกับการป้องกันการเสี่ยงทางเพศ และทางการใช้ยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ได้นิยามการป้องกันการเสี่ยงทางการใช้ยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงเจตนาในการป้องกันการกระทำที่ส่งเสริมให้เกิดการเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด การไม่เที่ยวสถานเริงรมย์ การมีความกล้าที่จะปฏิเสธยาเสพติด ไม่เชื่อหรือคบเพื่อนที่พยายามชักชวน หลอกลวง หรือบังคับให้ใช้ยาเสพติดซึ่งสอดคล้องกับปิยดา ละอองปลิว (2546) ที่ได้ศึกษาและให้ความหมายพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกในด้านการกระทำหรือการปฏิบัติต่างๆ ด้านการป้องกันมิให้เกิดการเสพยาเสพติด และประพฤติตนโดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด หลีกเลี่ยงจากการชักชวนให้เส สารเสพติด และประภาศรี ทรัพย์ธนบุรณ์ (2546) ได้นิยามความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิดหรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด โดยไม่ทดลองเสพยาเสพติด เลือคบเพื่อน หลีกเลี่ยงการเสพยาเสพติด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการออกกำลังกาย หรือทำงานอดิเรก

นอกจากนี้สุภาพร ธนะชานันท์ (2548) กล่าวถึงพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดว่า เป็นการที่นักเรียนรายงานถึงการปฏิบัติตัวมาน้อยเพียงใด เพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดหรือถูกชักชวนให้อยากรู้อยากลองให้ใช้สิ่งเสพติด ได้แก่ การเลือกคบเพื่อนที่ไม่ใช้สิ่งเสพติด การปฏิเสธเมื่อมีผู้ชักชวนให้ใช้สิ่งเสพติด อยู่ห่างไกลสิ่งเสพติด หลีกเลี่ยงการเข้าไปเที่ยวสถานบันเทิงในเวลาค่ำคืน การคิดถึงความสำเร็จในอนาคต การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด การแก้ปัญหาโดยไม่พึ่งพายาเสพติด และการใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจส่วนการศึกษาของปิยาพัทธ์ อารีญาติ (2549) ให้ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของนักเรียนที่แสดงออกเพื่อตอบสนอง หรือได้ตอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการหนึ่ง เพื่อป้องกันการเสพยาบ้า ประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงการเสพยาบ้า การปฏิเสธคำชวนจากผู้อื่น การมีความรู้เรื่องยาบ้า เป็นต้น

ในงานวิจัยของศุภร ชินะเกตุ (2553) ให้ความหมายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดว่าเป็นการปฏิบัติของนักเรียนที่ใช้วิธีการต่างๆ เพื่อปกป้องตนเองให้พ้นจากสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น การหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน

จากผู้อื่นให้เสพยาเสพติด และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น และการศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ของพันตำรวจโทจิฐภัทร บวรชัย (2555) กล่าวถึงพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดว่าเป็นการปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิดหรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด ได้แก่ การไม่ทดลองเสพยาเสพติด การหลีกเลี่ยงการเสพยาเสพติด เป็นต้น

จากความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นที่ใช้ในงานวิจัยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงสรุปความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ หมายถึง การปฏิบัติของนักเรียนวัยรุ่นเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การจัดการความเครียดอย่างเหมาะสม การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด การปฏิบัติตามหลักศาสนา การหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง การไม่ทดลองเสพยาเสพติด และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เป็นต้น (ภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้

3.4 การวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

จากการประมวลเอกสาร พบว่า การวัดตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดจากงานวิจัยในอดีตส่วนมากเป็นการสร้างแบบวัดพฤติกรรมประเภทมาตราประมาณค่า (Rating scale) ตามนิยามศัพท์เฉพาะที่ได้กำหนดขึ้น เช่น อัลลาเวอร์ดิพอลและคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007a; Allahverdipour; et al., 2007b) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงยาเสพติด เป็นแบบวัดชนิดมาตราประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อมี

มาตรประกอบ 7 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 ตัวอย่างข้อคำถาม

0. ฉันหลีกเลี่ยงที่จะไปในสถานที่ที่รู้ว่าเพื่อนมีการเสพยาเสพติด
เห็นด้วยอย่างยิ่ง 7 6 5 4 3 2 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนในงานวิจัยของมาห์ดี มอชกิและคนอื่นๆ (Mahdi Moshki; et al., 2014) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นแบบวัดประเภทมาตรประมาณค่า จำนวน 45 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประกอบ 5 ระดับ จากจริงที่สุด ถึง ไม่จริงที่สุด แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 นอกจากนี้งานวิจัยในประเทศไทยของประภาศรี ทรัพย์ธนบุรณ์ (2546) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดขึ้นตามนิยามปฏิบัติการ จำนวน 16 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประกอบ 3 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย เมื่อนำไปทดลองใช้ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 – 0.67 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ		
	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติบางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติเลย
00. ฉันปฏิเสธเพื่อนเมื่อถูกชักชวนไป เที่ยวกลางคืน			

และในงานวิจัยของศุภกร ชินะเกตุ (2553) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประกอบ 5 หน่วย จากมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ตัวอย่างข้อคำถาม

ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
000. ข้าพเจ้ากล้าตัดสินใจที่จะปฏิเสธ ถ้า เพื่อนชักชวนให้ข้าพเจ้าลองเสพยาเสพติด					

จากตัวอย่างการสร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดข้างต้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการสร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนดโดยเป็นแบบวัดประเภทมาตราประมาณค่า (Rating scale)

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น

คัมป์เฟอร์ และ เทอร์เนอร์ (Kumpfer; & Turner, 1990) ได้ศึกษาโมเดลนิเวศทางสังคมของการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการติดยาเสพติดของวัยรุ่น โมเดลนี้ประกอบด้วยตัวแปรด้านอิทธิพลจากเพื่อน ความผูกพันกับโรงเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเอง บรรยากาศในครอบครัวและโรงเรียน ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1,373 คน ผลจากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม LISREL พบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศของครอบครัวและโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น และยังพบว่าตัวแปรที่เป็นปัจจัยปกป้องในการป้องกันยาเสพติด ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความผูกพันกับโรงเรียน และความสัมพันธ์กับเพื่อน

ซิมอน-มอร์ตันและคนอื่นๆ (Simons-Morton; et al., 1999) ได้ทำการศึกษาลักษณะทางจิตสังคม อิทธิพลของโรงเรียน และครอบครัว ที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นตอนต้นทั้งเพศชายและหญิง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 4,263 คน จาก 7 โรงเรียน พบผลว่า การรับรู้ของตนเองไม่เป็นที่ยอมรับ และการประสบปัญหาในโรงเรียน ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นทั้งเพศชายและหญิง นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านการคบเพื่อนที่มีปัญหา ความกดดันจากเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการจากครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นชาย ส่วนในเพศหญิง ปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ได้แก่ การขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของอัลลาเวอร์ดิพอลและคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007a, pp. 65-73) ได้ศึกษาการประเมินปัจจัยปกป้องที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่ศึกษาในโรงเรียนของรัฐบาลจำนวน 176 คน พบผลว่า ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการควบคุมตนเอง ส่งผลต่อเจตคติต่อการป้องกันยาเสพติด และความตั้งใจที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และในปีเดียวกัน อัลลาเวอร์ดิพอลและคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007b, pp. 6-12) ยังได้ทำการศึกษาปัจจัยปกป้องของวัยรุ่นที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยศึกษาเฉพาะกับ

นักเรียนวัยรุ่น ชายในอิรัก จำนวน 176 คน พบผล ว่า ทักษะการปฏิเสธเพื่อน เจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยปกป้องสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

มีรี และคนอื่นๆ (Miri, M.; et al., 2011) ได้ศึกษาปัจจัยทำนายการใช้ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นที่มุ่งเน้นรูปแบบการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวัยรุ่นจำนวน 182 คน พบว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูได้แก่การที่บิดามารดาให้ความอบอุ่นและสนับสนุนส่งเสริมบุตร เป็นปัจจัยทำนายที่สำคัญต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยพบว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองได้รับความอบอุ่นจากบิดาและการสนับสนุนจากมารดาสูง จะมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองได้รับความอบอุ่นจากบิดาและการสนับสนุนจากมารดาต่ำ

เหงียนและคนอื่นๆ (Nguyen, A.B.; et al., 2011, pp. 289-308) ได้ศึกษาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นซึ่งถือเป็นปัจจัยปกป้องและพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นแอฟริกัน-อเมริกัน จำนวน 498 คน โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุ พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดสูง จะมีพฤติกรรมใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดต่ำ

เฮ จอง ซอย และคนอื่นๆ (Hye Jeong Choi; Krieger, J.L.; & Hecht, M.L., 2013, pp. 40-52) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการป้องกันยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเกาหลี จำนวน 2,129 คน จาก 39 โรงเรียน พบว่า วัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดสูง มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดต่ำ

โฮห์แมน และคนอื่นๆ (Hohman, Z.P.; et al., 2014, pp. 65-74) ได้ศึกษาความสับสนในเจตคติ บรรทัดฐานของเพื่อน และการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นจำนวน 1,604 คน พบผลว่า การรับรู้การควบคุมพฤติกรรมตนเอง สามารถทำนายการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวัยรุ่นที่รับรู้การควบคุมพฤติกรรมตนเองสูงจะมีการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่รับรู้การควบคุมพฤติกรรมตนเองต่ำ และยังเสนอแนะให้ส่งเสริมและพัฒนาเจตคติของวัยรุ่นที่มีต่อยาเสพติดด้วย

มาห์ดี มอชกิและคนอื่นๆ (Mahdi Moshki; et al., 2014) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัย จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยใช้การสุ่ม ทำการฝึกอบรมทักษะชีวิตเป็นเวลา 1 วัน พบผลว่า นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกทักษะชีวิตมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นวน้อง วงศ์ทองคำและคนอื่นๆ (Wongtongkam, N.; Ward, P.R.; Day, A.; & Winefield A.H, 2014) ที่ทำวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงป้องกันและปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล เพื่อน และโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 1,778 คน ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความผูกพันกับโรงเรียนต่ำเป็นผู้ที่ใช้ยาเสพติดมากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความผูกพันกับโรงเรียนสูง และยังพบว่า การคบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด และการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมมีปัญหา ส่งผลให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงที่จะดื่มสุราและใช้ยาเสพติดชนิดอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ ระดับความเชื่อทางจริยธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และทักษะทางสังคม ถือเป็นปัจจัยปกป้องที่ทำให้วัยรุ่นลดการดื่มสุราและใช้ยาเสพติดได้ด้วย

เกษม จันทร (2541) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับการต้านทานการเสพติด ยาบ้า โดยผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรการต้านทานการเสพติดออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมการเสพติดเบื้องต้น พฤติกรรมหลีกเลี่ยงเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาบ้า และการปฏิบัติทางพุทธศาสนา รวมทั้งได้ใช้รูปแบบแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเป็นแนวคิดหลักในการประมวลเอกสารเพื่อกำหนดปัจจัยเชิงสาเหตุ ซึ่งประกอบด้วย 1) ตัวแปรด้านลักษณะสถานการณ์ 4 ตัวแปร คือ การอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการเสพติด ยาบ้า การมีแบบอย่างผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดเสพติด การถูกรบกวนเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง 2) ตัวแปรด้านจิตลักษณะเดิม 3 ตัวแปร คือ ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า สุขภาพจิต และลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน 3) ตัวแปรจิตตามสถานการณ์ จำนวน 2 ตัวแปร คือ ทศนคติที่ไม่ดีต่อยาบ้า และความเชื่ออำนาจในตนด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 สังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 560 คน พบผลการวิจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านการอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการเสพติด ยาบ้า เป็นตัวทำนายสำคัญต่อพฤติกรรมด้านทางการเสพติดของนักเรียน ในด้านพฤติกรรมการเสพติดเบื้องต้น และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับ

ยาบ้า นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะที่ไม่ดีต่อยาบ้า และลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน เป็นตัวทำนายสำคัญของการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

จิรวรรณ เทียนทองดี (2542) ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยแบ่งพฤติกรรมพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติของนักเรียน และตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สภาพครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร จำนวน 310 คน ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความรู้ เจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดอยู่ในระดับดี และนักเรียนชายและหญิงที่มีผู้ปกครอง ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ สภาพครอบครัวต่างกัน มีความรู้ เจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดไม่แตกต่างกัน

เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์ (2544) พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตจตุรรมงคล สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตัวแปรตามแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติด ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของนักเรียน ลักษณะการอยู่อาศัย ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 376 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดอยู่ในระดับดี และนักเรียนที่มีเพศ ระดับชั้นปี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพร ธนะชานันท์ (2546) ได้ศึกษาอิทธิพลของมาตรการการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัว กับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระในระดับนักเรียน และระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย โรงเรียนจำนวน 36 โรงเรียน ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 634 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2,369

คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนและปัจจัยระดับนักเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ มาตรการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

ปิยดา ละอองปลิว (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 561 คน ตัวแปรอิสระที่ศึกษา ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด เจตคติต่อสารเสพติด สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน การตระหนักรู้ตนเอง ผลการศึกษาพบว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านเจตคติต่อสารเสพติด สัมพันธภาพในครอบครัว การตระหนักรู้ตนเอง ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตัวอย่างการนำเสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นข้างต้นสามารถสังเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดได้ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลสัมพันธต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น/

ตัวแปรเชิงเหตุ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
ปัจจัยทางจิตสังคมและภูมิหลัง/จิตลักษณะ																										
1. ลักษณะทางจิตสังคมและภูมิหลัง																										
เพศ		✓								✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓
อายุ										✓				✓		✓									✓	
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน											✓			✓	✓		✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว														✓	✓		✓	✓	✓							
ระดับชั้น													✓	✓			✓			✓			✓	✓		
การศึกษาของผู้ปกครอง													✓		✓		✓									
2. จิตลักษณะ																										
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓														
การควบคุมตนเอง (ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน)		✓	✓	✓					✓					✓								✓			✓	✓
ความเชื่อด้านคุณธรรม											✓															
สุขภาพจิต														✓												
ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด																✓										
ความภาคภูมิใจในตนเอง																			✓			✓			✓	
การตระหนักรู้ตนเอง																						✓				

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวแปรเชิงเหตุ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
ปัจจัยด้านสถานการณ์																										
1. ครอบครัว																										
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	✓															✓			✓			✓				
การอบรมเลี้ยงดู		✓			✓							✓					✓								✓	
ความผูกพันกับครอบครัว																		✓								
2. โรงเรียน																										
ความผูกพันกับโรงเรียน	✓										✓								✓							
การปรับตัวในโรงเรียน		✓																								
3. เพื่อน																										
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	✓	✓																				✓			✓	
แบบอย่างจากเพื่อน											✓															
4. อื่นๆ																										
การปฏิบัติตามกิจกรรมทางศาสนา											✓															✓
การสนับสนุนทางสังคม														✓												
แบบอย่างจากคนรอบข้าง																										
การรับรู้ข่าวสาร																	✓									
เข้าร่วมกิจกรรมที่สังคมยอมรับ																			✓							
ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์																										
เจตคติต่อยาเสพติด			✓	✓					✓				✓			✓						✓			✓	
เจตคติต่อพฤติกรรม																		✓								

หมายเหตุ

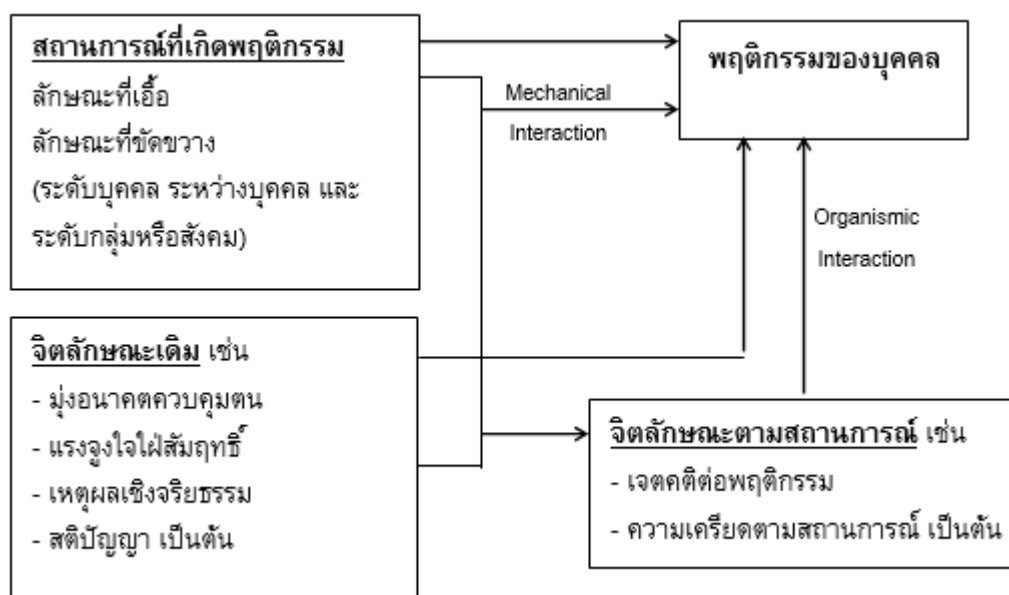
1 = Kumpfer; & Turner (1990) 2 = Bruce Simons-Morton; et al. (1999) 3= Allahverdipour; et al. (2007a) 4= Allahverdipour; et al. (2007b) 5= Mirnader Miri; et al. (2011) 6 = Nguyen; et al. (2011) 7 = Hye Jeong Choi; et al. (2013) 8 = Ehret; et al. (2013) 9 = Hohman; et al. (2013) 10 = Mahdi Moshki; et al. (2014) 11 = Wongtongkam; et al. (2014) 12 = Hwajung Oh; & Youngho Kim (2014) 13 = ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) 14 = เกษม จันทศร (2541) 15 = จิรวิน เทียนทองดี (2542) 16 = สาวิตรี พิริยะสถิต (2544) 17 = เชื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544) 18 = เสกสรร สงวนนาม (2544) 19 = สุภาพร ธนะชานันท์ (2546) 20 = วรพจน์ สมานมิตร (2546) 21 = รุธิยาพร กันตารณวัฒน์ (2546) 22 = ปิยะดา ละทองปลิว (2546) 23 = ปิยาพัทธ์ อารีญาติ (2549) 24 = จำลอง ลิลัน (2551) 25 = สติพิพงค์ วัฒนานนท์สกุล (2552) 26 = ศุภร ชินะเกตุ (2553)

ตอนที่ 4 ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ในส่วนนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเบื้องต้นเพื่อประมวลเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ที่นำเสนอโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน (Magnusson; & Endler, 1977; Walsh; Craik; & Price, 2000; Tett; & Burnett, 2003; ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2541) เป็นกรอบความคิดพื้นฐานในการจัดกลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุด้านต่างๆ ที่พบว่าส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมนี้ได้รับความนิยมนำมาใช้ศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลทั้งในระดับสากลและในประเทศไทยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ เนื่องจากรูปแบบทฤษฎีนี้ช่วยทำให้นักวิจัยมีมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลในหลายด้าน ทั้งสาเหตุทางด้านจิตใจของบุคคล สาเหตุทางด้านสถานการณ์ และสาเหตุที่เป็นอิทธิพลร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของจิตใจและสถานการณ์ของผู้กระทำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2551, น. 83) รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมนี้ได้มีการนำไปใช้เพื่อกำหนดตัวแปรเชิงสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมในกลุ่มของเยาวชน อาทิ พฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน (อรอุมา เจริญสุข, 2552) พฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (จิรพัฒน์ ศิริรักษ์, 2555) พฤติกรรมใฝ่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (วัชรภรณ์ อมรศักดิ์, 2556) พฤติกรรมรักการอ่านและความคิดสร้างสรรค์ (สุรัชย์ รุ่งเรืองกุลวนิช, 2558) ในกลุ่มผู้ใหญ่ อาทิ พฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของหัวหน้าสถานีนอนามัย

(สุชาติ ชลานุเคราะห์, 2552) พฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ในชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย (ศรัณย์ พิมพ์ทอง, 2554) พฤติกรรมการปลูกฝังอบรมนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู (เกรียงศักดิ์ อุบลไทร, 2555) พฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู (รณธรรณ์ นาเมือง, 2558) และในกลุ่มผู้สูงอายุ อาทิ พฤติกรรมการพึ่งตนเองในผู้สูงอายุ (วรณัฐ สิปปารักษ์, 2552) เป็นต้น นอกจากนี้ในงานวิจัยของนริศรา พิงไพรัชและฐาสุภกร จันประเสริฐ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งในการวิจัยนี้ได้อาศัยแนวคิดรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมเป็นพื้นฐานในการประมวลเอกสารเพื่อจัดกลุ่มตัวแปรเชิงสาเหตุ เช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า สาเหตุของพฤติกรรมของบุคคล มี 4 เส้นสาเหตุ ได้แก่ 1) สาเหตุทางจิตใจที่ติดตัวมาแต่เดิม เป็นจิตลักษณะพื้นฐานของบุคคล เรียกว่า จิตลักษณะเดิม (Psychological attributes) เกิดจากการถ่ายทอดทางสังคมหรือประสบการณ์ต่างๆ จากครอบครัวและโรงเรียน สะสมกันมาตั้งแต่วัยเด็ก ตัวอย่างเช่น สุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน เป็นต้น 2) สาเหตุจากสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ เรียกว่า ลักษณะทางสถานการณ์ (Situational factors) มี 2 ลักษณะ คือ 2.1) สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ตัวอย่างเช่น การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสม การที่บุคคลเข้ารับการฝึกอบรมต่างๆ ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมที่น่าปรารถนาได้ และ 2.2) สถานการณ์ที่ขัดขวางไม่ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่น่าปรารถนาเพิ่มมากขึ้น เช่น สภาพแวดล้อม การถูกละเลย การมีภาระงานมาก ความขัดแย้งในหน่วยงาน เป็นต้น 3) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุทางจิตลักษณะเดิมกับสาเหตุทางสถานการณ์ปัจจุบัน เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical interaction) เช่น นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ และมีแบบอย่างที่ไม่ดี ทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากกว่านักเรียนประเภทตรงข้าม เป็นต้น และ 4) เป็นสาเหตุทางจิตลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลประสบอยู่ เรียกว่า จิตลักษณะตามสถานการณ์ (Psychological states) เป็นปฏิสัมพันธ์แบบในตน (Organismic interaction) เช่น เจตคติต่อพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ความวิตกกังวลตามสถานการณ์ เป็นต้น (ภาพประกอบ 3)

ภาพประกอบ 3 การวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมบุคคลด้วยรูปแบบทฤษฎี ปฏิสัมพันธ์นิยม
(Interactionism model)

ที่มา: (ดวงเดือน พันธุมนาวินม 2549, p. 111; Magnusson; & Endler, 1977; Walsh; Craik; & Price, 2000; Tett; & Burnett, 2003)

เมื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น (ตาราง 1) พบว่า มีตัวแปรเชิงสาเหตุจำนวนมากที่ส่งผลหรือมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น โดยตัวแปรที่นิยมนำมาใช้ศึกษามากที่สุดคือ ตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การศึกษาของผู้ปกครอง อายุ และระดับชั้นที่ศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญตามกรอบแนวคิดรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม พบว่า บางตัวแปรนั้นมีนักวิจัยศึกษาเป็นจำนวนมากโดยพิจารณาจากความถี่ในการนำมาใช้ ดังนั้นในตอนนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเชิงสาเหตุดังกล่าว โดยพิจารณาจากความถี่ในการนำมาใช้ในการศึกษาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไป ได้แก่ กลุ่มปัจจัยเชิงสาเหตุด้านจิตลักษณะของบุคคล จำนวน 3 ตัวแปร คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง กลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์จำนวน 4 ตัวแปร คือ การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน และ ความผูกพันกับโรงเรียน และกลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะตาม

สถานการณ์จำนวน 2 ตัวแปร คือ เจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและเจตคติต่อยาเสพติด

อย่างไรก็ตามเมื่อทำการสังเคราะห์งานวิจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) ตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981, p. 29) พบว่า ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด โดยปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า 0.45 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง ซึ่งจะได้นำตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุเหล่านี้ไปสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นต่อไป ดังนั้นจึงได้ประมวลเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรการตระหนักรู้ตนเอง นอกจากนี้ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยยังพบว่า ตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด จึงคาดว่าจะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนจึงนำตัวแปรดังกล่าวมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม (Covariate variable) เพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรและทำให้ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงได้ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมด้วย รายละเอียดของแต่ละตัวแปรแสดงดังต่อไปนี้

4.1 ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุด้านจิตลักษณะเดิมจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Kumpfer; & Turner, 1990; Bruce Simons-Morton; et al., 1999; Allahverdipour; et al., 2007(a); Allahverdipour; et al., 2007(b); Nguyen; et al., 2011; Hye Jeong Choi; et al., 2013; Ehret; et al., 2013; Hwajung Oh; & Youngho Kim, 2014) ลักษณะมุ่งอนาคต - การควบคุมตน (Bruce Simons-Morton; et al., 1999; Allahverdipour; et al., 2007(a); Allahverdipour; et al., 2007(b); Hohman; et al., 2013; เกษม จันทศร, 2541, ลีญาพร กันตารณวัฒน์, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552; ศุภร ชินะเกตุ, 2553) และความภาคภูมิใจในตนเอง (สุภาพร ธนะชานันท์, 2546; ลีญาพร กันตารณวัฒน์, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) และการตระหนักรู้ตนเอง โดยจะนำเสนอรายละเอียดของแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

1) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived self-efficacy/ Self-efficacy)

การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นตัวแปรปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ของแบนดูรา (Bandura, 1986) โดยที่การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นต่อความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในการที่จะกระทำพฤติกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ (วิไลลักษณ์ ลังกา, 2554, น. 78 อ้างอิงจาก Bandura, 1997-1998) สอดคล้องกับโรเบิร์ต (วรารณ กุประดิษฐ์, 2551, น. 26 อ้างอิงจาก Roberts, 2005) ที่กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้นเป็นความเชื่อของบุคคลที่จะควบคุมตนเองและชีวิตของตนเอง ถ้าคนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะรู้สึกว่าเขาสามารถประสบความสำเร็จในชีวิต

การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อการกระทำและพฤติกรรมของบุคคลในหลายด้าน ได้แก่ (วิไลลักษณ์ ชั่ววัลลี, 2542, น. 30 - 31)

1) กระบวนการรู้คิด (Cognitive process) การรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลกระทบต่องานการคิดที่สามารถส่งเสริมหรือบั่นทอนผลการปฏิบัติงานได้ บุคคลจะตีความสถานการณ์และคาดการณ์ในอนาคตอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับว่าเขามีความเชื่อในความสามารถของตนเองอย่างไร คนที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถสูงจะมองสถานการณ์ที่เขาพบว่าเป็นโอกาส เขาจะมองภาพความสำเร็จและให้เป็นสิ่งที่นำทางการกระทำของเขา ส่วนคนที่ตัดสินว่าตนเองด้อยความสามารถ จะตีความสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนว่าเป็นความเสี่ยง และมีแนวโน้มจะมองเห็นภาพความล้มเหลวอยู่ในอนาคต การคิดในทางลบของผู้ที่รู้สึกว่าตนเองด้อยความสามารถจะทำลายแรงจูงใจในตนเองและทำลายผลการปฏิบัติงานด้วยเพราะเป็นการยากที่บุคคลจะประสบผลสำเร็จถ้ายังมีความสงสัยในความสามารถของตนเองอยู่

2) กระบวนการจูงใจ (Motivate process) ความสามารถที่จะจูงใจตนเองและกระทำตามที่ตั้งเป้าหมายจะมีพื้นฐานมาจากกระบวนการคิด ขณะที่คาดการณ์ในอนาคตจะทำให้เกิดแรงจูงใจและการควบคุมการกระทำของตนเองได้ กล่าวคือ สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหน้าจะถูกเปลี่ยนให้เป็นสิ่งจูงใจและการกระทำซึ่งจะถูกควบคุมด้วยกระบวนการกำกับตนเอง แรงจูงใจส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดจากการคิด และความเชื่อในความสามารถของตนก็จะมีบทบาทสำคัญในการคิดที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจ บุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองและตั้งเป้าหมายไว้สูงจะมีแรงจูงใจในการกระทำและจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าคนที่สงสัยในความสามารถของตนเอง

3) กระบวนการด้านความรู้สึก (Affective process) การรับรู้ความสามารถของตน สามารถมีผลกระทบต่อประสบการณ์ทางอารมณ์โดยผ่านการควบคุมตนเองทางด้านการคิด การกระทำ และความรู้สึก ในด้านการคิด ความเชื่อในความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อความสนใจและการตีความเหตุการณ์ในชีวิตที่อาจให้ความรู้สึกในทางบวกหรือลบได้ และมีผลต่อการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่จะควบคุมความคิดทางลบที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ด้วย ด้านการกระทำ การรับรู้ความสามารถของตนจะจัดการกับสภาวะทางอารมณ์โดยการส่งเสริมการกระทำที่มีประสิทธิผลเพื่อเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ได้ ส่วนด้านความรู้สึก จะเกี่ยวข้องกับการรับรู้ว่าคุณสามารถทำให้สภาวะทางอารมณ์ของคุณที่ไม่ดีให้ดีขึ้นได้หรือไม่

4) กระบวนการเลือก (Selection process) บุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมและสภาพการณ์ที่เขาเชื่อว่ายากเกินความสามารถของเขา และบุคคลจะกระทำกิจกรรมและเลือกสิ่งแวดล้อมที่เขาแน่ใจว่ามีความสามารถที่จะจัดการได้ ผู้ที่ยังมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะเลือกกิจกรรมที่ยังมีความท้าทาย

สรุปได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยภายในบุคคลหรือจิตลักษณะที่ส่งผลต่อการกระทำและพฤติกรรมของบุคคล หากบุคคลยังรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ สูง ก็จะทำให้บุคคลยังมีโอกาสประสบผลสำเร็จในการทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) (ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด) จึงหมายถึง ความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับระดับความสามารถของตนเองในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ สามารถปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน สามารถเลือกคบเพื่อนอย่างเหมาะสม สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม สามารถเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด สามารถปฏิบัติตามหลักศาสนา สามารถที่จะไม่ทดลองเสพยาเสพติด และสามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น งานวิจัยของอัลลาเวอร์ดีพอลและคนอื่นๆ และอัลลาเวอร์ดีพอลและคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007a, pp. 65-73; Allahverdipour; et al., 2007b, pp. 6-12) ที่ศึกษาปัจจัยปกป้องที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมความตั้งใจหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบผลสอดคล้องกันว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง

เป็นตัวทำนายสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจหลีกเลี่ยงการใช้นิยาสเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเบต้าเท่ากับ .24) ส่วนงานวิจัยของเหงียนและคนอื่นๆ (Nguyen, A.B.; et al., 2011, pp. 289-308) ได้ศึกษาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นแอฟริกัน-อเมริกัน โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุ พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น (ค่าเบต้าเท่ากับ -.29) กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดสูง จะมีพฤติกรรมใช้นิยาสเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฮ จอง ซอย และคนอื่นๆ (Hye Jeong Choi; Krieger; & Hecht, 2013, pp. 40-52) ที่ศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดสูง มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธยาเสพติดต่ำ (ค่าเบต้าเท่ากับ -.13) เช่นเดียวกับ ฮวาจุง โฮ และยองโฮ คิม (Hwajung Oh; & Youngho Kim, 2014, pp. 872-883) ที่ศึกษาพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในเกาหลี พบว่า ยิ่งวัยรุ่นเกาหลีมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธการดื่มมากเท่าใด ก็จะทำให้มีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยลงเท่านั้น ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยของวรารภรณ์ ภูประดิษฐ์ (2551) ได้ทดลองสร้างหลักสูตรเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้นิยาสเสพติดของเยาวชน พบผลว่า วัยรุ่นที่ได้รับการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเอง (กลุ่มทดลอง) มีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้นิยาสเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาฯ (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้นิยาสเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

2) ลักษณะมุ่งอนาคต – การควบคุมตน (Future orientation and self-control)

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น (ตาราง 1) ที่แสดงให้เห็นว่าการควบคุมตนเองเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด ตัวแปรการควบคุมตนเองนั้นได้มีการนำมาใช้ศึกษาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของคนไทยในหลายช่วงวัยโดยเฉพาะการวิจัยในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งได้มีการศึกษาร่วมกับจิตลักษณะที่

เรียกว่ามุ่งอนาคต (Future orientation) จึงเรียกชื่อตัวแปรนี้ใหม่ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน

ลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน เป็นตัวแปรด้านจิตลักษณะตามทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะที่นำเสนอโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และมีผลการวิจัยจำนวนหนึ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของจิตลักษณะด้านนี้ โดยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตนเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมคนดีคนเก่งของเยาวชน ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (จิรพัฒน์ ศิริรักษ์, 2555) พฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (วรทัศน์ วัฒนชีวินโปกรณ์, 2555) พฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (มัญชลี เปี่ยมดี, 2558) พฤติกรรมรักการอ่านและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (สุรัชย์ รุ่งเรืองกุลวนิช, 2558) เป็นต้น

สำหรับความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต – การควบคุมตนนั้น แบ่งออกได้เป็นลักษณะ 2 ด้านควบคู่กัน คือ ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะทางจิตใจที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (1) ความสามารถด้านการคิดคาดการณ์ได้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล จากเหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบัน (2) ตระหนักและเห็นความสำคัญและคุณค่าของผลความดีที่ยังไม่เกิดขึ้น แม้ต้องรอคอยว่า มีคุณค่าที่ไม่ลดลง หรือไม่หมดค่า (3) ยอมรับว่าผล (ผลร้าย) ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตกับคนอื่น ก็สามารถจะเกิดขึ้นกับตนได้ด้วย ถ้าสาเหตุนั้นๆ ได้เกิดกับตนหรือ ตนทำให้เกิดขึ้นแล้ว (อุบล เลี้ยววาริณ, 2553, น. 37; อ้างอิงจาก DeVolder; & Lens, 1982) ส่วนการควบคุมตน หมายถึง ทักษะความสามารถในการจัดระเบียบพฤติกรรมของตนอย่างเป็นระบบ และกระทำอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะเกิดผลตามความต้องการ โดยเริ่มจาก (1) การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายรวมที่ตนต้องการให้เกิด หรือมีเพิ่มขึ้นในอนาคต และแบ่งพฤติกรรมเป้าหมายรวมออกเป็นพฤติกรรมเป้าหมายย่อยๆ เป็นขั้นๆ (2) สังเกตพฤติกรรมเดิมๆ ของตนว่าอยู่ในระดับใดและวางเป้าหมายพฤติกรรมขั้นแรกให้ใกล้กับระดับพฤติกรรมระดับพื้นฐานนั้นๆ โดยตั้งใจจะทำมากกว่าเดิม หรือบ่อยขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย (3) คาดว่าสภาพแวดล้อมเช่นใดจะช่วยให้กระทำพฤติกรรมเป้าหมายนั้นๆ ได้มากขึ้น นานขึ้น เตรียมจัดสร้างสภาพแวดล้อมดังกล่าวไว้ (4) พยายามกระทำพฤติกรรมตามเป้าหมายย่อยหนึ่งๆ เมื่อทำได้ตามกำหนดให้รางวัลตนเอง หรือบอกให้คนอื่นช่วยให้รางวัลแก่ตนเอง (5) พยายามทำต่อไปตามเป้าหมายขั้นที่สอง (6) ถ้าทำตามเป้าหมายย่อยขั้นแรกหรือ ขั้นใดขั้นหนึ่งยังไม่ครบ ก็ขยายเวลาให้โอกาส แก่ตัว กล่าวคือ ยืดหยุ่นในกฎที่บุคคลสร้างให้ตนเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2549; อุบล เลี้ยววาริณ, 2553, น. 37; อ้างอิงจาก Mahoney; & Thoresen, 1974)

สรุปได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล อดทนได้ รอได้ รวมทั้งสามารถควบคุมบังคับตนเองให้กระทำพฤติกรรมตามเป้าหมายที่ตนตั้งขึ้นอย่างอดทนเพื่อรอรับผลประโยชน์ที่ดีกว่าในอนาคต

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่เกิดเนื่องจากการกระทำของตนเองในปัจจุบัน รวมถึงสามารถวางแผนเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ส่วนการควบคุมตนเอง (Self-control) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกกระทำต่างๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลของการกระทำนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่อาจจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่ตน และสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ รวมถึงรู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา มีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น งานวิจัยของอัลลาเวอร์ดิปอล และคนอื่นๆ และอัลลาเวอร์ดิปอล และคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007a, pp. 65-73; Allahverdipour; et al., 2007b, pp. 6-12) ที่ศึกษาปัจจัยปกป้องที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบผลสอดคล้องกันว่า การควบคุมตนเองเป็นตัวทำนายสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเบต้าเท่ากับ .19) เช่นเดียวกับ โฮห์แมน และคนอื่นๆ (Hohman; et al., 2014, pp. 65-74) ที่ศึกษาพบว่าการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมตนเอง สามารถทำนายการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเบต้าเท่ากับ -.18) โดยวัยรุ่นที่รับรู้การควบคุมพฤติกรรมตนเองสูงจะมีการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่รับรู้การควบคุมพฤติกรรมตนเองต่ำ ผลการศึกษาในต่างประเทศข้างต้นมีสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศไทย เช่น การศึกษาของเกษม จันทร (2541) ที่พบว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตนสูงจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมต้านทานการเสพติดอย่างมาก เช่นเดียวกับ ฐิยาพร กันตารณวัฒน์ (2546) ที่ศึกษาพบว่าลักษณะการมุ่งอนาคต-การควบคุมตน สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันการเสี่ยงทางการใช้ยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผลการวิจัยของสิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) พบว่าการควบคุมตนเองที่ดีมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่/ดื่มสุรา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กล่าวคือ นักเรียนที่มีการควบคุมตนเองที่ดีสูงจะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่/ดื่ม

สุราน้อยกว่านักเรียนที่มีการควบคุมตนเองที่ดีต่ำ และในการวิจัยของศุภร ชินะเกตุ (2553) ที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่าการควบคุมตนเอง เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่สอง ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติด

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต-การควบคุมตน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

3) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem)

นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความสนใจและศึกษาตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเองเริ่มตั้งแต่ โรเซนเบิร์ก (Resenberg, M, 1965) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Society and the adolescent self-image ซึ่งหนังสือดังกล่าวยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบันโดยฉบับที่ตีพิมพ์ล่าสุดคือปี 2016 ในหนังสือนี้ โรเซนเบิร์ก ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าเป็นความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับความพอใจและไม่พอใจในตนเอง การยอมรับนับถือตนเองและคิดว่าตนเองนั้นมีค่า ส่วนคูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981, p. 5) กล่าวว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นเจตคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง เป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของความเชื่อเกี่ยวกับตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง นอกจากนี้มาสโลว์ (สุภาพร ณะชานันท์, 2546, น. 46-47; อ้างอิงจาก Maslow, 1970) ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ

สรุปได้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นมุมมองของบุคคลที่มีต่อตนเอง โดยมองว่าตนเองนั้นมีประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคม มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ยอมรับตนเอง และพึงพาตนเองได้

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น วิลส์ และคนอื่นๆ (Wills; et al., 2007) ที่ศึกษาพบว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นปัจจัยปกป้อง โดยเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีอิทธิพลทางบวกกับความสามารถในการปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง และมีอิทธิพลทางลบกับความตั้งใจในการสูบบุหรี่และดื่มสุรา สอดคล้องกับ อุบา (Uba; et al., 2013) ที่ศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นในประเทศไทยพบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับ

การใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะเป็นผู้มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (สุภาพร ธนะชานันท์, 2546; สุธยาพร กันตาธนวัฒน์, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552)

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าความภาคภูมิใจในตนเอง มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

4. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness)

การตระหนักรู้ตนเองเป็นตัวแปรด้านจิตลักษณะที่มีผู้สนใจศึกษามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนมากและพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของบุคคล เช่น พฤติกรรมเอื้อเพื่อสังคมของเด็กวัยรุ่น (Froming; Nasby; & McManus, 1998) การรับรู้ความสามารถในการปฏิเสธการดื่มแอลกอฮอล์ (Foster; Neighbors; & Young, 2014) และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น (ปัทมาพร นพรัตน์, 2551)

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้ตนเองไว้อย่างสอดคล้องกัน ที่สำคัญเช่น คอร์ฟกา (ปัทมาพร นพรัตน์, 2551, น.39 อ้างอิงจาก Koffka, 1978) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตระหนักรู้ตนเองหมายถึง ภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่างๆ เกิดการรับรู้และความสำนึก เป็นภาวะที่บุคคลได้รับรู้หรือได้ประสบการณ์ต่างๆ แล้วมีการประเมินค่า และตระหนักถึงความสำคัญที่ตนมีสิ่งนั้นซึ่งเป็นภาวะที่ตื่นตัวของจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลา ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมหรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักในตนเองขึ้น ส่วนโกลแมน (Goleman, 1998, p. 318) ให้ความหมายว่า การตระหนักรู้ตนเองเป็นการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองในขณะที่เป็นอยู่นั้นและใช้อารมณ์ในส่วนที่ดีนั้นในการตัดสินใจ รวมทั้งสามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริงและมีความรู้สึกมั่นใจในตนเอง และมุ่งพรรณเกิดพิทักษ์ (2545, น.15) กล่าวว่า การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง การรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุม จัดการและแสดงอารมณ์ได้อย่าง

เหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้โกลแมน (Goleman, 1998, p. 44) ได้แบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ในตนเองออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การรู้อารมณ์ตนเอง (Self-emotion) เป็นการหยั่งรู้อารมณ์ตนเองว่าตนเองรู้สึกอย่างไร ทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น และรู้ถึงผลที่เกิดจากอารมณ์นั้นๆ 2) การประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง (Self-assessment) เป็นการรู้ถึงจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง ยอมรับและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และ 3) ความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence) เป็นความมั่นใจและตระหนักในคุณค่าและความสามารถของตนเอง

สรุปได้ว่า การตระหนักรู้ตนเอง เป็นความสามารถในการเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรกับตนเองและกับบุคคลอื่น รวมทั้งสามารถที่จะประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ประกอบด้วย การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่ตามมา การประเมินตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง และ ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกมั่นใจในความสามารถและควมมีคุณค่าของตนเอง

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของตัวแปรการตระหนักรู้ตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น ฟอสเทอร์และคนอื่นๆ (Foster; Neighbors; & Young, 2014) ได้ศึกษาพบว่า การตระหนักรู้ในตนเองมีความผูกพันกับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่น กล่าวคือ นักเรียนวัยรุ่นที่มีการตระหนักรู้ตนเองต่ำจะมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนที่มีการตระหนักรู้ตนเองสูง สอดคล้องกับกาปรีและคนอื่นๆ (Kabiri; et al. (2017) ที่ศึกษาพบว่านักเรียนวัยรุ่นหญิงกลุ่มทดลองที่ได้รับการเสริมสร้างการตระหนักรู้ตนเองส่งผลให้มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในประเทศไทยมีการศึกษาพบเช่นเดียวกันว่าการตระหนักรู้ตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (ปิยดา ละอองปิลิว, 2546; ปัทมาพร นพรัตน์, 2551)

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าการตระหนักรู้ตนเอง มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรการตระหนักรู้ในตนเองเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

4.2 ปัจจัยด้านสถานการณ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ผู้วิจัยขอนำเสนอตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (Kumpfer; & Turner, 1990; สาทิตรี พิริยะสกลิต, 2544; สุภาพร ธนะชานันท์, 2546; ปิยะดา ละอองปลิว, 2546; ปิยาพัทธ์ อารีญาติ, 2549) การอบรมเลี้ยงดู (Bruce Simons-Morton; et al., 1999; Mirnader Miri; et al., 2011; ลาดทองใบ ภูอภิรมย์, 2530; เกษม จันทศร, 2541; เชื้อมพร พลอยประดิษฐ์, 2544; สุภาพร ธนะชานันท์, 2546; สิทธิพงษ์ วัฒนนานนท์สกุล, 2552) ความผูกพันกับโรงเรียน (Kumpfer; & Turner, 1990; Wongtongkam; et al., 2014; สุภาพร ธนะชานันท์, 2546) ความสัมพันธ์กับเพื่อน (Kumpfer; & Turner, 1990; Bruce Simons-Morton; et al., 1999; ปิยะดา ละอองปลิว, 2546; สิทธิพงษ์ วัฒนนานนท์สกุล, 2552) และการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง โดยจะนำเสนอรายละเอียดของแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดีเป็นปัจจัยด้านสถานการณ์ที่มีหลักฐานจากงานวิจัยจำนวนหนึ่งยืนยันได้ว่ามีผลดีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของเยาวชน ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ (วิลโลว์ลักษณะ ลังกา, 2554) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี (เสาวณีย์ พากเพียร; วรเดช จันทศร; และคันสนีย์ จะสุวรรณ, 2555) และการรับรู้ความเสี่ยงจากการสูบบุหรี่ (วาสนา ทูลเกล้า; พูลพงศ์ สุขสว่าง; สุพิมพ์ ศรีพันธุ์รสกุล, 2556) เป็นต้น

นักวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือ สัมพันธภาพภายในครอบครัวได้อธิบายถึงความหมายของตัวแปรนี้อย่างสอดคล้องกัน เช่น โกลเบิร์ก-ลูนิย์ และคนอื่นๆ (Goldberg-Looney; Sánchez-SanSegundo; Ferrer-Cascales; Smith, Albaladejo-Blazquez; & Perrin, 2015, p.237) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีคุณภาพหมายถึง ครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการดูแลเอาใจใส่ มีการควบคุมอย่างเหมาะสม สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกัน เช่นเดียวกับวิลโลว์ลักษณะ ลังกา (2554, น. 41) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองเป็นการที่บุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดามารดาและบุตร มีการแสดงออกหรือปฏิบัติต่อกันที่แสดงถึงความรักใคร่ผูกพันกัน ช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัวและมีความสามัคคีกัน นอกจากนี้ อมราวดี ณ อุบล (2544, น. 6) กล่าวถึงสัมพันธภาพในครอบครัวว่าหมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัวที่ประกอบด้วย บิดามารดา และบุตร ที่อาศัยอยู่

ในครอบครัวเดียวกัน มีความรัก ความห่วงใย มีการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี หมายถึง เด็กได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และสมาชิกมีความสัมพันธ์กันดี บุคคลในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่น และ 2) ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี หมายถึง เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ประกอบไปด้วยบิดาและมารดามีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน เด็กกับผู้ปกครองมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน เด็กกับสมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน และบุคคลในครอบครัวมีการทะเลาะวิวาทขัดแย้งกันเป็นประจำอยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดี หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ประกอบด้วย บิดามารดาและบุตร ที่แสดงออกถึงความรักใคร่ผูกพันช่วยเหลือ ห่วงใยกัน ดูแลซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความอบอุ่นและมีความสุข

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น งานวิจัยในอดีตของ คัมป์เฟอร์ และ เทอร์เนอร์ (Kumpfer; & Turner, 1990) ได้ศึกษาโมเดลนิเวศทางสังคมของการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น พบว่าบรรยากาศของครอบครัวและโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของโกลเบิร์ก-ลูนี และคนอื่นๆ (Goldberg-Looney, L.D; Sánchez-SanSegundo ; Ferrer-Cascales; Smith; Albaladejo-Blazquez; & Perrin, P.B, 2015) ที่ศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในประเทศสเปน พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนายจำนวนครั้งของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ วัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวสูงจะมีจำนวนครั้งของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวต่ำ การวิจัยในต่างประเทศข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศไทยจำนวนหนึ่งที่พบผลว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น กล่าวคือ ยิ่งวัยรุ่นมีการรายงานว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกภายในครอบครัวมากเท่าใด ก็จะทำให้มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมากเท่านั้น หรือมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยกว่า วัยรุ่นที่มีการรายงานว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกภายในครอบครัวต่ำ (สาวิตรี พิริยะสถิต, 2544; สุภาพร ธนะชานันท์, 2546; ปิยดา ละอองปลิว, 2546; ปิยาพัทธ์ อารีญาติ, 2549)

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล

จึงคาดได้ว่าตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

2) การอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมลำดับแรกที่ได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและมีความสำคัญต่อเด็กมากที่สุด เนื่องจากการเรียนรู้ของเด็กในระยะแรกขึ้นอยู่กับการปลูกฝังอบรมจากครอบครัวเป็นสำคัญ ครอบครัวจึงมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูให้ความรักความเอาใจใส่ รวมทั้งมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความคิด เจตคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพโดยรวม การได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ใกล้ชิดมากย่อมทำให้เด็กรับเอาลักษณะต่างๆ ของบุคคลที่ตนใกล้ชิดมาด้วย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2528, น. 3) กล่าวถึงความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่าเป็นการที่ผู้ใหญ่ผู้ใกล้ชิดมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็ก ทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำด้วยวิธีหลักๆ คือ ให้อาหาร รดน้ำ ตักเตือน ลงโทษ และควบคุม และยังเป็นโอกาสให้เด็กได้สังเกตเห็นแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย

นักวิชาการในระดับสากล เช่น ลิคโคนา (Lickona, 1983, 1991 แปลโดยสวัสดิ์ประทุมราช, 2545, 2549) และนักวิชาการของประเทศไทยโดยเฉพาะในสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ นำโดย ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจวบจักษ์, 2520) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นกลยุทธ์สำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติที่ยั่งยืน เนื่องจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมนั้น จะช่วยสร้างคุณภาพทางจิตใจและพฤติกรรมที่ดีงามแก่เด็กได้มาก และเด็กเหล่านี้จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติได้ต่อไป

มีหลักฐานจากงานวิจัยที่สำคัญของประเทศไทยในอดีต เช่น การวิจัยวิธีการอบรมเลี้ยงดูหลายรูปแบบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคนอื่นๆ, 2528) และการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์เมตา (ดุขฎิ โยเหลา, 2535) ยืนยันว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่สำคัญและส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเยาวชนอย่างเด่นชัด คือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาโดยการให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ ให้การสนับสนุน มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความชัดเจนในการให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่ต้องการส่งเสริม และลงโทษต่อพฤติกรรมที่ต้องการระงับ เป็นวิธีการสำคัญที่ส่งผลทางบวกต่อการส่งเสริมลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมอันดีงาม

ของเด็กและเยาวชนไทย มาจนถึงงานวิจัยในยุคปัจจุบันจำนวนกว่า 15 เรื่อง ก็ยังให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์ ถ้ามีการปฏิบัติมากในครอบครัวใด บุตรธิดาของครอบครัวนั้นก็จะมีความมีจิตใจและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาหลายด้าน ดังนั้นในการประมวลครั้งนี้จะนำเสนอวิธีการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบดังกล่าว

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็ก แสดงให้เด็กทราบถึงความรัก ความหวังดี เช่น อบรมให้เด็กเป็นคนดี เพื่อตัวเด็กเอง ใกล้ชิดสนิทสนม โดยใช้เวลาร่วมกับเด็ก และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ให้ความเอาใจใส่และเข้าใจจิตใจเด็ก โดยสอบถามถึงเหตุการณ์และกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับเด็ก เป็นที่ปรึกษาที่ดีของเด็ก โดยให้คำแนะนำปรึกษาปลอบใจเมื่อเด็กมีทุกข์หรือมีปัญหา ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กให้รางวัลหรือให้การส่งเสริมเมื่อเด็กทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และเมื่อเด็กทำไม่ถูกต้องก็ว่ากล่าวตักเตือน อธิบายอย่างมีเหตุผล และลงโทษเมื่อจำเป็นเท่านั้น การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้รางวัล เพื่อส่งเสริมและตักเตือนลงโทษเพื่อให้เด็กละเว้นการกระทำบางอย่างนั้น ต้องทำอย่างมีระบบ ไม่ใช่อารมณ์ของตนเป็นใหญ่ และต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ยึดการกระทำและเจตนาของเด็กเป็นหลักในการให้รางวัล (หรือลงโทษ) เมื่อให้รางวัลควรบอกเด็กด้วยว่าให้เพราะเด็กทำดีในเรื่องใด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และงามตา วนินทานนท์, 2536) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองของตน ในลักษณะที่แสดงความรักใคร่ ชื่นชม ยอมรับ ให้ความใกล้ชิดสนิทสนม มีความเป็นกันเอง เป็นที่ปรึกษาที่ดีในยามที่ต้องการความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหา มีการให้รางวัลเมื่อทำความดีและลงโทษเมื่อทำความผิดอย่างสมเหตุสมผลและสม่ำเสมอ โดยไม่ทำตามสภาวะทางอารมณ์ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นหลัก

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น การวิจัยของจรรยารัตน์ รอดเนียม (Rodniam, J, 2007) ได้สร้างโมเดลนิเวศทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดและการกระทำผิดของนักเรียนวัยรุ่นในประเทศไทย พบว่า อิทธิพลของครอบครัว โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น กล่าวคือ หากวัยรุ่นได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ดีพอ เช่น ครอบครัวมีความขัดแย้ง สมาชิกในครอบครัวไม่ผูกพันกัน ขาดการสอนเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคมที่เหมาะสม ก็จะทำให้วัยรุ่นมีโอกาสใช้ยาเสพติดมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีลักษณะตรงข้าม สอดคล้อง

กับผลการวิจัยของ มีรี และคนอื่นๆ (Miri, M.; et al., 2011) ที่ศึกษาปัจจัยทำนายการใช้ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูได้แก่การที่บิดามารดาให้ความอบอุ่นและสนับสนุนส่งเสริมบุตร เป็นปัจจัยทำนายที่สำคัญต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยพบว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองได้รับความอบอุ่นจากบิดาและการสนับสนุนจากมารดาสูง จะมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดน้อยกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองได้รับความอบอุ่นจากบิดาและการสนับสนุนจากมารดาต่ำ ผลเช่นเดียวกันนี้ยังพบในงานวิจัยในอดีตของไทย คือ งานวิจัยของลาดทองใบ ภูภิรมย์ (2530) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ส่งผลต่อภูมิทัศน์ทางการใช้ยาเสพติดของเยาวชน กล่าวคือ เด็กที่รายงานว่าตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล แบบรักสนับสนุนมาก จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมากกว่า ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า เด็กที่รายงานว่าตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย รักสนับสนุนน้อย และผลการวิจัยในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันก็ยืนยันเช่นเดียวกันว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมด้วยวิธีให้ความรัก สนับสนุนและใช้เหตุผลนั้น จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมากด้วย (เกษม จันทรศกร, 2541; เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์, 2544; สุภาพร ธาระชานันท์, 2546; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุลม, 2552)

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

3) ความผูกพันกับโรงเรียน

โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็กและถือเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญรองจากครอบครัว ดังนั้นความผูกพันใกล้ชิดกับโรงเรียน (School bonding) ของเด็ก ย่อมส่งผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กในหลายด้าน ดังเช่นทฤษฎีและหลักฐานจากงานวิจัยในอดีตที่แสดงให้เห็นว่า การที่เด็กมีระดับความผูกพันกับโรงเรียนต่ำ เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น มีการใช้ยาเสพติด การใช้ความรุนแรง การออกจากโรงเรียนกลางคัน และการตั้งครมภ์โดยไม่พร้อม (Cernkovich; & Giordano, 1992; Eggert; Thompson; Herting; Nicholas; & Dicker, 1994; Danziger, 1995; Simons-Morton; Crump; Haynie; & Saylor, 1999; Crusto, 2000)

ความผูกพันกับโรงเรียนเป็นระดับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสถาบันการศึกษา บุคลากรในสถาบันการศึกษา และอุดมคติทางวิชาการ (Maddox, 1997, p. 3) การอธิบายถึง

ความผูกพันกับโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความผูกพันทางสังคม สามารถอธิบายโดยใช้ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (social control theory) ของ เฮอร์ชี (Maddox, 1997, p. 3; citing Hirschi, 1969) ซึ่งเป็นคนแรกๆ ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันกับโรงเรียน จากตำราเรื่อง Causes of delinquency ของท่าน ที่ตีพิมพ์ในปี 1969 ในตำราดังกล่าวได้กล่าวถึงความผูกพันทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันกับเพื่อน และความผูกพันกับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล รวมทั้งได้นำเสนอองค์ประกอบของความผูกพันทางสังคมซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ความผูกพัน (attachment) ความยึดมั่น (commitment) การมีส่วนร่วม (involvement) และความเชื่อ (belief) แนวคิดองค์ประกอบของความผูกพันทางสังคมดังกล่าวได้เป็นพื้นฐานสำหรับการวัดและการศึกษาตัวแปรความผูกพันกับโรงเรียนของนักวิจัยในระยะต่อมา จนถึงยุคปัจจุบันซึ่งมีงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรความผูกพันกับโรงเรียนเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งการศึกษาสาเหตุด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันกับโรงเรียนของเด็ก ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับครู เช่น การสนับสนุนนักเรียนของครู วิธีสอนของครู (Chun-Hong, 2010; Appleton; et al., 2006; Klem; & Connell, 2004) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน (Ripski; & Gregory, 2009; Appleton; et al., 2006) ปัจจัยด้านเพื่อน (Perdue; Manzeske; & Estell, 2009) เป็นต้น รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลของความผูกพันกับโรงเรียนที่ส่งผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กด้วย เช่น พฤติกรรมเสี่ยงด้านยาเสพติด (Henry, K.L.; Swaim, R.C.; & Slater, M.D., 2005; Rovis, D.; Bezinovic, P.; & Basic, J., 2015; Athenour, D.R., 2015; Yang, J.; Anyon, Y., 2016) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Klem; & Connell. 2004; Wang; & Holcombe, 2010) เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความผูกพันกับโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่าตนเองมีความรู้สึกที่ดีกับโรงเรียน การเรียนการสอน มีความรักโรงเรียน รักคุณครู รักเพื่อน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบและความคาดหวังของโรงเรียน เป็นต้น

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความผูกพันกับโรงเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น การวิจัยในอดีตของคัมป์เฟอร์ และ เทอร์เนอร์ (Kumpfer; & Turner, 1990) ได้ศึกษาโมเดลนิเวศทางสังคมของการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น พบว่า บรรยากาศของครอบครัวและความผูกพันกับโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของนวน้อง วงศ์ทองคำและคนอื่นๆ (Wongtongkam, N.; Ward, P.R.; Day, A.; & Winefield A.H., 2014) ที่ทำวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงป้องกันและปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล เพื่อน และโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดและการดื่มเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ของวัยรุ่นไทย พบว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความผูกพันกับโรงเรียนต่ำเป็นผู้ที่ใช้ยาเสพติดมากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความผูกพันกับโรงเรียนสูง นอกจากนี้ โรวิส (Rovis, D.; Bezinovic, P.; & Basic, J, 2015) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับโรงเรียน ความขัดแย้งในครอบครัว และพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนายพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาปัจจัยด้านความผูกพันทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสุภาพร ณะชานันท์ (2546) ที่ศึกษาพบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนสามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าความใกล้ชิดผูกพันกับโรงเรียน มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล โดยพบว่า ตัวแปรความผูกพันกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความใกล้ชิดผูกพันกับโรงเรียนสูง จะมีความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดต่ำ จึงคาดได้ว่าตัวแปรความผูกพันกับโรงเรียน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน

เพื่อนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด การกระทำและพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น มีหลักฐานจากผลการวิจัยจำนวนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนสามารถส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของบุคคลโดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นในหลายด้าน เช่น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมสุขภาพและความสุขของวัยรุ่น (Williams, L.R.; & Anthony, E.K, 2015) ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สุธาสนี ใจเย็น, 2545) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (ศศิธร ลีบ่อน้อย, 2547) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (พชชนัน นิรมิตไชยณรงค์, 2549) พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ (วิไลลักษณ์ ลังกา, 2554) เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนนั้นเป็นตัวแปรที่มีนักวิชาการและนักวิจัยสนใจศึกษาและให้ความหมายตัวแปรนี้ เช่น คอนเกอร์ และคนอื่นๆ (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552 น. 59 อ้างอิงจาก Conger; et al., 1992) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในทางบวกกับเพื่อน (positive peer relation) ว่าเป็นสัมพันธภาพในแง่ของปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ จำนวนเพื่อนสนิทของวัยรุ่น การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนในชั้นเรียน การเอื้อเฟื้อ เห็นอกเห็นใจจากเพื่อน รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางด้านกิจกรรมโรงเรียน กิจกรรมชั้นเรียน

หรือทางด้านการเรียน สอดคล้องกับสมพร พรหมจรรย์ (2540, น. 9) ที่ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันด้านการเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันด้านการเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทางการเรียน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความสำเร็จด้านการเรียนและด้านอื่นๆ ไป นอกจากนี้ชนนุช บุญสิทธิ์ (2541, น.11) ได้สรุปความหมายของสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมแสดงออกของเพื่อนอันจะนำมาซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ ความเข้าใจอันดีต่อกัน ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างเพื่อน เคารพในสิทธิของเพื่อน รู้จักการให้และการยอมรับ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพากัน ทั้งในด้านส่วนตัวและการเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนม เอื้อเฟื้อแบ่งปัน ยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งเคารพในสิทธิของเพื่อน เป็นต้น

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ตัวอย่างเช่น การวิจัยในอดีตของคัมป์เฟอร์ และ เทอร์เนอร์ (Kumpfer; & Turner, น.1990) ได้ศึกษาโมเดลนิเวศทางสังคมของการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น พบว่าความสัมพันธ์ที่ระหว่างเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น สอดคล้องกับนวนล้อง วงศ์ทองคำและคนอื่นๆ (Wongtongkam, N.; Ward, P.R.; Day, A.; & Winefield A.H., 2014) ที่ทำวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงป้องกันและปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล เพื่อนและโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นไทย พบว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อน โดยเฉพาะการมีเพื่อนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และใช้ยาเสพติด มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นด้วย ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น งานวิจัยของปิยดา ละอองปลิว (2546) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจำลอง ลิ้น (2551) ที่ศึกษาพบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญด้านหนึ่งที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติดของนักเรียนได้ เป็นต้น

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าความสัมพันธ์กับเพื่อน มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรความสัมพันธ์กับเพื่อน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

5) การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเยาวชนหลายพฤติกรรมที่พบว่าเกิดจากการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง เช่น พฤติกรรมประหยัดไฟฟ้า (ฐานันดร เปียศิริ, 2545) พฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (สุมิตตรา เจิมพันธ์, 2545) พฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม (นิศากร สนามเขต, 2550) และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในโรงเรียน (รวิ วิชาศาสตร์, 2560) เป็นต้น

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม เช่น เอิร์ส (น็อน พินประดิษฐ์, 2546 อ้างอิงจาก House, 1981) ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม 4 ด้าน ดังนี้ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (emotion support) หมายถึง ความเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ การแสดงความรัก ความผูกพันต่อกัน การยอมรับนับถือ และเห็นคุณค่าระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน 2) การสนับสนุนด้านการประเมินเปรียบเทียบ (appraisal support) หมายถึง การได้รับข้อมูลย้อนกลับ และการเปรียบเทียบตนเองกับผู้ที่ยู่ร่วมในสังคม 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (information support) หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ ข้อเสนอแนะแนวทาง และการให้คำปรึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ และ 4) การสนับสนุนด้านสิ่งของหรือบริการ (instrumental support) หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือในรูปวัตถุ หรือสิ่งของ เวลา เงินหรือแรงงาน เพื่อส่งเสริมหรือช่วยแก้ปัญหา ส่วนดุจเดือน พันธุมนาวิน (Bhanthumnavin, 2000, pp.155 - 166) ได้รวบรวมและสรุปนิยามปฏิบัติการของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยผู้ที่ให้การสนับสนุนทางสังคมมักจะให้การสนับสนุนใน 3 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (emotional support) เช่น การปลอบโยน การให้ความเป็นห่วงเป็นใย ความรัก ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ หรือการยอมรับ เป็นต้น 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (informational support) เช่น การให้

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ข้อมูลย้อนกลับ การให้รางวัล - ลงโทษ การกล่าวติชม เป็นต้น
 3) การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งทรัพยากร งบประมาณ และแรงงาน (material support) เช่น บริการ เงิน สิ่งของ เครื่องมือที่จำเป็น เป็นต้น

สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง หมายถึง ระดับการรับรู้ของนักเรียนว่าได้รับความช่วยเหลือจากคนในครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนทางด้านจิตใจ อารมณ์ แสดงความรัก ความห่วงใย เห็นใจ ยอมรับ และ ให้กำลังใจ พร้อมทั้งจะให้คำแนะนำปรึกษา

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เช่น การศึกษาของ สตีวาร์ทและโซลโด (Stewart; & Suldo, 2011) ที่ศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากพ่อแม่ ครู และเพื่อนสามารถทำนายสุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นได้ ส่วนในประเทศไทย พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น (เปรมฤดี หงส์สุทธิ, 2017; ศุภร ชินะเกตุ, 2553)

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

4.3 ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์

จิตลักษณะตามสถานการณ์ เป็นกลุ่มตัวแปรเชิงสาเหตุในการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตของบุคคลที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมของบุคคลกับสถานการณ์ปัจจุบันที่บุคคลเผชิญอยู่ เป็นจิตลักษณะที่ไวต่อการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์หรือเป็นจิตลักษณะที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ เช่น เจตคติต่อพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เป็นต้น จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงขอเสนอการทบทวนตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ เจตคติต่อยาเสพติด (Allahverdipour et al., 2007(a); Allahverdipour et al., 2007(b); Hohman; et al. 2013; ลาดทองใบ ภูอภิรมย์, 2530; ปิยดา ละอองปลิว, 2546; จำลอง ลิลัน,

2551) และเจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น (จิรวัน เทียนทองดี, 2542; เลื่อมพร พลอยประดิษฐ์, 2544) โดยจะนำเสนอรายละเอียดของแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

1) เจตคติต่อยาเสพติด

เจตคติ เป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการรู้คิดเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทำนองประโยชน์หรือโทษของบุคคล ทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบ หรือพอใจมากถึงน้อยต่อสิ่งนั้นๆ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างอันเป็นผลสืบเนื่องจากการเห็นประโยชน์ หรือพอใจต่อสิ่งนั้น (งามตา วนิทนานนท์, 2535, น. 215) ส่วนฟิชบายและไอน์เซน (วิรัตน์ ปานศิลา, 2542, น. 70 อ้างอิงจาก Fishbein; & Ajzen, 1975, pp. 336-339) มีความเห็นว่าเจตคติเป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาสังคมคิดขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะบุคคลจะทำอะไรย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความรู้สึก และความเข้าใจ มีผู้เชื่อว่าเจตคติเป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม ตั้งแต่วัยเยาว์ที่บุคคลได้กระทำพฤติกรรมใดแล้วได้ผลตอบแทน ต่อมาบุคคลนั้นก็คาดหวังและเชื่อว่าจะได้รับผลตอบแทนในลักษณะเดียวกันนั้น ถ้าเขากระทำพฤติกรรมนั้นหรือพฤติกรรมประเภทเดียวกันนั้นอีก แต่ถ้าบุคคลกระทำพฤติกรรมใดแล้วยังไม่ได้รับผลตอบแทนหรือได้รับผลตอบแทนโดยที่เขาไม่ได้กระทำพฤติกรรมใดเลย ก็จะทำให้เขารู้ว่าพฤติกรรมใดหรือสิ่งใดให้ประโยชน์และอะไรให้โทษ ซึ่งมีผลทำให้เขามีเจตคติที่ดีและไม่ดีต่อสิ่งนั้น เจตคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคนอื่นๆ, 2531, น.125 - 127 อ้างอิงจาก McGuire, 1969, pp.155 - 156) คือ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งว่าดี มีประโยชน์มากน้อยเพียงใด บุคคลส่วนมากมักมีความรู้เชิงประเมินค่าของสิ่งต่างๆ เพียงเล็กน้อย ทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียงได้มาก เนื่องจากองค์ประกอบความรู้เชิงประเมินค่าสิ่งหนึ่งเป็นต้นกำเนิดของเจตคติของบุคคลต่อสิ่งนั้น ฉะนั้นการเปลี่ยนเจตคติที่สำคัญคือ การปรับปรุงองค์ประกอบความรู้เชิงประเมินค่าในเรื่องนั้นให้ตรงกับความเป็นจริง โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณหรือโทษต่อสิ่งนั้นเพิ่มเติมแก่บุคคล 2) ความรู้สึกพอใจ (Affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ความรู้สึกพอใจของบุคคลจะเกิดขึ้นเอง และสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งนั้น 3) ความพร้อมกระทำ (Behavioral intention component) หมายถึง การที่บุคคลพร้อมที่จะช่วยเหลือสนับสนุนในสิ่งที่เขาชอบและพร้อมที่จะทำลายหรือเพิกเฉยต่อสิ่งที่เขาไม่พอใจ เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นแล้ว สิ่งซึ่งสอดคล้องกันและติดตามมา คือ ความพร้อมที่จะกระทำการให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการของเจตคติมีลักษณะสำคัญหลายประการต่างกัน แต่ลักษณะที่เป็นสามัญในองค์ประกอบทั้ง 3 ซึ่งนักจิตวิทยาสังคมนิยมวัดคือ ทิศทาง และปริมาณ ขององค์ประกอบนั้นๆ *ทิศทาง* (direction) หมายถึง การประเมินค่าการรับรู้ การรู้สึก และการพร้อม กระทำไปในด้านที่เป็นบวกหรือลบ เช่น เกี่ยวกับองค์ประกอบทางการรับรู้ สามารถวัดได้ว่าบุคคลมีความรู้ในประเด็นที่ต้องการวัดในทางที่ว่า สิ่งนั้นดีหรือเลว ส่วนองค์ประกอบทางการรู้สึก สามารถวัดได้ว่าบุคคลมีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นไปในทางบวกหรือลบ คือ ในทางชอบ และพอใจ หรือไม่ชอบ ไม่พอใจ ส่วนองค์ประกอบทางการพร้อมกระทำ สามารถวัดได้ว่าบุคคลพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งนั้น ในทางบวกหรือลบ ซึ่งทางบวกหมายถึง การพร้อมที่จะให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือ ส่วนทางลบ หมายถึง การพร้อมที่จะทำลายหรือขัดขวางความสำเร็จของสิ่งนั้น *ปริมาณ* (magnitude) หมายถึง ความเข้มข้นหรือปริมาณความรุนแรงของเจตคติไปในทิศทางบวกหรือลบ กล่าวคือ บุคคลอาจมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรงมากและต่ออีกสิ่งหนึ่งเพียงเบาบาง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น หรือขึ้นอยู่กับความพัวพันของบุคคลกับเรื่องนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2531, น. 5-8)

สรุปได้ว่าเจตคติ คือ ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษ ความรู้สึกชอบและไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ ของบุคคล รวมทั้งความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ดังนั้น เจตคติต่อ ยาเสพติดจึง หมายถึง การประเมินของนักเรียนวัยรุ่นว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ดีซึ่งทำให้เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น จึงมีความรู้สึกพอใจหรือไม่ชอบยาเสพติด และมีความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเจตคติต่อยาเสพติดที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของอัลลาเวอร์ดิพอล และคนอื่นๆ และอัลลาเวอร์ดิพอล และคนอื่นๆ (Allahverdipour; et al., 2007a; Allahverdipour; et al., 2007b) ที่ศึกษาพฤติกรรมความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า เจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติดเป็นปัจจัยสำคัญลำดับแรกที่สามารถทำนายพฤติกรรมความ ตั้งใจในการหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับบาชิเรียนและคนอื่นๆ (Bashirian; et al., 2012) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้ทฤษฎี พฤติกรรมตามแผนเพื่อทำนายพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น พบว่า เจตคติต่อยาเสพติด เป็นปัจจัยสำคัญลำดับแรกที่สามารถทำนายพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นได้อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ปียดา ละองพลิว (2546) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านเจตคติต่อสาร เสพติด ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ เป็นต้น

จากหลักฐานผลการวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยพบผลอย่างสอดคล้องกันว่าเจตคติต่อยาเสพติด มีผลต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาเสพติดของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรเจตคติต่อยาเสพติด เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

2) เจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

เจตคติ เป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการรู้คิดเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่ามีประโยชน์ (หรือโทษ) ทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบ หรือพอใจมากถึงน้อยต่อสิ่งนั้นๆ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างอันเป็นผลสืบเนื่องจากการเห็นประโยชน์หรือพอใจต่อสิ่งนั้น (งามตา วรนิทานนท์, 2535, น. 215) เจตคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคนอื่นๆ, 2531, น.125 - 127 อ้างอิงจาก McGuire, 1969, p. 155 - 156) คือ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) 2) ความรู้สึกพอใจ (Affective component) และ 3) ความพร้อมกระทำ (Behavioral intention component) ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วข้างต้น

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ เจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หมายถึง การประเมินของนักเรียนว่าพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ (หรือโทษ) มีความรู้สึกพอใจ (หรือไม่พอใจ) ต่อการกระทำนั้น และมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติ (หรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติ) ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า ยังไม่มีการวิจัยที่ศึกษาโดยตรงแต่มีงานวิจัยที่ศึกษาเจตคติต่อพฤติกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในกลุ่มเยาวชน ตัวอย่างเช่น จีรพัฒน์ ศิริรักษ์ (2555) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมรับผิดชอบเป็นตัวทำนายสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบ 2 ด้าน คือ พฤติกรรมพัฒนาตนเองด้านการเรียนและพฤติกรรมรักษาสีเสื้อแฉ่งในโรงเรียนและชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ มัญชลี เปี่ยมดี (2558) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับแรกที่สามารถทำนายพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนได้

จากหลักฐานผลการวิจัยที่พบผลอย่างสอดคล้องกันว่าเจตคติต่อพฤติกรรมหนึ่ง มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของบุคคล จึงคาดได้ว่าตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยรูปแบบหนึ่งที่น่าผลการวิจัยจากงานวิจัยหลายๆ เรื่องซึ่งศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัญหาวิจัยเดียวกันมาสรุปรวมเป็นองค์ความรู้ใหม่ ด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือ เป็นระบบ มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจน ผลการสังเคราะห์ที่ได้มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในศาสตร์ที่ต้องการศึกษาได้ในวงกว้าง ในการศึกษาระยะแรกของการวิจัยครั้งนี้จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย ที่เน้นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ใช้เทคนิควิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ผลการวิจัย และสรุปข้อค้นพบออกมาในรูปของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าขนาดอิทธิพล โดยจะนำเสนอสาระสำคัญออกเป็น 2 หัวข้อ คือ 1) สังกัปเบื้องต้นเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย และ 2) การวิเคราะห์ห่อภิมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1) สังกัปเบื้องต้นเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

5.1.1 ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2531, น. 1) ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัยว่า การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การนำส่วนย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นสิ่งใหม่ เช่น การบรรยายความรู้สึกโดยการนำคำต่างๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน หรือการทำงานบางอย่างจนเกิดผล โดยมาจากการประชุมระดมสมองหรือสร้างทฤษฎีใหม่ โดยการเชื่อมโยงทฤษฎีเก่าเข้าด้วยกัน เป็นต้น

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 33) ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย (research synthesis) หรือการปริทัศน์งานวิจัย (research review) ว่าเป็นระเบียบวิธีการศึกษาตามระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อตอบปัญหาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น มาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการ

ฮันเทอร์ และคนอื่นๆ และ กลาส และคนอื่นๆ (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552, น. 16 อ้างอิงจาก Hunter; Schmidt; & Jackson, 1982 และ Glass; McGaw; & Smith, 1981) ได้สรุปความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง การวิจัยที่เป็นการศึกษารายงาน การวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน เพื่อสรุปผลการวิจัยและสรุปความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่อง รวมทั้งการอธิบายถึงสาเหตุที่มาของความแตกต่างเหล่านั้น ให้ได้องค์ความรู้ที่จะสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวาง

คูเปอร์ และ เฮดเจส (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552 น. 17 อ้างอิงจาก Cooper; & Hedges, 1994) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการรวบรวมงานวิจัยเชิงประจักษ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะค้นหาความคงเส้นคงวาและความผันแปรที่ปรากฏจากการศึกษางานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยเป็นวิธีที่มีระบบ มีความกว้างขวางครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการรวบรวม

สรุปได้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีการที่เป็นระบบในการศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการรวบรวมจากผลการวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ และสรุปเป็นภาพรวมขององค์ความรู้ของปัญหาการวิจัยที่ต้องการ

5.1.2 ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย

นงลักษณ์ วิรัชชัยและคนอื่นๆ (2552, น. 17) ได้สรุปว่า การสังเคราะห์งานวิจัยแบ่งได้เป็น 2 แบบ แบบแรกเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย การสังเคราะห์งานวิจัยแบบนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในขั้นตอนของการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แบบที่สองเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้วในตัว ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยแบบนี้เป็นประโยชน์ต่อการหาคำตอบปัญหาวิจัยที่เป็นข้อสรุปที่มีความลึกซึ้ง ซึ่งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมได้อย่างกว้างขวาง

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2531, น. 1) ได้แบ่งการสังเคราะห์งานวิจัยออกเป็น 2 ประเภท คือ การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ หรือ เชิงบรรยาย (Qualitative synthesis) เป็นการอ่านรายงานการวิจัยแล้วนำมาสรุปเข้าด้วยกัน ซึ่งจะพบได้ในบทที่ 2 ของงานวิจัยในหัวข้อการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review of literature) และการสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative synthesis) เป็นการวิเคราะห์เชิงตัวเลขหรือค่าสถิติที่ปรากฏในรายงานการวิจัยที่วัดออกมาในรูปดัชนีมาตรฐาน (Standard index) การสังเคราะห์เชิงปริมาณจึงเป็นการ

วิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (Analysis of analysis) หรือ การสังเคราะห์เชิงผสมผสาน (Integrative analysis) หรือ การวิจัยงานวิจัย (Research of research) นั่นเอง

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 34-38) ได้กล่าวถึงจุดอ่อนที่สำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัยแบบพรรณนา คือ เป็นวิธีการที่ไม่มีระบบ มีความเป็นอัตนัยสูง ทำให้ผลการสังเคราะห์งานวิจัยแตกต่างกันตามความสามารถและประสบการณ์ของนักวิจัยผู้ทำการสังเคราะห์ ประกอบกับงานวิจัยมีจำนวนมากขึ้น เกินความสามารถของนักวิจัยที่จะสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการแบบเดิมได้ จึงได้มีความพยายามปรับปรุงการสังเคราะห์งานวิจัยให้มีระบบ มีความเป็นปรนัยมากขึ้นโดยนำสถิติวิเคราะห์เข้ามาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์งานวิจัย วิธีวิทยาการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์งานวิจัยจึงมีการพัฒนาให้ดีขึ้นและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถใช้สังเคราะห์งานวิจัยจำนวนมากได้

ความพยายามของนักสถิติในการพัฒนาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ เห็นได้ชัดจากจำนวนวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้รับการพัฒนาขึ้นถึง 5 วิธี ได้แก่ 1) วิธีนับคะแนนเสียงแบบเดิม (Traditional vote-counting method) 2) วิธีหาระดับนัยสำคัญจากผลการนับคะแนนเสียง (Vote-counting method yielding significance level) 3) วิธีการประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากผลการนับคะแนนเสียง (Vote-counting method yielding estimator of effect size) 4) วิธีรวมสะสมค่าความน่าจะเป็น (Cumulation of p-values) และ 5) วิธีการวิเคราะห์อภิมาน (meta-analysis) โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์อภิมานในการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งเป็นการใช้วิธีการทางสถิติประมาณค่าที่เป็นผลการวิจัยให้อยู่ในรูปดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ขนาดอิทธิพล และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

สรุปได้ว่า ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัยแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณลักษณะ ซึ่งเป็นการใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อสรุปจากการรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน และการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในเชิงตัวเลขหรือค่าสถิติของงานวิจัยให้อยู่ในรูปดัชนีมาตรฐาน

5.1.3 ขั้นตอนของการสังเคราะห์การวิจัย

คูเปอร์ และ เฮดเจทส์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552, น. 17 อ้างอิงจาก Cooper; & Hedges, 1994) ได้เสนอถึงขั้นตอนในการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนด้วยกัน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อปัญหา การสังเคราะห์งานวิจัยเริ่มต้นจากการกำหนดปัญหาการวิจัย ซึ่งต้องเป็นปัญหาการวิจัยอย่างน้อยสองราย นักวิจัยมักจะสนใจและทำ

การวิจัยกับปัญหาที่มีคุณค่าและเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบที่แน่ชัด และมีหลายเรื่องที่ทำให้ผลแตกต่างกัน จึงจะเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสารทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เมื่อกำหนดหัวข้อปัญหาแล้ว นักสังเคราะห์งานวิจัยต้องนิยามและวิเคราะห์ปัญหาให้ชัดเจน ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพื่อเป็นการกำหนดแบบแผนและสมมติฐานการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมงานวิจัย การดำเนินการขั้นตอนนี้ประกอบด้วย วิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) การสืบค้นงานวิจัย นักสังเคราะห์งานวิจัยต้องค้นคว้า และเสาะแสวงหางานวิจัยทั้งหมดเกี่ยวกับปัญหาที่กำหนดไว้ การสืบค้นงานวิจัยส่วนใหญ่จะหาได้จาก เอกสาร เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความย่อวิทยานิพนธ์ วารสาร ดัชนีค้นคว้า วารสาร ศูนย์ทรัพยากรข้อมูลทางการศึกษา เป็นต้น 2) การคัดเลือกงานวิจัย นักสังเคราะห์งานวิจัยต้องอ่าน ศึกษา และตรวจสอบงานวิจัยแต่ละเรื่องอย่างละเอียด ต้องการเกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัยให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพดี มีความตรงภายใน และความตรงภายนอกสูงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 3) การรวบรวมผลงานวิจัย อาจใช้การจดบันทึก การถ่ายเอกสาร หรือการกรอกแบบฟอร์มก็ได้ ทั้งนี้ นักวิจัยต้องใช้ความระมัดระวังเก็บรวบรวมข้อมูลที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้ และครบถ้วนสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยและตีความหมาย ขั้นตอนนี้เน้นการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ผลการวิจัย รายละเอียดลักษณะ และวิธีการวิจัยจากงานวิจัยทั้งหมด เพื่อสังเคราะห์หาข้อสรุปที่เป็นข้อยุติและทดสอบว่าสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ จากนั้นจึงแปลหรือตีความหมายผลการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเสนอและเผยแพร่รายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย การเขียนรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยมีหลักการเช่นเดียวกับการเขียนรายงานการวิจัยทั่วไป นักสังเคราะห์งานวิจัยต้องเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินงานทุกขั้นตอนพร้อมทั้งสรุปข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะจากการสังเคราะห์งานวิจัยโดยใช้ภาษาถูกต้องชัดเจน

สรุปได้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา การทบทวนเอกสารทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมงานวิจัย การวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์และตีความหมาย และการนำเสนอและเผยแพร่ผลการสังเคราะห์งานวิจัย

5.2) การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis)

การวิเคราะห์ห่อภิมาณมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Meta-analysis ซึ่งบัญญัติโดย Glass ในปี ค.ศ. 1976 ในความหมายของการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (analysis of analysis) (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552, น. 22 อ้างอิงจาก Glass; McGaw; & Smith, 1981) ซึ่งหมายถึง การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณรูปแบบหนึ่งที่มีการรวบรวมงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกันมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อให้ได้ข้อสรุปของผลการวิจัยที่ถูกต้อง เพียงตรง และน่าเชื่อถือ โดยมุ่งศึกษาข้อมูล 2 ส่วน คือ ผลการวิจัยที่วัดออกมาในรูปดัชนีมาตรฐาน (standard indices) ซึ่งได้แก่ ขนาดอิทธิพล (effect size) ในงานวิจัยเชิงทดลอง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ในงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ และข้อมูลอีกส่วนหนึ่งคือข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

5.2.1 ความหมายของการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

กลาส แมคกอร์ และสมิท (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552, น. 23 อ้างอิงจาก Glass; McGaw; & Smith, 1981) กล่าวว่า การวิเคราะห์ห่อภิมาณเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งใช้กับงานวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน โดยใช้วิธีการทางสถิติ ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณประกอบไปด้วยผลการวิจัยในรูปของขนาดอิทธิพล (effect size) และคุณลักษณะงานวิจัย ซึ่งคุณลักษณะพิเศษของการวิเคราะห์ห่อภิมาณนั้นจะเป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อสรุปรวมข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงประจักษ์หลายๆ เรื่อง ในรูปขนาดอิทธิพล และเปรียบเทียบว่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยแต่ละเรื่องต่างกันตามคุณลักษณะงานวิจัยอย่างไร

เฮทเจส และ โอลกิน (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552 น.23 อ้างอิงจาก Hedges; & Olkin, 1985) ได้ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์ห่อภิมาณเป็นวิธีการวิเคราะห์ผลของการวิเคราะห์ทางสถิติที่ได้จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นข้อยุติ กิจกรรมในการวิเคราะห์ห่อภิมาณมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก เป็นการรวบรวมสารสนเทศที่ได้จากรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ คุณภาพของสารสนเทศขึ้นอยู่กับวิธีการรวบรวมสารสนเทศว่ามีความตรง ความเชื่อถือได้ และความเป็นปรนัยมากน้อยเพียงใด ลักษณะที่สอง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งให้ความสำคัญกับระเบียบวิธีทางสถิติ เนื่องจากสถิติวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัยทั่วไปเป็นสถิติสำหรับการวิจัยเชิงทดลองเรื่องเดียว หรือการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เรื่องเดียว ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาวิธีการวิเคราะห์สารสนเทศขึ้นใหม่สำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ให้สามารถสรุปความหมายสารสนเทศที่ได้จากรายงานวิจัยหลายๆ เรื่องซึ่งศึกษาปัญหาวิจัยแบบเดียวกันได้

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 3) ได้สรุปความหมายของการวิเคราะห์ห่อภิมานว่าการวิเคราะห์ห่อภิมานเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณแบบหนึ่งที่นักวิจัยนำงานวิจัยซึ่งศึกษาปัญหาเดียวกันมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปที่มีความกว้างขวางลุ่มลึกกว่าผลงานวิจัยแต่ละเรื่อง ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาน คือ ข้อมูลผลการวิจัยที่วัดในรูปดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ดัชนีขนาดอิทธิพลและดัชนีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย หน่วยการวิเคราะห์ คือ งานวิจัยหรือการทดสอบสมมติฐาน จุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์แยกได้เป็น 2 ประการ ประการแรก คือ การสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับดัชนีมาตรฐาน ประการที่สอง คือ การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรกำกับกับดัชนีมาตรฐาน

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ห่อภิมาน เป็นวิธีการหนึ่งของการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการทางสถิติในการสรุปผลงานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน และวัดออกมาในรูปของดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ค่าขนาดอิทธิพลในงานวิจัยเชิงทดลอง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ รวมทั้งมีการสรุปถึงข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยด้วย

5.2.2 ประเด็นที่ควรพิจารณาในการวิเคราะห์ห่อภิมาน

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 44-55) กล่าวว่า ประเด็นที่ต้องพิจารณาจากความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจควรพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ต้องเป็นงานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่ค่อนข้างสำคัญ เพราะถ้าไม่สามารถทำความเข้าใจประเด็นนี้ได้ถูกต้อง จะมีปัญหาในการคัดเลือกงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ตามความหมายของประเด็นนี้ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ต้องมีปัญหาวิจัยตรงกัน แต่งานวิจัยอาจจะใช้แบบแผนการวิจัยต่างกัน เครื่องมือวัดต่างกัน กลุ่มตัวอย่างต่างกัน วิธีการวิเคราะห์ต่างกันก็ได้ คำว่า “ปัญหาวิจัยตรงกัน” ในที่นี้จึงขึ้นอยู่กับนิยามและการกำหนดขอบเขตของการวิจัย หากนักวิจัยกำหนดนิยามตัวแปรให้มีขอบเขตและลักษณะเฉพาะเจาะจงจะมีงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นจำนวนไม่มาก เพราะการให้คำนิยามตัวแปรที่มีขอบเขตแคบมากจะได้งานวิจัยมาศึกษาจำนวนน้อย และการสรุปผลจะไม่ค่อยกว้างขวาง แต่ถ้านักวิจัยให้คำนิยามหลวมมีขอบเขตกว้างขวางมากเกินไป จะได้งานวิจัยมาสังเคราะห์จำนวนมาก และผลการวิจัยมีความหลากหลาย มีตัวแปรกำกับจำนวนมาก และทำให้การวิเคราะห์มีความซับซ้อนมากขึ้นด้วย

ประเด็นที่สอง ข้อมูลสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยคือผลงานวิจัยและคุณลักษณะงานวิจัย กล่าวคือ งานวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์อภิमान ข้อมูลในที่นี้ประกอบด้วย ผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องและคุณลักษณะงานวิจัยเนื่องจากงานวิจัยแต่ละเรื่องศึกษาตัวแปรต่างกันหรือแม้จะศึกษาตัวแปรเหมือนกันแต่ก็อาจใช้เครื่องมือวัดต่างกัน ดังนั้น ผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องจึงไม่อยู่ในสเกลเดียวกัน จำเป็นต้องทำให้อยู่ในรูปดัชนีมาตรฐาน (standard indices)

ประเด็นที่สาม หน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) กล่าวคือ การวิเคราะห์อภิमानมีลักษณะแตกต่างจากหน่วยการวิเคราะห์ในงานวิจัยโดยทั่วไปทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ หน่วยการวิเคราะห์ คือ หน่วยตัวอย่างแต่ละคนที่ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยงานวิจัยบางเรื่องอาจจะมีหน่วยการวิเคราะห์เป็นระดับองค์กร งานวิจัยบางเรื่องอาจมีหน่วยการวิเคราะห์ทั้งระดับนักเรียน ระดับชั้นเรียน และระดับโรงเรียน แต่หน่วยการวิเคราะห์สำหรับการสังเคราะห์งานวิจัย คือ รายงานวิจัยแต่ละเรื่อง หรือหน่วยการทดสอบสมมติฐานแต่ละชุด

ประเด็นที่สี่ ลักษณะเฉพาะของผลการสังเคราะห์งานวิจัย กล่าวคือ ผลการสังเคราะห์งานวิจัยมีขอบข่ายของความรู้กว้างขวางลึกซึ้งมากกว่าองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องที่น่ามาสังเคราะห์ เพราะผลการสังเคราะห์ให้องค์ความรู้ที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่างานวิจัยแต่ละเรื่อง และยังให้ผลการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่อง ทำให้ทราบว่ามีการวิจัยหรือเงื่อนไขใดที่ทำให้ได้ผลการวิจัยแตกต่างกัน

5.2.3 ดัชนีมาตรฐานในการวิเคราะห์อภิमान

นงลักษณ์ วิรัชชัย และคนอื่นๆ (2552, น. 25) สรุปว่า ในการสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์อภิमानนั้น งานวิจัยที่น่ามาสังเคราะห์มีคุณลักษณะงานวิจัยแต่ละเล่มที่มีความแตกต่างกัน เช่น แบบแผนการวิจัยที่แตกต่างกัน เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรต่างกัน หรือการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่สามารถนำมาสังเคราะห์ได้ทันที ควรที่จะมีการเปลี่ยนรูปผลการวิจัยแต่ละเรื่องให้มีมาตรฐานเดียวกันก่อน โดยการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิमानนั้น ต้องสร้างดัชนีมาตรฐานจากผลการวิจัยแต่ละเรื่อง ดัชนีมาตรฐานที่สร้างขึ้นแบ่งเป็น 2 ประเภทตามลักษณะงานวิจัย คือ ขนาดอิทธิพล (effect size) ซึ่งเป็นดัชนีมาตรฐานสำหรับงานวิจัยประเภททดลอง และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficients) ซึ่งเป็นดัชนีมาตรฐานสำหรับงานวิจัยประเภทสหสัมพันธ์ โดยมีสูตรการประมาณค่าขนาดอิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง 2 วิธีคือ วิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณ

โดยตรงจากค่าสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณโดยตรงจากค่าสถิติที่ได้จากการทดสอบนัยสำคัญ

ตัวอย่างสูตรที่ใช้วิธีการประมาณค่าจากการคำนวณโดยตรง เช่น แบบแผนการวิจัยแบบสองกลุ่มวัดครั้งหลัง (two-group posttest only design) การประมาณค่าขนาดอิทธิพลกรณีที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรต่อเนื่องใช้สูตรประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$d = \frac{(\overline{y}_E - \overline{y}_C)}{S_y}$$

ตัวอย่างสูตรที่ใช้วิธีการประมาณค่าจากสถิติ เช่น การประมาณค่าจากสถิติ t ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกรณี คือ กรณีกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน และกรณีกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน มีสูตรในการประมาณค่าขนาดอิทธิพลตามลำดับดังนี้

$$d = t \sqrt{1/n_E + 1/n_C}$$

$$t \sqrt{\frac{2}{n(1 - r_{EC}^2)}}$$

นอกจากนี้ ฮันเทอร์และคณะ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 น. 87 อ้างอิงจาก Hunter; & Schmidt, 1990) ได้เสนอสูตรในการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนจากการวัด ดังนี้

$$r_c = \frac{r}{\sqrt{r_{xx}}\sqrt{r_{yy}}}$$

5.2.4 ประเภทของการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

ในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ นักวิจัยจะให้ความสำคัญกับการประมาณค่าดัชนีมาตรฐาน จากนั้นจึงทำการศึกษเปรียบเทียบความแปรปรวนของค่าดัชนีมาตรฐานของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ หากพบว่าค่าดัชนีมาตรฐานแตกต่างกันก็จะทำการศึกษาความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐานว่าสาเหตุมาจากตัวแปรกำกับ (moderator variable) ตัวใด โดยที่ตัวแปรกำกับดังกล่าวได้แก่ตัวแปรคุณลักษณะของงานวิจัยซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรอิสระที่ทำให้เกิดความแปรปรวนของค่าดัชนีมาตรฐานที่เป็นตัวแปรตามในการวิจัยนั่นเอง ทั้งนี้ การวิเคราะห์ห่อภิมาณโดยทั่วไปจะเป็นการศึกษาจากงานวิจัยประเภทที่ศึกษาความสัมพันธ์หรืองานวิจัยเชิงทดลองเท่านั้น โดยค่า

ดัชนีมาตรฐานที่บอกขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามมี 3 ประเภท คือ ขนาดอิทธิพล (effect size, d) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติ (p-value of statistics) โดยวิธีการในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ และการคำนวณค่าดัชนีมาตรฐานในปัจจุบันมีรูปแบบที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน 6 วิธี (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552, น. 31)

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ว และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981: 29) โดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และคนอื่นๆ (2552 น. 31) ได้อธิบายแนวคิดการวิเคราะห์ห่อภิมาณตามวิธีของ Glass กล่าวคือ การประมาณค่าขนาดอิทธิพลตามวิธีของ Glass มีสูตรในการประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยเชิงทดลอง โดยนำค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองลบด้วยค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม หารด้วยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุม นอกจากนั้น Glass ยังได้เสนอวิธีการประมาณค่าสหสัมพันธ์ และการปรับค่าขนาดอิทธิพลเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จุดเด่นของวิธีของ Glass อยู่ที่การมีสูตรในการประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยที่มีแบบแผนการทดลองแตกต่างกันหลายๆ แบบ และมีสูตรในการปรับเปลี่ยนค่าสหสัมพันธ์แบบอื่นมาเป็นสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันได้ ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของวิธีวิเคราะห์ห่อภิมาณตามแนวของ Glass คือ นอกจากการให้ความสนใจต่อการประมาณค่าดัชนีมาตรฐานซึ่งเปรียบได้กับผลของการวิจัย ยังมุ่งสนใจที่จะอธิบายความแปรปรวนของค่าดัชนีมาตรฐานที่ประมาณค่าได้ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอย โดยมีตัวแปรคุณลักษณะเป็นตัวแปรอิสระ และมีดัชนีมาตรฐานเป็นตัวแปรตาม เพื่อหาข้อสรุปว่าความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐานที่เกิดขึ้นได้รับอิทธิพลมาจากตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยตัวแปรใด

5.2.5 ขั้นตอนของการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 64-99) ได้สรุปขั้นตอนของการวิเคราะห์ห่อภิมาณ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

ปัญหาวิจัยในการวิเคราะห์ห่อภิมาณงานวิจัย มีปัญหาหลัก 3 ข้อ คือ 1) ปัญหาขนาดของค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลางของดัชนีมาตรฐาน 2) ปัญหาปริมาณความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐาน และ 3) ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์กับดัชนีมาตรฐานอันเป็นผลการวิจัย

การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาน มีวิธีการเป็นแบบเดียวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ยังมีข้อขัดแย้ง หรือมีจำนวนมากให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่เป็นข้อสรุป เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ทางวิชาการที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นความสัมพันธ์แบบมีเงื่อนไขที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติจริงได้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาและสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสร้างกรอบความคิดสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาน โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นการศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน สำหรับวิธีการสังเคราะห์รายงานอาจใช้วิธีการศึกษาเชิงบรรยายแบบเดียวกับวิธีที่ใช้ในการวิจัยทั่วไป หรือจะนำเสนอแต่เพียงรายงานว่ามีรายงานวิจัยเป็นจำนวนเท่าไร มีลักษณะทั่วไปอย่างไร ในการวิเคราะห์ห่อภิมานนักวิจัยมักไม่นิยมใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาน เพราะจะเป็นงานซ้ำซ้อนกับงานวิจัยที่จะใช้การวิเคราะห์ห่อภิมาน ส่วนใหญ่การรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมักจะรายงานค่าดัชนีมาตรฐานจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยไม่มีการสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยประกอบด้วยข้อมูลสองส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลจากผลการวิจัยแต่ละเรื่อง วัดในรูปดัชนีมาตรฐาน (standard index) บอกความสำคัญของขนาดและทิศทางอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ดัชนีที่นิยมใช้กันมากมี 2 ชนิด ได้แก่ ขนาดอิทธิพล (effect size) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ข้อมูลส่วนที่สองเป็นข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะการพิมพ์ เช่น ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้า คุณภาพการพิมพ์ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัย กลุ่มที่สอง ตัวแปรเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ (substance) เช่น ประเภททฤษฎีที่ใช้ การตั้งสมมติฐานการวิจัย ลักษณะกรอบความคิดในการวิจัย จำนวนเอกสารอ้างอิง ประเภทของตัวแปรต้น ประเภทของตัวแปรตาม จำนวนตัวแปร กลุ่มที่สาม ตัวแปรเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัย (research methodology) เช่น ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ค่าความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย ลักษณะแบบแผนการวิจัย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง วิธีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน ระยะเวลาการทดลอง ลักษณะผู้ทำการทดลอง ประเภทสถิติวิเคราะห์ที่ใช้ การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

การดำเนินการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้แยกได้เป็น 4 งาน คือ การเสาะค้นงานวิจัย การกำหนดกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่จะสังเคราะห์ การสร้างเครื่องมือวิจัย และการบันทึกข้อมูล แต่ละงานมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1) การเสาะค้นหางานวิจัย นักวิจัยเริ่มต้นโดยการกำหนดลักษณะงานวิจัยที่ต้องการสังเคราะห์ว่าเป็นงานวิจัยศึกษาปัญหาลักษณะใด ประเภทใด ช่วงเวลาใด เป็นงานวิจัยจากหน่วยงานใด หรือจะใช้ทุกหน่วยงาน เมื่อได้ขอบเขตกว้างๆ แล้วจึงลงมือเสาะค้นงานวิจัย โดย มูลเลน (นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ, 2552, น. 39 อ้างอิงจาก Mullen, 1989) เสนอแนวทางในการสืบค้นไว้ 6 แนวทาง คือ การสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ออนไลน์ (on-line computer search) การสืบค้นการบริการบทคัดย่อ (abstract services) การสืบค้นจากการอ่านคร่าวๆ (browsing) จากวารสารวิชาการฉบับใหม่ๆ การสืบค้นจากวิทยาลัยล่องหน (the invisible college) โดยการฟังปาฐกถาขอความอนุเคราะห์ทางวิชาการ การสืบย้อนหลัง (ancestry approach) จากบรรณานุกรมของรายงานการวิจัย และการสืบค้นต่อเนื่อง (descendancy approach) ให้ได้ผลงานใหม่ของนักวิจัยจากงานวิจัยเก่า

2) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ เมื่อนักวิจัยเสาะค้นงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ได้ตามขั้นตอนที่ 1 แล้ว งานขั้นต่อไป คือ การตัดสินใจว่าจะสังเคราะห์งานวิจัยทุกเรื่องหรือเลือกศึกษาเฉพาะบางส่วน นักวิจัยอาจเลือกโดยการสุ่มหรือจะเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกให้ชัดเจนตามที่นักวิจัยต้องการก็ได้ สำหรับจำนวนงานวิจัยที่เลือกนั้น กลาส แมคกอร์ และ สมิธ และ ไลท์ และ พิลเลเมอร์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552, น. 39 อ้างอิงจาก Glass; McGaw; & Smith, 1981 และ Light; & Pillemer, 1984) เสนอทางเลือกไว้ 4 ทางเลือก คือ ก) การศึกษางานวิจัยทุกเรื่องที่สืบค้นได้ ข) การเลือกงานวิจัยแบบแบ่งชั้นตามลักษณะงานวิจัย ค) การเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีการพิมพ์เผยแพร่ และ ง) การเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณภาพ

3) การสร้างเครื่องมือวิจัย เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์หรือปริมาณมีเพียงสองแบบ คือ แบบประเมินงานวิจัยและแบบบันทึกข้อมูล แบบประเมินงานวิจัยนิยมสร้างเป็นมาตรประเมินค่า (rating scale) โดยมีข้อความบ่งบอกคุณภาพงานวิจัย เช่น วัตถุประสงค์งานวิจัย สอดคล้องกับชื่อเรื่อง/ปัญหาวิจัย สมมติฐานวิจัยมีหลักฐานสนับสนุน ใช้วิธีการสุ่มในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์ เป็นต้น สำหรับแบบบันทึกข้อมูลอาจทำเป็นตารางหรือเป็นแบบสอบถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิดก็ได้ มีหลักการในการสร้างแบบบันทึกข้อมูล 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการกำหนดขอบข่ายข้อมูลที่ต้องการและกำหนดรหัสตัว

แปรสำหรับข้อมูล ขั้นการสร้างแบบบันทึกให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการ และขั้นการทดลองใช้แบบบันทึกข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย 5 – 10 เรื่อง และปรับแบบบันทึกข้อมูลรวมทั้งรหัสตัวแปร ในกรณีที่มีการรวบรวมข้อมูลหลายคนต้องมีการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลด้วย

4) การบันทึกข้อมูล การบันทึกข้อมูลเป็นการนำเครื่องมือวิจัยไปใช้รวบรวมข้อมูล และสร้างไฟล์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยและผลการวิจัย โดยปรับผลการวิจัยให้อยู่ในรูปดัชนีมาตรฐาน ดังเช่นที่ กลาส แมคกอร์ และ สมิธ และ ไลท์ และพิลเลเมอร์ (Glass; McGaw; & Smith, 1981 และ Light; & Pillemer, 1984) ได้นำเสนอสูตรพื้นฐานสำหรับการประมาณค่าดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ค่าขนาดอิทธิพล (effect size) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) อันเป็นผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง สองวิธีคือ วิธีการประมาณค่าโดยตรงจากค่าสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณจากค่าสถิติ ดังตัวอย่างสูตรที่กล่าวไว้ในตอนต้น

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1) การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ หลังจากการบันทึกข้อมูลจากรายงานการวิจัยและการตรวจสอบการลงรหัสตัวแปรว่าถูกต้องแล้ว งานต่อไปคือการเตรียมไฟล์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างไฟล์ข้อมูลเหมือนในการวิจัยทั่วไป และต้องตรวจสอบว่ามีตัวแปรใดมีค่าขาดหาย (missing) บ้าง ถ้ามีค่าขาดหายมากต้องตรวจสอบว่าการขาดหายเกิดขึ้นโดยสุ่มหรือมีระบบ เช่น ถ้างานวิจัยจากหน่วยงานเกือบทุกเรื่องมีข้อมูลเกี่ยวกับปีที่พิมพ์ขาดไปแสดงว่าค่าของตัวแปรปีที่พิมพ์ขาดหายไปเฉพาะกลุ่มมิใช่ขาดหายแบบสุ่ม กรณีเช่นนี้ต้องย้อนกลับไปตรวจสอบและเก็บข้อมูลเสริมจากแหล่งอื่น เช่น จากหน่วยงานต้นสังกัดโดยตรง เป็นต้น กรณีที่ค่าขาดหายเป็นแบบสุ่มสามารถประมาณค่าทดแทนได้ วิธีการประมาณค่าทดแทนค่าที่ขาดหายอาจใช้ค่าเฉลี่ยตัวแปรนั้น หรือใช้ค่าประมาณที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยระหว่างตัวแปรที่มีข้อมูลขาดหายกับตัวแปรที่สัมพันธ์กัน

2) การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปร การดำเนินงานขั้นตอนนี้มีวิธีการเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยทั่วไป กล่าวคือ ต้องทำตารางแจกแจงความถี่ ดูลักษณะการแจกแจงความถี่ และหาค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง รวมทั้งการทดสอบทางสถิติเพื่อตรวจสอบว่าการแจกแจงของตัวแปรเป็นโค้งปกติหรือไม่ การดำเนินงานอีกอย่างหนึ่ง คือ การตรวจสอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้น (linear relationship) เพราะสถิติวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์จะใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ ยังต้องตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นที่จะใช้สถิติวิเคราะห์แต่ละประเภทหรือไม่ด้วย เช่น ในกรณีที่มีตัวแปรกำกับเป็นตัวแปรระดับนามบัญญัติ ถ้าจะใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต้องเปลี่ยนตัวแปรนามบัญญัติให้เป็นตัวแปรดัมมี่ (dummy variable) ก่อน เป็นต้น

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้เป็นการเสนอค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสำคัญ การทำตารางไขว้ (cross tabulation) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเบื้องต้น การทำกราฟเพื่อเสนอค่าดัชนีมาตรฐาน เช่น แผนภูมิต้นใบ (stem-leaf plot) เพื่อแสดงลักษณะการกระจายของดัชนีมาตรฐาน แผนภูมิกล่อง (box plot) เพื่อแสดงความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของดัชนีมาตรฐานระหว่างกลุ่มงานวิจัยที่แบ่งกลุ่มตามตัวแปรกำกับ เป็นต้น อย่างไรก็ตามรายงานการวิเคราะห์หรืออภิธานที่ลงพิมพ์ในวารสารวิชาการที่เสนอการวิเคราะห์เบื้องต้นมีน้อย แม้วานักวิจัยทุกคนได้วิเคราะห์เบื้องต้น แต่ไม่ได้เสนอรายงานเพราะเนื้อหาในวารสารวิชาการมีจำกัด

4) การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย หลักการสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ผลการวิจัย ซึ่งวัดในรูปดัชนีมาตรฐานทั้งหมดว่ามีความแตกต่างระหว่างงานวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ถ้าไม่แตกต่างกันนักวิจัยจะสามารถสังเคราะห์สรุปผลการวิจัยทั้งหมดเป็นคำตอบปัญหาวิจัยได้ ถ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต้องวิเคราะห์เพื่ออธิบาย (explain) ต่อไปว่า ความแตกต่างหรือความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐานนั้นเกิดขึ้นเนื่องมาจากคุณลักษณะงานวิจัยด้านใดบ้าง

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงาน การสรุปผลการวิเคราะห์อภิธาน นอกจากจะต้องมีการสรุปผล การอภิปรายผลเชื่อมโยงผลการวิจัยกับความรู้ในอดีต และความรู้ทางทฤษฎีแล้ว ยังต้องให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะทางวิชาการด้วย นักวิจัยคาดหวังว่า ผลการวิเคราะห์อภิธานน่าจะต้องให้ข้อค้นพบที่ลึกซึ้ง เหนือชั้นกว่างานวิจัยแต่ละเรื่อง ที่นำมาสังเคราะห์ และข้อสรุป รวมทั้งข้อเสนอแนะต้องมีความกว้างโดยทั่วไป (generality) มากกว่างานวิจัยปกติ

สรุปได้ว่าในการศึกษาครั้งนี้จะทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกำบังตนเองจากยาเสพติดด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิธานตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และ สมิธ (Glass; McGaw; & Smith. 1981 p. 29)

ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

การสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกำหนัดตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นนั้นมีความสอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับสากลของสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime หรือ UNODC) คือ กลยุทธ์การลดอุปสงค์การใช้ยาเสพติด (demand reduction strategies) ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินงานเพื่อลดอุปสงค์หรือความต้องการใช้ยาเสพติด กล่าวคือ การดำเนินงานในแนวทางนี้มุ่งเน้นมาตรการในการป้องกันและรักษาผู้ติดยาเสพติด (prevention and treatment) โดยมาตรการป้องกัน (prevention) เป็นรูปแบบการดำเนินงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยปกป้องเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่วนมาตรการในการรักษา (treatment) เป็นการลดอุปสงค์โดยการบำบัดรักษาเพื่อหยุดการใช้ยาเสพติดในผู้ที่ใช้หรือติดยาเสพติด และสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทย คือ ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งในการศึกษารั้งนี้จะเน้นการใช้มาตรการด้านการป้องกัน (prevention) เป็นหลัก ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกำหนัดตนเองจากยาเสพติดดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมฝึกอบรม

6.1.1 ความหมายของการฝึกอบรม จากการประมวลเอกสาร พบว่า มีผู้ให้ความหมายของการฝึกอบรม เช่น

บัคเลย์และแคปเปล (Buckley; & Caple, 2009, p. 9) กล่าวถึง การฝึกอบรมไว้ว่าเป็นความพยายามที่ถูกวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อผลสัมฤทธิ์ด้านการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในกิจกรรมหนึ่งหรือในกิจกรรมที่หลากหลาย

อีวานเชวิช (สกล วรเจริญศรี, 2555 น. 7; อ้างอิงจาก Ivancevich, 2004, pp. 393-394) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นอย่างมีระบบเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพนักงานให้เกิดทิศทางที่จะให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการฝึกอบรมจะมีความสัมพันธ์กับทักษะความสามารถของงานในปัจจุบัน และเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยเหลือให้พนักงานปฏิบัติงานในปัจจุบันให้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โกลด์สไตน์ และฟอร์ด (ซูชัย สมิตธิไกร, 2558, น. 8; อ้างอิงจาก Goldstein; & Ford, 2002) ให้ความหมายของการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้หรืออย่างเป็นระบบ

เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และทัศนคติ (attitude) ของบุคลากรซึ่งจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

อุทุมพร จามรมาน (2533, น. 2) ให้ความหมายของการฝึกอบรม หมายถึง ความพยายามที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะต่างๆ ในการทำงาน

สรุปได้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ เจตคติ ทักษะและพฤติกรรมของบุคคลให้ดีขึ้น

6.1.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

เวกซ์เลย์และลาแทม (ซูซีย์ สมิทธิไกร, 2558, น. 8-9; อ้างอิงจาก Wexley; & Latham, 2002) กล่าวว่า การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1) เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) ของแต่ละบุคคล ความตระหนักรู้ในตนเอง คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในองค์การ จุดแข็งจุดอ่อนในการทำงานของตนเอง การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนปฏิบัติจริงและปรัชญาที่ยึดถือ การเข้าใจถึงทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อตนเอง และการเรียนรู้ว่าการกระทำของตนมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร ฯลฯ

2) เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (job skills) ของแต่ละบุคคล โดยอาจเป็นทักษะด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านก็ได้ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การดูแลรักษาความปลอดภัยในการทำงาน การปกครองบังคับบัญชาลูกน้อง ฯลฯ

3) เพื่อเพิ่มพูนแรงจูงใจ (motivation) ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดผลดี แม้ว่าบุคคลหนึ่งจะมีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานแต่หากขาดแรงจูงใจในการทำงานแล้ว บุคคลนั้นก็อาจจะมิได้ใช้ความรู้และความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลทำให้ผลการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ

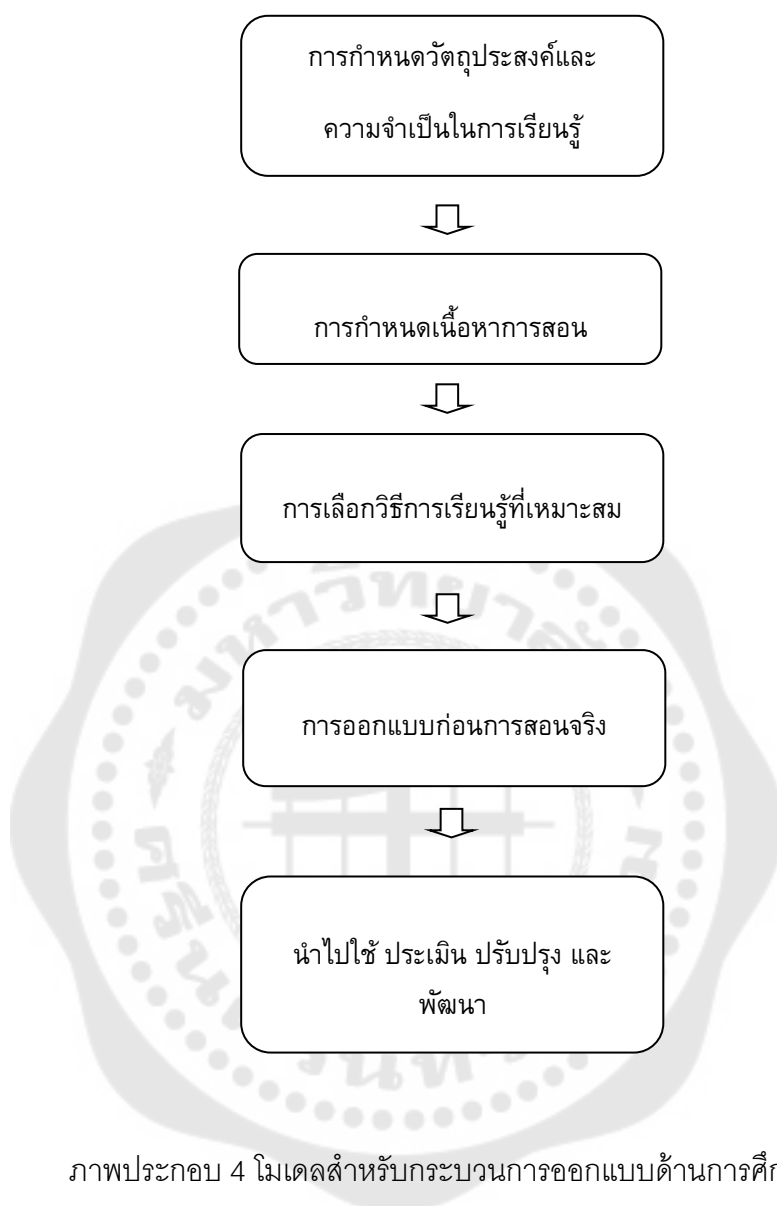
นอกจากนี้บัคเลย์และแคปเปิล (Buckley; & Caple, 2009, p. 114) กล่าวว่าถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมว่า เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรม (Trainee) สามารถปฏิบัติในสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแสดงถึงการเรียนรู้และมาตรฐานที่ต้องการ ภายหลังจากการได้รับการฝึกอบรม ทั้งนี้

ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลได้ และยังช่วยให้ผู้ฝึกอบรม (Trainer) สามารถตัดสินใจเลือกวิธีการและเนื้อหาในการฝึกอบรมได้

6.1.3 โมเดลสำหรับการประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพนั้นควรมีรูปแบบหรือโมเดลเป็นหลักพื้นฐานในการยึดเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งรูปแบบหรือที่นิยมเรียกกันว่าโมเดลในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการฝึกอบรม โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำแนวคิดโมเดลฝึกอบรมที่เรียกว่า โมเดลสำหรับกระบวนการออกแบบด้านการศึกษา (Model for educational design process) ของ เรโนลด์ (สกล วรเจริญศรี, 2559, น. 53-54 อ้างอิงจาก Reynolds, 1994, pp. 29-30) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

โมเดลสำหรับกระบวนการออกแบบด้านการศึกษา (Model for educational design process) เป็นโมเดลที่จะกล่าวถึงความพยายามอย่างเป็นทางการในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่ง่ายและซับซ้อน แต่โดยภาพรวมของการออกแบบการเรียนรู้ จะเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์หรือความจำเป็นในการเรียนรู้ และจากนั้นเป็นการกำหนดเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้ การเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ การออกแบบครั้งสุดท้ายก่อนการนำไปใช้จริง และในขั้นตอนสุดท้ายคือการนำแผนที่ออกแบบไปใช้จริง ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้เพื่อใช้สำหรับการอบรมต่อไป ดังภาพประกอบ (4)

ที่มา: (สกล วรเจริญศรี, 2559, น. 53-54 อ้างอิงจาก Reynolds, 1994, pp. 29-30)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า โมเดลสำหรับการฝึกอบรมการออกแบบด้านการศึกษามีรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนและมีความเรียบง่าย มีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์และความจำเป็นในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การกำหนดเนื้อหาที่จะใช้ในการฝึกอบรม ขั้นที่ 3 เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและรูปแบบการฝึกอบรม ขั้นที่ 4 การออกแบบก่อนการใช้อย่างจริง ขั้นที่ 5 การนำไปใช้ ประเมิน ปรับปรุง และพัฒนา เป็นขั้นตอนของการ

ดำเนินการฝึกอบรมจริง และทำการประเมินผลการดำเนินการ นำปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่ได้จากการดำเนินการไปปรับปรุง และพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ขึ้น เพื่อสามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมในครั้งต่อไป ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาโปรแกรมตามขั้นตอนตามโมเดลที่กล่าวมานี้

6.1.4 ขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรม (Stages of a training group)

เนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) ได้แบ่งขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (The Preparatory Stage) ขั้นเตรียมการนี้เป็นขั้นเริ่มแรกก่อนที่จะมาฝึกกลุ่มจะได้พบกัน เป็นขั้นของการเริ่มต้นที่ผู้นำกลุ่มจะต้องพิจารณาปัจจัยหลายๆ ประการหรือแม้กระทั่งความต้องการภายนอกสำหรับการฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1) การพิจารณาถึงผู้ช่วยผู้นำกลุ่ม (Considerate co-leader) ในการพิจารณาผู้ช่วยผู้นำกลุ่มมีแนวทางในการพิจารณา คือ เป็นผู้มีทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะต่างๆ ตลอดจนมีความรู้ด้านจิตวิทยา นอกจากนั้นการทำงานร่วมกับผู้นำกลุ่มนั้น ผู้ช่วยผู้นำกลุ่ม จะต้องรู้สึกในเชิงของความร่วมมือมากกว่าสัมพันธภาพในเชิงของการแข่งขัน รวมทั้งต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพของแต่ละบุคคลในกลุ่ม

1.2) เป้าหมายของกลุ่ม (Goals for the group) ในการพิจารณาการฝึกอบรมแบบกลุ่มนั้น เป้าหมายสำหรับกลุ่มเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป้าหมายสามารถแบ่งเป็นเป้าหมายรวมของกลุ่ม (Overall goal) โดยเป็นการมุ่งเป้าหมายแบบกว้างๆ ของการฝึกอบรม และเป้าหมายย่อย (Sub goal) โดยเป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการฝึกปฏิบัติทักษะเฉพาะต่างๆ ได้

1.3) ขนาดของกลุ่ม (Group size) ในการฝึกอบรมกลุ่มนั้น พบว่าจำนวน 4-8 คน เป็นขนาดที่มีความเหมาะสมในการที่จะเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม ทั้งนี้ยาโลม (Nelson-Jone, 1992, p. 59; อ้างอิงจาก Yalom, 1985) ได้กล่าวว่าจำนวนที่เหมาะสมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ 7-8 คน แต่หากจำนวนมากกว่า 8 คน เช่น 10 คนหรือมากกว่า ก็เป็นเรื่องที่ยอมรับได้สำหรับกลุ่มฝึกอบรม เช่น จำนวนนักเรียนทั้งห้อง พนักงานในองค์การธุรกิจ นอกจากนั้นสมิท (สกล วรเจริญศรี, 2550 น. 103; อ้างอิงจาก Schmidt, 1993, p. 137) ได้กล่าวถึงการกำหนดขนาดของกลุ่มไว้ว่าขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม อายุของสมาชิกกลุ่ม จำนวนครั้งของการฝึกอบรม ธรรมชาติของปัญหา รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่ม

1.4) จำนวนครั้งและระยะเวลาในการพบกันแต่ละครั้ง (Settle on frequency and duration of sessions) จำนวนของการฝึกทักษะและวิธีการสอนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้ง ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหาและทักษะที่จะใช้ในการฝึก ซึ่งการฝึกอบรมบางกลุ่มอาจใช้เวลาในการอบรมประมาณ 2-3 ชั่วโมงในแต่ละครั้ง

1.5) สถานที่ การจัดห้อง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Location physical setting and facilities) โดยควรมีการตรวจสอบเกี่ยวกับการขออนุญาตการใช้สถานที่ในการฝึกอบรมว่าสามารถใช้สถานที่เดิมทุกครั้งได้หรือไม่ รวมถึงสถานที่ในการฝึกอบรมควรสะดวกต่อการมาเข้าร่วม มีความเป็นส่วนตัว แสงและอุณหภูมิมีความเหมาะสม มีการจัดและตกแต่งอย่างสะอาด มีพื้นที่ที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมต่างๆ และความพร้อมของสื่อต่างๆ

1.6) การกำหนดเนื้อหาและวิธีการต่างๆ ในการฝึกอบรม (Decide on training methods and material) การออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมในแต่ละครั้งจะต้องมีความครอบคลุม ผู้ออกแบบหรือผู้นำการฝึกอบรมจะต้องมีการเตรียมตัวเกี่ยวกับวิธีการและเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการฝึกอบรม

1.7) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertising) การโฆษณาการฝึกอบรมกลุ่มนั้นอาจใช้วิธีการต่างๆ ได้ เช่น การใช้การบอกแบบปากต่อปาก (word by mouth) การใช้แผ่นพับ โบปปลิว และการใช้บุคคลเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มต้น (The Initial Stage) ในขั้นนี้จะเริ่มนับตั้งแต่มีการพบกันครั้งแรกระหว่างสมาชิกกับผู้นำกลุ่ม สิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำกลุ่มในขั้นนี้ คือ การสร้างสัมพันธภาพ (Relationship building) และการกำหนดหน้าที่ต่างๆ ในกลุ่ม (Task orientation function) ซึ่งสมาชิกทุกคนจะต้องรู้จักผู้นำกลุ่มและสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างต่างๆ ของกลุ่ม การสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกกับสมาชิก ทักษะสำคัญของผู้นำกลุ่มในขั้นนี้ คือ ทักษะการเอื้ออำนวย (Facilitative skill) ในขั้นนี้อาจจำเป็นต้องมีการประเมินตนเองของสมาชิก (Self-assessment) และการกำหนดเป้าหมายส่วนบุคคล (Setting of personal goal) ทั้งนี้ทักษะการเอื้ออำนวยประกอบด้วย

2.1) การจัดที่นั่ง (Arrange Seating) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นำกลุ่มจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้หากเป็นการให้คำปรึกษากลุ่มหรือกลุ่มจิตบำบัดการจัดที่นั่งเป็นวงกลม

(Circular seating Pattern) จะส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิก แต่สำหรับการฝึกอบรมที่มีการสอนด้วยอาจจัดที่นั่งเป็นแบบเกือกม้า (Horseshoe seating pattern)

2.2) การเปิดกลุ่ม (Open the group) ในการเปิดกลุ่มนั้นต้องมีเป้าหมายและโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจน โดยเน้นบรรยากาศที่สร้างความรู้สึกลดภัยทางอารมณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ทั้งนี้การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียงและท่าทางก็เป็นสิ่งที่ผู้นำควรให้ความสำคัญ โดยการเปิดกลุ่มสามารถปฏิบัติได้ดังนี้ 1) การแนะนำตนเอง 2) การให้การต้อนรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม 3) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละครั้งและตลอดการฝึกอบรม 4) การบอกถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม 5) การทำความเข้าใจอย่างชัดเจนของผู้นำและสมาชิก 6) การกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรม

2.3) การกำหนดกิจกรรมในการสร้างความคุ้นเคย (Getting-acquainted) การกำหนดกิจกรรมในการสร้างความคุ้นเคยเป็นการช่วยให้สมาชิกเปิดเผยตนเองและเกิดความไว้วางใจระหว่างสมาชิกกลุ่ม โดยกิจกรรมต่างๆ เช่น การแนะนำตนเอง การให้กล่าวถึงตนเองสั้นๆ การใช้เกมลูกบอล การแนะนำเพื่อน การแนะนำแบบ 3 คน หรือกลุ่มย่อย การใช้กิจกรรมการอภิปรายเกี่ยวกับการประเมินตนเอง การใช้ภาพยนตร์หรือวิดีโอ เป็นต้น

2.4) การกระตุ้นการมีส่วนร่วม (Encourage participation) ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นการบังคับหรือควบคุมสมาชิกกลุ่ม แต่เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินไปหรือประสบความสำเร็จ โดยมีวิธีการต่างๆ ดังนี้

2.4.1) การบอกบทบาทในการกล่าวเปิดกลุ่ม เป็นการบอกบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ของผู้นำกลุ่มที่มีต่อการฝึกอบรม

2.4.2) การกระตุ้นการพูดต่างๆ โดยการอ้างถึงตนเอง ผู้นำกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกที่จะมีส่วนร่วมและพูดคุยเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมต่างๆ ของตนเอง โดยใช้คำว่าตัวฉัน (I Statement) เนื่องจากการใช้คำว่า “ฉัน” จะทำให้สมาชิกตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาของตนเองได้

2.4.3) การกระตุ้นการพูดต่อสมาชิกคนอื่นๆ เป็นการที่ผู้นำกลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงการใช้คำพูดแต่รวมถึงการใช้ภาษาท่าทางต่างๆ

2.4.4) เพื่อเชิญให้เกิดการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มสามารถใช้คำถามที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น มีสมาชิกคนใดที่ต้องการแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เพื่อนพูด โดยอาจเน้นที่สมาชิกที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมมากนัก

2.4.5) การอนุญาตที่จะอภิปรายในประเด็นที่มีสมาชิกบางคนรู้สึกถึงความแตกต่าง หากผู้นำกลุ่มรับรู้ว่ามีสมาชิกในกลุ่มรู้สึกแปลกแยกหรือแตกต่างจากสมาชิกคนอื่น ซึ่งอาจจะมาจากเรื่องของอายุ ศาสนา เพศ สถานภาพทางสังคม หรือสติปัญญา ผู้นำกลุ่มสามารถแสดงให้สมาชิกคนนั้นรับรู้ว่ามีผู้นำกลุ่มรู้สึกถึงความแตกต่างเหล่านั้น

2.4.6) การอนุญาตให้อภิปรายถึงความกลัวต่างๆ ในการเริ่มต้นกลุ่มใหม่ อาจมีความวิตกกังวลเกิดขึ้นกับทั้งผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มสามารถบอกให้สมาชิกเข้าใจว่าการเปิดเผยความรู้สึกเป็นวิธีที่สามารถช่วยให้ลดความวิตกกังวลได้ทางหนึ่ง

2.4.7) การเสนอการสนับสนุน เป็นการแสดงถึงความพยายามอย่างจริงจังต่อการมีส่วนร่วม โดยแสดงถึงความใส่ใจต่อสมาชิก

2.4.8) การสนับสนุนกฎระเบียบของกลุ่มที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วม โดยผู้นำกลุ่มต้องมีการกำหนดกฎระเบียบของกลุ่มขึ้น เพื่อให้สมาชิกทุกคนรู้ถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำในกลุ่ม

2.4.9) การเป็นตัวอย่างที่ดี การเป็นผู้เอื้ออำนวยตลอดจนการเปิดเผยความรู้สึกต่างๆ ของผู้นำกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มรับรู้ถึงการมีส่วนร่วม ที่ไม่ใช่อยู่ในฐานะของผู้สอน อาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญใดๆ

2.5) การแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเอื้ออำนวยสมาชิก โดยมีวิธีการดังนี้

2.5.1) การแสดงถึงความเข้าใจต่อปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างสมาชิกกลุ่ม เช่น แสดงถึงความเข้าใจหรือสรุปในสิ่งที่สมาชิกพูดหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน

2.5.2) การตอบสนองต่อสมาชิกกลุ่มทั้งหมด เช่น การสะท้อนถึงความวิตกกังวลจากการที่สมาชิกกลุ่มยังไม่เคยรู้จักหรือคุ้นเคยกันมาก่อน

2.5.3) การตอบสนองที่จะไม่พูดถึงความต้องการของสมาชิกที่ไม่ค่อยมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกลุ่ม เนื่องจากอาจส่งผลต่อความรู้สึกของสมาชิกนั้นๆ

2.5.4) การตอบสนองโดยการปล่อยให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2.5.5) การตอบสนองโดยการให้สมาชิกเห็นประโยชน์ของการแสดง
ความเห็นอกเห็นใจทั้งหมดอยู่ในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม

2.6) การเปิดเผยตนเอง (Self-disclosure) การเปิดเผยตนเองของผู้นำ
กลุ่มจะสามารถส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่จริงใจและเป็นธรรมชาติ โดยสิ่งที่ผู้นำกลุ่มแสดงออก
ถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตนเองนั้นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงและแสดงถึงความรู้สึกที่จริงใจ
ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ส่วนตัว ความคิดที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก การใช้อารมณ์ขัน เป็นต้น

2.7) การสรุป (Summarizing) การสรุปเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ได้
ในการฝึกอบรม โดยสามารถใช้ได้ในระยะเริ่มต้น ระยะระหว่างการดำเนินการ และระยะยุติกลุ่ม ทั้งนี้
ในระยะเริ่มต้นของการพบกันในแต่ละครั้งอาจให้สมาชิกกลุ่มสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการ
เข้ากลุ่มเมื่อครั้งที่ผ่านมา ส่วนระยะระหว่างการดำเนินการสามารถสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้หลักๆ
ความรู้สึก รวมถึงข้อแนะนำที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และระยะการยุติกลุ่มในการเข้ารับการฝึกอบรมแต่ละ
ครั้งสามารถสรุปถึงสิ่งที่ได้รับหรือเรียนรู้ในครั้งนั้นๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการ (The working stage) ในขั้นนี้ผู้นำกลุ่มยังจำเป็นที่
ต้องใช้ทักษะในการเอื้ออำนวยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้จากสมาชิกคนอื่นๆ โดยการกระตุ้น
ให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับตนเองและให้ข้อมูลย้อนกลับ นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มควรมีการกำหนด
เป้าหมายในการฝึกอบรมที่เฉพาะ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การสอน การบรรยาย การใช้แบบฝึกหัด
เกม ตลอดจนการให้การบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ทักษะการเอื้ออำนวยอาจมุ่งไปที่การทำให้เกิดการ
เปิดเผยตนเอง ลดการป้องกันตนเอง โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ ภายใต้การเคารพสิทธิซึ่ง
กันและกัน ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่สมาชิกกลุ่มตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิก
กลุ่มให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกันด้วย นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มควรมีการอำนวยให้สมาชิกกลุ่มเกิด
การแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ถึงการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับการช่วยเหลือ

ขั้นที่ 4 ขั้นยุติ (The ending stage) ในขั้นของการยุตินี้ให้ความสำคัญกับ
การยุติกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง เป็นการรักษาและพัฒนาสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มไป
ประยุกต์ใช้จริงเมื่ออยู่ภายนอกกลุ่มต่อไป สิ่งที่สำคัญในขั้นนี้อีกประการ คือ ผู้นำกลุ่มช่วยให้
สมาชิกกลุ่มได้จัดการกับความรู้สึกกังวลต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิก
กลุ่มเกิดความมั่นใจว่าจากการเข้ารับการฝึกอบรม สมาชิกได้เรียนรู้อันนำไปสู่การแสดงพฤติกรรม
ที่เหมาะสมได้ ตลอดจนให้มีการประเมินตนเองทั้งจุดแข็งจุดอ่อน รวมถึงพัฒนาแผนในการปฏิบัติ
ต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง

โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ขั้นตอนการฝึกอบรมของ เนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) ตั้งแต่ขั้นที่ 2 – 4 เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการดำเนินการฝึกอบรมในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระและเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาผู้เข้ารับการอบรม ส่วนในขั้นตอนที่ 1 คือขั้นเตรียมการก่อนที่จะมีการอบรมซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ทำให้มีขั้นตอนในการดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมจำนวน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการฝึกอบรม

6.1.5 วิธีการฝึกอบรม

ซูชัย สมิตธิโก (2558, น. 235-260) กล่าวถึงประเภทของวิธีการฝึกอบรมโดยยึดตามวัตถุประสงค์และลักษณะการเรียนรู้ไว้ 6 ประเภท ได้แก่

1) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นกลุ่ม

1.1) การบรรยาย (Lecture) เป็นการบรรยายสาระความรู้ต่างๆ โดยวิทยากรเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) จากวิทยากรสู่ผู้รับการอบรม ดังนั้นวิทยากรจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการฝึกอบรม โดยจะเป็นผู้จัดเตรียมเนื้อหาสำหรับการบรรยาย รวมทั้งสื่อที่ใช้ประกอบการบรรยาย

1.2) การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) คือ การที่ผู้รับการอบรมแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ จำนวนตั้งแต่ 4-12 คน และให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อค้นหาข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

1.3) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel discussion) คือ การอภิปรายโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประมาณ 3-5 คน โดยมีพิธีกร (Moderator) เป็นผู้ดำเนินรายการ ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะอภิปรายประเด็นต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายและเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมซักถามปัญหาได้ โดยปกติแล้ว การอภิปรายมักใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง และมักจะแบ่งการอภิปรายเป็น 2 รอบ

1.4) การระดมสมอง (Brainstorming) คือ การประชุมกลุ่มซึ่งเปิดโอกาสและกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยปราศจากข้อจำกัดการวิพากษ์วิจารณ์หรือการตัดสินคุณค่าใดๆ

1.5) ทัศนศึกษา (Field trip) คือ การนำผู้รับการอบรมไปชมการทำงานหรือสถานที่จริง โดยมีการบรรยายสรุปประกอบการชมด้วย

2) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

2.1) โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Programmed instruction) คือ แบบเรียนสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องศึกษาเนื้อหาตามลำดับที่ได้จัดวางไว้เรียบร้อยแล้ว ระหว่างการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องตอบคำถามต่างๆ ซึ่งได้แทรกอยู่ในแบบเรียนเป็นระยะๆ

2.2) การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer-assisted instruction) คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ไว้แล้ว

3) วิธีการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม

3.1) การสาธิต (Demonstration) คือ การแสดงให้เห็นให้ผู้รับการอบรมเห็นถึงการปฏิบัติจริงและเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมได้ทดลองปฏิบัติตามและซักถามปัญหา

3.2) กลุ่มฝึกแก้ไขปัญหา (Task force exercise) คือ การมอบหมายให้สมาชิกตั้งแต่ 3-8 คน ร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้แก่ที่ประชุม

3.3) กรณีศึกษา (Case Study) คือ การบรรยายถึงสถานการณ์ในรูปแบบของงานเขียน การบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์ เพื่อให้ผู้รับการอบรมศึกษาและอภิปรายภายใต้การแนะนำของวิทยากร

3.4) การจำลองสถานการณ์ (Simulation) คือ แบบฝึกหัดซึ่งจำลองสถานการณ์ในการทำงาน และเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกฝนทักษะและประยุกต์ความรู้ภายในระยะเวลาอันจำกัดและภายใต้สภาพการณ์ที่ไม่มีความเสี่ยง

3.5) เกมเชิงธุรกิจ (Business game) คือ สถานการณ์จำลองด้านธุรกิจ ซึ่งกำหนดให้ผู้รับการอบรมต้องทำการตัดสินใจเป็นระยะๆ และการตัดสินใจแต่ละครั้งจะส่งผลกระทบต่อสภาพการณ์ภายหลัง

3.6) การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) คือ กิจกรรมซึ่งกำหนดให้ผู้รับการอบรมแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นมีการอภิปรายและการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้างและเพราะอะไร

3.7) การแสดงแบบพฤติกรรม (Behavior modeling) คือ การแสดงแบบพฤติกรรมซึ่งใช้ในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอนทีละขั้น และเปิดโอกาสให้

ผู้รับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้แสดง พร้อมทั้งมีการให้ความคิดเห็นหรือวิจารณ์การเลียนแบบนั้นด้วย

4) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

4.1) การฝึกอบรมในงาน (On-The-Job) คือ การเรียนรู้งานโดยการสังเกตการทำงานของพนักงานที่มีความชำนาญและลงมือปฏิบัติจริงตามคำแนะนำของพนักงานเหล่านั้น

4.2) แบบฝึกหัดรายบุคคล (Individual exercise) คือ การมอบหมายงานให้ผู้เรียนแต่ละคนกระทำ เพื่อประยุกต์ความรู้ไปใช้ในสถานการณ์เฉพาะของตนเอง

4.3) การฝึกโดยใช้อุปกรณ์จำลอง (Machine simulator) คือ การฝึกอบรมโดยอาศัยอุปกรณ์ซึ่งจำลองการทำงานจริงของเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ เช่น เครื่องฝึกบิน เป็นต้น

5) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นเจตคติและการเรียนรู้เป็นกลุ่ม วิธีการฝึกอบรมประเภทนี้ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการแสดงแบบพฤติกรรม

6) วิธีการฝึกอบรมซึ่งมุ่งเน้นเจตคติและการเรียนรู้เป็นรายบุคคล วิธีการฝึกอบรมประเภทนี้ได้แก่ การฝึกอบรมในงาน

การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในครั้งนี้ได้มีการประยุกต์ใช้เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การอภิปราย การใช้กรณีศึกษา การใช้ตัวแบบพฤติกรรม การระดมสมอง การทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถได้แนวทางในการพัฒนาตนเองตามคุณลักษณะที่มุ่งปลูกฝังได้มากยิ่งขึ้น

6.2 แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติด

6.2.1 ประเภทของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติด

สำหรับแนวทางการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดนั้นนักวิชาการระดับสากลได้ประมวลผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยสรุปได้ว่าควรสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างปัจจัยปกป้อง (Protective factors) และลดปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) (Hawkins; et al., 2002) นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งประเภทของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภท (National Institute on Drug Abuse (NIDA). 1997) คือ

1. โปรแกรมทั่วไป (Universal Program) ใช้กับประชากรทั่วไป เช่น เด็กนักเรียนทุกระดับชั้น

2. โปรแกรมกลุ่มเสี่ยง (Selective Program) ใช้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด เช่น เด็กที่มีบิดามารดาเสพยา หรือเด็กที่มีปัญหาด้านการเรียน

3. โปรแกรมเฉพาะ (Indicated Program) ใช้สำหรับผู้ที่กำลังใช้ยาเสพติดอยู่ และมีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ติดยาเสพติด

โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะได้สร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ซึ่งจะเป็นโปรแกรมทั่วไป (Universal program) เพื่อสามารถนำไปใช้กับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นปกติทั่วไปได้

6.2.2 พัฒนาการของรูปแบบโปรแกรมเพื่อป้องกันยาเสพติด

พัฒนาการในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมในการป้องกันปัญหาเสพติดสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง (Norman & Turner, 1993, p. 10) ได้แก่

1) รูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมการป้องกันยาเสพติดยุคแรก

ความพยายามในการป้องกันปัญหาเสพติดในช่วงปี 1970 เป็นต้นมามีพื้นฐานความเชื่อตามสัญชาตญาณมากกว่ายึดพื้นฐานทฤษฎีทางจิตวิทยา (Botvin, 2000, p. 887) การป้องกันปัญหาเสพติดในช่วงแรกนี้จึงใช้รูปแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด (Information Only Model) โดยโมเดลนี้มีสมมติฐานว่า เด็กเสพยาเพราะไม่รู้ถึงอันตรายและผลทางลบที่ตามมาของการใช้ยาเสพติด จึงเชื่อว่าการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดจะนำไปสู่การเปลี่ยนเจตคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด เนื้อหาที่สอนในโปรแกรมประกอบด้วย ปฏิกริยาของยาเสพติดที่ส่งผลต่อร่างกาย วิธีการเสพยาแบบต่างๆ อันตรายของยาเสพติดต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อย่างไรก็ตามวิธีการตามแนวคิดนี้ไม่ได้ผลในเชิงป้องกัน เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่บุคคลไม่ได้หวังถึงสุขภาพตนเอง หรืออาจคิดว่าอันตรายดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นกับตน นอกจากจะไม่ได้ช่วยป้องกันเด็กจากการใช้ยาเสพติดแล้ว ยังมีงานวิจัยศึกษาพบว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดกลับเป็นการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของเด็กซึ่งนำไปสู่การทดลองเสพยาได้ (Norman & Turner, 1993, p. 9; อ้างอิงจาก Hawkins; et al., 1985)

นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบโปรแกรมบางส่วนจะเน้นการกระตุ้นให้กลัว (Fear-arousal technique) โดยให้ข้อมูลที่มากกว่าความเป็นจริงเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด เน้นการนำเสนอแต่ผลกระทบทางลบ เพื่อมุ่งหวังให้เด็กกลัว และหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด แต่มีงานวิจัยศึกษาพบว่า วิธีการกระตุ้นให้กลัวก็ไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน เนื่องจากการนำเสนอถึงอันตรายที่เกินความเป็นจริงทำให้เด็กไม่เชื่อ จะเห็นได้ว่าทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและวิธีการทำให้กลัวไม่สามารถจัดการกับสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยด้านพัฒนาการและอิทธิพลทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติด ประเด็นสำคัญที่ทำให้โมเดลนี้ไม่ได้ผล คือ สมมติฐานที่ว่า การฟัง

บรรยาย 2-3 ชั่วโมงเกี่ยวกับยาเสพติดจะสามารถเปลี่ยนความคิดของเด็กที่มีต่อยาเสพติดที่เรียนรู้จากเพื่อนและสื่อมาหลายปีได้ อย่างไรก็ตามแม้มีผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า การให้ความรู้เพียงอย่างเดียวไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาของเด็ก แต่โมเดลนี้ก็ถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติดในระยะต่อมา

ต่อมา นอร์แมนและเทอร์เนอร์ (Norman & Turner, 1993, p. 10) ได้เสนอโมเดลทางเลือก (Alternative model) ซึ่งมีสมมติฐานว่าการหากิจกรรมที่สร้างสรรค์และสนุกสนานให้วัยรุ่นได้ปฏิบัติจะทำให้วัยรุ่นไม่มีเวลาไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โมเดลนี้เชื่อว่าการที่วัยรุ่นได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ จะช่วยบรรเทาความเบื่อ เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความผูกพันกับชุมชน ทั้งนี้ในโมเดลนี้จะไม่มีการกล่าวถึงยาเสพติดเลย เพราะเชื่อว่าการที่เด็กใช้เวลาไปกับกิจกรรมที่เป็นประโยชน์จะช่วยลดแนวโน้มที่จะใช้ยาเสพติดได้เอง

2) รูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมการป้องกันยาเสพติดในยุคที่มีงานวิจัย

รองรับ

การสร้างรูปแบบโปรแกรมป้องกันยาเสพติดในระยะต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับผลทางลบของยาเสพติด มาเป็นการสร้างโปรแกรมที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยปกป้องระดับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น (Norman & Turner, 1993, pp. 10-11; อ้างอิงจาก Hawkins; Catalano; & Miller, 1992, p. 66) ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้รูปแบบโปรแกรมในระยะนี้มีความน่าเชื่อถือเนื่องจากการทดสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมด้วยระเบียบวิธีวิจัย โดยรูปแบบโปรแกรมป้องกันยาเสพติดที่ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง ได้แก่

2.1) วิธีการจัดการกับอิทธิพลทางสังคม (Social influences approaches)

โดยแนวทางนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปรทางสังคมและตัวแปรทางจิตวิทยาว่าเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเริ่มใช้ยา อิทธิพลทางสังคม เช่น กลุ่มเพื่อน สื่อต่างๆ ถูกมองว่ามีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น แนวทางนี้ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

2.1.1) ภูมิคุ้มกันทางจิตวิทยา (Psychological inoculation) มาจาก

แนวคิดการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรค โดยจะใช้การจำลองสถานการณ์ให้เพื่อนชวนใช้ยาเสพติด หลังจากนั้นจะทำการเพิ่มความเข้มข้นของการจูงใจ สมมติฐานภายใต้แนวคิดนี้ คือ การถูกจูงใจให้ใช้ยาเสพติดจากสังคมในสถานการณ์จำลอง จะช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีความต้านทานการเชิญชวนที่รุนแรงมากขึ้นในสถานการณ์จริงที่เด็กอาจจะประสบเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น อย่างไรก็ตาม มีผลการวิจัยระบุว่าภูมิคุ้มกันทางจิตวิทยามีผลต่อการลดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดได้น้อยกว่า

อีก 2 องค์ประกอบที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป (Norman & Turner, 1993, p. 10; อ้างอิงจาก Botvin, 2000, p. 889)

2.1.2) การศึกษาเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคม (Normative Education) วัยรุ่นมักประเมินการใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่สูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งทำให้เขาคิดว่าพฤติกรรมการเสพยาเป็นสิ่งปกติในสังคม และนำไปสู่การมีค่านิยมที่สนับสนุนการใช้ยาเสพติด การให้ข้อมูลจริงเกี่ยวกับจำนวนผู้เสพยาเสพติดซึ่งต่ำกว่าที่พวกเขาคิดไว้ จะช่วยลดการรับรู้ที่ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดว่าได้รับการยอมรับจากสังคม การแก้ไขการรับรู้ดังกล่าวสามารถทำได้ผ่านการให้ข้อมูลการแพร่ระบาดของยาเสพติดจากผลสำรวจระดับชาติ หรือให้เด็กสร้างแบบสอบถามแล้วไปเก็บข้อมูลในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือชุมชนของตนเอง กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้เด็กมีมุมมองที่เป็นจริงมากขึ้นเกี่ยวกับความมากน้อยของการแพร่ระบาดของยาเสพติด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดจะทำให้วัยรุ่นเห็นว่า ความเชื่อที่ว่า “ยาเสพติดไม่เป็นอันตราย และใครๆ ก็ใช้กัน” นั้นเป็นความเชื่อที่ผิด นอกจากนี้การให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวยังมีความสำคัญต่อผลสำเร็จของโปรแกรมการสอนทักษะการต้านทานยาเสพติด เนื่องจากหากวัยรุ่นเชื่อว่ายาเสพติดเป็นบรรทัดฐานหนึ่งของสังคม ก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะปฏิเสธเมื่อเพื่อนเสนอให้ลองใช้ยา

2.1.3) การฝึกอบรมทักษะการต้านทาน (Resistance skills training) ซึ่งมาจากสมมติฐานที่ว่าวัยรุ่นใช้ยาเพราะขาดความมั่นใจ หรือขาดทักษะที่จะต้านทานอิทธิพลจากสังคมที่ให้สูบบุหรี่ ดื่มเหล้าและเสพยา ดังนั้น แนวทางนี้จะเน้นการฝึกทักษะให้เด็กสามารถต้านทานการโน้มน้าวจากเพื่อนและสื่อต่างๆ ซึ่งทำได้ 3 วิธี คือ 1) สอนให้ตระหนักถึงสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและเทคนิคที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ดังกล่าว การไม่ไปอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการถูกชักชวนให้ใช้ยา 2) การเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ โดยสอนให้วัยรุ่นรู้ทันเทคนิคที่สื่อโฆษณาใช้เพื่อจูงใจผู้ซื้อ และเรียนรู้ที่จะมีข้อโต้แย้งกับสารจากโฆษณา และ 3) สอนทักษะการปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ลองเสพยา วัยรุ่นจะถูกสอนว่าควรจะทำอย่างไรในสถานการณ์ดังกล่าวและการปฏิเสธอย่างนุ่มนวลต้องทำอย่างไร นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้เกิดการวางแผน (Action Plan) ว่าในสถานการณ์ที่ถูกกดดันจากเพื่อนเขาจะมีแผนปฏิเสธอย่างไร (Norman & Turner, 1993, p. 11; อ้างอิงจาก Botvin, 2000, p. 890)

2.2 วิธีการเสริมสร้างสมรรถนะของบุคคล (Competence enhancement approach) ซึ่งมีสมมติฐานว่า เด็กและเยาวชนที่ขาดทักษะส่วนบุคคลและทักษะทางสังคมจะเสี่ยงต่อการถูกชักจูงให้ใช้ยาเสพติดมากกว่า โดยเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อาจเห็นว่าการใช้ยาเสพติดเป็นวิธีหนึ่งในการจัดการกับชีวิต โดยทั่วไปแล้วแนวทางการเพิ่มสมรรถนะของบุคคลจะ

สอนทักษะดังต่อไปนี้ เช่น ทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา ทักษะที่ช่วยเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองและการควบคุมตนเอง ทักษะเกี่ยวกับการจัดการกับความเครียดและความกังวล การปกป้องสิทธิของตนเอง แนวทางนี้ถูกออกแบบมาเพื่อสอนทักษะทั่วๆ ไปที่เด็กและเยาวชนสามารถประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆ ของชีวิตได้ด้วย ซึ่งแตกต่างกับการสอนทักษะด้านยาเสพติดที่มีความเฉพาะเจาะจง อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการเพิ่มสมรรถนะของบุคคลจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะที่จำเป็นที่สามารถนำไปใช้จัดการกับสถานการณ์ท้าทายที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้ด้วย อย่างไรก็ตามมีผลการวิจัยพบว่า การสอนทักษะดังกล่าวโดยไม่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพในเชิงป้องกันน้อย (Norman & Turner, 1993, p. 12; อ้างอิงจาก Botvin, 2000, p. 891) ดังนั้น นักออกแบบโปรแกรมป้องกันจึงมักนำบางองค์ประกอบของแนวทางการจัดการกับอิทธิพลทางสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางนี้ด้วย

2.3 วิธีการจัดการกับปัจจัยเสี่ยง (Risk-focused approach) เมื่อสามารถระบุได้ว่าอะไรบางอย่างที่เป็นปัจจัยเสี่ยงอันนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ยา ก็จะสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาโปรแกรมป้องกันได้ (Norman & Turner, 1993, p. 12; อ้างอิงจาก Hawkins; Catalano; & Miller, 1992, p. 64) การสร้างรูปแบบโปรแกรมป้องกันที่จัดการกับปัจจัยเสี่ยงจะช่วยลดความเสี่ยงก่อนที่พฤติกรรมการใช้ยาจะเกิดขึ้น หากปัจจัยเสี่ยงหนึ่งไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจนำไปสู่ปัจจัยเสี่ยงอื่นๆ ได้ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กเล็ก อาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เช่น เพื่อนไปคบ ครูลงโทษ และหากยังไม่ได้รับการแก้ไข ลักษณะดังกล่าวอาจเพิ่มปัจจัยเสี่ยงอื่นๆ ได้ เช่น การหนีเรียน การคบเพื่อนติดยา เป็นต้น ดังนั้นการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงตั้งแต่ต้น (Early Intervention) จะมีประสิทธิภาพมากกว่ารอให้เกิดปัญหาแล้วพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความเสี่ยงมีอยู่ในทุกๆ ช่วงของการเปลี่ยนผ่าน (Period of Transition) ตั้งแต่เด็กเป็นวัยรุ่น จนเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น ผู้ออกแบบโปรแกรมป้องกันจำเป็นต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง และดำเนินโปรแกรมที่ส่งเสริมภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย (Norman & Turner, 1993, p. 12; อ้างอิงจาก NIDA. 2003, pp. 7-10)

สรุปได้ว่า พัฒนาการในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติดสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกซึ่งเป็นรูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมการป้องกันยาเสพติดที่มีพื้นฐานความเชื่อตามสัญชาตญาณมากกว่ายึดพื้นฐานทฤษฎีทางจิตวิทยา เช่น การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และในช่วงที่มีการวิจัยรองรับ คือ มีการหาประสิทธิภาพของโปรแกรมฝึกอบรม เป็นต้น

6.2.3 หลักการของการป้องกันยาเสพติด (Prevention Principles)

National Institute on Drug Abuse (2003, pp. 2-5) ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อสังเคราะห์รูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพสูงรูปแบบต่างๆ ผลการสังเคราะห์ทำให้ได้หลักการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติดสำหรับบิดามารดา ผู้ปกครอง ครู และผู้นำชุมชน สามารถนำไปใช้ได้ ดังนี้

- 1) โปรแกรมป้องกันควรเพิ่มปัจจัยปกป้องและลดปัจจัยเสี่ยง
- 2) โปรแกรมป้องกันควรออกแบบให้ครอบคลุมสิ่งเสพติดหลายๆ ประเภท ตั้งแต่บุหรี่ สุรา ไปจนถึงยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย เช่น กัญชา เฮโรอีน เป็นต้น
- 3) โปรแกรมป้องกันควรสอดคล้องกับชนิดของยาเสพติดที่แพร่ระบาดในชุมชนนั้นๆ
- 4) โปรแกรมป้องกันควรมีความเฉพาะเจาะจงต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น โปรแกรมป้องกันสำหรับเด็กประถมควรมีเนื้อหาต่างจากโปรแกรมป้องกันสำหรับเด็กมัธยม
- 5) โปรแกรมป้องกันสำหรับ ครอบครัว (Family-based prevention Program) ควรเสริมสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว
- 6) โปรแกรมป้องกันสำหรับโรงเรียน (School-based prevention program) ควรเริ่มจากเด็กอายุน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงอันนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในเวลาต่อมา
- 7) โปรแกรมป้องกันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาควรมุ่งเน้นการสนับสนุนด้านการเรียน การแก้ไขปัญหาการเข้าสังคม การควบคุมตนเอง การตระหนักรู้ทางอารมณ์ การสื่อสาร
- 8) โปรแกรมป้องกันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ควรมุ่งเน้นที่ด้านการเรียน ทักษะทางสังคม สัมพันธภาพกับเพื่อน การปกป้องสิทธิ์ของตนเอง การปฏิเสธยาเสพติด การเสริมแรงพฤติกรรมที่เหมาะสม
- 9) โปรแกรมป้องกันควรให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน เช่น การเลื่อนระดับชั้นการศึกษา
- 10) โปรแกรมป้องกันสำหรับชุมชน (Community prevention program) ที่นำเนื้อหาจากโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพอื่นๆ มาร่วมด้วย จะได้ผลดีกว่าใช้โปรแกรมเดียว

11) โปรแกรมป้องกันสำหรับชุมชนที่จัดขึ้นในหลายสถานที่ เช่น โรงเรียน องค์การศาสนาและสื่อ จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากผู้ดำเนินโปรแกรมให้ข้อมูลที่ตรงกันในทุกสถานที่

12) เมื่อชุมชนปรับเปลี่ยนเนื้อหาของโปรแกรมป้องกันให้ตรงกับความ ต้องการของชุมชน ควรคงไว้ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของโปรแกรม ได้แก่ โครงสร้าง เนื้อหา และการดำเนินการ

13) โปรแกรมป้องกันควรทำในระยะยาว และควรมีการทำซ้ำเพื่อให้ผลของ โปรแกรมคงอยู่

14) ครูและผู้ดำเนินโปรแกรมป้องกันจากหน่วยงานอื่นควรได้รับการฝึกอบรม เรื่องเทคนิคการปรับพฤติกรรม เช่น ให้รางวัลเด็กที่ประพฤติตนเหมาะสม

15) โปรแกรมป้องกันจะมีประสิทธิภาพเมื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีส่วนร่วม เช่น การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ

6.2.4 ตัวอย่างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติด

การนำเสนอในส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างโปรแกรมการป้องกันยาเสพติด ในกลุ่มเยาวชนที่ประสบผลสำเร็จในระดับสากล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) Life Skills Training (LST) เป็นโปรแกรมทั่วไป (Universal program) ที่ดำเนินการที่โรงเรียน (School-based prevention) หลักสูตรโปรแกรมประกอบด้วย 3 ระดับ คือ โปรแกรมสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการใช้ วิธีปรับความคิดและพฤติกรรม ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต การฝึกฝนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การให้ผลย้อนกลับ การเสริมแรงทางสังคม และการให้การบ้าน เนื้อหาหลักของโปรแกรมแบ่งได้ 3 ประเภท แต่ละประเภทเน้นการฝึกทักษะที่ต่างกัน ได้แก่ 1) ทักษะการต้านทานยาเสพติด 2) ทักษะ การตัดสินใจและแก้ปัญหา 3) ทักษะการสื่อสาร ผู้ดำเนินโปรแกรมอาจเป็นครู นักจิตวิทยา หรือ ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ มีการสอนทั้งสิ้น 30 ครั้ง ในระยะเวลา 3 ปี ผลการวิจัยพบว่า LST สามารถลดพฤติกรรมสูบบุหรี่ ดื่มเหล้าและเสพยาเสพติด และพฤติกรรมรุนแรง ก้าวร้าวในเยาวชน โดยผลนี้คงอยู่เป็นเวลา 6 ปี เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม (Griffin; & Botvin, 2002 pp. 7-8)

2) Project Towards No Drug Abuse (TND) เป็นโปรแกรม สำหรับ โรงเรียน (School-based Prevention) ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (Selective Program) ให้ต่อต้านการใช้ยาเสพติด โครงการ TND ประกอบด้วยการสอน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ในระยะเวลา 4-6 สัปดาห์ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนความเชื่อและความคาดหวัง

เกี่ยวกับยาเสพติด การฝึกทักษะทางสังคม ทักษะการตัดสินใจที่นำไปสู่พฤติกรรมเชิงบวก ผ่านการอภิปรายกลุ่ม การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ การดูวิดีโอและทำแบบฝึกหัด ในตอนแรกโครงการ TND เป็นโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อใช้กับโรงเรียนทางเลือกสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และไม่สามารถเรียนในโรงเรียนปกติได้ ในภายหลังโครงการ TND ได้มีการนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนทั่วไป โดยมีผลการวิจัยพบว่า โครงการ TND สามารถลดการสูบบุหรี่ ดื่มสุราและเสพยาเสพติดได้ถึง 2 ปี อีกงานวิจัยหนึ่งพบว่า เยาวชนที่ผ่านโปรแกรมนี้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดชนิดรุนแรงเป็นเวลา 4-5 ปี เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม (Griffin; & Botvin, pp. 2002: 8-9)

3) Project Students Taught Awareness and Resistance (STAR)

เป็นโปรแกรมสำหรับชุมชน (Community prevention program) โดยอาศัยความร่วมมือจากสี่โรงเรียน ครอบครัว ผู้นำชุมชนและผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โปรแกรมนี้ยึดแนวทางการจัดการกับอิทธิพลทางสังคม ได้แก่ การพัฒนาทักษะการต่อต้านยาเสพติด ส่งเสริมบรรทัดฐานทางสังคมเชิงบวก เพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด นอกจากนี้ ยังมีโปรแกรมสำหรับบิดามารดา โดยให้บิดามารดาสอนการบ้านลูก เรียนทักษะการสื่อสาร และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน กลยุทธ์ของโปรแกรมนี้มีตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เช่น สอนเด็กเกี่ยวกับทักษะการต้านทานยาเสพติด ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียนและชุมชน เช่น การจำกัดการเข้าถึงยาเสพติด ระยะเวลาการดำเนินการตั้งแต่ 3-5 ปี จากการติดตามผลของโปรแกรมในระยะยาวพบว่าการใช้ยาเสพติดในกลุ่มตัวอย่างลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม (NIDA, 2003, p. 30)

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด จากปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ โดยใช้แนวคิดของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, p. 48-49) โดยแบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

6.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชู-เม ฮึง และคนอื่นๆ (Chiu-Mieh Huang; et al., 2011, pp. 328-335) ได้ทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบโปรแกรมบูรณาการทักษะชีวิตและทักษะการป้องกันยาเสพติดกับตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาในไต้หวัน โดยใช้วิธีการเลือกเข้ากลุ่ม (randomly selected) โดยเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 143 คน กลุ่มนักเรียนที่เรียนทั่วไป จำนวน 142 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 156 คน ในขั้นตอนการทดลองคณะผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมตามแนวคิดทักษะชีวิตและการป้องกันยาเสพติดกับกลุ่มทดลองจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที ในกลุ่มนักเรียน

ทั่วไปใช้วิธีการสอนเรื่องยาเสพติดแบบดั้งเดิม และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมใดๆ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนทักษะชีวิต เจตคติ การรับรู้บรรทัดฐานสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองสูงกว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มาห์ดี มอสกิและคนอื่นๆ (Mahdi Moshki; et al., 2014) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในลักษณะของการที่นักศึกษาที่มีทักษะในการป้องกันยาเสพติดด้านต่างๆ เช่น ความตระหนักรู้ในตนเอง มีทักษะในการโต้ตอบ มีทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ปัญหา ความสามารถในการปฏิเสธความต้องการของผู้อื่น การจัดการความเครียด การรับรู้ถึงโทษของยาเสพติด และเจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวัยรุ่นชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยใช้การสุ่มและสมัครเข้าอบรม ทำการฝึกอบรมทักษะชีวิตเป็นเวลา 1 วัน พบผลว่า นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกทักษะชีวิตมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นรินทร์ นาคอรัมย์ (2549) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมทักษะชีวิตจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด การเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการตัดสินใจเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 36 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 37 คน ดำเนินการทดลองจำนวน 5 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด มีคะแนนความตระหนักในตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วรภรณ์ กุประดิษฐ์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยได้ทำการสร้างหลักสูตรพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เกี่ยวกับเยาวชนที่ใช้สารเสพติด เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างหลักสูตร ระยะที่ 2 เป็นการสร้างหลักสูตรและทดลองใช้หลักสูตรในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 14 คน และระยะที่ 3 เป็นการนำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลหลักสูตรเพื่อยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตร ในขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตรผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 62 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 31 คน และกลุ่มควบคุม 31 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พันตำรวจโท ดิษฐภัทร บวรชัย (2555) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยได้ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างหลักสูตรเสริม โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาใช้สร้างหลักสูตรเสริมและให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า ด้านระดับความรู้ คะแนนระดับความรู้ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 12.83 คะแนน ระดับความรู้หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 20.53 คะแนน ด้านเจตคติ คะแนนประเมินด้านเจตคติมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยใช้เกณฑ์ E1/E2 คือ 80/80 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการมีค่าเท่ากับ 80.98 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 82.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตรเสริม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

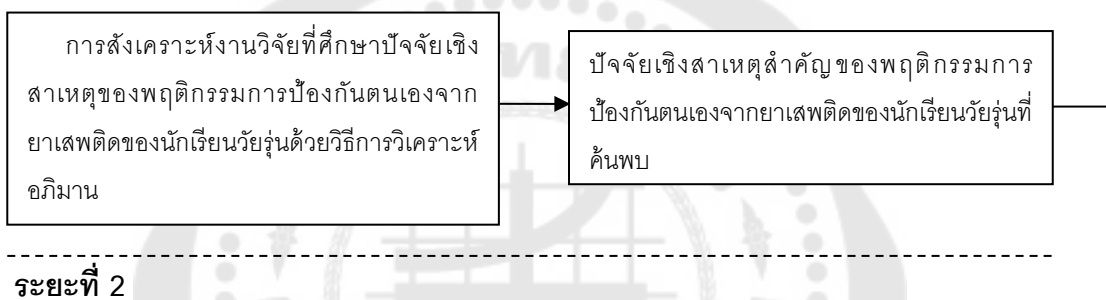
กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการการค้นหาคำวิจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การสังเคราะห์งานวิจัย ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ นอกจากนี้จะทำการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ รวมทั้งนำโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งคาดได้ว่าผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนให้ห่างไกลจากยาเสพติดต่อไป

บทที่ 3

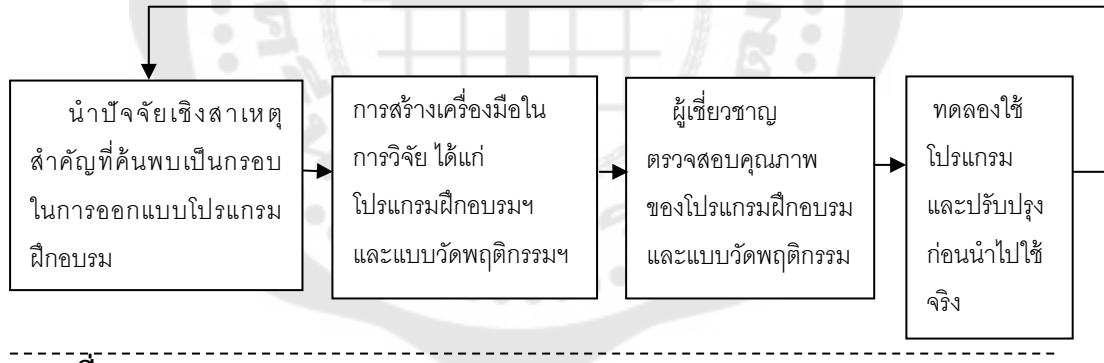
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ และสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้อย่างภาพประกอบ 5

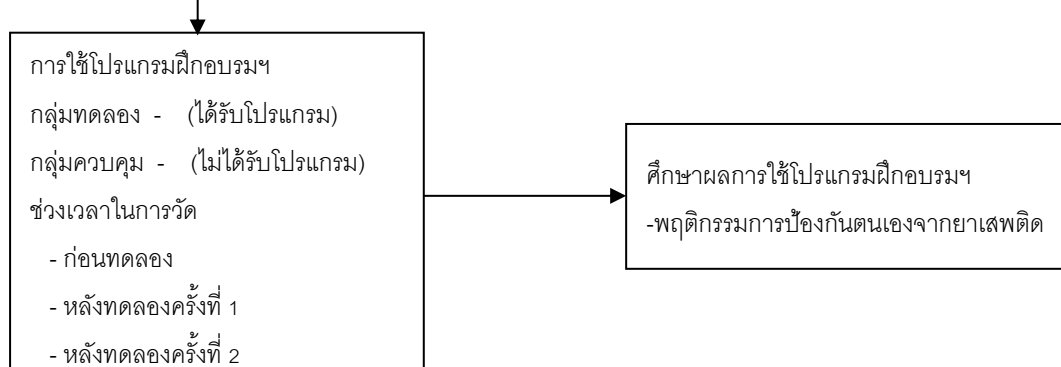
ระยะที่ 1

ระยะที่ 2

ระยะที่ 3

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในแต่ละระยะของการศึกษา ดังภาพประกอบ 5 จะมีวิธีดำเนินการวิจัยที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยขอแสดงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะของการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ

ในระยะนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดนักเรียนของวัยรุ่น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (meta-analysis) ตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ว และสมิธ (Glass; McGaw; & Smith, 1981)

ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รายงานการวิจัย ปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ของนักวิชาการและนิสิต/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รายงานการวิจัย ปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ของนักวิชาการ และนิสิต/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560 และได้มาโดยใช้วิธีการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด จำนวน 21 เรื่อง

เกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัย

1. เป็นงานวิจัยประเภทศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรืองานวิจัยเชิงทดลองที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560

การกำหนดช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560 เนื่องจาก ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรกที่เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของคนในทุกด้าน และได้กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนด้านสุขภาพอนามัยและพละอนามัยประการหนึ่งระบุว่า สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตอย่างเป็นองค์รวมทั้งการสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว การลดปัญหาการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต และ

การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม นอกจากนี้ในด้านการพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม ยังได้ระบุแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยเน้นการส่งเสริมป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบ โรงเรียน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, ออนไลน์) ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงกำหนดช่วงปีของงานวิจัยที่ทำเสร็จเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปีแรกที่ใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จนถึงปี พ.ศ. ปัจจุบัน

2. เป็นงานวิจัยที่ศึกษากับประชากรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรืออุดมศึกษา เนื่องจากผลที่พบจากการประมวลเอกสารในบทที่ 2 พบว่า บุคคลในช่วงวัยนี้มีความเสี่ยงในการ เริ่มใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะการเสพยาเสพติดพื้นฐาน เช่น บุหรี่ สุรา เป็นต้น

3. เป็นรายงานการวิจัยที่รายงานค่าสถิติพื้นฐาน และ/หรือเป็นค่าสถิติที่มาจาก การทดสอบนัยสำคัญที่เพียงพอต่อการนำไปใช้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าขนาด อิทธิพลได้

4. เป็นเอกสารที่สามารถสืบค้นและดาวน์โหลดฉบับสมบูรณ์ได้จากฐานข้อมูล ออนไลน์

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในระยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบ บันทึกรายงานงานวิจัย และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยมีละเอียดการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส ผู้วิจัยแบ่งแบบบันทึกข้อมูลเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย จำนวน 3 ด้าน คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะการพิมพ์ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าขนาดอิทธิพล

2. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย ซึ่ง ปรับปรุงจากแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยของ นางลักษณ วิรัชชัย และคนอื่นๆ (2552, น. 400 – 410) โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยนี้มีจำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและ คู่มือลงรหัส และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยมี ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบบันทึกงานวิจัยให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูล ตัวแปร คุณลักษณะงานวิจัย และตัวแปรค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส โดยแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง เป็นแบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย 3 ด้าน คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการพิมพ์ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัย ส่วนที่สอง เป็นแบบบันทึกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น และในส่วนของคู่มือลงรหัสนั้นมีการกำหนดรหัสสำหรับการบันทึกค่าในแต่ละแบบบันทึก

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส โดยการนำไปทดลองบันทึกข้อมูลกับรายงานการวิจัยจำนวน 5 เรื่อง แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษามากขึ้น และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความครอบคลุมตามตัวแปรที่ต้องการจะบันทึก ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 จากนั้นนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาปรับปรุง เกี่ยวกับภาษาให้สั้น กระชับ ชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาก่อนนำไปใช้จริง

ตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยของนางลักษณ วิรัชชัย และคนอื่นๆ (2552, น. 400-410) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อและรูปแบบการประเมินคุณภาพงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ปรับปรุงแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยจากแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยของนางลักษณ วิรัชชัย และคนอื่นๆ (2552, น. 400-410) เพื่อนำมาใช้ในการประเมินงานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเป็นประเภทมาตรประเมินรวมค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเหมาะสมของแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รวมทั้งความครอบคลุมตามตัวแปรที่ต้องการจะวัด ความถูกต้องของภาษา และข้อเสนอแนะอื่นๆ ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

สำหรับเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของแบบประเมินในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้วิธีการพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Index of Item-Objective Congruence) หรือค่า IOC ตามแนวคิดของค็อกซ์และเวอร์กัส (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552 อ้างอิงจาก Cox; & Vargas, 1996) ที่กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่งตัดสินว่าคำถามในแบบวัดแต่ละข้อสอดคล้องกับสิ่งมุ่งวัดหรือไม่ โดยให้ 1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ และ -1 = ไม่สอดคล้อง และให้พิจารณาใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับงานวิจัยจำนวน 5 เล่ม โดยผู้ทดลองใช้ 3 คน คือ อาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท 2 ท่าน และผู้วิจัย จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามความเหมาะสมและตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ก่อนนำไปใช้จริง ทั้งนี้มีเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย และเกณฑ์ในการแปลผลการประเมินดังนี้

เกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย

- 0 หมายถึง คุณภาพงานวิจัยน้อย
- 1 หมายถึง คุณภาพงานวิจัยค่อนข้างน้อย
- 2 หมายถึง คุณภาพงานวิจัยปานกลาง
- 3 หมายถึง คุณภาพงานวิจัยค่อนข้างสูง
- 4 หมายถึง คุณภาพงานวิจัยสูง

เกณฑ์ในการแปลผลการประเมิน

3.51 – 4.00 หมายถึง คุณภาพดีมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง คุณภาพดี

1.51 – 2.50 หมายถึง คุณภาพปานกลาง

0.51 – 1.50 หมายถึง คุณภาพค่อนข้างน้อย

ต่ำกว่า 0.50 หมายถึง คุณภาพน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สืบค้นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเอง จาก ยาเสพติด ที่ทำเสร็จในปี พ.ศ. 2540 – 2560 จากระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ของ โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย หรือ Thai Digital Collection (ThaiLis) และฐานข้อมูลออนไลน์จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ

2. ดารณีไหลดรายงานการวิจัยฉบับเต็ม ซึ่งตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2560 จาก ระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์

3. พิจารณางานวิจัยว่าเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยที่กำหนดหรือไม่แล้ว คัดเลือกเฉพาะเล่มที่เป็นไปตามเกณฑ์ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

4. บันทึกข้อมูลและค่าสถิติต่างๆ ของงานวิจัยลงในแบบบันทึกงานวิจัย

5. บันทึกข้อมูลลงในแฟ้มบันทึกข้อมูลที่จัดเตรียมไว้

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาระยะนี้ เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการ วิเคราะห์ห่อภิมาณตามวิธีของ กลาส แมคกอร์ และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981) โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าความโด่ง ค่าความเบ้ และพิสัย

2. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ โดยการ สังเคราะห์สรุปผลการวิจัยซึ่งวัดในรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อนำเสนอสถิติเชิงบรรยาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีประมาณค่าขนาดอิทธิพล (d) ตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981, p. 29) โดยมีสูตรการประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยเชิง ทดลอง ดังนี้

$$d = \frac{(\overline{Y_E} - \overline{Y_C})}{S_y}$$

เมื่อได้ค่าขนาดอิทธิพลแล้วผู้วิจัยนำมาแปลงค่าเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้สูตรการประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากค่าขนาดอิทธิพล ดังนี้

$$r = d \sqrt{\frac{n}{nd^2 + 4n - 8}}$$

หลังจากนั้นนำค่าสหสัมพันธ์มาปรับแก้ความคลาดเคลื่อนจากสูตรของฮันเตอร์และคณะ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 87; อ้างอิงจาก Hunter; & Schmidt, 1990) ดังนี้

$$r_c = \frac{r}{\sqrt{r_{xx}}\sqrt{r_{yy}}}$$

ผู้วิจัยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้มาศึกษาเป็นตัวแปรตามเพื่อทำการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จำแนกตามตัวแปรต้นโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีของ Bonferroni กรณีที่ความแปรปรวนเท่ากัน และตามวิธีของ Dunnett T3 กรณีที่ความแปรปรวนไม่เท่ากัน

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในระยะนี้ผู้วิจัยทำการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบจากผลการวิจัยระยะที่ 1 และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตวิทยาและการแนะแนว หรือจิตวิทยาการให้คำปรึกษา หรือการวิจัยทางการศึกษา หรือ 2) มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอน การฝึกอบรมเยาวชน หรือการฝึกอบรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น และแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมฯ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งพบว่า ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะ 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด และได้นำตัวแปรเหล่านี้มาเป็นกรอบในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรม จำนวน 4 แผนกิจกรรม

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด

1.3 ศึกษาแนวคิด โมเดลการฝึกอบรมของ เรโนลด์ (Reynolds, 1994, pp. 19-30) และขั้นตอนในการจัดกลุ่มฝึกอบรมของเนลสัน โจนส์ (สกล วรเจริญศรี, 2550, น.103-109; อ้างอิงจาก Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) และเทคนิคการฝึกอบรมของ ชูชัย สมितिไกร (2558, น. 235-260) และนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดขั้นตอนในการฝึกอบรม 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.3.1 ขั้นเริ่มต้น (The initial stage) ในขั้นนี้จะเริ่มนับตั้งแต่มีการพบกันครั้งแรกระหว่างสมาชิกกับผู้นำกลุ่ม สิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำกลุ่มในขั้นนี้ คือ การสร้างสัมพันธภาพ (Relationship building) และการกำหนดหน้าที่ต่างๆ ในกลุ่ม (Task orientation function) ซึ่งสมาชิกทุกคนจะต้องรู้จักผู้นำกลุ่มและสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างต่างๆ ของกลุ่ม การสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิก

และระหว่างสมาชิกกับสมาชิก ทักษะสำคัญของผู้นำกลุ่มในขั้นนี้ คือ ทักษะการเอื้ออำนวย (Facilitative skill) ในขั้นนี้อาจจำเป็นต้องมีการประเมินตนเองของสมาชิก (Self-assessment) และการกำหนดเป้าหมายส่วนบุคคล (Setting of personal goal)

1.3.2 ขั้นดำเนินการ (The working stage) ในขั้นนี้ผู้ให้การฝึกอบรมดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามโปรแกรมที่สร้างขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

1.3.3 ขั้นยุติ (The ending stage) ในขั้นของการยุตินี้ ให้ความสำคัญกับการยุติกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง เป็นการรักษาและพัฒนาสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มไปประยุกต์ใช้จริงเมื่ออยู่ภายนอกกลุ่มต่อไป สิ่งที่สำคัญในขั้นนี้อีกประการ คือ ผู้นำกลุ่มช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้จัดการกับความรู้สึกกังวลต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเกิดความมั่นใจว่าจากการเข้ารับการฝึกอบรม สมาชิกได้เรียนรู้อันนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ ตลอดจนให้มีการประเมินตนเองทั้งจุดแข็งจุดอ่อน รวมถึงพัฒนาแผนในการปฏิบัติต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง

1.4. ดำเนินการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการประมวลเอกสารจากข้อ 1.1-1.3 โดยลักษณะของโปรแกรมฝึกอบรมมีดังนี้

1.4.1 เป็นโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยเน้นพัฒนาคุณลักษณะสำคัญจำนวน 4 คุณลักษณะ ที่ได้จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 โดยจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมจำนวน 4 แผนกิจกรรม

1.4.2 เป็นโปรแกรมที่มีองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมดังนี้คือ ชื่อกิจกรรม เวลา จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาการฝึกอบรม สื่อและอุปกรณ์ วิธีดำเนินการ และ การประเมินผล

1.4.3 เป็นโปรแกรมฝึกอบรมที่ดำเนินการโดยใช้กลุ่มฝึกอบรมจำนวน 10 ชั่วโมง โดยเป็นการฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง (Intensive training) จำนวน 3 วัน เนื่องจากตัวแปรที่นำมาสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเป็นตัวแปรทางจิตลักษณะที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น จึงดำเนินการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มากที่สุด

1.5. นำโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่สร้างขึ้นและผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้ว ให้

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรม ในทุกแผนการจัดกิจกรรม ทั้งในด้านจุดประสงค์ เนื้อหา เทคนิคที่ใช้วิธีดำเนินการ และการประเมินผล รวมทั้งความเป็นไปได้ในการนำแผนการจัดกิจกรรมไปใช้ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20 – 4.80 แสดงว่าโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด หลังจากนั้นทำการปรับปรุงโปรแกรมฝึกอบรมตามคำแนะนำและข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมฝึกอบรมบางแผนไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิป ปานข้า) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลองและมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา เนื้อหาต่างๆ ของแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมฝึกอบรม ตลอดจนเพื่อตรวจสอบถึงปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทดลอง และทำการปรับแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมฝึกอบรม

2.2 การสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วย 4 แผนการจัดกิจกรรมตามองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนด จำนวน 7 องค์ประกอบ คือ ชื่อกิจกรรม เวลา จุดประสงค์ เนื้อหา สื่อและวัสดุอุปกรณ์ วิธีดำเนินการ การประเมินผล โดยเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

2.3 นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปรึกษาปริญญานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.4 จัดพิมพ์แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

เกณฑ์การแปลผลการประเมินดังนี้

ระดับคะแนน		เกณฑ์การแปลผล	
คะแนน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
5	เหมาะสมมากที่สุด (ร้อยละ 80-100)	4.50-5.00	แผนกิจกรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด
4	เหมาะสมมาก (ร้อยละ 60-79)	3.50-4.49	แผนกิจกรรมมีความเหมาะสมมาก
3	เหมาะสมปานกลาง (ร้อยละ 40-59)	2.50-3.49	แผนกิจกรรมมีความเหมาะสมปานกลาง
2	เหมาะสมน้อย (ร้อยละ 20-39)	1.50-2.49	แผนกิจกรรมมีความเหมาะสมน้อย
1	เหมาะสมน้อยที่สุด (ร้อยละ 0-19)	1.00-1.49	แผนกิจกรรมมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **การเตรียมการ** ผู้วิจัยดำเนินการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อเป็นผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการฝึกอบรม โดยได้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และได้ดำเนินการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เป็นการภายในก่อน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อยื่นต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน

2. **การเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ** ผู้วิจัยดำเนินการนำร่างโปรแกรมฝึกอบรมพร้อมแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความสะดวกให้ผู้วิจัยเดินทางไปพบด้วยตนเองจำนวน 4 ท่าน และให้ส่งเอกสารทาง e-mail จำนวน 1 ท่าน หลังจากนั้นผู้วิจัยรอการนัดหมายในการรับเอกสารคืนประมาณ 1 สัปดาห์

3. **การรับคืน** ผู้วิจัยเดินทางไปรับเอกสารคืนด้วยตนเองจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน และรับเอกสารคืนทาง e-mail จำนวน 1 ท่าน นอกจากนี้ผู้วิจัยติดตามผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่เกินระยะเวลาที่กำหนดผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ การโทรศัพท์ การติดต่อผ่านทาง Line เป็นต้น

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติบรรยายในการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 การสร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างและพัฒนาแบบวัดเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา จำนวน 2 แบบวัด ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ซึ่งเป็นแบบวัดตัวแปรตาม และแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ซึ่งเป็นแบบวัดตัวแปรที่นำมาใช้เป็นตัวแปรร่วม (Covariate variable) โดยมีรายละเอียดในการสร้างดังนี้

1. การกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และทำการสังเคราะห์ความหมายเพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

1.1 พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ซึ่งเป็นตัวแปรตาม ที่ศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์นิยามความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่เคยมีการศึกษาในอดีตและทำการสร้างข้อคำถามจากนิยามความหมายที่ได้จากการสังเคราะห์

1.2 การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ซึ่งเป็นตัวแปรที่นำมาใช้เป็นตัวแปรร่วม (Covariate variable) เนื่องจาก ผลการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า ตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เป็นตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์สำคัญประการหนึ่งของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรนี้มาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม เพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนดังกล่าว และทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น ทั้งนี้การสร้างแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนที่ใช้ในงานวิจัยของอรพินทร์ ชูชม และคนอื่นๆ (2554) และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนที่ใช้ในงานวิจัยของวิ วิสาขศาสตร์ (2560)

2. การสร้างแผนผังกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัด (Table of specification) และจำนวนข้อคำถาม ดังนี้

แผนผังการสร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

องค์ประกอบที่วัด	จำนวนข้อ
1. การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน	3
2. การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม	3
3. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3
4. การจัดการความเครียดอย่างเหมาะสม	3
5. การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด	3
6. การปฏิบัติตามหลักศาสนา	3
7. การหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง	3
8. การไม่ทดลองเสพยาเสพติด	2
9. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด	3
รวม	26

3. สร้างข้อคำถามตามแผนผังที่กำหนด จากนั้นนำแบบวัดที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น พัฒนาเป็นแบบวัดฉบับร่าง ดังนี้

3.1 สร้างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนดโดยเป็นแบบวัดประเภทมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ จากจริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย จำนวน 26 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดมากแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดน้อย

3.2 สร้างแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนดโดยเป็นแบบวัดประเภทมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ จากจริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย จำนวน 15 ข้อ ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดมากแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดน้อย

เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการวัด (Wright & Masters, 1982) ดังนี้

1.00 – 1.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะในตัวแปรต่ำมาก
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะในตัวแปรต่ำ
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะในตัวแปรค่อนข้างต่ำ
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะในตัวแปรค่อนข้างสูง
4.50 – 5.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะในตัวแปรสูง
5.50 – 6.00	หมายถึง	มีคุณลักษณะในตัวแปรสูงมาก

4. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบวัดฉบับร่าง พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด นิยามศัพท์ของตัวแปร และแผนผังการสร้างแบบวัด ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัย จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนนักเรียนวัยรุ่นจำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในด้านความครอบคลุมตามนิยามศัพท์ ความถูกต้องเหมาะสมและความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมของรูปแบบการวัดตัวแปร และข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของแบบวัดในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้วิธีการพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามเป็นรายข้อกับนิยามศัพท์ (Index of Item-Objective Congruence) หรือค่า IOC ตามแนวคิดของค็อกซ์และเวอร์กัล (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552 อ้างอิงจาก Cox; & Vargas, 1996) ที่กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่งตัดสินว่าคำถามในแบบวัดแต่ละข้อสอดคล้องกับนิยามศัพท์ที่มุ่งวัดหรือไม่ โดยให้ 1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ และ -1 = ไม่สอดคล้อง และให้พิจารณาใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 รวมทั้งได้มีปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการใช้ภาษา ให้สั้น กระชับ และให้สื่อสารเข้าใจง่ายมากขึ้น เป็นต้น

5. การทดลองใช้แบบวัด เมื่อผู้วิจัยปรับปรุงแบบวัดฉบับร่างตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้มีคุณภาพและเหมาะสมต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จาก 3 จำนวน 100 คน โดยทำการสุ่มจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก อย่างละ 1 โรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) พิจารณาจากขนาดโรงเรียนเป็นชั้นและโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วน รวมจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 100 คน รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	ชั้น	จำนวน (คน)
ใหญ่	วัดบางปะกอก	ม.2	25
		ม.3	25
กลาง	โรงเรียนวัดบางนาใน (รื่น ศยามานนท์)	ม.2	15
		ม.3	15
เล็ก	โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จีบ ปานขำ)	ม.2	10
		ม.3	10
รวม			100

6. การตรวจสอบคุณภาพแบบวัด ด้านค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ โดยการหาความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation) แล้วเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .222 - .545 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .819 ส่วนแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .390 - .624 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .864

7. ผู้วิจัยจัดพิมพ์แบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดและแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มเป็นสถานที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นการภายในก่อน หลังจากนั้นนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ทั้งนี้ได้ติดต่อประสานกับ

คุณครูที่ได้รับมอบหมายเพื่อนัดหมายการขอเข้าเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2. การเข้าเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากคุณครูผู้ประสานงาน เพื่อเตรียมนักเรียนที่ได้รับการสุ่มเป็นตัวอย่างเพื่อมาตอบแบบวัด โดยผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเป็นตัวอย่างเพื่อตอบแบบวัด โดยยืนยันกับผู้ตอบว่า ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อโรงเรียนและนักเรียนอย่างแน่นอน หลังจากนั้นผู้วิจัยแจกแบบวัดให้ตัวอย่างตอบ และเก็บรวบรวมกลับคืน

3. การรับคืน ผู้วิจัยรับแบบวัดคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัดทุกฉบับ และกล่าวขอบคุณคุณครูผู้ประสานงานและนักเรียนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของแบบวัด ทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ได้แก่ การวิเคราะห์ค่า Index of Item-Objective Congruence หรือค่า IOC การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดด้วยวิธี Item Total Correlation และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร

ในระยะนี้ผู้วิจัยจะทำวิจัยเชิงทดลองโดยการนำโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นในระยะที่ 2 มาใช้กับตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 294 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยมีขั้นตอนการได้มาของตัวอย่าง คือ 1) การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power 3.1.7 กำหนดขนาด

อิทธิพลขนาดใหญ่ตามเกณฑ์การกำหนดขนาดอิทธิพลสำหรับการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสองกลุ่มตามแนวคิดของโคเฮน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555, น. 14 อ้างอิงจาก Cohen, 1977) ซึ่งมีค่าเท่ากับ .80 (ผลจากการศึกษาของวรารักษ์ กุประดิษฐ์ (2551) ได้คำนวณอิทธิพลเท่ากับ .74) รวมทั้งกำหนดค่าอำนาจการทดสอบที่ .80 และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างจำนวนรวม 42 คน 2) การคัดเลือกนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยพิจารณาจากคนที่มีความรุนแรงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 33 ลงมา (ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น) และสมัครใจเข้าร่วมในการวิจัย และมีรายละเอียดในการสุ่มดังนี้

ขั้นแรก การเลือกอย่างสุ่ม (Random selection) ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างที่มีความรุนแรงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตั้งแต่ 33 เปอร์เซ็นต์ลงมา และสมัครใจเข้าร่วมในการวิจัย โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 42 คน

ขั้นที่สอง การกำหนดเข้ากลุ่มอย่างสุ่ม (Random assignment) ผู้วิจัยสุ่มนักเรียนเข้ากลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้ตัวอย่างกลุ่มที่ 1 จำนวน 21 คน และตัวอย่างกลุ่มที่ 2 จำนวน 21 คน

ขั้นที่สาม การกำหนดกลุ่มทดลองอย่างสุ่ม (Random treatment) ผู้วิจัยสุ่มกลุ่มที่ได้จากขั้นที่สอง เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ทำให้ได้กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่

1. ช่วงเวลาในการวัด ประกอบด้วย ก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2
2. การใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยมีกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกระทำ และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการจัดกระทำ

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ตัวแปรร่วม ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ระหว่างวันที่ 20 – 22 กุมภาพันธ์ 2562 โดย

ดำเนินการตามตารางฝึกอบรมกับกลุ่มทดลอง จำนวน 10 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่มี การฝึกอบรมใดๆ เพื่อเป็นกลุ่มเปรียบเทียบผลที่ได้จากการทดลอง

แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรม ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ Pretest and Multiple-Posttest Design (Edmonds; & Kennedy, 2017, pp. 65-66) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังตาราง 3

ตาราง 3 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย

Group	Pretest	Treatment	Posttest ₁	Posttest ₂
RE	O ₁ E	X	O ₂ E	O ₃ E
RC	O ₁ C	-	O ₂ C	O ₃ C
Time →				

ความหมายของสัญลักษณ์มีดังนี้

R	คือ	การกำหนดตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)
E	คือ	กลุ่มทดลอง (Experimental group)
C	คือ	กลุ่มควบคุม (Control group)
O ₁	คือ	การวัดก่อนการทดลอง (Pretest)
X	คือ	การจัดกระทำ (Treatment) โดยใช้โปรแกรมฝึกอบรม
O ₂	คือ	การวัดหลังทดลองครั้งที่ 1 (Posttest ₁)
O ₃	คือ	การวัดหลังทดลองครั้งที่ 2 (Posttest ₂)

สำหรับการวัดหลังการทดลองครั้งที่ 2 (Posttest₂) ควรมีการเว้นระยะห่างของเวลา ในการวัดซ้ำมากกว่า 3 สัปดาห์ขึ้นไป (เสาวณิต กิตตินานนท์, 2554, น. 20-21 อ้างอิงจาก Ferrando; & Lorenzo, 2001; Pfeiffer; et al., 2011) ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดช่วงเวลาการวัดหลัง การทดลองครั้งที่ 2 อยู่ในช่วง 4 สัปดาห์หลังการทดลองครั้งที่ 1

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ทุกคนทำแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง จากนั้นดำเนินการคัดเลือกตัวอย่างนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 ลงมา โดยผู้วิจัยถือเป็นการวัดก่อนการทดลอง (Pretest) จำนวน 42 คน และมีความสนใจในการเข้าร่วมในการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 21 คน

2. ระยะการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 21 คน โดยใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นระยะเวลา 3 วัน ระหว่างวันที่ 20 – 22 กุมภาพันธ์ 2562 รวมจำนวน 10 ชั่วโมง ตามแผนการทดลอง ในส่วนของกลุ่มควบคุมจะไม่มีการฝึกอบรมใดๆ เพื่อเป็นกลุ่มเปรียบเทียบผลที่ได้จากการทดลอง

3. ระยะหลังการทดลองครั้งที่ 1

หลังสิ้นสุดโปรแกรมฝึกอบรม ผู้วิจัยดำเนินการวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ทั้ง 2 กลุ่ม และใช้คะแนนดังกล่าวเป็นคะแนนภายหลังการทดลอง ครั้งที่ 1 (Posttest₁)

4. ระยะหลังการทดลองครั้งที่ 2

ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยดำเนินการวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ทั้ง 2 กลุ่ม และใช้คะแนนดังกล่าวเป็นคะแนนภายหลังการทดลอง ครั้งที่ 2 (Posttest₂)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **การเตรียมการ** ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อโรงเรียนที่เป็นสถานที่เก็บข้อมูลเป็นการภายในก่อน หลังจากนั้นนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกุล) เพื่อขออนุญาตใช้สถานที่ในการดำเนินการทดลอง และขออนุญาตเก็บข้อมูลและทดลองกับตัวอย่าง

2. การดำเนินการเก็บข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกตัวอย่างนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 ลงมา (ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการตอบแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด) จำนวน 42 คน และมีความสนใจในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรม จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 21 คน

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการทดลอง โดยการนำโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้กับตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง ส่วนตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการฝึกอบรมใดๆ โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีการประชุมนิเทศกลุ่มทดลองเพื่ออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การปฏิบัติตนในการเข้าร่วมกิจกรรม และการขอความร่วมมือนักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมตลอดระยะเวลา 3 วัน

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการหลังยุติโปรแกรมฝึกอบรม โดยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (Posttest₁) รวมทั้งกล่าวขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือ และผู้วิจัยได้เลี้ยงอาหารและของว่างกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน รวมทั้งทำการนัดหมายนักเรียนในการเก็บข้อมูลในระยะติดตามผล

2.4 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภายหลังการทดลองครั้งที่ 2 (Posttest₂) โดยมีระยะเวลาหลังจากการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 เป็นเวลา 4 สัปดาห์

3. การยุติการทดลอง ผู้วิจัยได้แจ้งให้ตัวอย่างนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทราบว่าได้สิ้นสุดกิจกรรมแล้วและขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม รวมทั้งขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนและคุณครูผู้ประสานงานทุกท่านที่ให้อำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตามช่วงเวลาของการวัด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ Mix Design Repeated ANCOVA หากพบความแตกต่างรายคู่ ใช้วิธีการเปรียบเทียบของ Bonferroni ทั้งนี้หากตรวจสอบ

ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรร่วมและตัวแปรตาม และไม่เป็นไปตาม
หลักการจะปรับมาใช้ในการวิเคราะห์ Mix Design Repeated ANOVA

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น โดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981, p. 29) 2) สร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ และ 3) การนำโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่น ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบจุดมุ่งหมายการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอนตามระยะของการศึกษา ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ตอนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร และตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครดังรายละเอียดต่อไปนี้

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้มีความสะดวกและเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และความหมายสำหรับใช้แทนค่าสถิติและตัวแปรในการนำเสนอต่างๆ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	หมายถึง	จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
Rang	หมายถึง	ช่วงของค่าดัชนีมาตรฐานระหว่างตัวแปร
Mean (M)	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
Median	หมายถึง	ค่ามัธยฐานเลขคณิต
Mode	หมายถึง	ค่าฐานนิยมเลขคณิต
SD	หมายถึง	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
CV	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
Skewness	หมายถึง	ค่าความเบ้
Kurtosis	หมายถึง	ค่าความโด่ง
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุด

Max	หมายถึง	ค่าสูงสุด
SE	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
$\bar{r}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
F	หมายถึง	สถิติทดสอบ F
p-value/ Sig	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
df	หมายถึง	ระดับของความเป็นอิสระ
SS	หมายถึง	ผลรวมกำลังสอง
MS	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของกำลังสอง

ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมานตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ว และสมิธ (Glass; McGaw; & Smith, 1981, p. 29) โดยจะแบ่งสาระในการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ แบ่งเป็น 3 ด้าน

1.1.1 ด้านคุณลักษณะของการพิมพ์

1.1.2 ด้านเนื้อหาสาระ

1.1.3 ด้านวิธีวิทยาการวิจัย

1.2 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาน แบ่งเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย

1.2.1 ผลการสังเคราะห์สรุปผลการวิจัยวัดในรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อนำเสนอสถิติบรรยาย

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จำแนกตามตัวแปรกำกับคุณลักษณะงานวิจัยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

1.2.3 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ซึ่งจากการสืบค้นพบว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น จำนวน 62 เล่ม แต่ในจำนวนนี้มีเพียง 21 เล่ม (ร้อยละ 33.87) ที่สอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยและมีข้อมูลเพียงพอที่สามารถนำมาวิเคราะห์อภิปรายได้ โดยเป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ทั้งหมด ข้อมูลพื้นฐานคุณลักษณะงานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ แยกแยะความถี่และร้อยละในส่วนนี้ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 27 ตัวแปร เพื่อให้เห็นลักษณะงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะของงานวิจัย 3 ด้าน ดังผลการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ แบ่งเป็น 3 ด้าน

1.1.1 ด้านคุณลักษณะของการพิมพ์

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้านการพิมพ์ พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ มาจากสถาบันจำนวน 6 สถาบัน เป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 10 เล่ม (ร้อยละ 47.60) รองลงมาคือมหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 6 เล่ม (ร้อยละ 28.60) มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 2 เล่ม (ร้อยละ 9.50) ตามลำดับส่วนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวนมหาวิทยาลัยละ 1 เล่ม (ร้อยละ 4.80)

เมื่อพิจารณาคคุณลักษณะด้านสาขาวิชา พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีความแตกต่างกันแบ่งได้ 11 สาขาวิชา โดยสาขาวิชาที่มีการทำวิจัยมากที่สุด คือ สาขาวิชาสุขศึกษา และจิตวิทยา สาขาวิชาละ 5 เล่ม (ร้อยละ 23.80) รองลงมาคือ สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา และสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ สาขาวิชาละ 2 เล่ม (9.60) ส่วนสาขาวิชาอื่นๆ มีการทำวิจัยอย่างละ 1 เล่ม (ร้อยละ 4.8) คือ การวัดและประเมินผล การศึกษา การบริหารการศึกษา พัฒนศึกษา ศาสตร์ พัฒนาสังคม พลศึกษา การจัดการภาครัฐ และเอกชน สาธารณสุขศาสตร์

โดยงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาโท จำนวน 19 เล่ม (ร้อยละ 90.50) และปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเพียง 2 เล่ม (ร้อยละ 9.50) ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี 2543 และ 2546 มากที่สุด จำนวน 3 เล่ม (ร้อยละ 14.30) ส่วนในระหว่างปี 2547 – 2551 ม้งงานวิจัยเผยแพร่จำนวนปีละ 2 เล่ม เท่าๆ กัน (ร้อยละ 9.50) นอกจากนั้นพิมพ์ปีละ 1 เล่ม (ร้อยละ 4.80) ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนความถี่และร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะของการพิมพ์

ชื่อตัวแปร	ค่าตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	เกษตรศาสตร์	1	4.80
	ขอนแก่น	1	4.80
	บูรพา	2	9.50
	นเรศวร	1	4.80
	ศิลปากร	6	28.60
	ศรีนครินทรวิโรฒ	10	47.60
	รวม	21	100.00
สาขาที่ผลิตงานวิจัย	การวิจัยและสถิติทางการศึกษา	2	9.60
	การวัดและประเมินผลการศึกษา	1	4.80
	การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์	2	9.60
	สุขศึกษา	5	23.80
	จิตวิทยา	5	23.80
	การบริหารการศึกษา	1	4.80
	พัฒนศึกษาศาสตร์	1	4.80
	พัฒนาลังคม	1	4.80
	พลศึกษา	1	4.80
	การจัดการภาครัฐและเอกชน	1	4.80
	สาธารณสุขศาสตร์	1	4.80
	รวม	21	100.00
ประเภทของรายงานการวิจัย	ปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาเอก	2	9.50
	ปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาโท	19	90.50
	รวม	21	100.00
ปีที่พิมพ์	2541	1	4.80
	2542	1	4.80
	2543	3	14.30
	2544	1	9.50
	2546	3	14.30
	2547	2	9.50
	2548	2	9.50
	2549	2	9.50
	2550	2	9.50
	2551	2	9.50
	2553	1	4.80
	2556	1	4.80
	รวม	21	100.00

1.1.2 ด้านเนื้อหาสาระ

เมื่อพิจารณาแบบแผนของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ จำนวน 20 เล่ม (ร้อยละ 95.20) และมีงานวิจัยที่ศึกษาทั้งเชิงทดลองและสหสัมพันธ์ เพียง 1 เล่ม (ร้อยละ 4.80)

งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มาจากวัตถุประสงค์การวิจัยแตกต่างกัน 5 ประเด็น โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ใช้มากที่สุด คือ เพื่อหาความสัมพันธ์ (ร้อยละ 35.00) รองลงมา คือ เพื่อศึกษา (ร้อยละ 30) ส่วนวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ใช้น้อยสุด คือ สัมรวจ/บรรยาย และอธิบาย (ร้อยละ 6.70)

ในส่วนของคุณลักษณะงานวิจัยประเภทตัวแปรต้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม คือ กลุ่มจิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ โดยตัวแปรต้นในกลุ่มจิตลักษณะที่มีการใช้มากที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง (ร้อยละ 7.90) ตัวแปรต้นในกลุ่มสถานการณ์ที่ใช้มากที่สุด คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ 10.50) และตัวแปรต้นในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่ใช้มากที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด (ร้อยละ 17.10) ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนความถี่และร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระ

ชื่อตัวแปร	ค่าตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
แบบแผนของงานวิจัย	การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์	20	95.20
	การวิจัยเชิงทดลอง	0	0.00
	การวิจัยเชิงทดลองและสหสัมพันธ์	1	4.80
	รวม	21	100.00
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	สำรวจ/บรรยาย	4	6.70
	เปรียบเทียบ	13	21.60
	หาความสัมพันธ์	21	35.00
	ศึกษา	18	30.00
	อธิบาย	4	6.70
	รวม	60	100

ตาราง 5 (ต่อ)

ชื่อตัวแปร	ค่าตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
ประเภทตัวแปรต้น	กลุ่มจิตลักษณะ		
	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	3	3.90
	การควบคุมตนเอง	5	6.60
	ความภาคภูมิใจในตนเอง	6	7.90
	การตระหนักรู้ตนเอง	3	3.90
	ลักษณะมุ่งอนาคต	2	2.60
	ทักษะชีวิต	2	2.60
	มโนภาพแห่งตน	1	1.30
	กลุ่มสถานการณ์		
	ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	8	10.50
	การอบรมเลี้ยงดู	3	3.90
	ความผูกพันกับครอบครัว	1	1.30
	ความผูกพันกับโรงเรียน	1	1.30
	การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน	2	2.60
	ความสัมพันธ์กับครู	1	1.30
	ความสัมพันธ์กับเพื่อน	4	5.30
	การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน	2	2.60
	การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	1	1.30
	การเข้าร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	1	1.30
	การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง	2	2.60
	กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์		
	ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด	13	17.10
	เจตคติต่อยาเสพติด	8	10.50
	เจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเอง	4	5.30
	การคล้อยตามผู้อื่น	2	2.60
	การรับรู้กฎระเบียบของสถานศึกษา	1	1.30
	รวม	76	100.00

1.1.3 ด้านวิธีวิทยาการวิจัย

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานที่มีการใช้มากที่สุด คือ ประเภทไม่มีทิศทาง จำนวน 13 เล่ม (ร้อยละ 61.00) รองลงมาคือ มีการตั้งสมมติฐานทั้งแบบมีทิศทางและไม่มีทิศทางในเล่ม จำนวน 5 เล่ม (ร้อยละ 23.80) และประเภทมีทิศทาง จำนวน 3 เล่ม (ร้อยละ 14.30) ตามลำดับ นอกจากนี้งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 ระดับ โดยระดับที่มีการใช้มากที่สุด คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 14 เล่ม (ร้อยละ 66.70) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 เล่ม (ร้อยละ 28.60) และระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 เล่ม (ร้อยละ 4.80) ตามลำดับ

ในส่วนของวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน 4 วิธี โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มากที่สุด คือ วิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน จำนวน 10 เล่ม (ร้อยละ 47.60) รองลงมาคือ วิธีการเลือกแบบแบ่งชั้น จำนวน 9 เล่ม (ร้อยละ 42.90) ส่วนวิธีการเลือกแบบเจาะจง และสุ่มอย่างง่าย มีการใช้วิธีละ 1 เล่ม (ร้อยละ 4.80)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย พบว่า มีการใช้เครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถาม/แบบวัดมากที่สุด (ร้อยละ 72.40) รองลงมาคือ แบบทดสอบ (ร้อยละ 27.60) และเป็นที่น่าสังเกตว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ไม่มีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์ จำนวน 12 เล่ม (ร้อยละ 57.10) นอกจากนั้นจำนวน 9 เล่ม (ร้อยละ 42.90) มีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการใช้สถิติวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาถึงสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถิติที่ใช้วิเคราะห์มีความแตกต่างกัน 8 ประเภท โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มากที่สุด คือ descriptive stat (ร้อยละ 30.50) รองลงมา คือ multiple correlation/regression (ร้อยละ 28.95) ส่วนประเภทสถิติที่ใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 1.45) คือ dependent sample t-test, path analysis และ HLM

ในส่วนของประเทศเครื่องมือวัดตัวแปรตาม พบว่า ร้อยละ 100 เป็นแบบสอบถาม/แบบวัด โดยชนิดของความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตัวแปรตาม ร้อยละ 100 เป็นแบบความสอดคล้องภายใน และประเภทความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดตัวแปรตาม ร้อยละ 100 เป็นการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา เช่นเดียวกับประเภทเครื่องมือวัดตัวแปรต้นที่พบว่า มีการใช้แบบสอบถาม/แบบวัดมากที่สุด (ร้อยละ 89.50) ส่วนชนิดของความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตัวแปรต้น ร้อยละ 100 เป็นแบบความสอดคล้องภายใน และประเภทความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดตัวแปรต้น ร้อยละ 100 เป็นการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนความถี่และร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณลักษณะด้านวิธีวิทยาการวิจัย

ชื่อตัวแปร	ค่าตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
ประเภทของสมมติฐาน	มีทิศทาง	3	14.30
	ไม่มีทิศทาง	13	61.00
	มีทิศทางและไม่มีทิศทาง	5	23.80
	รวม	21	100.00
ระดับชั้นของกลุ่มตัวอย่าง	มัธยมศึกษาตอนต้น	14	66.70
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	6	28.60
	อุดมศึกษา	1	4.80
	รวม	21	100.00
วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	แบบเจาะจง	1	4.80
	สุ่มอย่างง่าย	1	4.80
	แบบแบ่งชั้น	9	42.90
	แบบหลายขั้นตอน	10	47.60
	รวม	21	100.00
ประเภทของเครื่องมือ	แบบทดสอบ	8	27.60
	แบบสอบถาม/แบบวัด	21	72.40
	รวม	29	100.00
การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์	มีการทดสอบ	9	42.90
	ไม่มีการทดสอบ	12	57.10
	รวม	21	100.00
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	descriptive stat	21	30.50
	independent sample t-test	12	17.35
	dependent sample t-test	1	1.45
	simple corr/regression	3	4.35
	multiple corr/regression	20	28.95
	one-way ANOVA, ANCOVA	10	14.50
	path analysis	1	1.45
	HLM	1	1.45
	รวม	69	100.00
ประเภทเครื่องมือวัดตัวแปรตาม	แบบสอบถาม	76	100.00
	รวม	76	100.00
ชนิดของความเชื่อมั่นเครื่องมือวัดตัวแปรตาม	แบบความสอดคล้องภายใน	76	100.00
	รวม	76	100.00

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อตัวแปร	ค่าตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัด	ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา	76	100.00
ตัวแปรตาม	รวม	76	100.00
ประเภทเครื่องมือวัดตัวแปรต้น	แบบทดสอบ	8	10.50
	แบบสอบถาม	68	89.50
	รวม	76	100.00
ชนิดของความเชื่อมั่น	แบบความสอดคล้องภายใน	76	100.00
เครื่องมือวัดตัวแปรต้น	รวม	76	100.00
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัด	ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา	76	100.00
ตัวแปรต้น	รวม	76	100.00

ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของงานวิจัย ตามคุณลักษณะของงานวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า จากจำนวนงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 21 เล่ม โดยเฉลี่ยศึกษาตัวแปรตามจำนวน 1 ตัวแปร และมีการศึกษาตัวแปรตามมากที่สุด จำนวน 3 ตัวแปร จำนวนตัวแปรต้นเฉลี่ยเท่ากับ 6 ตัวแปร จำนวนตัวแปรต้นสูงสุดจำนวน 12 ตัวแปร และต่ำสุด 2 ตัวแปร ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เฉลี่ย 471 คนสูงสุด 2,369 คน ต่ำสุด 87 คน จำนวนสมมติฐานเฉลี่ย 7 สมมติฐาน สูงสุด 33 สมมติฐาน และต่ำสุด 1 สมมติฐาน

ในส่วนของค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตัวแปรตาม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.850 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดตัวแปรต้น เท่ากับ 0.824 ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก่อนการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนในการวัด เท่ากับ 0.422 คะแนนคุณภาพงานวิจัยเฉลี่ย 3.29 คะแนนสูงสุด 4.00 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 1.86 คะแนน แสดงให้เห็นว่าคุณภาพงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของงานวิจัย จำแนกตามคุณลักษณะของงานวิจัยเชิงปริมาณ

ตัวแปร	N	Mean	Max	Min	SD	CV	Skewness	Kurtosis
จำนวนตัวแปรตาม	21	1.43	3	1	0.746	0.557	1.464	0.652
จำนวนตัวแปรต้น	21	6.14	12	2	2.903	8.429	0.507	-0.809
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	21	471.05	2369	87	458.423	210151.548	3.848	16.406
จำนวนสมมติฐาน	21	7.86	33	1	8.552	8.429	0.507	-0.809
ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดตัวแปรตาม	76	0.850	0.927	0.600	0.076	0.006	-1.670	2.797
ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดตัวแปรต้น	76	0.824	0.962	0.470	0.088	0.008	-1.224	2.235
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	76	0.422	0.807	0.073	0.137	0.019	-0.124	0.753
คะแนนคุณภาพงานวิจัย	21	3.29	4.00	1.86	0.396	0.211	-1.024	0.271

1.2 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

1.2.1 ผลการสังเคราะห์สรุปผลการวิจัยวัดในรูปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อนำเสนอสถิติบรรยาย

งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 21 เล่ม ให้ผลการวิจัยในรูปค่าดัชนีมาตรฐานระดับการทดสอบสมมติฐานเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวม 76 ค่า ผู้วิจัยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ได้มาปรับแก้ความคลาดเคลื่อนในการวัด (measurement error) โดยใช้สูตรของ ฮันเทอร์และคณะ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น.87 อ้างอิงจาก Hunter; Schmidt; & Jackson, 1982) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้แล้วที่เป็นผลจากงานวิจัย 21 เล่ม รวม 76 ค่า

การนำเสนอผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นค่าสถิติบรรยายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก่อนและหลังการปรับแก้ จากค่าสถิติแสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก่อนและหลังการปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัด มีทั้งหมด 76 ค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.422 และ 0.430 โดยค่าเฉลี่ยของ r ที่ปรับแก้แล้วจะมีค่าสูงกว่า r ที่ปรับแก้เล็กน้อย และทุกค่ามีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงบวก ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.016 และ 0.015 ตามลำดับ แสดงว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยทั้ง 21 เล่ม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แตกต่างกันเล็กน้อย ลักษณะการแจกแจงของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก่อนและหลังการปรับแก้พบว่ามีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.073 และ 0.075 ค่าสูงสุดเท่ากับ 0.807 และ 0.707 ตามลำดับ ค่าผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 8

ตาราง 8 สถิติบรรยายและผลการทดสอบลักษณะการแจกแจงของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก่อนและหลังการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนในการวัด

สถิติบรรยาย	ขนาดความสัมพันธ์		r ปรับแก้แล้ว	
	Statistic	Std.Error	Statistic	Std.Error
Mean	0.422	0.016	0.430	0.015
95% CI for Mean: Lower Bound	0.396		0.400	
Upper Bound	0.459		0.460	
5% Trimmed Mean	0.429		0.435	
Median	0.412		0.432	
Variance	0.019		0.017	
Std. Deviation	0.137		0.130	
Minimum	0.073		0.075	

ตาราง 8 (ต่อ)

สถิติบรรยาย	ขนาดความสัมพันธ์		r ปรับแก้แล้ว	
	Statistic	Std.Error	Statistic	Std.Error
Maximum	0.807		0.707	
Range	0.733		0.632	
Interquartile Range	0.157		0.151	
Skewness	-0.124	0.276	-0.464	0.276
Kurtosis	0.753	0.545	0.507	0.545

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ที่ปรับแก้) จำแนกตามตัวแปรกำกับคุณลักษณะงานวิจัยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จำแนกตามตัวแปรกำกับคุณลักษณะงานวิจัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่ามีตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย 3 ตัวแปร ที่ส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของงานวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ สาขาที่ผลิตงานวิจัย ประเภทของสมมติฐาน และระดับชั้นของกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดการวิจัยแสดงในตาราง 9 และภาพประกอบ 6

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรสาขาที่ผลิตงานวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน มีค่าสูงที่สุด ($\bar{r} = 0.58$, $SD = 0.131$) รองลงมาคือ สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ($\bar{r} = 0.504$, $SD = 0.115$) และสาขาวิชาที่มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด คือ สาขาวิชาพลศึกษา ($\bar{r} = 0.266$, $SD = 0.270$) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายคู่ พบว่า สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา และสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า สาขาวิชาพลศึกษา

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรประเภทของรายงานการวิจัย ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปริญญานิพนธ์ระดับปริญญาเอกมีค่าสูงที่สุด ($\bar{r} = 0.504$, $SD = 0.115$) รองลงมาคือ ปริญญานิพนธ์ระดับปริญญาโท ($\bar{r} = 0.418$, $SD = 0.130$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรประเภทของสมมติฐาน พบว่า งานวิจัยที่มีการตั้งสมมติฐานทั้งแบบมีทิศทางและไม่มีทิศทางมีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.467$, $SD = 0.137$) รองลงมาคือแบบไม่มีทิศทางมีทิศทาง มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่าแบบไม่มีทิศทาง และแบบไม่มีทิศทาง สูงกว่าแบบมีทิศทาง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรระดับชั้นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.459$, $SD = 0.107$) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ($\bar{r} = 0.386$, $SD = 0.172$) และระดับอุดมศึกษา ($\bar{r} = 0.333$, $SD = 0.060$) ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายคู่ พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่าระดับอุดมศึกษา

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า วิธีการสุ่มอย่างง่าย มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.580$, $SD = 0.084$) รองลงมาคือ การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ($\bar{r} = 0.436$, $SD = 0.135$) ส่วนการสุ่มแบบเจาะจง มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ($\bar{r} = 0.304$, $SD = 0.062$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรคะแนนคุณภาพงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่มีคุณภาพระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.442$, $SD = 0.170$) รองลงมาคือ ระดับดีมาก ($\bar{r} = 0.440$, $SD = 0.126$) และระดับดี ($\bar{r} = 0.379$, $SD = 0.139$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรขนาดกลุ่มตัวอย่าง พบว่า งานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 300 คน มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.448$, $SD = 0.123$) รองลงมาคือ จำนวน 600 คน ขึ้นไป ($\bar{r} = 0.430$, $SD = 0.134$) และ จำนวนระหว่าง 301 – 600 คน ($\bar{r} = 0.426$, $SD = 0.133$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตัวแปรตาม พบว่า เครื่องมือวัดที่มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.801 – 0.899 มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.443$, $SD = 0.126$) รองลงมา คือ ค่าสูงกว่า 0.900 ($\bar{r} = 0.418$, $SD = 0.142$) และค่าต่ำกว่า 0.800 ($\bar{r} = 0.383$, $SD = 0.114$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตัวแปรต้น พบว่า เครื่องมือวัดที่มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.801 – 0.8999 มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.4332$, $SD = 0.1351$) รองลงมาคือ ค่าสูงกว่า 0.900 ($\bar{r} = 0.426$, $SD = 0.127$) และค่าต่ำกว่า 0.800 ($\bar{r} = 0.407$, $SD = 0.129$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำแนกตามตัวแปรประเภทตัวแปรต้น พบว่า ตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะมีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.471$, $SD = 0.101$) รองลงมาคือ กลุ่มสถานการณ์ ($\bar{r} = 0.429$, $SD = 0.108$) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ ($\bar{r} = 0.398$, $SD = 0.161$) ตามลำดับ

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัด จำแนกตามตัวแปรกำกับคุณลักษณะงานวิจัย

ค่าของตัวแปรกำกับ	ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			Test of equality of variance		ANOVA	
	$\bar{r}$	SD	n	F	p	F	p
สาขาที่ผลิตงานวิจัย							
การวิจัยและสถิติทางการศึกษา	0.494	0.104	11	0.935	0.508	2.534*	0.012
การวัดและประเมินผลการศึกษา	0.386	0.157	5	1) การวิจัยและสถิติทางการศึกษา > พลศึกษา 2) การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ > พลศึกษา			
การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์	0.504	0.115	10				
สุขศึกษา	0.360	0.113	14				
จิตวิทยา	0.458	0.125	16				
การบริหารการศึกษา	0.409	0.065	2				
พัฒนศึกษาศาสตร์	0.348	0.109	8				
พัฒนาสังคม	0.383	0.017	3				
พลศึกษา	0.266	0.270	2				
การจัดการภาครัฐและเอกชน	0.580	0.084	2				
สาธารณสุขศาสตร์	0.481	0.131	3				

ตาราง 9 (ต่อ)

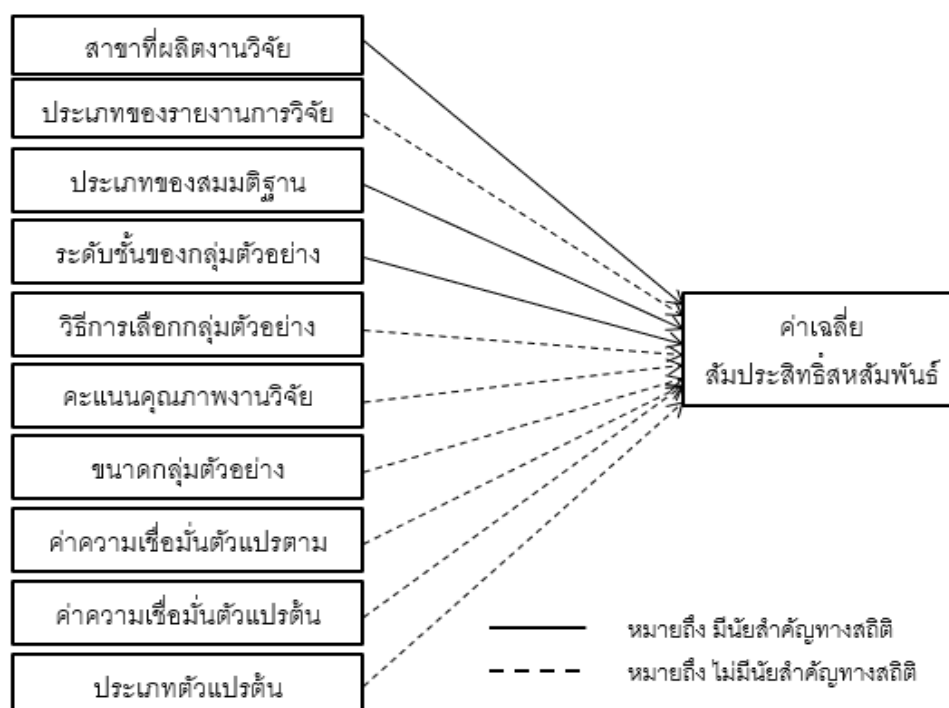
ค่าของตัวแปรกำกับ	ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			Test of equality of variance		ANOVA	
	$\bar{r}$	SD	n	F	p	F	p
ประเภทของรายงานการวิจัย							
ปริญญาโทระดับปริญญาเอก	0.504	0.115	10	0.044	0.834	3.874	0.053
ปริญญาโทระดับปริญญาโท	0.418	0.130	66	ไม่พบความแตกต่าง			
ประเภทของสมมติฐาน							
มีทิศทาง	0.314	0.106	10	0.579	0.563	5.284**	0.007
ไม่มีทิศทาง	0.441	0.122	50	1) มีทิศทางและไม่มีทิศทาง > มีทิศทาง			
มีทิศทางและไม่มีทิศทาง	0.467	0.137	16	2) ไม่มีทิศทาง > มีทิศทาง			
ระดับชั้นของกลุ่มตัวอย่าง							
มัธยมศึกษาตอนต้น	0.459	0.107	50	4.96	0.010*	4.340*	0.017
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	0.386	0.172	20	1) มัธยมศึกษาตอนต้น > อุดมศึกษา			
อุดมศึกษา	0.333	0.060	6				
วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง							
แบบเจาะจง	0.304	0.062	2	0.733	0.536	1.582	0.201
สุ่มอย่างง่าย	0.580	0.084	2	ไม่พบความแตกต่าง			
สุ่มแบบแบ่งชั้น	0.422	0.125	35				
สุ่มแบบหลายขั้นตอน	0.436	0.135	37				
คะแนนคุณภาพงานวิจัย							
ปานกลาง (1.61-2.40)	0.442	0.170	4	0.551	0.579	1.184	0.312
ดี (2.41-3.20)	0.379	0.139	13	ไม่พบความแตกต่าง			
ดีมาก (3.21-4.00)	0.440	0.126	59				
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง							
น้อยกว่า 300 คน	0.448	0.123	9	0.096	0.908	0.104	0.901
301 – 600 คน	0.426	0.133	45	ไม่พบความแตกต่าง			
601 คนขึ้นไป	0.430	0.134	22				
ค่าความเชื่อมั่นตัวแปรตาม							
ต่ำกว่า 0.8000	0.383	0.114	12	0.725	0.488	1.036	0.360
0.8001 – 0.8999	0.443	0.126	40	ไม่พบความแตกต่าง			
สูงกว่า 0.9000	0.418	0.142	22				

ตาราง 9 (ต่อ)

ค่าของตัวแปรกำกับ	ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			Test of equality of variance		ANOVA	
	$\bar{r}$	SD	n	F	p	F	p
ค่าความเชื่อมั่นตัวแปรต้น							
ต่ำกว่า 0.8000	0.407	0.129	22	0.271	0.763	0.322	0.726
0.8001 – 0.8999	0.433	0.135	37	ไม่พบความแตกต่าง			
สูงกว่า 0.9000	0.426	0.127	14				
ประเภทตัวแปรต้น							
กลุ่มจิตลักษณะ	0.471	0.101	22	2.252	0.112	2.014	0.141
กลุ่มสถานการณ์	0.429	0.108	26	ไม่พบความแตกต่าง			
กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์	0.398	0.161	28				

05. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ *

01. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ **

ภาพประกอบ 6 คุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

1.2.3 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมานมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น โดยใช้วิธีการบันทึกค่าดัชนีมาตรฐานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากรายงานการวิจัยแต่ละเล่ม และนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ได้มาปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัด ซึ่งจะเห็นได้ว่างานวิจัยบางเล่มมีการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรหลายตัวหรือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายตัว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในรายงานการวิจัยแต่ละเล่มจึงมีตั้งแต่ 1 ค่าขึ้นไป ดังนั้นหน่วยในการวิเคราะห์ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จึงมีจำนวนไม่เท่ากับจำนวนเล่มรายงานการวิจัย ในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้มีรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ 21 เล่ม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 76 ค่า

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น จำแนกตามปัจจัยเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม จิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ พบว่า ปัจจัยต่างๆ ที่ ศึกษาีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ เท่ากับ 0.430 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จำแนกรายกลุ่มตัวแปร พบว่า ตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะ มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.472$) รองลงมาคือ ตัวแปรกลุ่มสถานการณ์ ($\bar{r} = 0.429$) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ ($\bar{r} = 0.398$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าการกระจายของค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในแต่ละกลุ่มตัวแปร พบว่า แตกต่างกันไม่มากนัก โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.021 – 0.030 ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าสถิติเบื้องต้นของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ จำแนกตามกลุ่มตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ กลุ่มจิตลักษณะตาม สถานการณ์ และกลุ่มรวม

สถิติบรรยาย	กลุ่มจิตลักษณะ		กลุ่มสถานการณ์		กลุ่มจิตลักษณะตาม สถานการณ์		รวม	
	r	r ปรับ	r	r ปรับ	r	r ปรับ	r	r ปรับ
Mean	0.481	0.472	0.424	0.429	0.388	0.398	0.427	0.430
S.E. Mean	0.025	0.021	0.021	0.021	0.030	0.030	0.015	0.015
Std. Dev.	0.121	0.101	0.109	0.108	0.160	0.161	0.137	0.130

ตาราง 10 (ต่อ)

สถิติบรรยาย	กลุ่มจิตลักษณะ		กลุ่มสถานการณ์		กลุ่มจิตลักษณะตาม สถานการณ์		รวม	
	r	r ปรับ	r	r ปรับ	r	r ปรับ	r	r ปรับ
Median	0.454	0.477	0.429	0.438	0.374	0.384	0.412	0.432
Variance	0.015	0.010	0.012	0.012	0.026	0.026	0.019	0.017
Minimum	0.310	0.260	0.167	0.186	0.073	0.075	0.073	0.075
Maximum	0.807	0.640	0.705	0.707	0.683	0.670	0.807	0.707
Range	0.497	0.379	0.538	0.521	0.609	0.595	0.733	0.632
Skewness	0.999	0.005	-0.050	0.077	-0.216	-0.348	-0.124	-0.464
Kurtosis	0.941	-0.390	1.383	1.131	-0.327	-0.352	0.753	0.507
n	22	22	26	26	28	28	76	76

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น จำแนกตามปัจจัยเชิงสาเหตุในแต่ละกลุ่มตัวแปรดังแสดงในตาราง 11 ดังนี้

ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะ พบว่า ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.553$) รองลงมาคือ ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง ($\bar{r} = 0.550$) ส่วนตัวแปรมโนภาพแห่งตน เป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ($\bar{r} = 0.360$)

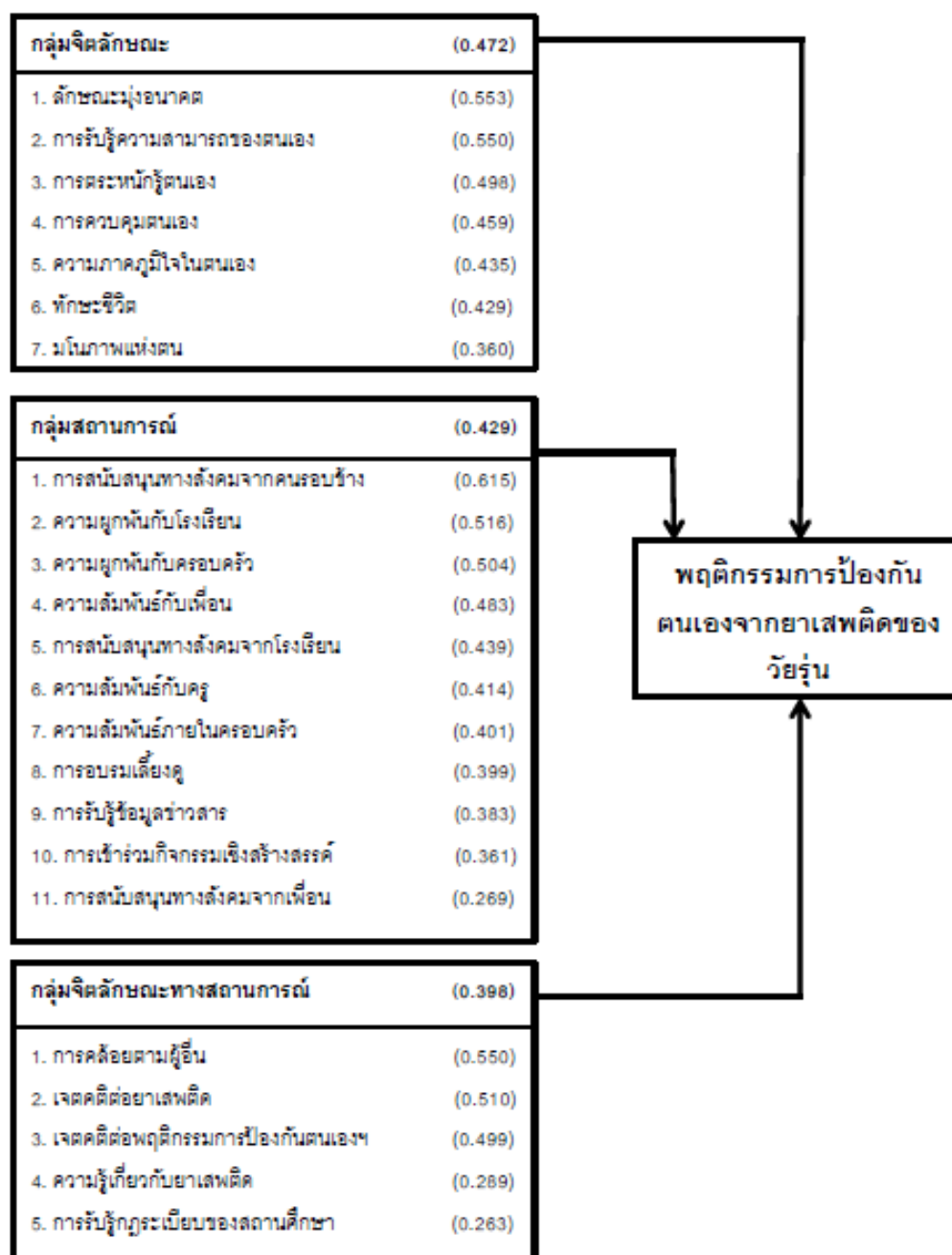
ตัวแปรในกลุ่มสถานการณ์ พบว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.615$) รองลงมาคือ ตัวแปรความผูกพันกับโรงเรียน ($\bar{r} = 0.516$) ส่วนตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน เป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ($\bar{r} = 0.269$)

ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ พบว่า ตัวแปรการคล้อยตามผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.550$) รองลงมาคือ ตัวแปรเจตคติต่อยาเสพติด ($\bar{r} = 0.501$) ส่วนตัวแปรการรับรู้กฎระเบียบของสถานศึกษา เป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ($\bar{r} = 0.262$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้ของกลุ่มตัวแปร
จิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเอง
จากยาเสพติดของวัยรุ่น

กลุ่มตัวแปร/ตัวแปร	$\bar{r}$	$\bar{r}$ ที่ปรับแก้	จำนวนค่า r	ลำดับ
กลุ่มจิตลักษณะ				
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.650	0.550	3	2
การควบคุมตนเอง	0.448	0.459	5	4
ความภาคภูมิใจในตนเอง	0.438	0.435	6	5
การตระหนักรู้ตนเอง	0.512	0.498	3	3
ลักษณะมุ่งอนาคต	0.534	0.553	2	1
ทักษะชีวิต	0.407	0.429	2	6
มโนภาพแห่งตน	0.351	0.360	1	7
รวม	0.481	0.472	22	
กลุ่มสถานการณ์				
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	0.397	0.401	8	7
การอบรมเลี้ยงดู	0.399	0.399	3	8
ความผูกพันกับครอบครัว	0.511	0.504	1	3
ความผูกพันกับโรงเรียน	0.479	0.516	1	2
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน	0.424	0.439	2	5
ความสัมพันธ์กับครู	0.410	0.414	1	6
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	0.477	0.483	4	4
การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน	0.255	0.269	2	11
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	0.380	0.383	1	9
การเข้าร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	0.380	0.361	1	10
การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง	0.614	0.615	2	1
รวม	0.424	0.429	26	
กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์				
ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด	0.270	0.289	13	4
เจตคติต่อยาเสพติด	0.508	0.501	8	2
เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันตนเอง	0.507	0.499	4	3
การคล้ายตามผู้อื่น	0.503	0.550	2	1
การรับรู้กฎระเบียบของสถานศึกษา	0.265	0.263	1	5
รวม	0.388	0.398	28	

จากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นจำแนกตามกลุ่มปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแผนภาพโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นโดยเรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ตามภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น

สรุปผลการวิเคราะห์ในตอนที่ 1 ทำให้ได้ทราบข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ ปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น โดยปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุในกลุ่มจิตลักษณะ โดยเมื่อพิจารณาถึงตัวแปรเชิงสาเหตุสำคัญในกลุ่มจิตลักษณะซึ่งมีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า 0.450 ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ขนาดปานกลางค่อนข้างสูง มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การตระหนักรู้ตนเอง และการควบคุมตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะได้นำตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรดังกล่าว มาเป็นตัวแปรหลักเพื่อออกแบบการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นในการวิจัยระยะที่ 2 และ 3 ต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร

การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ได้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เริ่มต้นด้วยการวิจัยพื้นฐานเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่สำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบโปรแกรมฝึกอบรม โดยผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่จะนำมาใช้สร้างโปรแกรมฝึกอบรม และได้นำขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรม มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น และประเมินคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรมสำหรับการดำเนินการวิจัยและพัฒนาในระยะนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การใช้ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น รวมทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรม และเทคนิคการฝึกอบรมมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรม โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1.1 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น พบว่า มีกลุ่มปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญตามแนวคิดรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม 3 ด้าน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ได้แก่ กลุ่มจิตลักษณะ กลุ่มสถานการณ์ และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ โดยกลุ่มจิตลักษณะเป็นกลุ่มปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้ = 0.472) รองลงมา คือ กลุ่มสถานการณ์ ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้ = 0.429) และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้ = 0.398) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น พบว่า ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะ ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้ = 0.553) ตัวแปรในกลุ่มสถานการณ์ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้ = 0.616) และตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้แก่ การคล้อยตามผู้อื่น ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้ = 0.551)

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์แนวคิดของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone. 1992: 48-49) โดยได้นำมาใช้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น มุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพ การเตรียมความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม การกระตุ้นความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม เป็นต้น ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ เน้นการจัดกิจกรรมต่างๆ การใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดการเรียนรู้หรือประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้ให้การอบรมกำหนดไว้ และ ขั้นที่ 3 ขั้นยุติ เน้นการสรุปผลการเรียนรู้ การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

1.3 เทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย การศึกษา ตัวแบบการระดมสมอง การทำงานเป็นกลุ่ม รวมทั้งเทคนิคทางจิตวิทยา เป็นต้น

ผู้วิจัยได้บูรณาการองค์ความรู้ที่ค้นพบรวมทั้งแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการออกแบบและยกวางโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในขั้นตอนต่อไป

2. การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม การนำเสนอผลการออกแบบโปรแกรม (Design and Development) โดยผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งทำให้ทราบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญ 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และการตระหนักรู้ตนเอง จึงได้นำตัวแปรปัจจัยดังกล่าวมาออกแบบและยกวางโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น มีวิธีดำเนินการและรายละเอียดดังต่อไปนี้

โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ประกอบด้วย 4 แผนการจัดกิจกรรม ซึ่งแต่ละแผนการจัดกิจกรรมมุ่งเน้นการพัฒนาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญ 4 ตัวแปร (ตัวแปรละ 1 แผนกิจกรรม) ที่ค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยในระยาะที่ 1 ว่าส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ซึ่งได้กำหนดนิยามศัพท์ของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร ดังนี้

ลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์ไกล เห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่เกิดเนื่องจากการกระทำของตนเองในปัจจุบัน รวมถึงสามารถวางแผนเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) (ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด) หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับระดับความสามารถของตนเองในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ สามารถปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน สามารถเลือกคบเพื่อนอย่างเหมาะสม สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม สามารถเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด สามารถปฏิบัติตามหลักศาสนา สามารถที่จะไม่ทดลองเสพยาเสพติด และสามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรกับตนเองและกับบุคคลอื่น รวมทั้งสามารถที่จะประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ประกอบด้วย

- 1.1 การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่ตามมา
- 1.2 การประเมินตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
- 1.3 ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกมั่นใจในความสามารถและควมมีคุณค่าของตนเอง

การควบคุมตนเอง (Self-control) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกกระทำต่างๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลของการกระทำนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่อาจจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่ตน และสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ รวมถึงรู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา มีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต

โครงสร้างของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกำป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน จำแนกตามขั้นตอนการจัดกิจกรรม ดังตาราง 12

ตาราง 12 โครงสร้างของการดำเนินกิจกรรมของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน

ขั้นตอน	เนื้อหากิจกรรม/	แนวทางการพัฒนา/ คุณลักษณะที่จะพัฒนา	เทคนิคการ ฝึกอบรม	เวลา (ชั่วโมง)
ขั้นที่ 1: เริ่มต้น: การปฐมนิเทศ	1. จุดมุ่งหมายของการ ฝึกอบรม 2. บทบาทหน้าที่ของ ผู้เข้าร่วมอบรม 3. ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับยาเสพติด	ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพโดย การให้ทุกคนแนะนำตัวเองและ นำกิจกรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจ ในการฝึกอบรม พร้อมทั้งให้ สมาชิกมีส่วนร่วมในการ ตั้งเป้าหมายในการฝึกอบรม	1. การชี้แนะ 2. การอธิบาย	1 (ไม่นับ ชั่วโมง)
ขั้นที่ 2: ขั้นดำเนินการ การดำเนินการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนา พฤติกรรมการ ป้องกันตนเองจากยา เสพติดของนักเรียน วัยรุ่น	การพัฒนาการตระหนักรู้ ตนเอง การพัฒนาลักษณะมุ่ง อนาคต การพัฒนาการควบคุม ตนเอง การพัฒนาการรับรู้ ความสามารถของตนเอง	แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 นี้แหละตัวฉัน แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 มุ่งมั่นสู่อนาคต แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 ฝึกกำหนดควบคุมตน แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 คิดแยกแยะในความสามารถ		2 ชั่วโมง 30 นาที 2 ชั่วโมง 30 นาที 2 ชั่วโมง 30 นาที 2 ชั่วโมง 30 นาที
ขั้นที่ 3 :ขั้นสรุป การสรุปกิจกรรมและ ปัจฉิมนิเทศ	1. องค์ความรู้จากการ ฝึกอบรม 2. ประโยชน์ที่ได้รับจาก การฝึกอบรม 3. การนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน	ผู้วิจัยร่วมกับผู้เข้ารับการอบรม ในการสรุปองค์ความรู้จากการ ฝึกอบรม ประโยชน์ที่ได้รับและ การนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	1. การอภิปราย กลุ่ม 2. การชี้แนะ	1 (ไม่นับ ชั่วโมง)
รวม				10

นอกจากนี้องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมแต่ละแผน ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม
เวลา จุดประสงค์ เนื้อหาการฝึกอบรม สื่อและอุปกรณ์ วิธีดำเนินการ และการประเมินผล
ดังตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม ดังนี้

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง

ชื่อกิจกรรม นี่แหละฉันเอง

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุและผลกระทบของอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้
2. เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้ถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้
3. เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้สึกมั่นใจในความสามารถและค่ามีคุณค่าของตนเอง และสามารถบอก

แนวทางการสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง

เนื้อหาการฝึกอบรม

การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่รู้ว่าตนเองกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย รู้ว่าการเกิดอารมณ์ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และมีผลต่อตนเอง ผู้อื่น และการปฏิบัติงานอย่างไร รู้สาเหตุของความวิตกกังวล ความคับข้องใจ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ โดยอาจแบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ตนเองออกเป็น ด้าน 3

1. การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่ตามมา
2. การประเมินตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
3. ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกมั่นใจในความสามารถและค่ามีคุณค่าของตนเอง

หลังจากดำเนินการออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมโดยเขียนแผนการจัดกิจกรรมจำนวน 4 แผน และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้ว ผู้วิจัยนำร่างแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนการจัดกิจกรรม ผลการตรวจสอบพบว่าทุกประเด็นการประเมินมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุดทุกประเด็น รายละเอียดดังตาราง 13 – 16

ตาราง 13 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 1
การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง

ประเด็นการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. ชื่อกิจกรรม	4.70	0.50	มากที่สุด
1.1 ชื่อกิจกรรมมีความชัดเจน น่าสนใจ	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ชื่อกิจกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ระยะเวลาที่ใช้	4.50	0.55	มากที่สุด
2.1 ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 ระยะเวลาที่ใช้สอดคล้องกับกิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินการ	4.40	0.55	มาก
3. จุดประสงค์	4.65	0.50	มากที่สุด
3.1 จุดประสงค์มีความชัดเจน เหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
3.2 จุดประสงค์สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
3.3 จุดประสงค์สอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 จุดประสงค์มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	4.40	0.55	มากที่สุด
4. เนื้อหาการฝึกอบรม	4.73	0.48	มากที่สุด
4.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
4.3 เนื้อหาสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
5. สื่อ-อุปกรณ์/ใบงาน	4.30	0.50	มาก
5.1 สื่อและอุปกรณ์ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา	4.40	0.55	มาก
5.2 ใบงานที่ใช้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรม	4.20	0.45	มาก
6. วิธีดำเนินการ	4.57	0.53	มากที่สุด
6.1 วิธีดำเนินการสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
6.2 ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการมีความเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
6.3 กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละขั้นมีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
6.4 วิธีดำเนินการมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.40	0.55	มาก
6.5 กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.40	0.55	มาก
6.6 กิจกรรมตามขั้นตอนครอบคลุมจุดประสงค์ของแผนกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
7. การประเมินผล	4.40	0.60	มาก
7.1 วิธีประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 วิธีประเมินผลเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความชัดเจน ถูกต้อง	4.00	0.71	มาก
8. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
9. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 14 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 2
การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ประเด็นการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. ชื่อกิจกรรม	4.70	0.50	มากที่สุด
1.1 ชื่อกิจกรรมมีความชัดเจน น่าสนใจ	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ชื่อกิจกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ระยะเวลาที่ใช้	4.70	0.50	มากที่สุด
2.1 ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2 ระยะเวลาที่ใช้สอดคล้องกับกิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินการ	4.60	0.55	มากที่สุด
3. จุดประสงค์	4.45	0.71	มาก
3.1 จุดประสงค์มีความชัดเจน เหมาะสม	4.20	0.84	มาก
3.2 จุดประสงค์สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 จุดประสงค์สอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.40	0.89	มาก
3.4 จุดประสงค์มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
4. เนื้อหาการฝึกอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 เนื้อหาสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
5. สื่อ-อุปกรณ์ในงาน	4.20	0.64	มาก
5.1 สื่อและอุปกรณ์ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา	4.20	0.84	มาก
5.2 วัสดุงานที่ใช้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรม	4.20	0.45	มาก
6. วิธีดำเนินการ	4.50	0.66	มากที่สุด
6.1 วิธีดำเนินการสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.40	0.89	มาก
6.2 ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการมีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
6.3 กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละขั้นมีความเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
6.4 วิธีดำเนินการมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.60	0.55	มากที่สุด
6.5 กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
6.6 กิจกรรมตามขั้นตอนครอบคลุมจุดประสงค์ของแผนกิจกรรม	4.40	0.89	มาก
7. การประเมินผล	4.53	0.55	มากที่สุด
7.1 วิธีประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 วิธีประเมินผลเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความชัดเจน ถูกต้อง	4.40	0.55	มาก
8. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
9. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตได้	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 15 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 3
การพัฒนาการควบคุมตนเอง

ประเด็นการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. ชื่อกิจกรรม	4.70	0.50	มากที่สุด
1.1 ชื่อกิจกรรมมีความชัดเจน น่าสนใจ	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ชื่อกิจกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ระยะเวลาที่ใช้	4.50	0.55	มากที่สุด
2.1 ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 ระยะเวลาที่ใช้สอดคล้องกับกิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินการ	4.40	0.55	มาก
3. จุดประสงค์	4.55	0.55	มากที่สุด
3.1 จุดประสงค์มีความชัดเจน เหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 จุดประสงค์สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 จุดประสงค์สอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 จุดประสงค์มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	4.40	0.55	มาก
4. เนื้อหาการฝึกอบรม	4.53	0.66	มากที่สุด
4.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.40	0.89	มาก
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 เนื้อหาสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
5. สื่อ-อุปกรณ์ในงาน	4.30	0.50	มาก
5.1 สื่อและอุปกรณ์ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา	4.40	0.55	มาก
5.2 ใบบานที่ใช้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรม	4.20	0.45	มาก
6. วิธีดำเนินการ	4.50	0.66	มากที่สุด
6.1 วิธีดำเนินการสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.40	0.89	มาก
6.2 ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการมีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
6.3 กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละขั้นมีความเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
6.4 วิธีดำเนินการมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.60	0.55	มากที่สุด
6.5 กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
6.6 กิจกรรมตามขั้นตอนครอบคลุมจุดประสงค์ของแผนกิจกรรม	4.40	0.89	มาก
7. การประเมินผล	4.53	0.55	มากที่สุด
7.1 วิธีประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 วิธีประเมินผลเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความชัดเจน ถูกต้อง	4.40	0.55	มาก
8. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
9. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถพัฒนาการควบคุมตนเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 16 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรมที่ 4
การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ประเด็นการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. ชื่อกิจกรรม	4.70	0.50	มากที่สุด
1.1 ชื่อกิจกรรมมีความชัดเจน น่าสนใจ	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ชื่อกิจกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ระยะเวลาที่ใช้	4.30	0.69	มาก
2.1 ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
2.2 ระยะเวลาที่ใช้สอดคล้องกับกิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินการ	4.20	0.84	มาก
3. จุดประสงค์	4.45	0.72	มาก
3.1 จุดประสงค์มีความชัดเจน เหมาะสม	4.40	0.89	มาก
3.2 จุดประสงค์สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 จุดประสงค์สอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.40	0.89	มาก
3.4 จุดประสงค์มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	4.40	0.55	มาก
4. เนื้อหาการฝึกอบรม	4.47	0.78	มาก
4.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.40	0.89	มาก
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 เนื้อหาสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม	4.40	0.89	มาก
5. สื่อ-อุปกรณ์ในงาน	4.30	0.50	มาก
5.1 สื่อและอุปกรณ์ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา	4.40	0.55	มาก
5.2 วัสดุงานที่ใช้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรม	4.20	0.45	มาก
6. วิธีดำเนินการ	4.47	0.72	มาก
6.1 วิธีดำเนินการสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.40	0.89	มาก
6.2 ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการมีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
6.3 กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละขั้นมีความเหมาะสม	4.40	0.89	มาก
6.4 วิธีดำเนินการมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.60	0.55	มากที่สุด
6.5 กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.40	0.55	มาก
6.6 กิจกรรมตามขั้นตอนครอบคลุมจุดประสงค์ของแผนกิจกรรม	4.40	0.89	มาก
7. การประเมินผล	4.53	0.55	มากที่สุด
7.1 วิธีประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 วิธีประเมินผลเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความชัดเจน ถูกต้อง	4.40	0.55	มาก
8. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง	4.80	0.45	มากที่สุด
9. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด

3. การทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมจำนวน 1 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 1 ห้องเรียน (ภาพประกอบ 8) ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา เนื้อหาต่างๆ ของแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมฝึกอบรม ตลอดจนเพื่อตรวจสอบถึงปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทดลอง และทำการปรับแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

ผลจากการนำแผนกิจกรรมไปทดลองใช้ พบว่า สามารถจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนดได้อย่างครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนด นักเรียนมีความเข้าใจในการทำกิจกรรม ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และการทำใบงาน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นเล็กน้อย คือ นักเรียนไม่กล้าที่จะออกมานำเสนอผลจากการทำใบงาน โดยอาจเนื่องมาจากยังไม่มี ความคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากนัก ซึ่งในการนำแผนไปใช้จริงอาจแก้ปัญหาโดยผู้วิจัยต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้เข้ารับการอบรมให้มากขึ้น

ภาพประกอบ 8 การทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมจำนวน 1 แผน

4. การปรับปรุงโปรแกรม ผู้วิจัยนำข้อมูล ประเด็น ข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ปรินญาณิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ดังแสดงในตาราง 17 รวมทั้งจากการนำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งที่ 3 ต่อไป

ตาราง 17 ผลการสังเคราะห์ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

สรุปประเด็นความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ	แนวทางดำเนินการของผู้วิจัย
1. กิจกรรมที่ดำเนินการในแต่ละแผน ควรมีการเชื่อมโยงกับพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากยาเสพติด	- เพิ่มกิจกรรมที่มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการ ป้องกันยาเสพติด - ในขั้นตอนการสรุปเพิ่มการเชื่อมโยงการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันเพื่อการป้องกันตนเองจากยาเสพติด
2. ในแผนการจัดกิจกรรมที่ 4 การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของ ตนเอง วิทยาการควรมีการพูดจูงใจหรือ กระตุ้นทางอารมณ์เกี่ยวกับ สถานการณ์ยาเสพติด	- เพิ่มกิจกรรมที่ผู้ให้การอบรมแลกเปลี่ยนกับผู้เข้ารับ การอบรมเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหา ยาเสพติดและการป้องกันตนเองจากยาเสพติด
3. ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมถ้า เป็นไปได้ควรให้สมาชิกทุกคนได้และ เปลี่ยน พูดคุยในการนำเสนอต่างๆ	- ผู้วิจัยปรับกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนได้มี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
4. การยกตัวอย่าง หรือ คลิปต่างๆ ที่ นำมาใช้ ควรเป็นที่สนใจของนักเรียน วัยรุ่น	- ผู้วิจัยมีการใช้ตัวอย่างและคลิปต่างๆ ซึ่งอยู่ในความ สนใจของนักเรียนวัยรุ่น
5. ควรปรับวัตถุประสงค์ของแผนให้มี ความชัดเจนและเป็นวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรม	- ผู้วิจัยปรับวัตถุประสงค์ของแผนกิจกรรมให้มีความ ชัดเจนและเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมมากขึ้น
6. การออกแบบใบงานให้มีความ น่าสนใจ เช่น มีรูปภาพที่เหมาะสมกับ วัยนักเรียน	- ผู้วิจัยปรับปรุงใบงานให้มีภาพที่น่าสนใจมากขึ้น
7. การปรับชื่อกิจกรรมให้มีความ น่าสนใจ เช่น เป็นชื่อที่คล้องจองกัน	- ผู้วิจัยปรับชื่อกิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนก่อนการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว พบว่า กลุ่มทดลอง (ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมฯ) มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ก่อนทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.234$, $SD = 0.766$) หลังทดลองครั้งที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.692$, $SD = 0.542$) และหลังทดลองครั้งที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.705$, $SD = 0.528$) ส่วนกลุ่มควบคุม (ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมฯ) มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ก่อนทดลอง อยู่ในระดับมาก ($M=3.567$, $SD = 0.185$) หลังทดลองครั้งที่ 1 อยู่ในระดับมาก ($M=3.578$, $SD = 0.196$) และหลังทดลองครั้งที่ 2 อยู่ในระดับมาก ($M=3.562$, $SD = 0.190$)

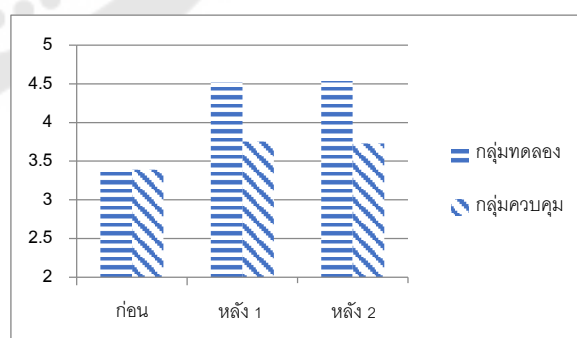
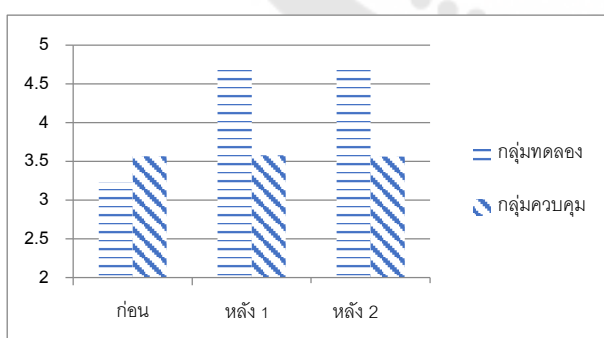
ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว พบว่า กลุ่มทดลอง (ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมฯ) มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ก่อนทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.412$, $SD = 0.129$) หลังทดลองครั้งที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.519$, $SD = 0.087$) และหลังทดลองครั้งที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.536$, $SD = 0.084$) ส่วนกลุ่มควบคุม (ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมฯ) มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ก่อนทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.390$, $SD = 0.129$) หลังทดลองครั้งที่ 1 อยู่ในระดับมาก ($M=3.752$, $SD = 0.087$) และหลังทดลองครั้งที่ 2 อยู่ในระดับมาก ($M=3.731$, $SD = 0.190$)

สำหรับคะแนนการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวซึ่งนำมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม (Covariate variable) ได้ทำการวัดในช่วงก่อนทดลอง พบว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($M=4.333$, $SD = 0.582$) ส่วนในกลุ่มควบคุม อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($M=3.595$, $SD = 0.331$)

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่านักเรียนในกลุ่มทดลอง หลังจากได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด มีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลอง ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 18 และภาพประกอบ 9

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนก่อนและหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วม และคะแนนการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

ตัวแปรที่ศึกษา	ช่วงเวลาการวัด	กลุ่ม	n	M	SD	ความหมาย
พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด	ก่อนทดลอง	ทดลอง	21	3.234	0.766	ปานกลาง
		ควบคุม	21	3.567	0.185	มาก
อิทธิพลของตัวแปรร่วม	หลังทดลองครั้งที่ 1	ทดลอง	21	4.692	0.542	มากที่สุด
		ควบคุม	21	3.578	0.196	มาก
	หลังทดลองครั้งที่ 2	ทดลอง	21	4.705	0.528	มากที่สุด
		ควบคุม	21	3.562	0.190	มาก
พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด	ก่อนทดลอง	ทดลอง	21	3.412	0.129	ปานกลาง
		ควบคุม	21	3.390	0.129	ปานกลาง
อิทธิพลของตัวแปรร่วม	หลังทดลองครั้งที่ 1	ทดลอง	21	4.519	0.087	มากที่สุด
		ควบคุม	21	3.752	0.087	มาก
	หลังทดลองครั้งที่ 2	ทดลอง	21	4.536	0.084	มากที่สุด
		ควบคุม	21	3.731	0.084	มาก
การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง (ตัวแปรร่วม)	ก่อนทดลอง	ทดลอง	21	4.333	0.582	มาก
		ควบคุม	21	3.596	0.331	มาก

ก่อนควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วม

หลังควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วม

ภาพประกอบ 9 คะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนก่อนและหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วมการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวัดซ้ำ โดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแต่ละช่วงเวลา ด้วย Mauchly's Test พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนจากการวัดซ้ำแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Mauchly's Test $W = .123$, Approx. Chi-Square = 79.649, $df = 2$, $p = 0.000$) แสดงว่าความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยจากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง ไม่เป็น compound Symmetry หรือมีการละเมิดข้อตกลงเรื่องความเท่ากันของความแปรปรวนภายในของชุดข้อมูลที่วัดต่างเวลากัน (sphericity) ดังนั้นเพื่อลดความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (type I error) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการทดสอบของ Greenhouse-Geisser epsilon ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในการวัดแต่ละครั้งระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากการทดสอบ Levene's Test พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนหลังการทดลองครั้งที่ 1 และหลังการทดลองครั้งที่ 2 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (หลังทดลองครั้งที่ 1; $F = 2.887$, $P = 0.097$, หลังทดลองครั้งที่ 2; $F = 2.245$, $P = 0.142$) ส่วนคะแนนก่อนทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 23.00$, $P = 0.000$) ดังตาราง 19

ตาราง 19 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นการวัดซ้ำด้วย Mauchly's Test และ Levene's Test

Mauchly's Test of Sphericity	Mauchly's $W = .123$ $df = 2$, $p = 0.000$	Approx. Chi-Square = 79.649 G-G epsilon = 0.533
Levene's Test		
ก่อนทดลอง	$F = 23.000$	$P = 0.000$
หลังทดลองครั้งที่ 1	$F = 2.887$	$P = 0.097$
หลังทดลองครั้งที่ 2	$F = 2.245$	$P = 0.142$

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติด (ตัวแปรตาม) และตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง (ตัวแปรร่วม) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ($F = 1.397$, $P = 0.245$) ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังนั้นจึงไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ Two-Way Repeated ANCOVA ได้ ผู้วิจัยจึงไม่นำตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม และทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ Two-Way Repeated ANOVA ต่อไป

ผลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Two-Way Repeated ANOVA ซึ่งใช้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดก่อนทำการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง จึงดำเนินการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวัดซ้ำ โดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแต่ละช่วงเวลา ด้วย Mauchly's Test พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนจากการวัดซ้ำแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Mauchly's Test $W = .088$, Approx. Chi-Square = 94.692, $df = 2$, $p = 0.000$) แสดงว่าความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยจากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง ไม่เป็น compound Symmetry หรือมีการละเมิดข้อตกลงเรื่องความเท่ากันของความแปรปรวนภายในของชุดข้อมูลที่วัดต่างเวลากัน (sphericity) ดังนั้นเพื่อลดความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (type I error) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการทดสอบของ Greenhouse-Geisser epsilon ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในการวัดแต่ละครั้งระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากการทดสอบ Levene's Test พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนหลังการทดลองครั้งที่ 1 และหลังการทดลองครั้งที่ 2 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (หลังทดลอง ครั้งที่ 1: $F = 2.901$, $P = 0.087$; หลังทดลอง ครั้งที่ 2: $F = 2.367$, $P = 0.123$) ส่วนคะแนนก่อนทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 19.993$, $P = 0.000$) ดังตาราง 20

ตาราง 20 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นการของวัดซ้ำด้วย Mauchly's Test และ Levene's Test

Mauchly's Test of Sphericity	Mauchly's W = .088 df = 2 , p = 0.000	Approx. Chi-Square = 94.692 G-G epsilon = 0.523
Levene's Test		
ก่อนทดลอง	F = 19.993	P = 0.000
หลังทดลองครั้งที่ 1	F = 2.901	P = 0.087
หลังทดลองครั้งที่ 2	F = 2.367	P = 0.123

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เนื่องจากการปรับการวิเคราะห์โดยไม่นำตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาวิเคราะห์เป็นตัวแปรร่วมแล้ว จึงได้ทำการปรับแก้สมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (กลุ่มทดลอง) ที่วัดในช่วงเวลาต่างกัน มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมฯ (กลุ่มควบคุม)

2. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (กลุ่มทดลอง) มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแตกต่างกัน เมื่อวัดในช่วงเวลาต่างกัน

เมื่อทำการปรับแก้สมมติฐานการวิจัยแล้วจึงดำเนินการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น จำแนกตามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม และช่วงเวลาในการวัด จำนวน 3 ครั้ง (ก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ Two-Way Repeated ANOVA ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการทดลอง (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) และช่วงเวลาการวัด (ก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2) มีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 34.724$, $df = 1.046$, $p = .000$) แสดงว่า อิทธิพลของโปรแกรมฝึกอบรมนั้นไม่คงที่ กล่าวคือ

คะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาของการวัด ดังตาราง 21

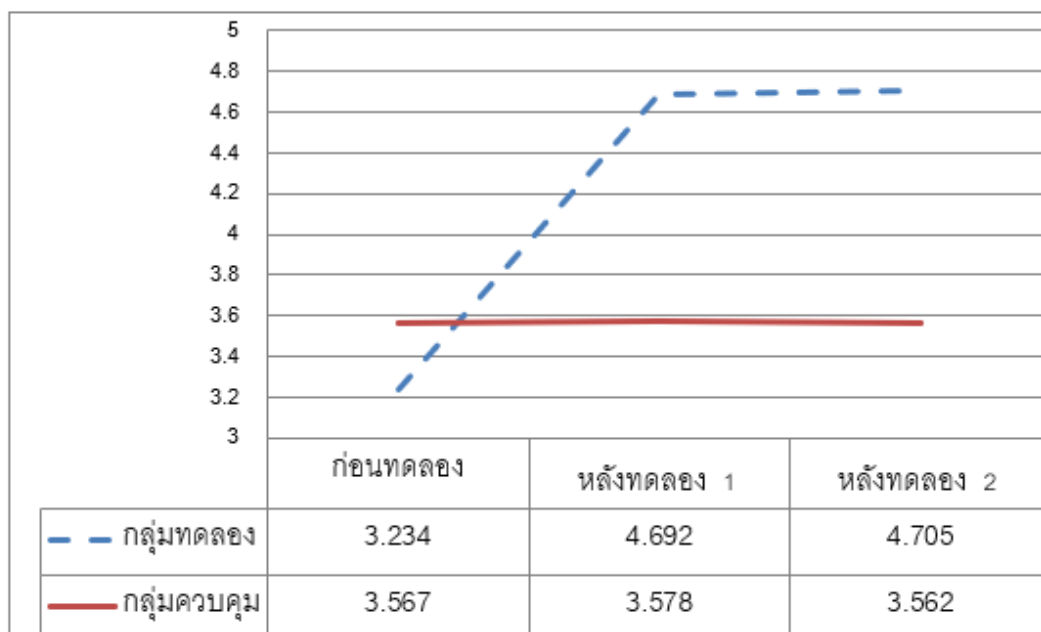
ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนโดยพิจารณาตามกลุ่มการทดลองและช่วงเวลาการวัด

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
Between – Subjects					
Group	12.944	1	12.944	63.305*	.000
Within Group	8.179	40	0.204		
Within-Subjects					
Time	15.065	1.046	14.405	34.975*	.000
Time×Group	14.957	1.046	14.302	34.724*	.000
Time× Within Group	17.230	41.832	0.412		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05.

เมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการทดลองและช่วงเวลาการวัดที่มีต่อคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด อยู่ในลักษณะของปฏิสัมพันธ์แบบ Disordinal Interaction Effect เมื่อพิจารณา กราฟเส้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด พบว่า ก่อนการทดลอง คะแนนทั้งสองกลุ่มใกล้เคียงกันโดยกลุ่มควบคุมมีคะแนนมากกว่ากลุ่มทดลองเล็กน้อย หลังทดลองครั้งที่ 1 กลุ่มทดลองมีคะแนนเพิ่มเชิงเส้นตรง ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และค่อนข้างใกล้เคียงกับก่อนทดลอง ส่วนระยะหลังทดลองครั้งที่ 2 กลุ่มทดลองมีคะแนนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และในกลุ่มควบคุมมีคะแนนลดลงเล็กน้อยแต่ใกล้เคียงกับช่วงหลังทดลองครั้งที่ 1 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแนวโน้มของคะแนนพบว่าในกลุ่มทดลองมีแนวโน้มของคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยในช่วงหลังทดลองครั้งที่ 1 จะมีคะแนนเพิ่มขึ้นชัดเจนกว่าช่วงเวลาอื่นๆ ดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 คะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน จำแนกตาม
กลุ่มการทดลองและช่วงเวลาการวัด

อย่างไรก็ตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการทดลองและช่วงเวลาการวัดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน จึงไม่สามารถทำการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลหลัก (Main Effect) ในกลุ่มทดลองและช่วงเวลาการวัดได้ จึงจำเป็นต้องทำการทดสอบอิทธิพลหลักที่ละกลุ่มย่อย (Simple main effect analysis) พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 34.962, p = .000$) ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มควบคุม) มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกัน ($F = 1.034, p = .348$) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองเมื่อได้รับโปรแกรมฝึกอบรมแล้ว มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ดังตาราง 22

ตาราง 22 การวิเคราะห์อิทธิพลอย่างง่ายของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียน ตามช่วงเวลาการวัด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ภายในช่วงเวลาการวัด					
กลุ่มทดลอง	30.020	1.040	28.852	34.962*	.000
ความคลาดเคลื่อน	17.173	20.809	0.825		
กลุ่มควบคุม	0.003	1.494	0.002	1.034	.348
ความคลาดเคลื่อน	0.057	29.883	0.002		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05.

จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในกลุ่มทดลองนั้นจะไม่คงที่ โดยน่าจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาการวัด (ก่อนทดลอง หลังทดลอง ครั้งที่ 1 และหลังการทดลองครั้งที่ 2) จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่เพื่อพิจารณาว่า ก่อนการทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ระยะใดที่คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมีความแตกต่างกัน โดยใช้การปรับระดับนัยสำคัญด้วยเทคนิค Bonferroni

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หลังการทดลองครั้งที่ 1 สูงกว่าก่อนการทดลอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.692 และ 3.234 ตามลำดับ) และหลังการทดลองครั้งที่ 2 สูงกว่าก่อนการทดลอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.705 และ 3.234 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแตกต่างกันเมื่อวัดในช่วงเวลาต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) หลังทดลองครั้งที่ 1 กับหลังการทดลองครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองเมื่อได้รับการเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดไปแล้ว ยังคงมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก ยาเสพติดคงทนหรือเหลืออยู่ในตัว แม้ว่าเวลาจะผ่านไปก็ตาม ดังตาราง 23

ตาราง 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) โดยใช้วิธีของ (Bonferroni)

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมฯ	ก่อนทดลอง (3.234)	หลังทดลอง 1 (4.692)	หลังทดลอง 2 (4.705)
ก่อนทดลอง (3.234)	-	-1.458*	-1.471*
หลังทดลอง 1 (4.692)	-	-	-.013
หลังทดลอง 2 (4.705)	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05.

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น ได้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เริ่มต้นด้วยการวิจัยพื้นฐานเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่สำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบโปรแกรมฝึกอบรม โดยผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่จะนำมาใช้สร้างโปรแกรมฝึกอบรม และได้นำขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรม มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น และประเมินคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรม ซึ่งการดำเนินการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย การวิจัย (Research: R1) การพัฒนาโปรแกรม (Development: D1) การทดลองใช้โปรแกรม (Research: R2) และการปรับปรุงโปรแกรม (Development: D2) ดังนี้

การวิจัย (Research: R1) เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ทำให้ทราบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น

การพัฒนาโปรแกรม (Development: D1) เป็นการออกแบบโปรแกรม (Design and Development) โดยผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ค้นพบจากขั้นตอนการวิจัย (R1) ซึ่งทำให้ทราบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญ 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และการตระหนักรู้ตนเอง รวมทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรม และเทคนิคการฝึกอบรม และได้นำตัวแปรปัจจัยดังกล่าวมา

ออกแบบและยกวางโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

การวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรม (Research: R2) ผู้วิจัยนำโปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปใช้กับตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 42 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 21 คน พบผลว่านักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดภายหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง นอกจากนี้ ทำให้ค้นพบว่าแผนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้กับนักเรียนวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี นักเรียนให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ซึ่งอาจเนื่องมาจากการใช้เทคนิคที่หลากหลายในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อที่เป็นคลิปวิดีโอในเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาเกี่ยวกับตัวแบบการให้การเสริมแรง การใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

การพัฒนาโปรแกรม (Development: D2) ผู้วิจัยนำข้อมูล ประเด็น และข้อเสนอแนะที่อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ได้เสนอแนะ รวมทั้งจากผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมให้มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามมีข้อควรระวังสำหรับผู้ที่จะนำโปรแกรมฝึกอบรมไปใช้ คือ ประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมเวลาให้เป็นไปตามกำหนดเนื่องจากในขณะทำกิจกรรมไปงานต่างๆ นักเรียนอาจใช้เวลามากเกินไปที่กำหนดซึ่งผู้ให้การอบรมจะต้องใช้เทคนิคเพื่อควบคุมเวลา เช่น การเดินเยี่ยมชม ให้คำแนะนำ ในขณะที่ทำไปงานเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจทำไปงาน เป็นต้น

ผลการจากดำเนินการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้อย่างครบถ้วนรอบด้านในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนให้มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดอันจะส่งผลให้เติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ (Human potential) คือ การพัฒนานักเรียนวัยรุ่นให้มีพฤติกรรมเชิงบวก ได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อถักตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981, p. 29)
- 2) เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดตามปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ค้นพบ และ
- 3) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่น แบ่งการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น โดยการสังเคราะห์งานวิจัย ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อถัก (meta-analysis) ตามแนวคิดของ กลาส แมคกอร์ และสมิท (Glass; McGaw; & Smith, 1981) ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย คือ รายงานการวิจัย ปรินทิพนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ของนักวิชาการ และนิสิต/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2560 จำนวน 21 เรื่อง ได้มาโดยใช้วิธีการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติบรรยาย และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยคัดเลือกเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful sampling) จำนวน 5 ท่าน และใช้ตัวอย่างนักเรียนจำนวน 100 คน เพื่อใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง (มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ .819 และ .864 ตามลำดับ) และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฝึกอบรม อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า ตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

จากคนรอบข้าง เป็นตัวแปรในกลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ดังนั้นจึงได้นำตัวแปรดังกล่าวมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วมด้วย

ระยะที่ 3 การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 42 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น โดยอาศัยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ (Human potential) อันได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นการสรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 1 ระยะที่ 2 เป็นการสรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 2 และระยะที่ 3 เป็นการสรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยทำให้ทราบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น ซึ่งสามารถจัดกลุ่มตัวแปรตามแนวคิดรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ประกอบด้วย กลุ่มตัวแปรจำนวน 3 กลุ่ม 1) กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะ ตัวแปรสำคัญที่พบ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง เป็นต้น 2) กลุ่มตัวแปรด้านสถานการณ์ ตัวแปรสำคัญที่พบ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง ความผูกพันกับโรงเรียน ความผูกพันกับครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน เป็นต้น และ 3) กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ ตัวแปรสำคัญที่พบ คือ การคล้อยตามผู้อื่น เจตคติต่อยาเสพติด เป็นต้น

ระยะที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้นำปัจจัยเชิงสาเหตุด้าน จิตลักษณะ 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง รวมทั้งได้ประยุกต์ใช้โมเดลการออกแบบด้านการศึกษาของ เรย์โนลด์ (Reynolds, 1994, pp.19-30) รวมทั้งใช้แนวคิดขั้นตอนการฝึกอบรมกลุ่มของเนลสัน โจนส์

(Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมจำนวน 4 แผน ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผนกิจกรรม มีองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ จุดประสงค์ เนื้อหาการฝึกอบรม สื่อ-อุปกรณ์/ ใบบาง วิธีการ และการประเมินผล การจัดลำดับตัวแปรที่นำมาสร้างแผนกิจกรรมพิจารณาตามความเหมาะสมและความต่อเนื่อง โดยรายละเอียดของแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 4 แผน ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง ชื่อแผนกิจกรรม นี้แหละตัวฉัน 2) แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ชื่อแผนกิจกรรม มุ่งมั่นสู่อนาคต 3) แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 การพัฒนาการควบคุมตนเอง ชื่อแผนกิจกรรม ฝึกกำหนดควบคุมตน และ 4) แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ชื่อแผนกิจกรรม คิดแบบยลในความสามารถ ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุด ทุกประเด็นการประเมิน โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้กับกลุ่มทดลองจำนวน 3 วัน รวม 10 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย แต่เนื่องจากเมื่อทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์ Mix design repeated ANCOVA พบว่าไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น จึงทำการปรับการวิเคราะห์และสมมติฐานการวิจัย โดยใช้สถิติวิเคราะห์ Mix design repeated ANOVA ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปตามสมมติฐานการวิจัยที่ปรับแก้ ดังนี้

1) นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 34.962, p = .000$) ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มควบคุม) มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดระหว่างก่อนทดลองหลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกัน ($F = 1.034, p = .348$) และเมื่อพิจารณาแนวโน้มของคะแนนพบว่าในกลุ่มทดลองมีแนวโน้มของคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยในช่วงหลังทดลองครั้งที่ 1 จะมีคะแนนเพิ่มขึ้นชัดเจนกว่าช่วงเวลาอื่นๆ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองเมื่อได้รับโปรแกรมฝึกอบรมแล้วมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2) เมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่เพื่อพิจารณาว่าคะแนนก่อนการทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ระยะใดที่คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมีความแตกต่างกัน โดยใช้การปรับระดับนัยสำคัญด้วยเทคนิค Bonferroni

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด หลังการทดลองครั้งที่ 1 สูงกว่าก่อนการทดลอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.692 และ 3.234 ตามลำดับ) และหลังการทดลองครั้งที่ 2 สูงกว่าก่อนการทดลอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.705 และ 3.234 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดแตกต่างกันเมื่อวัดในช่วงเวลาต่างกัน อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองเมื่อได้รับการเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดไปแล้ว ยังคงมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดคงทนหรือเหลืออยู่ในตัว แม้ว่าเวลาจะผ่านไปก็ตาม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ มีประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการอภิปรายผล 5 ประการ ดังนี้

ประการแรก งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นบริภูณานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา และทั้งหมดเป็นประเภทงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ โดยวัตถุประสงค์ส่วนมากเพื่อเปรียบเทียบหรือหาความสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่างานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic research) ที่ต้องการความรู้ความจริงในเชิงทฤษฎี จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าองค์ความรู้ที่ได้สะสมมา ยังไม่ได้มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำตัวแปรสำคัญที่ค้นพบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสูงไปพัฒนาโดยการสอนหรือฝึกอบรมให้กับนักเรียนหรือเยาวชน เป็นต้น ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ

นริศรา พึ่งโพธิ์สม และฐาศุภร์ จันประเสริฐ (2555) ที่สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและพบว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (ร้อยละ 45.83) นอกจากนี้งานวิจัยที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาสังเคราะห์ทั้ง 21 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ทั้งสิ้น เนื่องจากในขั้นตอนการสืบค้นพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกำบังกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นที่เป็นการวิจัยเชิงทดลองมีอยู่จำนวนหนึ่ง แต่เมื่อนำมาพิจารณาตามเกณฑ์พบว่า งานวิจัยเชิงทดลองเหล่านี้มีการสร้างหลักสูตรโปรแกรมฝึกอบรม ที่เน้นพัฒนาคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ทักษะชีวิต เป็นต้น และเน้นวัดเพื่อเปรียบเทียบคะแนนของตัวแปรดังกล่าว ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยไม่ได้วัดไปถึงตัวแปรตามที่เป็นพฤติกรรมแต่อย่างใดจึงทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ได้

ประการที่สอง ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกำบังกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นโดยจัดกลุ่มตัวแปรตามแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะ กลุ่มตัวแปรด้านสถานการณ์ และกลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ โดยพบว่า กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะมีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r}$ ที่ปรับแก้เท่ากับ 0.472) ซึ่งเป็นขนาดความสัมพันธ์ปานกลางค่อนข้างสูง มีทิศทางบวก แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ผลการวิเคราะห์ที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ วันวิสา สิริระศาสตร์ (2554) ที่พบว่า ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับแรกๆ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมกำบังกันตนเองจากการเรียนรู้และพฤติกรรมกำบังกันตนเองอย่างปลอดภัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ (ค่าเบต้าอยู่ระหว่าง .28 ถึง .31) นอกจากนี้ในงานวิจัยของ จีรพัฒน์ ศิริรักษ์ (2555) ยังพบอีกว่าเมื่อควบคุมชุดตัวแปรในกลุ่มปัจจัยทางด้านสถานการณ์ให้คงที่แล้ว ชุดตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะสามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายพฤติกรรมพัฒนาตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหญิงได้ถึง 10.3 เปอร์เซ็นต์ และสามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายพฤติกรรมรักษาสีงแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ถึง 13.4 เปอร์เซ็นต์ เช่นเดียวกับการศึกษาของวิ วิชาศาสตร์ (2560) ที่พบว่าเมื่อควบคุมชุดตัวแปรในกลุ่มปัจจัยทางด้านสถานการณ์ให้คงที่แล้ว ชุดตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะสามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหญิงได้ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรในกลุ่มปัจจัยด้าน จิตลักษณะเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของบุคคลโดยเฉพาะพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่เป็นเยาวชน

ประการที่สาม เมื่อพิจารณาตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะ พบว่า ตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.553$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคุณลักษณะของวัยรุ่นที่สามารถคาดการณ์อนาคตได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เป็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะกับปัญหาเสพติด วัยรุ่นที่มีจิตลักษณะด้านนี้มากก็จะสังเกตเห็นได้ว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี หากเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาจทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองหรือครอบครัวในอนาคตได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ซูซานเน่และซารา (Susanne; & Sara, 2016) ที่พบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีพฤติกรรมเสี่ยงในการกระทำผิดและการดื่มแอลกอฮอล์น้อยกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ส่วน เบญจพร ประณีตวตกุล (2560) ศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 2 ของชุดตัวแปรจิตลักษณะร่วมกับชุดตัวแปรด้านสถานการณ์ที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการรับและแพร่โรคของนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ (ค่าเบต้าเท่ากับ .21)

ประการที่สี่ เมื่อพิจารณาตัวแปรในกลุ่มสถานการณ์ พบว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.615$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงวัยรุ่นยังถือเป็นช่วงวัยที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ยังต้องการความช่วยเหลือ คำแนะนำ การอบรมสั่งสอน และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ วัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นจากบิดามารดา ครู หรือเพื่อน ทำให้เป็นผู้ที่มีความสุข สามารถปรับตัวได้ดี มีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตมากนัก จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของสตีวาร์ทและโซลโด (Stewart; & Suldo, 2011) ที่ศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากพ่อแม่ ครู และเพื่อนสามารถทำนายสุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ จีรพัฒน์ ศิริรักษ์ (2555) ที่พบว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับแรกที่สามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสีงแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ (ค่าเบต้าเท่ากับ .31) ส่วนการศึกษาของ เปรมฤดี หงส์สุทธิ (2017) พบผลเช่นเดียวกันว่าการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น

ประการที่ห้า เมื่อพิจารณาตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ พบว่า ตัวแปรการคล้อยตามผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{r} = 0.5509$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ต้องการแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง ต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพื่อนจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ลักษณะที่กล่าวมานี้อาจทำให้วัยรุ่นมีการคล้อยตามผู้อื่นในกลุ่มเพื่อให้เกิดการยอมรับ ซึ่งถ้าวัยรุ่นเลือกคบกลุ่มเพื่อนที่เป็นคนดี

ไม่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดก็จะทำให้วัยรุ่นมีแนวโน้มพฤติกรรมที่ไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้มาก สอดคล้องกับการศึกษาวรรณชนก จันทุม (2547) ที่พบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงต่อการแสดงพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ (ทำนายได้ร้อยละ 30) เช่นเดียวกับปัทมาพร นพรัตน์ (2551) ที่ศึกษาพบว่า การคล้อยตามผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติในการป้องกัน ยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (ค่า r เท่ากับ .451)

ประเด็นที่ 2 โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกำบังกันตนเองจากยาเสพติดที่สร้างและพัฒนาขึ้น ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุด ทุกประเด็นการประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการในการสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยเป็นฐานในการสร้างและพัฒนา กล่าวคือ 1) การนำผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 ที่พบผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่ควรเสริมสร้างให้กับนักเรียนวัยรุ่นเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกำบังกันตนเองจากยาเสพติดเป็นปัจจัยด้านจิตลักษณะ จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และการตระหนักรู้ตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวแปรดังกล่าวและกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และออกแบบการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์ที่กำหนด 2) ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดโมเดลกระบวนการออกแบบด้านการศึกษา (Model for educational design process) (สกล วรเจริญศรี, 2559, น. 53-54 อ้างอิงจาก Reynolds, 1994, pp. 29-30) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการสร้างและออกแบบโปรแกรมให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนในการออกแบบโปรแกรม คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และความจำเป็นในการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาการสอน การเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม การออกแบบก่อนการสอนจริง และการนำไปใช้ การประเมิน การปรับปรุงและพัฒนา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ประยุกต์ขั้นตอนของกลุ่มฝึกอบรมตามแนวคิดของเนลสัน โจนส์ (Nelson-Jone, 1992, pp. 48-49) โดยนำมาใช้ในการออกแบบในส่วนของวิธีดำเนินการในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมจำนวน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป ซึ่งเมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองแล้ว พบว่า สามารถดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอน นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี 3) ผู้วิจัยได้มีการประยุกต์ใช้เทคนิคในการฝึกอบรมอย่างหลากหลาย โดยเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็น การคิดวิเคราะห์ และการลงมือปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม ตัวอย่างเทคนิคที่ใช้ เช่น การใช้ตัวแบบพฤติกรรมซึ่งเป็นตัวละครที่นักเรียนวัยรุ่นให้ความสนใจ

การยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันใกล้ตัวนักเรียนวัยรุ่น การใช้สื่อภาพ คลิปวิดีโอ การทำงานเป็นกลุ่มการอภิปราย เทคนิคศิลปะ การวาดภาพ การใช้เทคนิคทางจิตวิทยา เช่น การเสริมแรงโดยการชื่นชม การสอน การชี้แนะ เป็นต้น ซึ่งเทคนิคต่างๆ ที่กล่าวข้างต้นทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมอย่างหลากหลายและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนที่ได้รับการฝึกอบรม 4) การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้ได้ดำเนินการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง (Intensive Training) จำนวน 3 วัน เนื่องจากตัวแปรที่นำมาสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเป็นตัวแปรทางจิตลักษณะที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น จึงดำเนินการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันยาเสพติด ประเภทโปรแกรมทั่วไป (Universal Program) ตามประเภทโปรแกรมที่เสนอโดย National Institute on Drug Abuse (NIDA) (1997) ซึ่งเน้นการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ และเก็บรวบรวมไว้โดยผู้สนใจสามารถเลือกนำไปใช้กับนักเรียนตามบริบทที่เหมาะสมต่อไป การสร้างและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยทั้งของต่างประเทศและในประเทศไทยจำนวนหลายเรื่อง อาทิ งานวิจัยของ ชู-เม ฮึง และคนอื่นๆ (Chiu-Mieh Huang; et al., 2011, pp. 328-335) ได้ทำการสร้างโปรแกรมบูรณาการทักษะชีวิตและทักษะการป้องกันยาเสพติดเพื่อใช้กับตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาในไต้หวัน ส่วนมาห์ดี มอสกี้และคนอื่นๆ (Mahdi Moshki; et al., 2014) ได้สร้างโปรแกรมฝึกอบรมทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด โดยศึกษาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดในลักษณะของการที่นักศึกษาที่มีทักษะในการป้องกันยาเสพติดด้านต่างๆ เช่น ความตระหนักรู้ในตนเอง มีทักษะในการโต้ตอบ มีทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ปัญหา ความสามารถในการปฏิเสธความต้องการของผู้อื่น การจัดการความเครียด การรับรู้ถึงโทษของยาเสพติด และเจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด สำหรับในประเทศไทย นรินทร์ นาคอราม (2549) ได้สร้างโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมทักษะชีวิตจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด การเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการตัดสินใจเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด และในการวิจัยของวราภรณ์ กุประดิษฐ์ (2551) ได้สร้าง

โปรแกรมการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน เป็นต้น

ประเด็น 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) เมื่อวัดในช่วงเวลาต่างกันมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มควบคุม) โดยในกลุ่มทดลองนั้น พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในระยะก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบในรายละเอียดว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดหลังการทดลองครั้งที่ 1 สูงกว่าก่อนการทดลอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.692 และ 3.234 ตามลำดับ) และหลังการทดลองครั้งที่ 2 สูงกว่าก่อนการทดลอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.705 และ 3.234 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มควบคุมนั้นไม่พบความแตกต่าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนานักเรียนวัยรุ่นให้มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรม (กลุ่มทดลอง) หลังทดลองครั้งที่ 1 กับ หลังทดลองครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองเมื่อได้รับการเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดไปแล้ว ยังคงมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดคงทนหรือเหลืออยู่ในตัว แม้ว่าเวลาจะผ่านไปก็ตาม ผลการทดลองนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศและประเทศไทยที่เคยศึกษา เช่น ชู-เม ฮึง และคนอื่นๆ (Chiu-Mieh Huang; et al., 2011, pp. 328-335) ได้ทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบโปรแกรมบูรณาการทักษะชีวิตและทฤษฎีการป้องกันยาเสพติดกับตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาในไต้หวัน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนทักษะชีวิต เจตคติ การรับรู้บรรทัดฐานสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองสูงกว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนมาห์ดี มอชกิและ คนอื่นๆ (Mahdi Moshki; et al., 2014) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวัยรุ่นชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน พบผลว่า นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกทักษะชีวิตมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยในประเทศไทยของ นรินทร์ นาครอ่วม (2549) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ

3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดมีคะแนนความตระหนักในตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการศึกษาของ วราภรณ์ กุประดิษฐ์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยได้ทำการสร้างหลักสูตรพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตามคำถามวิจัยเดิมในส่วนนี้ได้มีความสนใจที่จะนำตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม (Covariate variable) เนื่องจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า ตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างนี้เป็นตัวแปรปัจจัยด้านสถานการณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น แต่เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการทดสอบสมมติฐานพบว่าการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด (ตัวแปรตาม) และตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง (ตัวแปรร่วม) พบว่า ตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ($F = 1.397, P = 0.245$) ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผู้วิจัยจึงไม่นำตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาศึกษาเป็นตัวแปรร่วม และทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ Two-Way Repeated ANOVA แทนต่อไป ผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนข้อมูล กล่าวคือ จำนวนนักเรียนที่ได้ตอบแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างนั้นมีจำนวนเพียง 42 คน และได้เก็บข้อมูลครั้งเดียว คือ ในช่วงก่อนทดลอง แต่ในขณะที่ข้อมูลจากแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมีการเก็บข้อมูลใน 3 ระยะ คือ ก่อนทดลอง หลังทดลองครั้งที่ 1 และหลังทดลองครั้งที่ 2 ข้อมูลจึงอาจไม่เพียงพอในการที่จะวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรร่วมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน สามารถนำสารสนเทศจากการวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน เช่น จากผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เป็นตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพิจารณาถึงการพัฒนานักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ควรมุ่งเน้นการให้ความรู้ด้านยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียวเพราะไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมมากนัก ในทางตรงกันข้ามผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านจิตลักษณะที่สำคัญ เช่น ลักษณะมุ่งอนาคต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง และการตระหนักรู้ตนเอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด จึงควรเน้นการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างลักษณะทางจิตใจเหล่านี้ควบคู่กันไปด้วย

2. ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับตามมาตรฐาน ดังนั้น นักวิชาการ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และผู้สนใจทั่วไป สามารถนำแนวทางการพัฒนาตามโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาเยาวชน หรือสามารถทบทวนการออกแบบกิจกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการพัฒนาเยาวชนกลุ่มต่างๆ ในความรับผิดชอบต่อไป

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า โปรแกรมฝึกอบรมที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนให้มากขึ้นได้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ในสถานศึกษาต่างๆ สามารถนำโปรแกรมฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้เพื่อพัฒนานักเรียนในความรับผิดชอบได้ อย่างไรก็ตามพึงระลึกว่าพฤติกรรมของบุคคลย่อมมาจากหลายสาเหตุ หลายปัจจัย วิธีการฝึกอบรมจึงเป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการพัฒนานักเรียนเท่านั้น และยังมีแนวทางหรือวิธีการอื่นอีกมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจและความตั้งใจจริงของทุกท่านที่จะร่วมกันพัฒนาเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นอนาคตของชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษานักเรียนวัยรุ่นกลุ่มปกติที่อยู่ในสถานศึกษาทั่วไป ดังนั้น ควรมีการศึกษาเชิงลึก เช่น การทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาวะเงื่อนไขในการไม่ใช้ยาเสพติด หรือการมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง เช่น อยู่ในครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้ง่าย หรือวัยรุ่นที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นต้น

2. ผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์ในภาพรวมมีความสำคัญรองลงมา จากกลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะ และบางตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่อนข้างสูง เช่น ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง ซึ่งถ้านักวิจัยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ สามารถนำตัวแปรดังกล่าวมาสร้างโปรแกรมฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ในการเป็นผู้สนับสนุนทางสังคมแก่เยาวชน ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้ต่อไป

3. ผลการทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมพบว่า เทคนิคที่นำมาใช้ในการฝึกอบรมและได้รับความสนใจจากผู้เข้ารับการอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี คือ การใช้สื่อภาพวิดีโอทัศน์หรือคลิปต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของช่วงวัยของผู้เข้ารับการอบรม หรือการอภิปรายในประเด็นที่เป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการพิจารณาสำหรับการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมในการที่จะนำเทคนิคดังกล่าวไปใช้ได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- Allahverdipour H.; et. al. (2007a). Assessing Protective Factors Against Drug Abuse Among High School Students: Self-Control and the Extended Parallel Process Model. *Journal of Addictions Nursing*. 18(1): 65-73.
- Allahverdipour H.; et. al. (2007b). Behavioral Intention to Avoid Drug Abuse Works as Protective Factor among Adolescent. *J Res Health Sci*. 7(1): 6-12.
- Allen, R. and Santrock, J. W. (1993). *Psychology: The Contexts of Behavior*. Madison, Wis: WCB Brown & Benchmark.
- American Psychological Association (APA). (2012). *Developing Adolescents*. Washington D.C: APA.
- American Psychological Association (APA). (2016). *Glossary of Psychological Terms*. Retrieved April 11, 2016, from <http://www.apa.org/research/action/glossary.aspx?tab=2>
- Appleton, J.J.; Christenson, S.L.; Kim, D.; & Reschly, A.L. (2006). Measuring cognitive and psychological engagement: Validation of the Student Engagement Instrument. *Journal of School Psychology*. 44: 427-445.
- Athenour, D.R. (2015). *Substance Use across Adolescence: The Role of Negative Urgency, School Bonding, and Perceptions of Peer Use*. Dissertation, Ph.D. (Clinical Psychology). Graduate School Seattle Pacific University.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: a Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (2001). Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. *Annual Review of Psychology*. 52(1): 1-26.
- Bashirian, S.; et al. (2012). Application of the Theory of Planned Behavior to Predict Drug Abuse Related Behaviors among Adolescents. *Journal of Research in Health Sciences*. JRHR. 12(1):54-60.
- Bhanthumnavin, D. (2000). Importance of supervisory social support and its implications for HRD in Thailand. *Psychology and Developing Societies*:

- A Journal. 12(2), 155– 167.
- Botvin, G.J. (2000). Preventing Drug Abuse in Schools: Social and Competence Enhancement Approaches Targeting Individual-Level Etiological Factors. *Addictive Behaviors*. 25: 887-897.
- Bruce Simons-Morton; et al. (1999). Psychosocial, School, and Parent Factors Associated with Recent Smoking among Early-Adolescent Boys and Girls. *Preventive Medicine*. 28(1);138-148.
- Buckley, R.; & Caple, J.(2009). *The Theory & Practice of Training*. 6th ed. London: Kogan Page.
- Cernkovich, S. A.; & Giordano, P. C. (1992). School bonding, race, and delinquency. *Criminology*, 30(2), 261-291.
- Chiu-Mieh Huang; et al. (2011). Integrating Life Skills Into a Theory-Based Drug-Use Prevention Program: Effectiveness Among Junior High Students in Taiwan. *Journal of School Health*. 82(7): 328-335.
- Chun-hong, Z. (2010). A review of foreign researcher influential factors affecting student' engagement in English classroom. *Sino – US English*. 7: 18-22.
- Commission on Narcotic Drugs:CND. (2015). Political Declarations on the world drug problem. Retrieved October 12, 2015, from https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/Political_Declarations/Political-Declarations_Index.html
- Conner, M. & Norman, P. (1996). *Predicting Health Behavior*. Buckingham, UK: Open University Press.
- Coopersmith, S. (1981). *The Antecedent of Self-Esteem*. 2nd ed. Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press, Inc.
- Crusto, C. (2000, June 1-4). Developing successful strategies to prevent dropping out of school: Linking correlates and developmental processes to interventions. *Paper* presented at the Society For Prevention Research. Montreal, Canada.
- Danziger, S. K. (1995). Family life and teenage pregnancy in the inner-city: Experiences of African-American youth. *Children and Youth Services Review*, 77(2/1), 183-202.
- Edmonds, W. A.; & Kennedy, T. D. (2017). *An applied guide to research design*:

- quantitative, qualitative, and mixed methods. (Second edition). Los Angeles: Sage Publications.
- Eggert, L. L.; Thompson, E. A.; Herting, J. R.; Nicholas, L. J.; & Dicker, B. G. (1994). Preventing adolescent drug abuse and high school dropout through an intensive school-based social network development program. *American Journal of Health Promotion*, 5(3), 202-215.
- Ehret, P.J.; Ghaidarov, T.M.; & LaBrie, J.W. (2013). Can You Say No? Examining the Relationship between Drinking Refusal Self-Efficacy and Protective Behavior Strategy Use on Alcohol Outcomes. *Addictive Behaviors*. 38: .1904-1898
- Foster, Neighbors, & Young. (2014). Drink refusal self-efficacy and implicit drinking identity: An evaluation of moderators of the relationship between self-awareness and drinking behavior. *Addictive Behaviors*, 39(1), 196-204.
- Froming, W. J., Nasby, W., & McManus, J. (1998). Prosocial self-schemas, self-awareness, and children's prosocial behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 766-777.
- Garrison, Karl C. (1956). *Psychology of Adolescence*. (Fifth editions). New Jersey: Prentice-Hall.
- Glass, G.V.; McGaw, B.; & Smith, M.L. (1981). *Meta – Analysis in Social Research*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Gochman, D. S. (1997). *Handbook of Health Behavior Research I*. New York: Springer
- US.Goldberg-Looney, L.D.; Sánchez-SanSegundo, M.; Ferrer-Cascales, R.; Smith, E.R.; Albaladejo-
- Blazquez, N.; & Perrin, P.B. (2015). Adolescent Drinking in Spain: Family Relationship Quality, Rules, Communication, and Behaviors. *Children and Youth Services Review*. 58: 236-243.
- Goleman, Daniel. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantnm Books.
- Griffin, K.W.; & Botvin, G.J. (2010). Evidence-based Interventions for Preventing Substance Use Disorders in Adolescents. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*. 19(3): 1-20.
- Hair, J. F.; Black, W.C.; Babin, B. J.; Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2010). *Multivariate*

- Data Analysis. (7th editions). New Jersey: Prentice Hall.
- Hawkins, J.D.; Gue, J.; Hill, K.G.; Battin-Pearson, S.; & Abbott R.D.. (2001). Long-Term Effects of the Seattle Social Development Intervention on School Bonding Trajectories. *App Dev Sci.* 5(4): 225-236.
- Hawkins, J.D.; Catalano, R.F.; & Arthur, M. (2002). Promoting science-based prevention in communities. *Addictive Behaviors.* 90(5):1–26.
- Henry, K.L.; Swaim, R.C.; & Slater, M.D. (2005). Intraindividual Variability of School Bonding and Adolescents' Beliefs About the Effect of Substance Use on Future Aspirations. *Prevention Science.* 6(2) : 101-112.
- Hogan, Julie A. (1998). The Impact of A Substance Abuse Prevention Program: An Evaluation. Dissertation, Ph.D. (Sociology). Las Vegas: Graduate School University of Nevada.
- Hohman, Z.P.; Crano, W.D.; Siegel, J.T.; & Alvaro, E.M. (2014). Attitude Ambivalence, Friend Norms, and Adolescent Drug Use. *Society for Prevention Research.* 15: 65-74.
- Hye Jeong Choi. (2013). Reconceptualizing Efficacy in Substance Use Prevention Research: Refusal Response Efficacy and Drug Resistance Self-Efficacy in Adolescent Substance Use. *Journal of Health Communication.* 28: 40-52.
- Hwajung Oh & Youngho Kim. (2014). Drinking Behavior and Drinking Refusal Self-Efficacy in Korean College Students. *Psychological Reports: Relationship & Communications.* 115(3): 872-883.
- Kabiri, G. R., Ziaei, T. A., Aval, M., & Vakili, M. (2017). The effect of group counseling based on self-awareness skill on sexual risk-taking among girl students in Gorgan, Iran: A randomized trial. *International Journal of Adolescent Medicine and Health,* 0(0).
- Klem, A.M.; & Connell, J.P. (2004). Relationships matter: Linking teacher support to student engagement and achievement. *Journal of School Health.* 74: 262-273.
- Klostermann, Keith & O'Farrell, Timothy J. (2013). Treating Substance Abuse: Partner and Family Approaches. *Social Work in Public Health.* 28(1): 234–247.

- Kumpfer, K.L.; Turner, C.W. (1990). The Social Ecology Model of Adolescent Substance Abuse: Implications for Prevention. *The International Journal of the Addictions*. 25(4A): 435-463.
- Light, R.J.; & Pillemer, D.B. (1984). *Summing Up: The Science of Reviewing Research*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Maddox, S.J. (1997). *Assessment of School Bonding in Elementary School Students*. Dissertation, Ph.D. Carolina: Graduate School University of South Carolina.
- Magnusson, D.; & Endler, N.S. (1977). *Personallity at the crossroads: Current issues in interactionism psychology*. NewJersey : LEA Publishers: 18-21.
- Mahdi Moshki; Tahere Hassanzade; & Parvaneh Taymoori. (2014). Effect of Life Skills Training on Drug Abuse Preventive Behaviors among University Students. *Int J Prev Med*. 5(1):577-83.
- Mason, Alex W.; et al. (2009). Gender moderation and social developmental mediation of the effect of a family-focused substance use preventive intervention on young adult alcohol abuse. *Addictive Behaviors*. 34(1): 599-605.
- Mirnader Miri; et al. (2011). Prediction of Drug Abuse Oriented Perceived Educational Styles. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 15:864-867
- National Institute on Drug Abuse. (1980). *Theories on Drug Abuse: Selected Contemporary Perspectives*. NIDA research monograph 30, pp 102–109; DHHS PublicationNo. ADM 89-967 Washington.
- National Institute on Drug Abuse. (1997). *Drug Abuse Prevention: What Works*. NIH Publication.No. 97-4110 Rockville.
- National Institute on Drug Abuse. (2003). *Preventing Drug Use among Children and Adolescents: A Research – Based Guide for Parents, Educators, and Community Leaders*. 2nd ed. Maryland: NIH Publication.
- Nelson-Jones, Richard. (1992). *Group Leadership: A Training Approach*. California: Brook/Cole.
- Nguyen, A.B.; Clark T.T. & Belgrave F.Z. (2011). Empathy and Use Behaviors Among African-American Adolescents. *Journal of Drug Education*. 41(3): 289-308.

- Norman, E. & Turner, S. (1993). Adolescent Substance Abuse Prevention Programs: Theories, Model and Research in the Encouraging 80's. *The Journal of Primary Prevention*. 14(1): 3-19.
- Nowlis, H. (1971). Perspectives on Drug Use. *Journal of Social Issues*. 27(1): 7-22.
- Perdue, N.H.; Manzeske, D.P.; & Estell, D.B. (2009). Early Predictors of School Engagement: Exploring the Role of Peer Relationships. *Psychology in the School*. 46: 1084-1097.
- Piaget, J. (1969). *The Intellectual Development of the Adolescent*. Psycho-social Perspectives. New York: Basic Books.
- Reynolds; Michael. (1994). *Group Work in Education and Training : ideas in Practice*. London: Kogan Page Limited.
- Ripski, M.B.; & Gregory, A. (2009). Unfair, Unsafe, and Unwelcome: Do High School Students' Perception of Unfairness, Hostility, and Victimization in School Predict Engagement and Achievement?. *Journal of School Violence*. 8: 355-375.
- Rodniam, Jaroornrat. (2007). *The Social Ecology Model of Drug Use and Delinquency Among Thai Adolescents*. Dissertation, Ph.D. Utah: Graduate School The University of Utah.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rovis, D.; Bezinovic, P.; & Basic, J. (2015). Interactions of School Bonding, Disturbed Family Relationships, and Risk Behaviors Among Adolescents. *Journal of School Health*. 85: 671-679.
- Scaggs, Linda S. (1984). *A Substance Abuse Awareness Prevention Program: Knowledge Attitude and Behaviors*. Dissertation, Ph.D. (Guidance and Counseling). Ohio: Graduate School The Ohio State University.
- Simons-Morton, B. G.; Crump, A. D.; Haynie, D. L.; & Saylor, K. E. (1999). Student schoolbonding and adolescent problem behavior. *Health Education Research*, 14(1), 99-107.

- Spao, S. (2004). Stages of Adolescent Development. Act for Youth Upstste Center of Excellence: Research Facts and Finding. Family Life Development Center, Cornell University.
- Stanley & Gregory Amos. (1989). The impact of Peer, School, Family, and Religion Factor upon Adolescent Drug Use. Research Abstracts International.
- Steinberg, Laurence. (1993). Adolescence. 3rd ed. New York; Mcgraw-Hill, Inc.
- Stewart, T., & Suldo, S. (2011). Relationships between social support sources and early adolescents' mental health: The moderating effect of student achievement level. *Psychology in the Schools*, 48(10), 1016-1033.
- Susanne Alm, Sara B. Låftman, Future orientation climate in the school class: Relations to adolescent delinquency, heavy alcohol use, and internalizing problems, *Children and Youth Services Review*, Volume 70, 2016.
- Tatchell, Thomas W. (2001). Substance Abuse Prevention in Sixth Grade: The Effect of A Prevention Program on Adolescent' Risk and Protective Factors. Dissertation, Ph.D. (Health Promotion and Education). Utah: Graduate School The University of Utah.
- Tett, R.P.; & Burnett, D.D. (2003). A Personality Trait-based Interactionist Medel of Job Performance. *Journal of Applied Psychology*, 88 (3), 500 - 517
- Twaddle, A. C. (1981). *Sickness Behavior and The Sick Role*. Massachusetts: Seohenkman Publishing Company.
- Uba, I.; Yaacob, S.N.; Talib, M.A.; Mofrad, S.; & Abdullah, R. (2013). Effect of Self-Esteem in the Relationship between Stress and Substance Abuse among Adolescents: A Mediation Outcome. *International Journal of Social Science and Humanity*. 3(3): 214-217.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).(2017). World drug report 2017 (United NationsPublication) Retrieved from https://www.unodc.org/wdr2017/field/Booklet_1_EXSUM.pdf
- Walsh, W.B., Craik, K.H., & Price, R.H. (2000). *Person-environment psychology*. 2nd edition: Mahwah, NJ: LEA.
- Wang, M.T.; & Holcombe, R. (2010). Adolescents' Perceptions of Classroom Environment,

- School Engagement, and Academic Achievement. *American Education Research Journal*. 47: 633-662.
- Williams, L.R.; & Anthony, E.K. (2015). A Model of Positive Family and Peer Relationships on Adolescent Functioning. *Journal of Child and Family Study*. 24: 658-667.
- Wills, T.A.; Ainete, M.G.; Mendoza, D.; Gibbons, F.X.; & Brody, G.H. (2007). Self-Control, Symptomatology, and Substance Use Precursor: Test of a Theoretical Model in a Community Sample of 9-Year-Old Children. *Psychology of Addictive Behaviors*. 21(2): 205-215.
- Wongtongkam, N.; Ward, P.R.; Day, A.; & Winefield A.H. (2014). The Influence of Protective and Risk Factors in Individual, Peer and School Domains on Thai Adolescents' alcohol and Illicit Drug Use: A Survey. *Addictive Behaviors*. 39: 1447-1451.
- Wright, B.D.; & Masters, G.N. (1982). *Rating scale analysis*. Chicago: MESA Press.
- Yang, J.; Anyon, Y. (2016). Race and Risk Behaviors: The Mediating Role of School Bonding. *Children and Youth Services Reviews*. 69: 39-48.
- เกรียงศักดิ์ อุบลไทร. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ในการทำงานของครูที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปลูกฝังอบรมนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและผลที่มีต่อเจตคติของนักเรียนต่อพฤติกรรมการปลูกฝังอบรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กนิษฐา ไทยกกล้า; และคนอื่นๆ. (2556). รูปแบบการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการได้รับการบำบัดรักษายาเสพติดของผู้ต้องขัง. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- กุญชรี้ คำชาย. (2540). จิตวิทยาแนะแนวเด็กวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เกษม จันทศร. (2541). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ภาคนิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- งามตา วนินทานนท์. (2535). จิตวิทยาสังคม. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิรวัน เทียนทองดี. (2542). พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม.

(สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิรวรรณ ศิริวัณ. (2555). ลักษณะสถานการณ์ในโรงเรียน ครอบครัว และจิตพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับ

พฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินุญยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ.

จำลอง ลิลัน. (2551). พฤติกรรมป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนนุช บุญสิทธิ. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน

ปลาย โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา

และการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชุติมา พัฒราช. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับเจตคติต่อการใช้เวลา

เสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการ

ศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูชัย สมितिไกร. (2558). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐานันดร เปียศิริ. (2545). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้า

ของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการห้องเรียนสีเขียว. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ฐิยาพร กันตารณวัฒน์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะบางประการกับการ

ป้องกันการเสี่ยงทางเพศและการใช้เวลาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัย

และสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดิฐภัทร บวรชัย. (2555). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดสำหรับ

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินุญยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2541). รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เพื่อการ

วิจัยสาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. วารสารทันตภิบาล, 10(2), 105 – 108.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2548). การวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาบุคคลและสังคม. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเรื่อง “การใช้และการผลิตผลงานวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อประโยชน์แก่สังคมไทย” หน้า 2 - 21 กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2549ก). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการวิจัยขั้นสูงแบบบูรณาการทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 หน้า 104 - 129. โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2549ข). ลักษณะมุ่งอนาคต - ควบคุมตน ส่งผลให้คนเจริญ. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการโครงการ “นวัตกรรมการแตงนิทานพัฒนาจิตผู้เยาว์เพื่อเพิ่มทุนมนุษย์แก่สังคมไทย” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคนอื่นๆ. (2531). การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน: ชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพฯ: สถาบันข้าราชการพลเรือน สำนักข้าราชการพลเรือน.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และงามตา วนินทานนท์. (2536). ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและแนวทางป้องกัน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. (2520). จริยธรรมของเยาวชนไทย.

รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนการวิจัยสาขาปรัชญา สภาวิจัยแห่งชาติ. ดวงเดือน พันธุมนาวิน; อรพินท์ ชูชม; และงามตา วนินทานนท์. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2551). รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และแนวทางการตั้งสมมติฐาน ในการวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทย. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการวิจัยขั้นสูงแบบบูรณาการทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 หน้า 82 - 105. โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดุจฎิ โยเหลา. (2535). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยโดยใช้การ

วิเคราะห์เมตต้า. รายงานการวิจัยฉบับที่ 47. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แดงด้อย ชยสิทธิโสภณ. (2547). พฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนวรรณ อิมสมบุญ. (2543). พฤติกรรมสุขภาพ. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เล่มที่ 20 หน้า 50-54.

นรินทร์ นาคอร่าม. (2549). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นริสรา พึ่งโพธิ์สม; และสุภาศุภร์ จันประเสริฐ. (2555). การสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์ห่อภิมาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การกำหนดขนาดตัวอย่างและสถิติวิเคราะห์ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ.

เอกสารประกอบการประชุม Twilight program การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2555.

นงลักษณ์ วิรัชชัย; และคนอื่นๆ. (2552). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย : การวิเคราะห์ห่อภิมาน. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิศากร สนามเขต. (2550). การมีภูมิคุ้มกันภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาลังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นื้ออน พิณประดิษฐ์; จตุพล ปานรักษา; ไทคณิต ดวงหัดดี; พานทอง สุวรรณจุฑะ; และวรวัฒน์ มะลิ. (2546). ตัวบ่งชี้ทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 4. โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

นาวิ สกุลวงศ์ธนา; และคนอื่นๆ. (2557). แนวทางการป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน: ภูมิคุ้มกันเพื่อสร้างโลกสีขาว. รายงานการวิจัย หลักสูตรการป้องกัน

- ราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการป้องกันราชอาณาจักร.
- เบญจพร ประณีตวตุกุล. (2560). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการรับและแพร่โรคในชีวิตรประจำวันของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประณต คำนิม. (2549). เอกสารคำสอน วิชา จต 221 จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประกาศรี ทรัพย์ธนบุรณ์. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัทมาพร นพรัตน์. (2551). การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี. ปริญญาโท ศศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิ่น โค. (2540). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปริญญาโท ศศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยดา ละอองปลิว. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท ศศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยาพัทธ์ อารีญาติ. (2549). พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2545). คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ E.Q. ใน รวบรวมบทความทางวิชาการ E.Q. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เดสก์ท็อป.
- พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2545. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2561 จาก

<http://www.thaihealth.or.th/Content/21632-4.html>

- พสชนัน นิรมิตไชนนนท์. (2549). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ
นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พาสนา ฝโลศิลป์. (2535). การสำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา ศิริรักษ์; และคนอื่นๆ. (2557). ยุทธศาสตร์การป้องกันการติดสารเสพติดของเยาวชน. รายงาน
การวิจัย (หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- พูนสุข นิตวัฒน์. (2545). การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.
ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
- ไพรวลัย ศรีเทพ. (2541). ประสิทธิภาพของโครงการเพื่อนที่ปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการยา
เสพติดของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษากรุงเทพ. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรภร รัตนวงศ์เจริญ. (2547). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีต่อ
พฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มณฑิรา มาลารักษ์. (2546). ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาทักษะชีวิต ด้านทักษะนิสัย
เพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกิ่งเพชร กรุงเทพมหานคร.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
- มัญชลี เปี่ยมดี. (2558). ลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลักเลี้ยว
อบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รวี วิสาขศาสตร์. (2560). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมใน
โรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร.

ปริญญา นิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รณธรรณ นาเมือง. (2558). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างเป็นกัลยาณมิตรของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลาดทองใบ ภูภิรมย์. (2530). บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด. รายงานการวิจัยฉบับที่ 37. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลิกโคน่า โธมัส. (2545). การให้การศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์. แปลโดย สวัสดิ์ ประทุมราช.

กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ลิกโคน่า โธมัส. (2549). การอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี. แปลโดย สวัสดิ์ ประทุมราช. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย ส่วนจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย ภารกิจสร้างเศรษฐกิจและสันติสุข
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วรทัศน์ วัฒนชีวินปกรณ์. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดีของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรณัฐ ลิปิยารักษ์. (2552). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพึ่งตนเองในผู้สูงอายุ. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วรพจน์ สมานมิตร. (2546). ทักษะทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรภากรณ์ กุประดิษฐ์. (2551). การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองและการควบคุมตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัชรภากรณ์ อมรศักดิ์. (2556). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของ

- นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันวิสา สรีระศาสตร์. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิต
ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิง
ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต
อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา พูลเกล้า; พูลพงศ์ สุขสว่าง; และ สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล. (2556). การตรวจสอบตัวแปร
ทำนายทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาของการรับรู้ความเสี่ยงจากการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการทางปัญญา.
11(1): 67-78.
- วิรติ ปานศิลา. (2542). การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงานจิตลักษณะ และการรับรู้เกี่ยวกับ
บทบาทที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบลในภาคเหนือ
ของประเทศไทย. ปรินญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2542). ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของคนที่มีความ
แรงจูงใจภายในของนักเรียน. รายงานการวิจัยฉบับที่ 81. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2554). การศึกษาอิทธิพลทางสังคมและปัจจัยภายในต่อการเรียนรู้อย่าง
สร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ในระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย. ปรินญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิธร ลีบ่อน้อย. (2547). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรัณย์ พิมพ์ทอง. (2554). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ในชายที่มี
เพศสัมพันธ์กับชาย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภร ชินะเกตุ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.

(พัฒนศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ

ชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สกล วรเจริญศรี. (2555). เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ:

ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ.

สกล วรเจริญศรี. (2559). จิตวิทยาสำหรับการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในองค์การ.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.

สกล วรเจริญศรี. (2560). เทคนิคเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมสำหรับการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์และเผยแพร่.

สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี. (2558). จำนวนและร้อยละของ

ผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมด ปีงบประมาณ 2553 – 2557. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2558, จาก

http://www.thanyarak.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=2021&Itemid=53

สมพร พรหมจรรย์. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด

นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาและการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิต

วิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สาวิตรี พิริยะสถิต. (2544). ความรู้และการปฏิบัติตนในการป้องกันยาเสพติดของนักศึกษาทางไกล

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในภูมิภาคตะวันตก. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่และ

การศึกษาต่อเนื่อง). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2552). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสูบ

บุหรื/ดื่่มสุรา ในวัยรุ่น และการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างอายุ.

วิทยานิพนธ์.ศศ.ด. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุขฤดี รัชตฤคาร. (2543). โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุชา จันทน์เอม. (2545). จิตวิทยาเด็กเกเร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุชาดา ชลานุเคราะห์. (2552.) ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของหัวหน้าสถานีนอามัย. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุธาสนี ใจเย็น. (2545). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาพร ณะชานันท์. (2548). อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรินญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาภรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2538). ทักษะและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุमितตรา เจริญพันธ์. (2545). จิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรัชย์ รุ่งเรืองกุลวนิช. (2558). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักการอ่านและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สุรพล พยอมแย้ม. (2545ก). จิตวิทยาสัมพันธภาพ. กาญจนบุรี: ธรรมเมธี - สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2545ข). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กาญจนบุรี: ธรรมเมธี - สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรร สงวนนาม. (2544). เจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี.
- วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสาวณิต กิตตินานนท์. (2554). การเปรียบเทียบค่าความเหลื่อมของความแปรปรวนในดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยที่เป็นผลจากความแตกต่างของความยาวของแบบวัด ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลอง เครื่องมือและระยะเวลาในการวัดซ้ำ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การวัดและประเมินผลการศึกษา). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ พากเพียร; วรเดช จันทรร; และศันสนีย์ จะสุวรรณ. (2555). ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สมรรถนะแห่งตน การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และความมุ่งมั่น ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารปาริชาติ. ฉบับพิเศษ: 110-120.
- โสภณ เมฆธนและคณะ. (2539). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้แอมเฟตามีนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารแพทยเขต 7.15 (3) : 350 -362.
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2561). รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2544). เลี้ยวศตวรรษแห่งความมุ่งมั่น: ครบรอบ 25 ปี ป.ป.ส. 16 พฤษภาคม 2544. กรุงเทพฯ: กองป้องกันยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด . (2549). เรียนรู้พัฒนาการวัยรุ่นเพื่อการป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553). ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บางกอกเทคโนโลยีสแกนนิ่งแอนด์เซอวิส จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2556). สถานการณ์ยาเสพติดประเทศ

- ไทยปี 2555 และแนวโน้ม. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.].(2558ก). แผนปฏิบัติการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.].(2558ข). ผลการปราบปรามยา
เสพติดทั่วประเทศประจำปี 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.].(2559ก). ผลการปราบปราม
ยาเสพติดทั่วประเทศประจำปี 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.].(2559ข). แผนปฏิบัติการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2560, จาก
http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา.
สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2561, จาก <https://data.bopp-obec.info/emis/index.php>
- หงษ์สุทธิ, เปรมฤดี, เฮงอุดมทรัพย์, ภรภัทร, & วัฒนสินธุ์, ดวงใจ. (2017). FACTORS
INFLUENCING PREVENTIVE BEHAVIORS FOR DRUG ADDICTION AMONG MALE
STUDENTS OF EXTENDED EDUCATIONAL OPPORTUNITY SCHOOLS. วารสาร
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ; Vol 33 No 3 (2017): September–December
2017; 112-123,
- อมราวดี ณ อุบล. (2544). สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูและ
สัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรพินทร์ ชูชม; สุภาพร ณะชานันท์; และทัศนาก ทองภักดี. (2554). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของ
ภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. รายงานการวิจัยฉบับที่ 137. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรอุมา เจริญสุข. (2552). การพัฒนาโมเดลตัวแปรกำกับที่มีการส่งผ่านสมรรถนะการตัดสินใจทาง
จริยธรรมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ของพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน: การ
ประยุกต์ใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม และทฤษฎีพัฒนาการทาง
จริยธรรม. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา) กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารีย์ พันธุ์มณี. (2538). จิตวิทยาการเรียนการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

เลิฟแลนด์ ลิฟเพลส.

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรमान. (2531). การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ: เน้นวิธีวิเคราะห์เมตต้า.

กรุงเทพฯ: ฟันนี้พับลิชชิง.

อุทุมพร จามรमान. (2533). คู่มือประเมินโครงการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: ฟันนี้พับลิชชิง.

อุบล เลี้ยววาริณ. (2534). ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุบล เลี้ยววาริณ. (2553). การใช้นวัตกรรมนิทานพัฒนาจิตจริยธรรมแก่เด็กไทย ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน. ในการประชุมปฏิบัติการ “ครูฝึก” เพื่อใช้นิทานพัฒนาจิตจริยธรรมแก่เยาวชน ระหว่างวันที่ 19 – 21 ตุลาคม 2553 ณ โรงแรมฟูรามา จอมเทียน บีช จังหวัดชลบุรี ภายใต้ “แผนงานวิจัยและพัฒนากาใช้นิทานเพื่อพัฒนาจิตลักษณะแก่เด็กไทย” จัดโดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย ภารกิจสร้างเศรษฐกิจและ

สันติสุข สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. อรุณีย์ เกิดในมงคล. (2558). ผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือนักเรียนแบบการให้คำปรึกษากลุ่มของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. รายงานการวิจัย. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์. (2544). พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตฉะเชิงเทรา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาคผนวก ก

- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย ประกอบด้วย (1แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส และ (2แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรบฯ และแบบวัดตัวแปรตามและตัวแปรควบคุม
- ตัวอย่างหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญและหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย ประกอบด้วย

1) แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและคู่มือลงรหัส

2) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ภัทราวิวัฒน์ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุธันพรกุล อาจารย์ประจำ
ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กันต์ฤทัย คลังพหล อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
5. อาจารย์ ดร. ภิรดี วัชรสินธุ์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนา
พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจาก
ยาเสพติดของวัยรุ่น และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ภัทรวิวัฒน์ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุธันพรกุล อาจารย์ประจำ
ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ อาจารย์ประจำ
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร. อรุณีย์ เกิดในมงคล อาจารย์ประจำ
ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตัวอย่างหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 6918/ ๐๖4

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๑ มกราคม 2561

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

เนื่องด้วย นายเกรียงศักดิ์ อุบลไทร นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำ ปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ห่อภิมาณ” โดยมี อาจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข และ รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินคุณภาพ งานวิจัย และแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายเกรียงศักดิ์ อุบลไทร และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

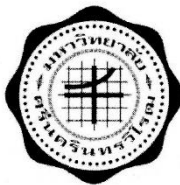
สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 157 3073

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ที่ ศธ 6918/ ๓๐5

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

31 มกราคม 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกุล)

เนื่องด้วย นายเกรียงศักดิ์ อุบลไทร นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ห่อภิมาณ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข และรองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่อง “แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง” และโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 - 3 จำนวน 42 คน โดยขอใช้สถานที่ โรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกุล) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ถึงเดือนมีนาคม 2562 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผอ.วิชา ๒ -

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 157 3073

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวิจัย

**ผลการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
ของแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น**

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่1	คนที่2	คนที่3	คนที่4	คนที่5			
1	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
2	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
4	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
5	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
6	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
7	1	0	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้
8	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
9	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
10	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
11	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
12	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
13	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
14	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
15	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
16	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
17	1	1	1	0	1	4	0.8	ใช้ได้
18	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
19	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
20	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
21	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
22	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
23	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
24	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
25	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
26	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้

**ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด
ของนักเรียนวัยรุ่น**

ข้อที่	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted	Cronbach's Alpha
1	410.	813.	819.
2	450.	809.	
3	417.	810.	
4	256.	821.	
5	409.	810.	
6	311.	815.	
7	443.	809.	
8	518.	806.	
9	484.	807.	
10	490.	808.	
11	273.	819.	
12	298.	815.	
13	323.	814.	
14	411.	811.	
15	279.	816.	
16	297.	815.	
17	222.	821.	
18	375.	812.	
19	365.	812.	
20	256.	817.	
21	254.	817.	
22	342.	814.	
23	270.	816.	
24	387.	812.	
25	.545.	804.	
26	416.	810.	

**ผลการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
ของแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง**

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการ พิจารณา
	คนที่1	คนที่2	คนที่3	คนที่4	คนที่5			
1	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
2	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3	1	1	1	0	1	4	0.8	ใช้ได้
4	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
5	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
6	1	0	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้
7	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
8	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
9	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
10	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
11	1	0	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้
12	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
13	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
14	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
15	1	1	1	0	1	4	0.8	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

ข้อที่	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted	Cronbach's Alpha
1	568.	854.	864.
2	493.	857.	
3	522.	854.	
4	508.	855.	
5	552.	853.	
6	556.	852.	
7	514.	855.	
8	572.	853.	
9	624.	852.	
10	417.	865.	
11	563.	854.	
12	390.	863.	
13	460.	857.	
14	584.	851.	
15	594.	854.	

ตัวอย่างแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย

ชื่อผู้วิจัย.....

ชื่องานวิจัย.....

รายการบันทึก	ลงรหัสข้อมูล
1. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	
2. สาขาที่ผลิตงานวิจัย	

ตัวอย่างคู่มือลงรหัสคุณลักษณะงานวิจัย

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร ภาษาอังกฤษ	ค่าของตัวแปร	
1. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	UNIVER	1= จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	8= มหาวิทยาลัยมหิดล
		2= มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	9= มหาวิทยาลัยทักษิณ
		3= มหาวิทยาลัยขอนแก่น	10= มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
		4= มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	11= มหาวิทยาลัยศิลปากร
		5= มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	12= มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
		6= มหาวิทยาลัยบูรพา	13=มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
		7= มหาวิทยาลัยนเรศวร	14=
2. สาขาที่ผลิตงานวิจัย	MAJOR	1= การวิจัยและสถิติทางการศึกษา	6= บริหารการศึกษา
		2= การวัดและประเมินผลการศึกษา	7= หลักสูตรและการสอน
		3= การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์	8= วิจัยและพัฒนาหลักสูตร
		4= สุขศึกษา	9=
		5= จิตวิทยา	10=

ตัวอย่างแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

ชื่อผู้วิจัย.....ปีที่พิมพ์.....

ชื่องานวิจัย.....สถาบันที่ผลิตงานวิจัย.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน

ข้อ	ลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน	ผลการประเมิน				
		0	1	2	3	4
1	ชื่อเรื่องมีความชัดเจน มีองค์ประกอบครบถ้วน					

ตัวอย่างเกณฑ์ประเมินคุณภาพสำหรับแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

1. ชื่อเรื่องมีความชัดเจน มีองค์ประกอบครบถ้วน

หมายถึง	0	ไม่ระบุถึงปัญหาวิจัย
หมายถึง	1	ระบุถึงปัญหาวิจัย
หมายถึง	2	ระบุถึงปัญหาวิจัย ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้นหรือตัวแปรตามอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น
หมายถึง	3	ระบุถึงปัญหาวิจัย ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้นและตัวแปรตามครบถ้วน แต่ไม่ระบุกลุ่มตัวอย่าง
หมายถึง	4	ระบุถึงปัญหาวิจัย ระบุตัวแปรสำคัญที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้นและตัวแปรตามและระบุกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของวัยรุ่น

1. ฉันพูดปฏิเสธ เมื่อเพื่อนชักชวนให้เสพยาเสพติด

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

2. แม้เพื่อนๆ จะพยายามชวนให้ฉันสูบบุหรี่แต่ฉันก็ไม่ทำตาม

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

ตัวอย่างแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง

1. ครอบครัวของฉันแสดงให้เห็นว่าฉันเป็นคนที่สำคัญคนหนึ่งในครอบครัว

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

2. ครอบครัวของฉันมักจะตำหนิฉัน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

ตัวอย่างแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรม

กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง

ประเด็นการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. ชื่อกิจกรรม						
1.1 ชื่อกิจกรรมมีความชัดเจน น่าสนใจ						
1.2 ชื่อกิจกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการพัฒนา						
2. ระยะเวลาที่ใช้						
2.1 ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม						
2.2 ระยะเวลาที่ใช้สอดคล้องกับกิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินการ						
3. จุดประสงค์						
3.1 จุดประสงค์มีความชัดเจน เหมาะสม						
3.2 จุดประสงค์สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา						
3.3 จุดประสงค์สอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม						
3.4 จุดประสงค์มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ						
4. เนื้อหาการฝึกอบรม						
4.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์						
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของตัวแปรที่นำมาพัฒนา						
4.3 เนื้อหาสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการในการจัดกิจกรรม						
5. สื่อ-อุปกรณ์/ใบงาน						
5.1 สื่อและอุปกรณ์ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา						
5.2 ใบงานที่ใช้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรม						
6. วิธีดำเนินการ						
6.1 วิธีดำเนินการสอดคล้องกับจุดประสงค์						
6.2 ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการมีความเหมาะสม						
6.3 กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการแต่ละขั้นมีความเหมาะสม						
6.4 วิธีดำเนินการมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้						
6.5 กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง						
6.6 กิจกรรมตามขั้นตอนครอบคลุมจุดประสงค์ของแผนกิจกรรม						
7. การประเมินผล						
7.1 วิธีประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์						
7.2 วิธีประเมินผลเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรม						
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความชัดเจน ถูกต้อง						
8. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง						
9. แผนการจัดกิจกรรมนี้สามารถพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองได้						

ภาคผนวก ง
รายชื่องานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัยและผลการประเมินคุณภาพงานวิจัย

รายชื่องานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัย

- เกศนี แก้วสุวรรณ; และ พึ่งพิศ โพธิ์กระจ่าง .(2550) .การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
การป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของ
อำเภอป่าตอง จังหวัดภูเก็ต. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองพิษณุโลก .:
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวัญใจ พิมพ์พิมล .(2543) .ปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของ
นักเรียนหลักสูตรศิลปกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ .วิทยาลัยช่างศิลป์ (ปวช.ศ)
วิทยานิพนธ์ ศศนศรปฐม .(จิตวิทยาชุมชน) .ม.: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวรรณ เทียนทองดี .(2542) .พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
.ม.ปริญญานิพนธ์ กศ .โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 4
กรุงเทพฯ .(สุขศึกษา): บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำลอง ลิลัน .(2551) .พฤติกรรมป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษนครปฐม .(จิตวิทยาชุมชน) .ม.วิทยานิพนธ์ ศศ .:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐิยาพร กันตารณวัฒน์ .(2546) .การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะบางประการกับการ
ป้องกันการเสี่ยงทางเพศและทางการใช้ยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
.โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ปริญญานิพนธ์ กศการวิจัย) .ม.
(และสถิติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แดงน้อย ชยสิทธิโสภณ .(2547) .พฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักศึกษาสถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคลในกรุงเทพมหานคร(สุขศึกษา) .ม.วิทยานิพนธ์ กศ .. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงสิทธิ ป้อมสุวรรณ .(2541) .การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม
การป้องกันยาเสพติดให้โทษของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัด
ชัยภูมิ .วิทยานิพนธ์.ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศนียา ปันคล้าย .(2543).พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี .
กรุงเทพฯ .(สุขศึกษา) .ม.ปริญญานิพนธ์ กศ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ปัทมาพร นพรัตน์ .(2551) .การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 3 กรุงเทพฯ .(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) .ม.ปริญญานิพนธ์ กศ .การศึกษาคู่มือ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยดา ละอองปลิว .(2546) .ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ การวัดผล) .ม.ปริญญานิพนธ์ กศ .3 กรุงเทพฯ .(การศึกษา:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยาพัทธ์ อารีญาติ .(2549) .พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรารภรณ์ ด้านประทุม .(2556)ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลวังสมบุญ จังหวัดสระแก้ว . วิทยานิพนธ์ รพช .(การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน).ม.ลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- ลัดดาวัลย์ ฉินประสิทธิ์ชัย .(2547) .ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ .ม. กรุงเทพฯ .(พัฒนาสังคม): บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรพจน์ สมานมิตร .(2546) .ทักษะทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดเพชรบุรี(จิตวิทยาชุมชน) .ม.วิทยานิพนธ์ ศศ .. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณชนก จันทุม .(2547) .รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดขอนแก่น .(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).ด.วท (เน้นวิจัย)รายงานการวิจัย หลักสูตร . กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภร ชินะเกตุ .(2553) .ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (พัฒนาศึกษา). นครปฐม; บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สุขฤดี รัชตฤงคาร .(2543) .โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 1
(สุขศึกษา) .ม.ปริญญานิพนธ์ กศ .กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาพร ณะชานันท์ .(2548) .อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และ
ครอบครัวกับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา 3ชั้นพื้นฐานปริญญา .
(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) .ด.นิพนธ์ วท. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อภิรักษ์ ปัญญาภาพ .(2549) .ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของ
นักศึกษาชายในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศศ .ม.
(จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อริสรา สมิทธิ์ปรีชา .(2550) .ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ .อำเภอพนมสราคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา 2งานนิพนธ์ ก .(การบริหารการศึกษา) .ม.
ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์ .(2544) .พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตฉะเชิงเทรา สังกัด
กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร .(สุขศึกษา) .ม.ปริญญานิพนธ์ กศ .กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย

ข้อ	ลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน	0	1	2	3	4	M	SD	ความหมาย
1	ชื่อเรื่องมีความชัดเจน มีองค์ประกอบครบถ้วน					21	4.00	0.000	
2	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ชัดเจน สอดคล้องกับเรื่องที่ทำวิจัย			2	6	13	3.52	0.680	
3	วัตถุประสงค์สอดคล้องกับชื่อเรื่อง ถูกต้องตามหลักการวิจัย			1	3	17	3.76	0.539	
4	เหตุผลและความจำเป็นในการทำวิจัยมีความสมเหตุสมผล			5	7	9	3.19	0.814	
5	สมมติฐานถูกต้อง ชัดเจน ตามหลักการวิจัย			3	6	12	3.43	0.746	
6	กำหนดขอบเขตของการวิจัยได้อย่างเหมาะสม และมีเหตุผลรองรับ			1	9	11	3.48	0.602	
7	การนิยามศัพท์เฉพาะมีความชัดเจน			3	7	11	3.38	0.740	
8	กรอบแนวคิดในการวิจัยมีความถูกต้องเหมาะสมชัดเจนตามหลักการวิจัย		1	1	10	9	3.29	0.784	
9	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีปริมาณมากพอ			1	4	16	3.71	0.561	
10	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับปัญหาวิจัย			2	10	9	3.33	0.658	
11	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความทันสมัยและเชื่อมโยงกับงานวิจัยในอดีต			6	9	6	3.00	0.775	
12	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมีสัดส่วนเหมาะสม		3	12	5	1	2.19	0.750	

ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย

ข้อ	ลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน	0	1	2	3	4	M	SD	ความหมาย
13	การออกแบบการวิจัยสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย				13	8	3.38	0.498	
14	วิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยที่ชัดเจน			2	9	10	3.38	0.669	
15	กำหนดประชากรและตัวอย่างได้อย่างเหมาะสมกับการวิจัย		1	2	9	9	3.24	0.831	
16	การเลือกตัวอย่างและเกณฑ์ในการคัดเลือกมีความถูกต้องเหมาะสม		1	4	11	5	2.95	0.805	
17	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพ		1		4	16	3.67	0.730	
18	กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนและเหมาะสม				3	18	3.38	0.359	
19	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล			2	8	11	3.43	0.676	
20	ลักษณะการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน				4	17	3.81	0.402	
21	การแปลผลและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องตามหลักสถิติ				3	18	3.86	0.359	
22	ผลสรุปที่ได้ครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และปัญหาวิจัย				4	17	3.81	0.402	
23	การอภิปรายผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีตและครอบคลุมประเด็นปัญหาวิจัย			1	8	12	3.52	0.602	

ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย

ข้อ	ลักษณะงานวิจัยที่ประเมิน	0	1	2	3	4	M	SD	ความหมาย
24	ข้อเสนอแนะในการนำ ผลการวิจัยไปใช้มีความชัดเจน และเป็นประโยชน์			2	8	11	2.43	0.676	
25	เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้ในทางปฏิบัติ		5	12	14		1.95	0.669	
26	เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้ในทางวิชาการ		5	14	2		1.86	0.543	
รวม							3.29	0.396	

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง

ชื่อกิจกรรม นี้แหละฉันเอง

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุและผลกระทบของอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้
2. เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้ถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองได้
3. เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้สึกมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง และสามารถบอกแนวทางการสร้างความมั่นใจให้กับตนเองได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่รู้ว่าตนเองกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย รู้ว่าการเกิดอารมณ์ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และมีผลต่อตนเอง ผู้อื่น และการปฏิบัติงานอย่างไร รู้สาเหตุของความวิตกกังวล ความคับข้องใจ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ โดยอาจแบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ตนเองออกเป็น 3 ด้าน

1. การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่ตามมา
2. การประเมินตนเองตามความเป็นจริง หมายถึง รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
3. ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบงานที่ 1.1 สิ่งแทนตัวฉัน
2. ใบงานที่ 1.2 อารมณ์ของฉัน
3. ใบงานที่ 1.3 จุดเด่นและจุดด้อยของฉัน
4. ใบงานที่ 1.4 เทคนิคการสร้างความมั่นใจ
5. ใบงานที่ 1.5 บันทึกผลการเรียนรู้
6. ภาพบุคคล/เหตุการณ์ที่แสดงอารมณ์ต่างๆ จำนวน 5 ภาพ
7. คลิป “เข้มทิศชีวิต วิธีสร้างความมั่นใจ How to increase your self esteem by DDNard” จาก Youtube รุตินาถ ณ พัทลุง

วิธีดำเนินการ

ในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองผู้วิจัยได้ประยุกต์เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ การใช้เกม การระดมสมอง การคิดวิเคราะห์ การสอน การเสริมแรง และการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลายและนำไปสู่การพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองได้ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ขั้นนำ (30 นาที)

1. ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรมวาดภาพอย่างอิสระเกี่ยวกับสิ่งที่คิดว่ามีลักษณะเหมือนหรือคล้ายตนเองเพียง 1 สิ่ง (อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ) (ใบงานที่ 1.1) และอธิบายเหตุผลประกอบ (สกล วรรณศิริ. 2560: 109)
2. ผู้วิจัยสุ่มผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 2 – 3 คน เพื่อนำเสนอ
3. ผู้วิจัยร่วมอภิปรายกับผู้เข้ารับการอบรม เพื่ออธิบายให้เห็นว่าการที่ผู้เข้ารับการอบรมได้วาดภาพสิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายตนเองได้นั้น เกิดจากการที่ผู้เข้ารับการอบรมได้วิเคราะห์ตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเองได้เป็นอย่างดี จึงทำให้สามารถนำตนเองไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเราได้นั่นเอง
4. ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า “ใครคิดว่ารู้จักและเข้าใจตัวเองดีแล้ว” โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมยกมือ และเชิญชวนให้ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรมในขั้นต่อไปต่อไป

ขั้นตอนการ

กิจกรรมที่ 1 อารมณ์ของฉัน (30 นาที)

1. ผู้วิจัยนำภาพบุคคลหรือเหตุการณ์ที่แสดงอารมณ์ต่างๆ ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วิเคราะห์ (สกล วรเจริญศรี. 2560: 179 อ้างอิงจาก Slyter. 2012) และบอกว่าในแต่ละภาพนั้นบุคคลมีอารมณ์แบบใด และให้คิดว่าสาเหตุใดบ้างที่ทำให้บุคคลในภาพมีอารมณ์เช่นนั้น
2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรมวิเคราะห์อารมณ์ของตนเอง (ใบงานที่ 1.2) ซึ่งเป็นอารมณ์พื้นฐาน 4 ประเภท คือ อารมณ์สุข อารมณ์เศร้า อารมณ์กลัว อารมณ์โกรธ โดยให้บอกถึงสาเหตุ ผลกระทบ และการจัดการกับอารมณ์ทั้ง 4 ประเภท
3. สุ่มผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 2 – 3 คน เพื่อนำเสนอ
4. ผู้วิจัยสรุปให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า อารมณ์เป็นความรู้สึกของบุคคลเมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาเร้าหรือกระตุ้น ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเป็นเรื่องปกติ เราควรที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองเพื่อให้สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ จุดเด่นและจุดด้อยของฉัน 2 30)นาที(

1. ผู้วิจัยแสดงเหรียญบาทให้ผู้เข้ารับการอบรมดู และกล่าวว่า เห็นหรือไม่ว่าสิ่งต่างๆ ในโลกนี้มีสองด้านเสมอ เช่น เหรียญก็มีหัว-ก้อย สีส้มขาว-สีดำ คนดี-คนไม่ดี เป็นต้น ดังนั้นคนเราก็เช่นกัน ย่อมมีข้อดีข้อเสีย ขอให้ผู้เข้ารับการอบรมลองวิเคราะห์ตนเองว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไรบ้าง
2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรมวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง (สกล วรเจริญศรี. 2560: 150 อ้างอิงจาก Bowman; & Bowman.2005) (ใบงานที่ 1.3)
3. สุ่มผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 2 – 3 คน เพื่อนำเสนอ
4. ผู้วิจัยสรุปให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการรู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เป็นพื้นฐานของการเข้าใจตนเอง โดยหากเรารู้ว่าเรามีจุดเด่นอะไร เราก็สามารถพัฒนาจุดเด่นของเราให้ดียิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามเมื่อเรารู้จุดด้อยของเรา เราก็สามารถที่จะหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

กิจกรรมที่ 3 เทคนิคการสร้างความมั่นใจ (30 นาที)

1. ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรมพิจารณาถึงสิ่งที่ตนเองทำแล้วรู้สึกดี เกิดความมั่นใจในตนเอง (สกล วรเจริญศรี. 2550: 299) (ผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างเช่น การฝึกฝนในการเล่นกีฬาจนสามารถชนะการแข่งขัน เป็นต้น)
2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนนำเสนอ พร้อมทั้งบอกว่าตนเองทำสิ่งนั้นอย่างไร
3. ผู้วิจัยถามผู้เข้ารับการอบรมว่า ถ้านักเรียนจะทำอะไรใหม่ๆ อย่างมีความเชื่อมั่น นักเรียนจะได้อย่างไร (เช่น การเล่นเกมกีฬา การเรียนในวิชาต่างๆ เป็นต้น)
4. ผู้วิจัยสรุปให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการที่บุคคลจะทำการสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างดีนั้น ความมั่นใจในตนเองเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่ง โดยความมั่นใจในตนเองนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นได้ด้วยตนเองแล้ว ในบางครั้ง คำชื่นชม การชมเชย การให้กำลังใจ การได้รับรางวัล ก็มีมีส่วนช่วยให้บุคคลมีความมั่นใจเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น เราจึงควรที่จะฝึกชื่นชมหรือให้กำลังใจผู้อื่นด้วย
5. ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ช่วยกันระดมความคิดเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-4 คนว่าจะมีวิธีการหรือเทคนิคในการสร้างความมั่นใจให้กับตนเองได้อย่างไรบ้าง (ใบงาน 1.4)
6. ผู้วิจัยให้ทุกกลุ่มออกมานำเสนอผลการระดมความคิดของกลุ่ม
7. ผู้วิจัยชื่นชมทุกกลุ่มว่าได้นำเสนอวิธีการหรือเทคนิคที่เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และให้ผู้เข้ารับการอบรมชมคลิป “เสริมทัศนคติชีวิต วิธีสร้างความมั่นใจ How to increase your self esteem by DDNard” ซึ่งนำเสนอตัวอย่างเทคนิคการสร้างความมั่นใจให้ตนเอง
8. ผู้วิจัยแนะนำให้ผู้เข้ารับการอบรมนำเทคนิคการสร้างความมั่นใจที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ไปฝึกใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ตนเองมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นและสามารถประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่างๆ ได้ต่อไป

ขั้นสรุป (30 นาที)

ผู้วิจัยอภิปรายร่วมกับผู้เข้ารับการอบรมว่ากิจกรรมการพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองนี้มีประโยชน์อย่างไรบ้าง และสามารถนำความรู้และข้อคิดที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างไร (เช่น การที่มีเรารู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองทำให้สามารถหาแนวทางการจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม โดยที่ไม่ต้องพึ่งพายาเสพติด เป็นต้น) รวมทั้งให้ผู้เข้ารับการอบรมประเมินความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมนี้ (ใบงานที่ 1.5)

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม การตอบคำถาม และใบงาน
2. ประเมินผลจากการบรรลุตามวัตถุประสงค์

ชื่อ..... ชั้น

ใบงานที่ 1.1
สิ่งแทนตัวฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนวาดภาพสิ่งที่คุณคิดว่ามีลักษณะเหมือนหรือคล้ายตนเองมากที่สุด (อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ) พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ

เหตุผลประกอบ.....
.....
.....
.....

ชื่อ..... ชั้น

ใบงานที่ 1.2

อารมณ์ของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงอารมณ์ต่างๆ ของตนเองในช่วง สัปดาห์ที่ผ่านมาว่ามีสาเหตุจากอะไร ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และมีวิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร

สุข

สาเหตุที่เกิดอารมณ์นี้.....

 ผลที่เกิดขึ้น.....

 วิธีจัดการกับอารมณ์.....

เศร้า

สาเหตุที่เกิดอารมณ์นี้.....

 ผลที่เกิดขึ้น.....

 วิธีจัดการกับอารมณ์.....

โกรธ

สาเหตุที่เกิดอารมณ์นี้.....

 ผลที่เกิดขึ้น.....

 วิธีจัดการกับอารมณ์.....

กลัว

สาเหตุที่เกิดอารมณ์นี้.....

 ผลที่เกิดขึ้น.....

 วิธีจัดการกับอารมณ์.....

ชื่อ..... ชั้น

ใบงานที่ 1.3
จุดเด่นและจุดด้อยของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์ตนเองว่ามีจุดเด่น และจุดด้อยอะไรบ้างและเขียนคำตอบลงในช่องว่างด้านล่างนี้

จุดเด่นของฉัน

.....

.....

.....

.....

.....

จุดด้อยของฉัน

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ..... ชั้น

ใบงานที่ 1.4
เทคนิคการสร้างความมั่นใจ

คำชี้แจง ให้นักเรียนระดมความคิดเห็นภายในกลุ่มเกี่ยวกับวิธีหรือเทคนิคการสร้าง
ความมั่นใจให้กับตนเอง โดยให้ทุกคนบันทึกข้อสรุปของกลุ่มลงในช่องว่างด้านล่างนี้

ช่วยกันคิดเทคนิคการสร้าง
ความมั่นใจให้กับตนเอง
และเขียนคำตอบลงใน

Blank area for writing answers, featuring a large scroll-like border and horizontal dotted lines for text entry.

ชื่อ..... ชั้น

ใบงานที่ 1.5
บันทึกผลการเรียนรู้

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

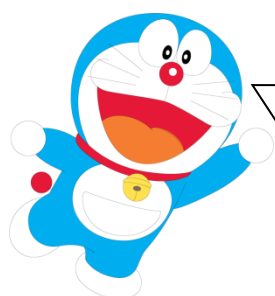
น้องๆ ลองบอกถึงความรู้ ข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมนี้ซิครับ

.....
.....

น้องๆ ช่วยบอกถึงการนำความรู้ ข้อคิดที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันซิครับ

.....
.....

น้องๆ ช่วยบอกความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ด้วยนะครับ

☐ ชอบมาก

☐ ชอบ

☐ เฉยๆ

☐ ไม่ชอบ

บอกเหตุผลด้วยนะครับ

.....
.....

เกณฑ์การให้คะแนนการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

จุดประสงค์ของ กิจกรรม	ระดับคะแนน			
	3	2	1	0
.1 เพื่อให้ผู้รับการอบรม รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้สาเหตุและผลกระทบ ของการเกิดอารมณ์ได้	สามารถบอกถึง สาเหตุและ ผลกระทบของการ เกิดอารมณ์ได้ อย่างสมเหตุสมผล	สามารถบอกถึง สาเหตุและ ผลกระทบของ การเกิดอารมณ์ ได้	สามารถบอกถึง สาเหตุ หรือ ผลกระทบของ การเกิดอารมณ์ ได้อย่างใดอย่าง หนึ่งเท่านั้น	ไม่สามารถบอก ถึงสาเหตุและ ผลกระทบของ การเกิดอารมณ์ รูปแบบต่างๆ ได้
.2 เพื่อให้ผู้รับการอบรมรู้ ถึงจุดเด่นและจุดด้อย ของตนเองได้	สามารถบอก จุดเด่นและจุดด้อย ได้อย่างละ ข้อ 5 ขึ้นไป	สามารถบอก จุดเด่นและจุด ด้อยได้อย่างละ ข้อ 4-3	สามารถบอก จุดเด่นและจุด ด้อยได้อย่างละ ข้อ 2-1	ไม่สามารถบอก จุดเด่นและจุด ด้อยของตนเอง ได้
.3 เพื่อให้ผู้รับการอบรม รู้สึกมั่นใจใน ความสามารถและความ มีคุณค่าของตนเอง และ สามารถบอกแนว ทางการสร้างความมั่นใจ ให้กับตนเองได้	สามารถบอกถึง เทคนิคการสร้าง ความมั่นใจให้กับ ตนเองได้ ข้อ ขึ้น 5 ไป	สามารถบอกถึง เทคนิคการสร้าง ความมั่นใจ ให้กับตนเองได้ ข้อ 4-3	สามารถบอกถึง เทคนิคการสร้าง ความมั่นใจให้กับ ตนเอง ข้อ 2-1	ไม่สามารถบอก วิธีการสร้าง ความมั่นใจได้

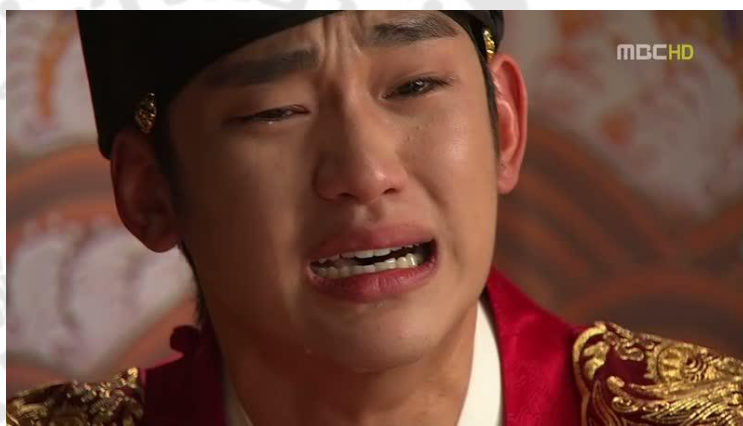
การประเมินผล

9 - 7 คะแนน ดี

6 - 4 คะแนน ปานกลาง

3 - 0 คะแนน ปรับปรุง

ภาพแสดงอารมณ์ต่างๆ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายเกรียงศักดิ์ อุบลไทร
วัน เดือน ปี เกิด	19 มกราคม 2528
สถานที่เกิด	สมุทรสาคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2549 ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2555 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2562 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ